

2006

**İNSAN HAKLARI
DÜNYA RAPORU**

**MAZLUMDER
DIŞ İLİŞKİLER KOMİTESİ**

27.01.2007

İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği

MAZLUMDER

Kalenderhane Mah. C.Y.Tosyalı Cd. No:124-B Vefa/ İstanbul
Telefon: 0212 526 2438-526 2439-526 2440 Faks:0212 526 2441
Web: www.mazlumder.org **E-mail:** contact@mazlumder.org info@mazlumder.org

İÇİNDEKİLER

Giriş	5
Genel Değerlendirme	7
Türkiye.....	12

AVRUPA:

Avrupa Birliği	18
Almanya.....	23
Arnavutluk.....	33
Avusturya.....	36
Belçika.....	38
Bosna-Hersek.....	40
Fransa.....	42
Hollanda.....	44
İngiltere.....	50
İspanya.....	54
İtalya.....	56
Makedonya.....	63
Polonya.....	66
Sırbistan, Karadağ.....	70
Yunanistan.....	72

ORTA ASYA KAFKASLAR:

Azerbaycan.....	76
Ermenistan.....	79
Gürcistan.....	85
Kazakistan.....	89
Kırgızistan.....	92
Özbekistan.....	95
Rusya.....	99
Çeçenistan.....	101
Türkmenistan.....	110

ORTADOĞU:

Birleşik Arap	
Emirlikleri.....	116
Filistin.....	118
Irak.....	124
İran.....	129
Lübnan.....	131
Mısır.....	134
Suriye.....	137
Suudi Arabistan.....	140

AMERİKA:

Amerika Birleşik Devletleri.....	143
Arjantin.....	152
Brezilya.....	155
Haiti.....	158
Kanada.....	160
Kolombiya.....	162
Küba.....	164
Meksika.....	167
Venezüella.....	169

ASYA – PASİFİK:

Afganistan.....	172
Çin.....	175
Doğu Türkistan – Sincan Uygur Özerk Bölgesi.....	178
Doğu Timor.....	179
Endonezya.....	181
Filipinler.....	184
Hindistan.....	186
Japonya.....	188
Kamboçya.....	189
Kuzey ve Güney Kore.....	191
Miyanmar.....	193

Pakistan.....	194
Keşmir.....	197
Sri Lanka.....	198

AFRİKA:

Giriş	201
Benin.....	202
Burundi.....	204
Cezayir.....	206
Çad.....	211
Demokratik Kongo Cumhuriyeti.....	212
Eritre.....	215
Etiyopya.....	216
Fas.....	218
Fildişi Sahili.....	224
Gambia.....	225
Kenya.....	227
Libya.....	230
Nijer.....	233
Nijerya.....	235
Uganda.....	237
Sudan.....	239
Tunus.....	241
Zimbabve.....	247

GİRİŞ

MAZLUMDER İnsan Hakları Dünya Raporu, 2003 yılından beri düzenli olarak çıkardığımız ve dünya genelinde yaşanan hak ihlallerini bir yıl boyunca ilgili ülkeleri izleyerek oluşturduğumuz bir rapordur. Başta ülkemiz olmak üzere tüm uluslararası toplumu insan hakları ihlalleri konusunda bilgi ve bilinçlendirme amacı taşımaktadır. Türkiye’de dünya insan hakları ihlallerinin raporlaştırıldığı “ilk ve tek” çalışma olan bu rapor, İnsan haklarının kimsenin tekelinde olamayacağını, ahlaki temelde hak ve adaleti üstün tutmadıkça çifte standarttan kimsenin kurtulamayacağını vurgulamaktadır.

Raporumuza bu sene Türkiye’yi de eklemeyi uygun gördük. MAZLUMDER’in Türkiye İnsan Hakları İhlalleri konusunda daha detaylı hazırlamış olduğu çalışmaları şubelerimizden takip edebilirsiniz. Bu raporda her ülkeye verdiğimiz ayrıntı ile yer almasını uygun gördük. Bu meyanda Türkiye raporunun hazırlanmasında bize destek olan Hak İhlallerini İzleme komitesi üyesi Elif Güzel ve Yönetim Kurulu üyemiz Avukat Abdulhalim Yılmaz’a teşekkür ederiz.

MAZLUMDER İstanbul Şubesi Dış İlişkiler Komitesi içerisinde görev yapan 20 gönüllünün çabası ile ortaya çıkan bu rapor dördüncü kez yayımlanmaktadır. MAZLUMDER Dış İlişkiler Komitesi rapor çalışmalarının daha verimli yürütülebilmesi için, dünya genelindeki gelişmeleri dünyayı altı bölgeye ayırarak incelemiş altı bölgede toplam 73 ülke yıl boyunca takip edilmiştir.

Bölgelere göre çalışma yapan arkadaşlarımızın isimleri şöyledir:

Bölgeler ve Çalışan Gruplar :

1. Avrupa	: Ahmet Köroğlu, Muhammed Dalyan, Taha Ayhan,
Ülkü Eser, Zelaya Dağ	
2. Orta Asya - Kafkaslar	: Gülşah Bakır, Özlem Takir, Zelaya Dağ
3. Orta Doğu	: Ahmet Zeki Olaş, Cihan Özkan, Taner Altun.
4. Amerika	: Ayşenur Bulut, Selman Ortaköy.
5. Asya - Pasifik	: Ahmet Zeki Olaş, Ayşe İrem Demiriz, Engin Türker,
Muhammed Saqıp Shahzad, Semanur Keleş.	
6. Afrika	: Hüseyin Yılmaz, M.Bedii Kaya, Mustafa İlhan, Kadir
Temiz.	

Tashih Grubu :

F.Zehra KALKAN, Ali Görkem Userin, Mehmet Çakır.

Dış İlişkiler Komitesi Başkanı : Selman Ortaköy

Proje Koordinatörü: : Ayşe İrem Demiriz

Bu görev dağılımı çerçevesinde dünyada yaşanan İnsan Hakları ihlalleri raporlanmasında şu yöntemler takip edilmiştir; Yerel kuruluşların çalışmalarına ulaşılmış, oluşturulan forumda yıl boyu internet üzerinden uluslar arası ve ulusal medya takip edilip, haberler arşivlenmiş, sivil toplum örgütleri ile görüşmeler yapılmış, yurtdışı ziyaretleri yapılmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi tarafından hazırlanan Dünya İnsan Hakları Raporunun dördüncüsü elinizdedir. Raporun hazırlanmasında amaç; yerel kamuoyu ve uluslar arası toplumu dünyada yaşanan hak ihlallerinden haberdar etmek, teori-pratik bütünlüğü içerisinde insan hakları çalışmalarına kaynak hazırlamak, insanların içerisinde yaşadıkları dünyaya ve diğer insanlara karşı sorumluluk duygularını geliştirmek ve bu bilinçle çözüm için teşvik edici bir unsur olmaktır.

İnsan Hakları alanında çalışan bireylerin, sivil toplum kuruluşlarının, devletlerin ve uluslar arası organizasyonların gündemlerinde bulunan ve ne yazık ki zamanla kanıksanan hak ihlallerine karşı daha etkili çözüm yollarının bulunması gerekliliğine olan inancımız ve sorumluluk bilincimiz elinizdeki raporun yayınlanmasında esaslı bir nedendir. Zira belli başlı bölgelerde yıllardır hüküm süren ihlallerin mevcudiyeti ve geçmişinden tezahür eden yılgınlık, bu ihlallere yönelik çalışmalarda nafililik güdüsünü meydana getirmekte ve sonuç alınmasını engellemektedir. İnanıyoruz ki ne kadar büyük ve ne kadar köklü de olsa bir zulme, bir ihlale karşı durmak ve insanları adalete çağırmak her şeyden önce kendimize karşı yükümlü olduğumuz bir görevdir.

Bu çerçevede 2006 yılı içerisinde yaşanan temel hak ihlallerinin bir hülasası olan raporda, dünyanın siyasi, ekonomik ve sosyal gidişatından uluslararası ilişkiler ve siyaset kapsamındaki çatışmalara; savaşımlardan katliamlara; ekonomik ve sosyal haklardan ifade özgürlüğüne kadar değişik konularda bir yıllık bir karne bulmak mümkündür.

Dünya genelinde insanların, özellikle yeterli ekonomik gücü olmayan insanların sosyal haklardan aynı ölçüde istifadelerinin zorlaştığı bir gerçektir. Ekonomik anlamda adil dağıtılmayan kaynaklar ilk önce bölgeler arası, sonra ülkeler arası ve en son olarak da aynı ülkede yaşayan insanlar arası gelir dağılımını bozmaktadır. Üzerinde hak sahibi olduğu kaynaklara ulaşmakta problem yaşayan/yaşatılan insanların ekonomik özgürlükleri ellerinden alınarak, adil olmayan statükonun devamı arzulanmakta ve insanlar bir ömür boyu ezilmeye mahkûm bırakılmaktadır.

Basın özgürlüğü alanında mevcut ihlaller bu sene de yaygın biçimde gözlenen hak ihlallerinin başında gelmektedir. Gazetecilerin öldürülmesi, tutuklanması, basın ve yayın organlarına yönelik sansür uygulamaları, siyasi sebeplerle kapatılan yahut baskı altına alınan medya organları bu tip ihlallerde çokça rastlanan vakalar arasındadır.

Belli başlı bölgelerde yıllardır süregelen silahlı çatışmalar, yaşanan sivil kayıplar, masum insanların öldürölmesi, soykırımlar ve genel olarak yaşam hakkına yönelik ihlaller bu sene de hız kesmeden devam eden problemler olarak ön plana çıkmaktadır. Silah ticareti, yeraltı kaynaklarının paylaşımına yönelik sömürgeci zihniyetin uzantısı mücadeleler, güç ilişkileri arasına sıkışmış bölge halkları ve yerel gruplar yaşam hakları ihlallerinin en önemli bileşenleri olarak görölmektedir.

ABD'nin 11 Eylül sonrası soyunduğu dünya jandarmalığı rolü ve bu minvalde geliştirdiği Ortadoğu'ya sözde demokrasi götürme ve halkları özgürleştirme politikaları sonucunda binlerce insan ölmeye devam etmektedir. ABD'nin Ortadoğu'daki mevcudiyeti bu sene de yaşlı, çocuk demeden binlerce insanın hayatına mal olmuştur. Sözde demokrasi yıllardır gelmek bilmemiş, bir taraftan mezhep çatışmaları senaryoları kurgulanır ve sahnelenirken diğer taraftan ölke kaynakları uluslar arası firmalara pazarlanmış, bir halkın tarihi, kimliği ve varlığı üzerinde çirkin oyunlar oynanmıştır. Nihayet politikalarının yanlışlığını ifade etmeye başlayan ABD bunda ne kadar samimi olmadığını göstermeye başlamıştır. 2006 ABD senato seçimlerinden sonra gündeme gelen yeni Irak planı, devrik lider Saddam Hüseyin'in idam edilmesi ve bunun şekli ve son olarak Irak petrollerinin Amerikalı ve Avrupalı petrol şirketlerine verilmesi Ortadoğu'da bu sene yaşanan ve geleceğe dair de önemli mesajlar veren olaylardandır.

Guantanamo tutulanlarının yaşam koşullarında ne yazık ki bu sene de hiçbir gelişme yaşanmamıştır. Yoğun baskıların ardından mahkûm listesinin yayınlanması, kampın kapatılacağı ya da yeniden inşa edilerek genişletileceğine dair söylentiler arasında hukuken tanımsız, en temel haklarından mahrum dünyanın dört bir yanından kişi bu seneyi de geleceklerine dair herhangi bir ümit beslemeksizin geçirmiştir. Guantanamo tutulanlarının uluslar arası antlaşmalarca sahip olduğu haklara ne zaman kavuşacağı hala belli değildir. Tutulanlar aileleriyle görüştürölmemekte, mahkemeye çıkarılmamakta, ne için orada bulunduklarına dair bilgilendirölmemekte, işkenceye uğramakta ve aşağılanmaktadırlar. Üstelik yayınlanan listenin ne kadar gerçekçi olduğu da halen cevaplanması gereken bir soru olarak karşımızda durmaktadır. İnsanlar yakınlarının yaşayıp yaşamadığından dahi habersizdir. ABD bu seneyi de dünyanın birçok köşesinde hak! dağıtmakla geçirmiş, insan hakları raporlarını kan ve zulümden yana yine ziyadesiyle zenginleştirmiştir.

11 Eylül modern insan hakları tarihi ağısından bir dönüm noktası olarak göröllebilir. Zira bu tarihe kadar uygulanan politikalara meşruiyet aracı olarak kullanılan argümanlar dünyanın birçok bölgese için değişmiş, tüm bunların yerine her zaman her yerde geçer bir gerekçe olarak İslamofobia geçirilmiştir. Bu sene de gerek ABD gerek Avrupa'da birçok devlet, uygulanan baskı politikalarının ve aynı zamanda uluslar arası iş ve ilişkilerinin meşrulaştırıcı aracı olarak

İslami terör ve köktendincilik gibi 11 Eylül sonrası vücut bulan uydurma kavramları ön plana çıkarmıştır.

Yaşanan olaylar ve geliştirilen politikalar sadece devletler nezdinde değil, aynı zamanda halklar arasında da Müslüman kimliğinin sorgulanmasına yol açmış, bu akımdan sadece Müslümanlar değil tüm azınlıklar nasibini almıştır. Bu gün Avrupa'nın birçok ülkesinde uygulanmaya başlanan baskı politikaları ve azınlıklara yönelik geliştirilen asimilasyon araçları medeniyetler çatışması tezini körüklemekte; halkları birbirinden ayırmakta ve bir arada, birbirinin hakkına riayet ederek yaşama kültürünü baltalamaktadır. Farklı kültürden insanlara karşı çifte standart uygulanması ve göçmenlere, azınlıklara yönelik insani olmayan uygulamalar devlet politikalarından toplumsal ilişkilere sıçramıştır. Özellikle ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, Hollanda gibi ülkelerde gözlemlenen bu tip ihlaller batı merkezli insani değer tanımlamalarına karşı 11 Eylül sonrası doğan kuşkuyu derinleştirmiş ve aynı zamanda bu bölgelerde yaşayan farklı dine, dile ve etnik kökene mensup insanların geleceklerine dair endişelerin de yoğunlaşmasına sebep olmuştur.

Sadece Ortaasya ve Kafkaslar bölgesinin değil aynı zamanda Avrupa'nın da uzun zamandır yoğun hak ihlallerine şahit olan bölgesi Çeçenistan bu sene de sivil ölümlere, kaybolan insanlara, devlet terörüne, işkencelere ve genel olarak insani olmayan uygulamalara sahne olmuştur. Aynı bölgede mevcut Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan ve Gürcistan doğu ve batı bloğu arasındaki tarihi hesaplaşmaların devamına sahne olmaktadır. Diğer taraftan insanlar yerel yönetimler ve uluslar arası güçler arasında ezilmekte, can kayıpları yaşanmakta, bölge yönetimleri renkli devrim furyasından korunma telaşı ile halkları üzerindeki baskıyı arttırmakta, insanların dini özgürlükleri ellerinden alınmakta ve sosyal hayat daraltılmaktadır. Bölgenin yanı başında biraz güneye biraz da doğuya doğru ilerlediğimizde kanayan bir yara olarak Sincan Uygur Özerk Bölgesi karşımıza çıkmaktadır. Dinlerinden ve dillerinden kısaca kimliklerinden koparılmaya çalışılan kırk milyon insan bu bölgede yaşam mücadelesi vermektedir. Topluca bir asimilasyon dalgası Uygur gençlerini kuşatmış durumdadır. Son on yılda takip edilen sistematik devlet politikası ile bölgedeki Çinli nüfusu üç yüz binden yedi milyona çıkarılmıştır. Tarihleri ve kültürlerinden koparılmaya çalışılan, haksız yere tutuklanan, işkence, baskı gören ve her taraftan devletin müdahale ve kontrolüyle kuşatılmış bulunan insanlar yıllardır var olma mücadelesi vermektedir.

İnsanlığın büyük imtihanı kara kıta Afrika... Gözler önünde yitirilen insaf, merhamet ve hakkaniyet duyguları önünde bu sene de Afrika'nın açlığa, sefalet ve savaşa terk edildiği yani imtihanın kaybedildiği kara bir yıl olarak tarihe geçmiştir. Yüzyıllar boyu sömürülen, milyonlarca insanını sadece renkleri farklı olduğu için yitiren, insanlığı ayaklar altında ezilen ve

sahip olduğu yeraltı ve üstü zenginliklere rağmen açlığa terk edilen Afrika'nın geçirdiği şu son yıl acı tarihin halen tekerrür etmekte olduğunu göstermiştir. Sömürü yok edilememişliğini, sistemi ve tarzını değiştirmişliği ile korumaya devam etmektedir. Çekilen askeri güçlerin yerine belki onlardan daha da zalim uluslar arası şirketler halen kıtanın kanını emmektedir. Kukla yönetimler, birbirlerine düşürülen kardeş milletler, okyanus ötesinden değiştirilen rejimler, düzenlenen darbeler ve insanlar arasına örülen suni duvarlar Afrika'nın ihtiyacı olan yardımdan ne kadar uzak ve ters istikamette dış müdahalelere sahne olduğunu göstermektedir. Bu sene de binlerce insan açlık ve açlığın sebebiyet verdiği hastalıklardan dolayı ölmüş, birçok bölgede yaşanan çatışmalar masum insanların hayatlarına mal olmuş, mülteci kampları yine binlerce sivil ev sahipliği yapmış, diğer taraftan AIDS ve HIV virüsü hız kesmeden yayılmaya devam etmiştir ve dünya tüm bu olan bitene dur demek yerine ya seyretmiş ya da kanayan yaralara tuz biber ekmiştir.

Amerika kıtasının güneyi yani Latin ülkeleri bu sene de iktidardakilerin sivri çıkışları ve Amerika Birleşik Devletleri'ne olan itirazları ile gündeme geldiler. Halk desteğini alır görünen hükümetlerin insan hakları karnelerine bakıldığında özellikle çalışma koşullarındaki dengesizlik ve modern kölecilik olarak adlandırılan işçilik, silah kaçakçılığı, tecavüz ve gözaltında ölümler, hapisanelerde yaşanan hak ihlalleri ve bu yüzden patlak veren isyanlar bölgedeki ihlallerin ana başlıklarını oluşturmaktadır.

Dünyanın sinir uçları yani Ortadoğu toprakları da bu sene inanılmaz bir katliamın yaşanışına sahne oldu maalesef. Irak'ın işgali ile yıllardır savaş psikolojisinden çıkamamış olan bölge Filistin seçimlerinden sonra bütün büyük güçlerin hedef tahtası haline gelen ve ekonomik ambargo ile cezalandırılan Filistin halkının çığlıklarına şahit oldu. Yaz aylarında İsrail'in ABD ve AB'den güç alarak başlattığı operasyonlarda her zamanki gibi siviller hedef alındı ve yüzlerce masum hayatını kaybetti.

Gazze'yi adeta yerle bir eden saldırılar, Lübnan'a da sıçradı. Tam 34 gün boyunca füze yağın Lübnan, saldırılar sonunda ülkeyi 20 sene geriye götüren bir enkaz ile baş başa kaldı. Birleşmiş Milletler'in saldırılar sırasında takındığı tutum sebebiyle üst üste olumsuz notlar aldığı bu savaş, Ortadoğu'da yeni dengeler oluşturmak isteyenlerin planlarını harfiyen uygulayabildikleri bir stratejinin parçasını oluşturmuştur sadece.

İnsan hayatının “daha değersiz” olduğu Ortadoğu coğrafyasında Irak'ın işgali sırasında ölenlerin sayısı 650 bin rakamı ile ifade edilirken, ölen kişilerin hayatları, varlıkları, onurları ve isimlerinden bahsedilmemektedir bile. Onlar sadece birer rakam olarak tarihte yerlerini almışlardır.

Tarihin ilk çağlarından beri sürekli güç savaşlarına sahne olan ve suların durulmak bilmediği Ortadoğu coğrafyasında bu onyılda da Irak çatışmaların merkezi olmuştur. Irak'ın iç dengeleri yerlerinden oynatılmış ve ülkede yüzyıllardır birlikte yaşayan unsurlar artık birbirlerine düşman hale gelmişlerdir. Irak'ın bölünmesine kesin gözüyle bakılırken, süreç sonunda kazananın bölgesel güçler, kaybedenin ise yine masum sivil halk olacağı konusunda ciddi rahatsızlıklar vardır.

Ortadoğu'yu saran bu seferki çatışma yüzyıllardır planları yapılmakta olan stratejinin bir parçasıdır. Bölgeyi yeni bir haritaya kavuşturmak isteyen güçler, İran'ı hedef almakta, önce nükleer silah yapımı gerekçesi ile tehdit edilen ülke şimdi de mezhep savaşlarına taraf olduğu söylemiyle Ortadoğu'daki savaşın bir diğer halkasını oluşturmaktadır. Söylenmesi zor olan fakat bugünden görünen odur ki; 2007 Ortadoğu için pek de içaçıcı gelişmelere gebe değildir.

2006 bize dünyanın merhamete, hakka ve adalete olan ihtiyacını bir kez daha gösterdi. Güçlünün güçsüzü ezmesinden, insanların vahşice katledilmesinden, sadece ve sadece insan olduğumuz için sahip olduğumuz değerlerin ayaklar altında ezilmesinden, insanlığın bir tarafta refah içinde yaşarken diğer tarafta açlıktan ölen insanları seyredebilmesinden, çifte standartlı devlet politikalarından ve insanın insana yaptığı bunca zulümden dolayı inanıcımızı yitirmedik, yılgınlığa kapılmadık. Bilakis adalet çağrımızı, merhamet davetimizi daha yüksek haykırmaya başladık. Hakka, adalete ve merhamete yürüyen yeni bir yıl dileğiyle...

TÜRKİYE

Türkiye’de yaşanan hak ihlalleri birçok ülke gibi çok çeşitlidir. Bunların başında düşünce ve ifadeye getirilen kısıtlama, yaşam hakkı ihlalleri, işkence ve keyfi gözaltılar, cezaevleri sorunları, din özgürlüğüne yönelik ihlaller ve özellikle başörtüsü kullanımının yasaklanması ihlalleri dikkat çekmektedir.

Düşünce ve ifadeleri nedeniyle çok sayıda kişi hakkında dava açılmış bir kısmı hakkında mahkumiyet kararı verilmiştir. Polis karakollarında eskisi kadar sık olmazsa bile dayak ve kötü muamele olayları devam etmektedir. Başörtüsü yasağı başta üniversiteler olmak üzere resmi kurumlarda yasaklanmasının yanında absürt bir şekilde giderek genişlemekte ve binlerce kadını mağdur etmektedir.

Her geçen gün yoğun tepkilere ve açlık grevlerine neden olan F tipi cezaevleri konusunda 2006 sonu itibariyle hükümetin henüz iyileştirmeye yönelik bir adımı bulunmamaktadır. Töre cinayetleri çok sayıda can almaya devam etmektedir. Güvenlik güçlerinin göstericilere karşı aşırı ve orantısız güç kullanımı ölümlere neden olmaktadır. Ülke içinde yerinden edilenlerin, göç ettirilenlerin sorunları hala çözülmemiştir. Geçen yıllarda olduğu gibi sığınma amacıyla ülkeye girme veya başka ülkeye kaçak olarak geçmeye çalışma vakalarında çok sayıda sığınmacı denizde boğularak hayatını kaybetmiştir. 2006 yılında Ordu içindeki “Susurluk” uzantısı yasadışı örgütlenmelerin sıkça gündeme geldiği bir yıl oldu.

Yaşam Hakkı

Doğu ve Güneydoğu’da azalıyor olsa da devam eden silahlı çatışmalar ve mayınlar çok sayıda can almaya devam etmekte, siviller de sık sık yaşamını yitirmektedir. Güvenlik güçleri yanlışlıkla veya dur ihtarına uymadığı gerekçesiyle açtığı ateş sonucu çok sayıda kişi öldü. Batman’da Mizgin Özbek isimli 10 Yaşındaki çocuk araç içerisinde vurularak hayatını kaybetti. Güvenlik güçlerinin protesto gösterisi yapanlara sert müdahalesi ölümlere neden olabilmektedir. Mart ayında Diyarbakır’da PKK’lıların cenazesinde yürüyen, diğer şehirlere de taşan olaylarda, polisle çatışan göstericilere açılan ateş sonucu 4’ü 10 yaşından küçük çocuk olmak üzere 18 kişi öldü. Gösterici, güvenlik görevlisi ve olaylarla ilgisi olmayan yüzlerce kişinin yaralandığı, binin

üzerinde kişinin gözaltına alındığı olaylardan sonra da operasyonlar devam etmiş, patlama ve çatışmalarda çok sayıda güvenlik görevlisi de hayatını kaybetmiştir. Olaylar sırasında göstericileri ikna etmek için sarf ettiği sözler dolayısı ile Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir hakkında soruşturma açılmıştır.¹

Bazı şehirlerde PKK'nın yaptığı bombalamalar sonucu 8 kişi öldü. Diyarbakır'da bir parka bırakılan ve sorumluluğunu Türk İntikam Tugayı'nın (TİT) üstlendiği patlamada 7'si çocuk 11 kişi öldü.

Diğer yandan namus (veya töre) cinayeti olarak adlandırılan cinayetler yaygın bir biçimde işlenmeye devam etti.² Geleneklerin ve ahlaki normların dışına çıktığı varsayılan kız çocuklarına ve kadınlara yapılan bu şiddet genellikle intihar ve kaza süsü verilerek gerçekleşmekte ve bu yüzden her yıl gerçekleşen bu cinayetlerin sayılarının gerçek niteliğinin öğrenilmesine engel teşkil etmektedir. Konu ile ilgili istatistiki bir veri olabilmesi açısından töre cinayetleri konusunda ulusal düzeyde veriler bulunmamaktadır.

İşkence

İşkence ve kötü muamele vakaları önceki yıllara kıyasla azalmışsa da, özellikle bazı toplumsal olaylar sonrasında çok sayıda işkence ve kötü muamele şikâyeti alınmaktadır. Mart ayında Diyarbakır'daki gösterilerden sonra gözaltına alınan binden fazla kişinin yaklaşık 200'ü çocuktı. Gözaltına alınanların çoğu başta dayak ve çıplak olarak soğuk suya maruz bırakılmak gibi çeşitli işkencelere maruz kaldılar.³ Polis karakollarında işkence ile ilgili şikâyetler devam etti.

İşkence iddiaları ile ilgili özellikle askeri cezaevlerinden kaynaklı şikâyetlerin boyutları endişe verici niteliktedir. Örneğin Adana 6. Kolordu Komutanlığı Askeri Cezaevinde Abdurrahman TASDELEN isimli tutuklunun yakınları, vücuduna zımba basılarak işkence yapıldığı iddiasında bulunmuşlardır.⁴

Cezaevleri

Türkiye'de geçtiğimiz yıllarda cezaevi koşulları yoğun tartışmalara konu olmuştu. Tutuklu ve ailelerinin yanı sıra birçok insan hakları savunucusu ve diğer sivil toplum örgütleri de yeni "F-tipi" cezaevi sisteminin işkence ve kötü muamele riskini arttıracak izolasyon uygulamasına yol açacağından kaygılıydı. Ekim 2000'den bu yana binin üzerinde siyasi tutuklu

¹ www.mazlumder.org.tr/rapor2006.htm - 127k

² www.tbmm.gov.tr/komisyon/tore_cinayeti/onerge.htm

³ www.mazlumder.org.tr/rapor2006.htm - 127k

⁴ <http://www.mazlumder.org/ana.php?konu=haber&id=531&lang=tr>

ve mahkum F tipi cezaevlerine karşı açlık grevi yapmakta. Bugüne dek açlık grevi nedeniyle 122 kişi hayatını kaybetti. Avukat Behiç Aşçı tecride ve cezaevleri sorunlarına son verilmesi için nisan ayında başlattığı açlık grevini yılsonuna değin sürdürmüştür.

Türkiye’de cezaevleri sorunları özellikle F tipi cezaevleri ekseninde devam etmektedir. F tipindeki tecrit düzenlemeleri, çağdaş infaz kriterleri göz önüne alındığında ve zamanımızda gelişmiş olan hukuk prensipleri doğrultusunda kabul görmeyecek bir tecrit uygulamasıdır.⁵ F tipi cezaevleri ile ilgili hemen hemen her gün basında yer alan gerek sivil toplum örgütleri tarafından gerek farklı kesimlerden birçok eleştiri ve protesto bulunmaktadır. Sanık ve hükümlülerin özel düzenlenmiş bir cezaevinde tutulmaları, sıkça uygulanan disiplin cezaları, tecrit ve yalnızlaştırma, cezaevlerinin kişilerin bedensel ve ruhsal yönleri üzerinde ağır hasarlar oluşturması, sıkça dile getirilen eleştirilerdir.⁶

Düşünce ve ifade özgürlüğü

Türkiye’de düşünce ve ifade özgürlüğüne yönelik ihlaller 2006 yılında da sıkça yaşandı. Ulus devlet modelinin katı yorumunun yapıldığı ülkelerde görüldüğü üzere yaşam alanlarındaki çeşitliliğin azaltılması ve her şeyin tek tipleştirilmeye çalışılması düşünce ve ifade hürriyetini sürekli bir tehdit altında bırakmaktadır.

Türk Ceza Kanunu’nda yer alan 301, 216, 220/son gibi çok sayıda madde düşünce ve ifade özgürlüğünü sınırlamaktadır. 2006 yılında 301. maddeye muhalefetten çok sayıda yazar ve gazeteci hakkında dava açıldı.

Yeni Asya Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Kazım GÜLEÇYÜZ hakkında Ankara 14. Asliye hukuk Mahkemesinin vermiş olduğu mahkumiyet kararı Yargıtay 4. hukuk dairesince onandı. Agos Gazetesi yayın yönetmeni Hrant DİNK hakkında Türklüğe hakaret ettiği gerekçesiyle hapis cezası verildi. Latife Hanım isimli kitabında –canını kurtarmak için çarşaf giyerek kaçtığı ifadesi nedeniyle- Atatürk’e hakaret ettiği iddiasıyla İpek ÇALIŞLAR hakkında dava açıldı. İzmir’deki bir konferansta konuşan Gazi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Atilla YAYLA üniversitedeki görevinden uzaklaştırıldı ve savcılıkça hakkında soruşturma açıldı. MAZLUMDER Genel Başkanı Ayhan BİLGİN hakkında Kayseri’de yaptığı bir konuşma nedeniyle 301. maddeden soruşturma açıldı. Bütün bu isimlerin yanında gazeteci yazar Abdurrahman DİLİPAK hakkında düşünce ve ifade hürriyetinin kapsamına giren konular üzerine birçok dava vardır. Aynı şekilde Vakit gazetesinin birçok haberi hakkında açılan çok sayıda dava bulunmaktadır.

⁵ http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/F_tipi.htm

⁶ MAZLUMDER Bolu F tipi Cezaevi raporu, MAZLUMDER Kocaeli F tipi Cezaevi raporu.

İHD İstanbul Şube Başkanı Eren KESKİN, kadınların askerler tarafından taciz edildiğine ilişkin raporu açıkladığı gerekçesiyle 10 ay hapis cezasına çarptırıldı ve bu ceza para cezasına çevrildi.

Yargının ifade özgürlüğü konusundaki tutumunu yansıtan ilginç olaylardan birisi de İzmir'de Buca Cezaevi Çocuk Koğuşu'nda İşkence iddiası ile açıklama yapan Av. Nalan ERKEM hakkında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının soruşturma başlatmasıdır.

Basın yoluyla Halkı Askerlikten Soğutma iddiasıyla hakkında dava açılan Perihan MAĞDEN'in suçun unsurlarının oluşmadığı gerekçesi ile beraat etmesi ise 'vicdani ret' hakkının yorumu açısından önemlidir.

RTÜK günde 1 saatle sınırlı olmak şartıyla da olsa Türkçe dışındaki dillerde yayın izni verdi. Türkçe dışındaki dillerin kullanımı ile ilgili sınırlamalar devam etmektedir. Nisan ayında dernek içi işlerin Kürtçe dili kullanılarak yürütülmesi nedeniyle Mahkeme Kürt-Der derneği hakkında kapatma kararı verdi.

Din Özgürlüğü

Türkiye Anayasa'sında laik bir ülke olduğu belirtilmesine rağmen, çarpık laiklik anlayışı ve devletin din ve dindarlar üzerinde kontrol sağlamak istemesi nedeniyle müslüman çoğunluk ve gayrimüslim azınlığın dini özgürlüklerini kullanmada sıkıntılar yaşanmaktadır.

Türkiye'de 1998 yılından itibaren devam etmekte olan başörtüsü yasağı gün be gün hayatın her alanına bulaştırılmak istenmektedir. Yasak ilk başta üniversitelerle sınırlı iken şu anda sosyal hayatın her alanına yayılmaya çalışılıyor. Başörtülü kadınların yüksek öğrenim yapması ve kamu hizmetinde bulunmaları hala uygulanan bir yasaktır.

Başörtülülere yönelik yasaklar herhangi bir kanun, kural veya standarta tabi olmaksızın keyfi olarak yaygınlaşmaktadır. Örneğin başörtülü hasta veya hasta yakınlarının kabul edilmemesi (Zeynep Kamil ve Yeditepe Üniversitesi Hastanesi); Eşine ait çevre temizlik vergisi yatırmak isteyen tesettürlü kadınların Belediye binasına sokulmaması (Kadıköy Belediyesi); başörtülü gazetecilerin kendi meslek örgütleri tarafından yapılan toplantılara alınmaması olayları yasağın boyutları açısından ilginç örneklerdir.

Danıştay okul dışında başörtüsü taktığı gerekçesiyle terfi edilmeyen öğretmenin yaptığı itirazı, başörtüsünün öğrencilere kötü örnek olacağı gerekçesiyle reddetti.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'ni kazanan Şeyma Türkan'ın peruklu olduğu halde peruğunun altında türban bulunduğu gerekçesi ile kaydı yapılmamıştır.⁷

⁷ <http://www.yeniasya.com.tr/2006/09/10/yazarlar/mkara.htm>

Resmi olmayan Kur'an Kursları kapatıldı ve ilgililer hakkında dava açıldı. 15 yaşını doldurmayan kişilerin Kuran Kursuna gidemeyeceği kuralı hala yürürlükte.

Laik devlet sistemi içerisinde Müslümanlar kurum olarak Diyanet İşleri Başkanlığı ile muhataplar. Okullarda okutulan mecburi ders olan din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri dindarların talebini karşılamaktan çok uzak, mecburi olduğu için dersi herkesin alması ise mecburidir. Alevi mezhebine mensup olanlar da Diyanet İşleri Başkanlığında kendilerine yer verilmemesi, Din Kültürü derslerinde Alevilik konusunun hiç işlenmemesinden ve kendilerine ayrımcılık yapılmasından şikâyet etmektedirler.

Gayrimüslimler bakımından Vakıfların gayrimenkul edinmesi ile ilgili sorunlarının halen çözülememiş olması, eğitim alanındaki sorunlar halen devam etmektedir.

Yerinden Edilenler ve Mülteciler

1980'li yılların sonrasında başlayan ve 1999 yılına kadar devam eden güvenlik gerekçesiyle Doğu ve Güneydoğu'da yaklaşık 3500 köyün zorla boşaltılması ile yaklaşık bir milyon kişi⁸ çevre il ve ilçeler ile Büyükşehirlere göç etmek zorunda kalmıştı. Köye dönüş ile ilgili yapılan çalışmalar çözüm olmaktan çok uzaktır. Köylerinden güvenlik gerekçesiyle çıkarılanların maddi zararlarını gidermek için çıkarılan 5232 sayılı kanun gereği kurulan komisyonlar çok yavaş çalışmakta ve mağdurlara düşük tazminatlar önermektedir.

Türkiye taraf olduğu 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ni coğrafi sınırlama halen devam etmekte ve Avrupa ülkeleri dışından gelen sığınmacılara iltica statüsü vermemektedir. Bu sınırlama dışında kalan Çeçen mülteciler ise Sözleşmeye aykırı olarak, hiçbir hukuki korumadan faydalanamamaktadır. Çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan Çeçen mülteciler hukuki, sosyal ve ekonomik sorunlarla boğuşmakta, gayriinsani koşullarda yaşamaktadırlar. Türkiye'de yaşayan sığınmacılar, barınma ve geçim sıkıntısını sıkça yaşamaktadırlar. Sığınmacıların iltica prosedürü tamamlanmadan sınırdışı edilme vakaları da devam etmektedir.

Türkiye coğrafi konumu nedeniyle Avrupa'ya geçmek isteyen çok sayıda mülteci için bir geçiş yolu olarak kullanılmaktadır. Bu da sınırlarda ve özellikle de denizlerde çok sayıda kaçak sığınmacının feci şekilde ölmelerine neden olmaktadır. Ege Denizi'ni üzerinden Yunanistan'a geçmeye çalışan mültecilerle ilgili iddialar sorunların boyutunu ortaya koyması açısından önemlidir. Türkiye ve Yunanistan yönetiminin karşılıklı birbirine yönelik suçlamalarına rağmen onlarca kişi hayatını kaybetmekte, kalanlar da sınır dışı edilmektedir. 26 Eylül'de Yunanistan'a

⁸ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Araştırmaları Enstitüsü

geçen sığınmacıların Yunan yetkililerince Türkiye sahillere yakın bir yerde denize atılması ve çok sayıda sığınmacının denizde boğularak ölmesi tam bir felaketti. Kurtulanların bir kısmı yasal prosedürler tamamlanmadan sınırışı edildiler.

1961, 1982 askeri darbeleri ve Susurluk kazasıyla ortaya çıkan ilişkiler ağı ülkemizde hala açıkça tartışılmayan ve sonuçları giderilemeyen en önemli konulardan biridir. 2006 yılında Şemdinli olayı ve sonrasındaki gelişmeler anılan sürecin bir sonucu olarak görülmüştür.

AVRUPA

AVRUPA BİRLİĞİ

Avrupa kıtası, son 50 yıldır hızla birleşmeye doğru gidiyor. Bu yoldaki en büyük adım, şüphesiz, topluluğun birliğe dönüştürüldüğü 1992 yılında atılmıştı. Fakat son dönemde müzakerelere başlanan, üye yapılan ve üyeliği kesinleşen devletlerle beraber tamamlanacak olan üçüncü büyüme paketi, 1992'deki bu adımın dahi önüne geçebilecek yapıda. Avrupa'nın bu hızlı birleşmesi, çok çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunların ilki, yabancılara tahammülsüzlük sebebiyle yaşanan gelişmeler ve bu gelişmelerin yol açtığı kutuplaşmalardır. Bunun sebebi olarak görülmesi gereken konjonktürel davranışların sonuçlarının kalıcı olmaması, Avrupa için kısa dönemde vereceği en önemli sınav konusunu oluşturuyor. Diğer bir sorun ise komşu bölgelerle arasındaki sosyo-ekonomik fark sebebiyle ortaya çıkan mülteci sorunudur. Avrupa'nın bu konuda bu yıl attığı ciddi adımlar, sorunun çözümüne katkı sağlayabilir. Avrupa'nın en çok ihmal ettiği konular ise aile içi şiddet ve insan kaçakçılığıdır.

Demokrasi

Avrupa Birliği, kurumsal olarak benimsediği ve militan bir anlayışla savunduğu liberal demokrasi rejimini, Birlik içindeki ülkeler kadar Birlik dışındaki ülkelere yönelik de ne denli hararetle savunduğunu göstermiştir. Önceki yıllarda Avusturya'da seçimlerden birincilikle çıkan Jörg Haider'in ırkçı olması sebebiyle, Birlik üyesi Avusturya'ya yönelik baskılar henüz unutulmamışken; Birlik dışından ülkelere de bu şekilde baskılar uygulanmaktadır. Birlik dışından bir ülke olan Belarus'ta seçimlerin demokratik olmaması ve muhalefete yönelik tutuklamaya varan baskılar sebebiyle 2006 yılının ilk aylarında Birlik, bu ülkeye baskı yapmış ve Devlet Başkanı Lukashenko'nun AB üyesi ülkelere olan vizelerini iptal etmiştir. Birlik, bu tutumunu Lukashenko'nun yanı sıra Zimbabve devlet başkanı Mugabe ve Myanmar diktatörüne karşı da uygulamaktadır.

İslamofobi

Avrupa Birliğinde İslamofobi, korkutucu boyutlara varmıştır. Kurumsal bir hal almaya başladığı görülen ayrımcı davranışlar, özellikle Danimarka'daki *Jyllands Post* gazetesinin İslam'a ve Müslümanlara hakaret içeren karikatürleri yayımlamasıyla hız kazanmıştır. Bu davranışı ifade özgürlüğü kisvesiyle kabul edilebilir gören Danimarka Devleti, dünyanın dört bir

yanındaki insan hakları gruplarınca protesto edildiyse de bu kıvılcım diğer Avrupa Devletlerine de sıçramıştır. Bu trend, XI. Benedicktus'un Almanya'da yaptığı bir sohbette, eski bir metinden alıntı yapmak bahanesiyle Müslümanlara ve İslam'a hakaretler içeren sözler sarf etmesiyle önemli bir aşamaya gelmiştir.⁹ Avrupa ülkelerinde meydana gelen münferit hadiseler bile konunun tehlike boyutlarına taşındığını gözler önüne sermektedir.

Aile İçi Şiddet

Avrupa Konseyine göre, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde çocuklara yönelik şiddet sebebiyle çocuklar hayatlarını yitirmektedirler.¹⁰ Konseyin raporuna göre, her hafta Almanya'da 3 çocuk, Fransa'da ise 2 çocuk aile içi şiddet sebebiyle hayatlarını yitirmektedir. Konseyin raporunda ayrıca yılsonuna kadar tahminen 3500 kadar çocuğun aile içi şiddet sebebiyle yaşamını yitireceği belirtilmektedir.

Mülteci Sorunu

Avrupa Birliği, özellikle Kuzey Afrika kaynaklı göçü önlemek amacıyla Akdeniz'de bir devriye gücü oluşturdu. Bu devriye sayesinde göçün Avrupa'nın kara sınırından girmeden durdurulması bekleniyor.¹¹ Ayrıca bugüne kadar binlerce insanın mülteci olabilmek amacıyla Avrupa'ya girmeye çalışırken hayatını kaybetmesi sebebiyle, bu yıl UNCHR nezdinde; sahil devletlerine, denizden insan kurtaran kaptanlar için, yardım talebine hemen cevap verme ve bu insanları koruma yükümlülükleri veren "Uluslararası Karasularda İnsan Hayatını Koruma Antlaşması" imzalandı. Bu anlaşma sayesinde mültecilerin yaşamlarını kaybetmelerinin büyük ölçüde önlenmesi bekleniyor.

Avrupa Birliği, mülteci sorunuyla ilgili ortak bir politika oluşturmak amacıyla sıkı bir işbirliğine kalkıştı. Bu yöndeki ilk somut adım, bazı ülke vatandaşlarının iltica başvurusunun ilk elden reddedilmesi kararı ve bu ülkelerin belirlenmesine ilişkin 24.05.2006 tarihli Avrupa Komisyonu toplantısıydı. Her ne kadar toplantıdan bir uzlaşma çıkmadıysa da böylesi bir listenin oluşturulmasına yönelik oybirliği bulunması sebebiyle bu listenin er geç oluşturulacağı öngörülüyor.

⁹ "Avrupa Ayrımcılık Raporu: Bitmeyen 11 Eylül", Mazlumder, Ankara, 2006

¹⁰ Karaca,Kayhan. NTV. 03.04.2006. Kaynak: <http://www.ntvmsnbc.com/news/367432.asp> (Erişim: 04.04.2006)

¹¹ Reuters; Strasbourg. (02.06.2006)

İnanç Özgürlüğü

Bir kısım Avrupa Birliği ülkeleri, bu yıl içerisinde tek tek okullarda başörtüsünü yasakladılar. Bu tür yasaklar 1950 tarihli Roma Anlaşmasının 9. maddesinde sayılan inanç özgürlüğünü ihlal etmektedir. Avrupa Birliği üyesi ülkelerdeki başörtüsüne dair yasaklar özetle şu şekildedir:

Almanya: Baden-Württemberg, Hessen, Berlin, Bavyera, Aşağı Saksonya, Kuzey Ren Vestifalya, Saarland ve Bremen eyaletlerinde türban yasak.

Hollanda: Hollanda hükümeti, daha önce yasallaştırdığı başörtüsünü kamu alanlarında yasaklamaya hazırlanıyor. Parlamento, 2005 yılı Aralık ayında, güvenlik gerekçesiyle kamu alanlarında kadının yüzünü kapatan örtüleri yasaklayan bir öneriyi onaylamıştı.

İsviçre: Vatandaş olmak isteyen ve bütün şartları yerine getiren başörtülü bir kadının başvurusu reddedilmişti. Vatandaşlığın reddedilmesini haklı bulan Federal Mahkeme ise Müslüman kadının başörtüsü takmasından dolayı “entegrasyon yetersiz” kararını vermişti. Sivil toplum örgütleri ve bazı siyasi partiler ise ülkede yabancılarla ilgili tartışmanın başörtüsüyle sınırlı kalmamasını talep ediyorlar.

Fransa: Kamu okullarında başörtüsü yasaklandı.

Belçika: Bazı belediyeler çarşafı ve burkayı yasaklarken Belçika yüksek mahkemesi bu yasağı yerinde buldu.

Bulgaristan (ocak ayında AB'ye üye olacak): Bulgaristan Eğitim Bakanı Daniel Vılçev, meclise, tüm okullarda başörtüsü ve dini sembolleri yasaklayan bir kanun teklifi vereceğini açıkladı. Vılçev, yasağın yüksek öğretimi de kapsayıcı şekilde getirileceğini açıkladı.¹²

İfade Özgürlüğü

Fikir özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu tüm insan hakları belgelerinde tartışmasız olarak kabul edilmiş olan ifade özgürlüğü, Fransa tarafından zaafa uğratıldı. Karikatür kriziyle anlam kaymasına uğratılarak manasızlaştırılmaya çalışılan ifade özgürlüğü, bu kez de Fransa'nın Anadolu'da Ermeni soykırımı yapıldığı iddiasını reddedenlere yönelik hapis cezasını öngören düzenlemesinin yasalaşması ile daraltıldı. Bu yasa hem bilimsel çalışmaları hem de herhangi bir şekilde ve platformda yapılan konuşmaları kapsayıcı şekilde dizayn edildi. Benzer yasalar, Almanya ve Avusturya'da Yahudi soykırımını inkârla ilgili bulunuyor. Avusturya'da John Gudenus ve tarihçi David Irwing bu yasaya muhalefetten bu yıl hapis cezasına çarptırıldı ve temyiz mahkemesi, hükmü onayladı.

¹² Zaman. (01.09.2006)

Avrupa’da Azınlık Olamamak

Avrupa Birliği mevzuatında her ne kadar azınlık haklarından ve azınlıkların öncelikli olarak korunmasından söz edilse de hala azınlığın ne olduğuna ilişkin bir tanımlama bulunmamaktadır. Avrupa’da azınlıklara yönelik net bir tanımın olmaması; azınlık olarak anılmak, dolayısıyla da azınlık haklarından faydalanmak isteyen kimi grupların haklarının ihlaline sebep oluyor. Bu konuda en bilinen örnek ise; Yunanistan’ın Batı Trakya bölgesinde yaşayan, azınlık olarak sayılmayan Türklerdir. Ayrıca bu yıl, Avrupa Komisyonunun Türkiye ile ilgili ilerleme raporunda, azınlık haklarının ihlal edilmesinin ülke için önemli bir sorun olduğu dile getirildi. Bunun üzerine ise, Avrupa Konseyinin; Avrupa mevzuatında azınlıkların tam bir tanımı olmaması sebebiyle komisyonca azınlık sayılan unsurların hükümetçe azınlık sayılmamasının bu grupların azınlık statüsünde kabul edilemeyeceği sonucuna yol açacağı görüşünde olduğunu bildirdi.¹³

AB ve Terör

Avrupa Birliği ülkeleri arasında teröre karşı işbirliği ve bu alanda ülkelerin birbirleri üzerindeki yetkileri genişletildi. Buna göre bir AB ülkesinde terör suçlamasıyla herhangi bir ceza alan şahsa bu cezayı herhangi bir AB ülkesi uygulayabilecek.¹⁴ Ayrıca üye ülkeler arasında, zanlılara ya da şüphelilere yönelik soruşturma ve araştırma dönemlerinde sıkı bir işbirliği kararlaştırıldı. Buna göre; internet üzerinden takipte, telefon dinleme durumlarında ya da soruşturulan kişinin kişisel kayıtlarının bilgi alışverişinde ülkelerin birbirine koşulsuz yardımı kabul edildi. Ayrıca yıl içinde Avrupa Komisyonu, terörle mücadele konusunda yetkilerinin çok sınırlı olduğunu ve daha çok yetkiye ihtiyaçları olduğunu söylemişti.¹⁵

Avrupa Adalet Divanı, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin havayolu şirketlerinin yolcu kayıtlarını ABD hükümetine vermesini ve bunu öngören anlaşmayı hukuka aykırı buldu. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin havayolu şirketleri; terörle mücadele gerekçesiyle hükümetlerinin ABD ile yaptığı anlaşmalar sonucu, kişisel bilgileri de içeren yolcu kayıtlarını ABD’ye veriyorlardı. ABD makamları da bu bilgileri hem denetimde kullanıyor hem de bir bilgi bankasında muhafaza ediyordu. Adalet Divanı, bu bilgilerin kişisel olduğu gerekçesiyle bu anlaşmaları hukuka aykırı

¹³ Zaman. (11.11.2006)

¹⁴ Europe Evidence Warrant (01.06.2006)

¹⁵ European Commission Justice and Home Affairs Department; Komisyon başkanı Jose Manuel Barroso’nun açıklaması (30.06.2006)

bulunca AB Komisyonu, anlaşmaları feshetmek zorunda kaldı.¹⁶ Bu konuda AB, ABD ile 6 Ekim 2006 tarihinde yeniden anlaşmaya vardı.

İnsan Ticareti

İnsan ticareti; Avrupa ülkelerinin ve Birliğin en önemli insan hakkı sorunlarından birisi olarak bu yıl da öne çıktı. Bu yıl tahminlere göre yaklaşık 2 milyon insan bu ticaretten bizzat etkilendi ve bunların önemli bir çoğunluğunu da kadın ve çocuklar oluşturdu. Sorunun boyutuna karşın AB; özellikle Baltık ülkeleri ve eski Sovyet ülkelerinden kaynaklanan bu sorunu, bu ülkelerin üyelik süreçlerinde öne çıkan başlıklar olarak saymadı. Fransa, Yunanistan, Romanya ve Polonya'da bu yıl, insan ticareti yapan suç şebekeleri açığa çıkartıldı.

CIA İşkence Uçakları

CIA'ye ait, terör zanlılarına yönelik işkenceyle ifade almakta kullanılan uçakların AB üyesi ülkelere de konuşlandırıldığı ve bu uçakların AB üyesi ülkelere de gidip geldikleri belirlendi. İşkenceyi ve gayri insani muameleyi önlemeye dair BM sözleşmesini eksiksiz olarak imzalayan AB üyesi devletlerin bu yöndeki bir suça izin vermeleri, hem konseyde hem AB'nin diğer kurumlarında tepkiyle karşılandı. AB bölgesi hava kontrolünden sorumlu departman Eurocontrol de uçakların AB ülkelerine geldiklerini doğruladı. Üye ülkelere uçakların indiği, CIA'in raporunda da yer aldı.

Sonuç

Avrupa Birliği ülkeleri, komşularına ve yakınındaki diğer bölgelere kıyasla, uzun yıllardır yaşadığı yüksek refah seviyesi ve ileri kalkınmışlık düzeyi sebebiyle bugün pek çok sorunla yüz yüzedir. Bu sorunların başında mülteci sorunu, çevresel zararın Avrupa ve dünya çapındaki etkileri ve insan kaçakçılığı gelmektedir. Ayrıca bunlara, uyuşturucu trafiği ya da artan suç faktörlerini de eklemek mümkündür. Bunların yanında, güncel sebeplerle çıkan ve sonuçlarının geçici olmasını umduğumuz yabancı ayrımcılığı ve farklı kültürlerle karşı kamplaşma gibi sorunlar da baş göstermektedir.

Bu yıl ortaya çıkan CIA'e ait işkence uçaklarının Avrupa Birliği üyesi devletlerde de konuşlandığı gerçeği ise, 2006 yılında, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin hem Birlik olarak hem de devlet olarak insan hakları karnelerinin çok da iyi olmadığını göstermekte.

¹⁶ BBC (31.05.2006)

Dahası Avrupa Birliği; her yıl 100 bin kadar insanın ölmesine, bir o kadarının ise çok düşük standartlarda yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmasına neden olan iltica olgusuyla, sınırlarını mültecilere kapatarak baş etme stratejisini benimsemektedir. Bununla birlikte AB'nin, iltica veren komşu bölgelere yönelik yardım planlarını görmezden gelmesi; Avrupa'nın, savunduğu değerlere tamamen zıt bir uygulama içinde olduğunu göstermektedir.

Bunun yanında insan ticareti gibi tahminen her yıl 1.200.000 kişinin yaşamını etkileyen ve adeta modern köleliğe dönüşen bir konunun hele ki üyelik müzakereleri gibi hassas bir süreçte bile gündeme getirilmemesi, bu konuda Avrupa Birliğinin ne kadar duyarsız olduğunu göstermektedir. Bu trafiğin kurbanı olan eski Sovyet ülkelerine mensup insanlar -özellikle kadın ve çocuklar- bu ülkelerin AB'ye üye olmalarıyla daha da kolay hedefler haline gelmişlerdir. Birer köle gibi çalıştırılan, sosyal güvenlik haklarından yoksun olan ve çok düşük ücretler alan Polonyalı işçiler ise Polonya'nın üyeliğiyle beraber daha da zor şartlarda çalışmak zorunda bırakılmıştır.

11 Eylül'le başlayan medeniyet bunalımı; AB üyesi ülkelerdeki ajitasyonlar ve bu ajitasyonların ifade özgürlüğü ile meşrulaştırılmaya çalışılmasıyla derinleşmiştir. İslamofobi olarak adlandırılan İslam karşıtı hareketin güç kazanmasıyla AB üyesi ülkelerde, başörtüsü, kamuya bağlı kuruluş ve okullarda yasaklanmaya çalışılmaktadır.

Raporun içerisinde ayrıca zikredilmeyen fakat dünyadaki tüm insanları etkileyen en önemli insan hakları ihlallerinden birisi de AB ülkelerindeki ileri kalkınmışlık düzeyine bağlı olarak ortaya çıkan çevre kirliliği ve çevresel kaynakların kullanımındaki israftır. AB üyesi ülkelerin atmosfere verdikleri zararlı gazların çokluğu sebebiyle küresel ısınma süreci gün geçtikçe hızlanmaktadır.

ALMANYA

Almanya'da yaşanan hak ihlallerinin başında İslam düşmanlığı, yabancı düşmanlığı, sosyal ayrımcılık, ana dilini konuşma yasağı ve ırkçılık gelmektedir. Ayrıca, 11 Eylül ve Londra saldırıları sonrasında yükselen ırkçı eğilim, politikacıların yabancılara yönelik ırkçı politikalar üretmesi ve uygulamasını artırmıştır. Bir göç ülkesi olan Almanya'nın 82 milyonluk nüfusunun

5,5 milyonunu göçmen kökenliler oluşturmaktadır. Almanya’da en büyük göçmen topluluğunu şu an 2,7 milyon ile Türkiyeli göçmenler oluşturmaktadır.¹⁷

İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı

Almanya’da ırkçı saldırılar bu sene içinde artışa geçmiştir. Geçen yıl, ırkçı saldırılar hakkında parlamentoya verilen soru önergesine Federal İçişleri Bakanlığı tarafından verilen yanıtta, gerçekleşen ırkçı olayların %72’sinin şiddet içerikli, diğerlerinin ise propaganda amaçlı olduğunun tespit edildiği belirtilmiştir. Özellikle radikal sağcı NPD’nin eyalet parlamentosuna girdiği Saksonya’da ırkçı olaylarda önemli oranda bir artış olduğu görülmüştür. Mayıs ayı içinde Saksonya’da 12 şiddet içerikli ırkçı olay meydana gelirken, 193 ırkçı ve yabancı düşmanı propaganda eylemi gerçekleştirildi. Bu eylemlere katılan 141 kişiden sadece 3’ü gözaltına alındı.¹⁸

Almanya’da Berlin Eyalet Meclisinin Sol Parti milletvekillerinden Türk asıllı Gıyasettin Sayan, ırkçı saldırı sonucunda yaralandı. Berlin polisinin açıklamasına göre, seçim bölgesi olan Lichtenberg semtini gezen Sayan’a iki kişi, “Pis yabancı, pis Türk!” dedikten sonra başına şişeye vurup kaçtı. Beyin sarsıntısı geçiren Sayan kendi otomobiliyle hastaneye giderken, saldırganlar kaçtı.¹⁹

Başka bir ırkçı saldırı Frankfurt’ta meydana geldi. Frankfurt’un Höchst ilçesindeki Türk esnaf Hamit Ertem’in, tarihi motifler taşıyan ürünler ve koleksiyonculuk dükkânı, ırkçılar tarafından yağmalandı. Dükkânın birçok yerine gamalı haçların çizilmiş olduğu belirtildi.²⁰

Almanya’nın Hamburg kentinde bulunan Almanya Atatürk Kültür Merkezine (AKM) gece kimliği belirlenemeyen kişi ya da kişiler tarafından molotofkokteyli saldırısı düzenlendi. Alınan bilgilere göre, gece saatlerinde 3 adet molotofkokteyli atıldığı ve yaklaşık 10 bin Euro’luk zarar meydana geldiği kaydedildi.²¹

¹⁷ Fien, Faruk. “Almanya’daki Türkler: Entegrasyon veya Gettolaşma”, 2006:

<http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/13faruk.pdf>

¹⁸ “İrkçı saldırılar yükseldi”, 2006: web site: <http://www.ozgurpolitika.org/2005/07/11/hab50.html>

¹⁹ “Fremdenhaß Politiker in Berlin Niedergeschlagen”, 2006, web site: <http://www.bild.t-online.de/BTO/news/aktuell/2006/05/21/fremdenhass-politiker-sayan/fremdenhass-politiker-sayan.html>

“Berlin’in solcu Türk vekiline ırkçı saldırı”, 2006, web site: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=187957> – 21/01/2006

²⁰ “İrkçıların, Almanya’daki Türkiyelilere ait işyerlerine yönelik saldırıları devam ediyor”, 2006, web site: http://www.anadolufederasyonu.de/avrupa_haber+M56c13027437.html - 03/12/2006

²¹ “Almanya Atatürk Kültür Merkezine saldırı”, 2006, web site: http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=185544 -15/09/2006

İslamofobi ve Başörtüsü

Bir göç ülkesi olan Almanya, 11 Eylül saldırıları sonrası başörtüsüne ve Müslümanlara karşı politikalar üretmeye ve kendi toplumunda yapay sorunlar çıkarmaya başladı. Yaklaşık 40 yıldır Almanya’da sorun yaşamayan Müslümanların simgeleri bahane edilerek sorun gibi gösterme eğilimi, “Almanya’nın çok kültürlü toplum iddiaları masal mıydı?” diye düşündürüyor. Başörtüsü konusuyla ilgili olarak Almanya’da bir dizi olay yaşandı:

Yaşanan olaylardan en çarpıcı olanı kuşkusuz, Almanya’nın Türk kökenli Federal Meclis üyeleri, Lale Akgün ve Ekin Deligöz’ün *Bild am Sonntag* gazetesi üzerinden Müslüman kadınlara başörtülerini çıkarma çağrısı yapmalarıydı. Gazetede Deligöz ve Akgün, başörtülü kadın ve kızların zorla örtündüklerini, bunun baskının bir görüntüsü olduğunu ve Alman toplumuyla uyumun önündeki en büyük engelin başörtüsü olduğunu iddia ettiler.²² Çağrısı yapanların, 11 Eylül sonrasında dünyada oluşturulan İslam’ın düşmanlaştırılması konseptinden sonra bunu yapmaları oldukça manidar. Yapılan yorumlar; Almanya’nın direk öneremediği çözümün yerli şahıslar üzerinden önerildiğini; Batı’nın ve dünyanın nasıl bir ayrışma, tahammülsüzlük ve çatışmaya doğru sürüklendiğini gösteriyor.

Ayrıca gazetelerde görüşlerine yer verilen başörtülü bazı Müslüman kadınlar ise hiçbir şekilde başörtülerini çıkarmak istemediklerini ifade ettiler. Köln Üniversitesi kliniğinde hastabakıcılık yapan Fatma isminde bir bayan: “Uyumun bir parça bezle ilgisi yok. Almanya’da yaşıyorsa Almanca konuşulmalı. Başörtüsü takıp takmayacağım ise benim bileceğim bir iş.” dedi.²³

Almanya’da başörtüsü yasağı giderek yaygınlaşıyor. Almanya’da uzun zamandır tartışmalara yol açan Müslüman öğretmenlerin başörtülü olması konusu da yasakla sonuçlandı. Kuzey Ren Vestfalya eyaletinde, Müslüman öğretmenlerin okul sınırları içinde başörtüsü taşıması yasaklandı. Almanya’da 8. eyalet olarak bu yasağı kanunlaştıran Hristiyan Demokrat Birlik Partisi (CDU) hükümeti, muhalefetin sert tepkisiyle karşılaştı. Sosyal Demokrat Parti (SPD), Kuzey Ren Vestfalya eyaletinde zaten çok az Müslüman öğretmen bulunduğuna dikkat çekerek, bu kanunun işgüzarlık olduğunu savundu. Hristiyan Demokrat Partinin kanun gerekçesinin çok ilginç olduğunu vurgulayan SPD’liler, başörtüsünün Almanya’daki hürriyet ve demokrasi anlayışına aykırı bulunduğunu; ancak başörtüsünü yasaklayan hükümetin, diğer yandan Haç, rahibe kıyafeti ve Yahudilerin başlarına giydiği kippayı derslerde giymeyi serbest

²² “Prominente Deutsch-Türken appellieren an Musliminnen in Deutschland Legt das Kopftuch ab!”, 2006, web site: <http://www.bild.t-online.de/BTO/news/aktuell/2006/10/15/kopftuch-streit-moslem/kopftuch-streit-moslem-integration.html>; “Ein Symbol der Abgrenzung”, 2006, web site: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,442656,00.html>

²³ “Almanya’da, Türk Kökenli Milletvekillerinden Müslüman Kadınlara Gazete Aracılığıyla Çağrı: Başörtüleri çıkarın”, 2006, web site: http://www.sodev.org.tr/Haberler/2006/almanyada_turban_tartismalari.htm

bırakmasının kabul edilemeyeceğini belirtiyorlar. Başörtüsünü Batılı-Hristiyan eğitim ve kültür anlayışına aykırı olduğu için yasakladığını açıkça dile getiren hükümet, hukukçuların, “Bu yanlış bir gerekçedir.” şeklindeki eleştirisine maruz kaldı. “Çocuk eğitimcilerine başörtüsü yasağının getirilmesi düşünülmüyor.” diyen Uyum Bakanı Armin Laschet: “Öğretmen adaylarına özel talep üzerine istisnalar yapılabilir.” şeklinde spekülasyona sebep olabilecek bir ifade kullandı.²⁴

Almanya’da 15 yaşındaki Türk öğrenci Hatice K., Berlin’de, zorunlu olan yüzme dersinde havuza tesettüre uygun yüzme kıyafeti ile girdiği için havuz yöneticileri tarafından dersten çıkarıldı. Lise öğrencisi Hatice K. zorunlu yüzme dersine katılmak için Türkiye’den getirttiği haşema ile havuza girdi. Yöneticiler ise, Hatice K.’nın bedenini tamamen kaplayan bu kıyafetle havuza giremeyeceği gerekçesiyle öğrenciyi havuzdan çıkardı. Yaşanan bu olayla ilgili inceleme başlatan okul yönetimi, inancı nedeniyle mayo yerine özel kıyafet ile havuza girdiği için Türk öğrenciyi havuzdan çıkaran havuz yöneticilerini hatalı buldu. Havuz yöneticileri, savunmalarında, öğrenciyi giyim tarzından dolayı değil, bedenini tamamen kapatan giysinin ne gibi sonuçlara neden olacağını bilemedikleri için havuzdan çıkardıklarını açıkladı.²⁵

Göçmenler

Almanya yönetimi ülkeye giriş vizesini almayı zorlaştırıyor. İktidardaki koalisyon hükümeti, yabancılar yasasını sertleştirmeyi planlıyor. Hristiyan Demokrat Birlik ve Sosyal Demokrat Partisinden oluşan koalisyon hükümetinin, yabancılar yasasında değişiklik yaparak Almanya’daki hedeflere yönelik saldırı olasılığını bahane ederek yabancıları azaltmayı hedeflediği belirtiliyor. *Deutsche Welle*’nin haberine göre, Alman Federal Parlamentosu Hristiyan Demokrat grubu başkanı Wolfgang Bosbach, Ağustos ayında iki banliyö treninde bomba yüklü valizlerin bulunması olayından gerekli dersin çıkarıldığını belirtti. *Der Spiegel* dergisi, Almanya’ya giriş yapan yabancı öğrencilere oturma izni süresinin iki yıldan en fazla bir yıla indirilmesinin planlandığını bildirdi.²⁶

Almanya’da İslam konusunda yazdığı kitaplar ve makalelerle tanınan Bassam Tibi, *Tagesspiegel* gazetesine yazdığı makalede, 44 yıldır yaşadığı ülkeden ayrılma kararı aldığını açıkladı. Bunun nedeni olarak, “Bu ülkede uzun zamandır kendimi yabancı hissediyorum ve öyle muamele görüyorum.” ifadesini kullandı. Almanya’daki İslam ve uyum tartışmalarında sıkça kullanılan “öncü kültür” ve “Avrupa İslam’ı” gibi kavramların da mucidi olan yazar Basam

²⁴ “Okullarda çifte Standard”, 2006, web site: <http://www.postgazetesi.com/c/ho.asp?id=6305>

²⁵ “Muslimischer Schölerin wird Baden in Halle verboten”, 2006, web site: <http://www.welt.de/data/2006/11/06/1101049.html>

²⁶ “Almanya vize almayı zorlaştırıyor”, 2006, web site: http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=193812

Tibi şöyle devam etti: “Ben daima huzursuz ev sahiplerine, bana Alman vatandaşlığı onurunu bahsettikleri için teşekkür etmek zorunda kalan, Alman pasaportlu Suriyeli olmaktan bıktım.”²⁷

Aile birleşimiyle göçü kısıtlayan ülkeler kervanına Danimarka, Hollanda ve İsviçre’den sonra Almanya da katılıyor. Almanya, yabancı göçünü kısıtlamak için, “aile birleşmesi”ne yaş ve dil sınırı getiriyor. Almanya’ya gelin ya da damat gitmek isteyenler önce dil öğrenecek. Angela Merkel liderliğindeki koalisyon hükümeti, evlenerek ülkeye gelen gelin ya da damatlara kısıtlama getirilmesi konusunda uzlaştı. Kısıtlamayla zorla evlilikleri önlemeyi hedefleyen koalisyon ortakları, Yabancılar Yasasında aile birleşimine 18 yaş ve lisan sınırlaması getirilmesi konusunda görüş birliğine vardı. Yürürlükteki uygulamada, evliliklerde fiilen 16 yaş kriter olarak alınıyor. Yeterli derecede Almanca bilmeyenler, bu durumda Türkiye’de dil kurslarına katılacak. Sadece kursları başarıyla bitirenlerin aile birleşimi yoluyla Almanya’ya girmelerine izin verilecek.²⁸

Mülteciler

Almanya’nın Branche-Hesepe sınır dışı kampında, mülteciler tarafından kampın iki yönetim binası işgal edildi. İşgalin nedeni kampta kalan mültecilerin yaşam koşullarının kötü olması ve artık bu koşullara tahammül edilemez olmasıydı. Kamp koşullarının düzeltilmesi için böyle bir eylem yaptıklarını ifade eden mülteciler, temel yaşam koşullarının düzeltilmesini talep ettiler. Söz konusu kampta yemek, sağlık, barınma ve eğitim gibi temel ihtiyaçların giderilmediğini ve kendilerine insani davranılmadığını dile getirdiler.

Yemek-kantin: Kişilerin kendi yiyeceklerini kendilerinin almasına izin vermediklerini ve yemeklerin tek çeşit çıktığını; çıkan yemeklerde geleneksel ve dinsel kriterlerin dikkate alınmadığını; çıkan yemeklerin sağlıklı olmadığı ve çocuk ve hamile kadınların dikkate alınmadığını belirttiler ve bundan dolayı herkesin kendi yiyeceğini almasına müsaade edilmesini talep ettiler.

Sağlık: 500 kişinin yaşadığı bir yerde bir hemşirenin olduğu ve buna da her zaman ulaşamadığını, haftada bir gelen doktorun da hastaları dikkate almadığını ve gerçek tıbbi bir tedavinin yapılmadığını belirterek bu konudaki sıkıntılarının giderilmesini istediler.

Eğitim: Çocukların günde iki saat Almanca ve matematik derslerini almasının yeterli olmadığını, normal okullara gidilmesine izin verilmesi gerektiğini savundular.

²⁷ “İslam bilimci Bassam Almanya’yı terk ediyor”, 2006, web site:

http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=190381

²⁸ “İthal eş’ zorlaştırılıyor”, 2006 web site:

<http://www.yenihareket.com/index.php?action=show&type=news&pid=9&id=650>

Tercümanlık: Kendilerini ifade edebilmeleri için tercümanlarının yetersiz olduğunu ifade ettiler.

Uyğurucu: Kamptaki uyğurucu sorununa dönük önlem alınmasını ve tedavilerin yapılmasını talep ettiler.

Konut: Her bir aile ferdinin ayrı bir odada olması, özellikle çocuklu ailelerde durumu zorlaştırdığı için aile fertlerinin birlikte kalacakları bir ortam hazırlamasını istediler.

Mülteciler, bu kötü koşulların birçok insanda fiziksel ve ruhsal problem meydana getirdiğini bildirdiler. 30 farklı milletten 500'ün üzerinde mültecinin yaşadığı kampta, farklı yaş gruplarından 150 çocuk bulunmakta.²⁹

Ayrımcılık

Alman Hıristiyan Demokrat Birlik Partili (CDU) Aşağı Saksonya Eyaleti İçişleri Bakanı Uwe Schünemann, Alman *Bild am Sonntag* gazetesine yaptığı açıklamada; Almanya'da, halkın güvenliği için büyük tehdit oluşturan radikal insanların yaşadığını belirterek çeşitli önerilerde bulundu. Sınır dışı edilemeyen tehlikeli yabancılar için elektronik ayak bileği kelepçesini öneren Schünemann, terör zanlılarının telefon görüşmelerinin dinlenebilmesi için yasaların değiştirilmesini, halka açık yerlerin video kameralarıyla kontrol edilmesinin yaygınlaştırılmasını ve teröre karşı mücadele amacıyla kurulan bilgi bankasında yer alan kişilerin hangi dine mensup olduklarının da kaydedilmesini talep etti. Schünemann'ın, şüphelilerin takibi konusunda tavsiye ettiği "çağdaş" öneriler arasında şunlar yer alıyor: Telefonların dinlenmesi, video kameralarla takip, ayak bileklerine kelepçe ve kişilerin hangi dine mensup olduklarının kaydedilmesi.³⁰

Almanya'da eyalet içişleri bakanlarının vatandaşlığa geçiş konusunda anlaşma sağladıkları yeni ortak düzenlemeler tartışmalara neden oldu. Ülkedeki göçmenler yeni düzenlemelere tepkili; Alman politikacılar ise alınan sonuçtan memnun. Ancak varılan uzlaşma, ülkede tartışmalara neden oldu. Alman vatandaşlığına geçmek isteyenler için vatandaşlık kursu öngörülmesi ve test uygulanması, ülkedeki göçmenlerin tepkisine neden oldu. İçişleri bakanlarının aldığı karardan memnun olmadıklarını söyleyen merkezi Berlin'deki Almanya Türk Toplumu'nun başkanı Kenan Kolat, kararın Alman vatandaşlığına geçilmesinin artık istenmediğini gösterdiğini ifade etti.

²⁹ "Offener Brief von Flüchtlingen aus dem Abschiebelager Bramsche" (Deutsch, 2006), web site: <http://nolager.de/blog/node/361>

³⁰ "Şüpheli yabancıya elektronik kelepçe", 2006, web site: <http://www.yenisafak.com/dunya/?t=04.09.2006&q=1&c=4&i=3962&%DE%FCpheli/yabanc%FDya/elektronik/kep%E7e>

Basın Özgürlüğü

Alman dış istihbarat teşkilatı BND'nin gazetecileri izleme faaliyetlerine ilişkin rapor açıklandı. Alman Federal Meclisi adına araştırmayı yürüten Gerhard Schäfer'in raporunda teşkilatın yasalara aykırı şekilde, gazetecileri yıllarca takip ettiği, ayrıca teşkilatın denetim sisteminde de yetersizlikler saptandığı belirtiliyor. Raporun yetersiz olduğunu ileri süren muhalefetteki Hür Demokrat Parti, Yeşiller ve Sol Parti, soruşturma komisyonunun oluşturulmasını talep ediyor. Hükümet, Alman dış istihbarat teşkilatının faaliyetlerine ilişkin yaptığı açıklamada, teşkilat başkanlarının yasadışı yöntemlerle gazetecileri izleme faaliyetinden haberdar olmadıklarını belirtti.

Hapishaneler

Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya eyaletinin Siegburg kenti hapishanesinde 20 yaşındaki bir mahkûm, koğuş arkadaşları tarafından işkenceyle öldürüldü. Federal Adalet ve NRW Eyaleti Adalet Bakanları yaptıkları açıklamalarda, cezaevlerindeki denetimlerin artırılacağını ve dörtlü koğuş sisteminin gözden geçirileceğini söyledi. Bu konuda hapishane yönetiminin ihmali olup olmadığı araştırılıyor.³¹

Vicdan Testi

Almanya'da yaşanan ayrımcı ve ırkçı gelişmelerden biri de tartışılan "vicdan testi" uygulamasıdır. Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde, 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren vicdan testi uygulamasına geçildi. Alman vatandaşlığına geçmek isteyen göçmenler için 30 soruluk bir katalog hazırlandı. Irkçı bir bakış açısıyla hazırlandığı belli olan bu testin içindeki sorulara bakıldığında, soruların özellikle Müslümanları hedef aldığı açıkça ortaya çıkmaktadır.³² Bundan kısa bir süre önce 3000 Müslüman'a elektronik pranga takılması yönünde hazırlanan yasa teklifinin ardından, şimdi de 32 sorulu vicdan testi uygulaması, özellikle demokratik sivil toplum kuruluşlarını ve sağduyu sahibi Alman yöneticileri tedirgin ediyor. Konuyla ilgili olarak tepki gösteren Federal Alman Meclisi Sol Parti milletvekili Sevim Dağdelen: "Vicdan testinde 'öncü kültür' anlayışı kendisini gösteriyor. Soruların arkasında Müslümanların kültürel olarak geri kaldıkları düşüncesi ve uyum kabiliyetleri olmadığı önyargısı yatıyor." diye konuştu. Yabancıların, Alman vatandaşı olurken anayasadaki temel değerlere bağlılıklarını zaten beyan ettiklerini ifade eden Dağdelen: "Baden-Württemberg İçişleri Bakanlığına insanlık onuruyla

³¹ "Almanya, cezaevindeki cinayeti tartışıyor", 2006, web site: http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=199679

³² "30 Fragen für den Pass," 2006, web site:

<http://www.zeit.de/online/2006/02/gesinnungstestMuslime> fühlen sich diskriminiert

bağdaşmayan bu uygulamaya acilen son vermesi çağrısında bulunuyorum.” dedi.³³ Türk dernekleri ise Baden-Württemberg’te bir araya gelerek vicdan testine tepkilerini dile getirdiler. Stuttgart’ta bulunan Türk işadamları, Alman-Türk İşadamları Merkezinde (Deutsch-Türkischen Business-Center) bir araya gelerek testi tartıştılar. Ayrımcılığın eleştirildiği tartışmada, yapılan ayrımcılığın mantıksızlığına vurgu yapılarak durum şöyle özetlendi: “Biz buraya ilk geldiğimizde dışlarımızı kontrol etmek suretiyle sağlıklı olup olmadığımızı araştırıyorlardı, şimdi ise duygularımızı test ediyorlar.”³⁴

Vicdan testindeki sorulardan bazı örnekler:

1. Bu beyanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?: “Demokrasi en kötü yönetimdir. İnsanlık, demokrasi kadar kötü bir şey yaşamadı. İnsanların kendini demokrasiden kurtarabilmesi için ilk olarak demokrasinin insanoğluna hiçbir iyilik getirmeyeceğini kavraması gerekmektedir.”
2. Bir dinin eleştirilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu, kabul edilebilir mi?
3. “Kadın, erkeğe itaat etmelidir ve eğer etmez ise erkeğin kadını dövme hakkı vardır.” Bu konuda ne düşünüyorsunuz?
4. Bir erkeğin eşini ya da kızını, toplum içinde “şerefsizlik yapmasını” önlemek için eve kapatması kabul edilir mi?
5. Erkekseniz kadın doktor tarafından; kadınsanız erkek doktor tarafından muayene edilmeyi kabul eder misiniz?
6. Reşit kızınız/eşiniz Almanya’daki diğer kızlar ve kadınlar gibi giyinmek istiyor. Bunu engellemeye çalışır mısınız? Eğer “evet” ise, hangi yöntemlerle?
7. 11 Eylül 2001 New York ve 11 Mart 2004 Madrid saldırılarını duydunuz. Sizce bunu gerçekleştirenler terörist mi yoksa özgürlük savaşçıları mı?
8. Bazı insanlar dünyadaki birçok kötülük için Yahudilerin sorumlu olduğunu ve hatta 11 Eylül 2001 tarihinde New York’ta gerçekleşen saldırıların arkasında da onların olduğunu düşünüyor. Böyle varsayımlar hakkında ne düşünüyorsunuz?³⁵

Hristiyan Sosyal Birlik Partisinin Müslümanlara Yönelik Tutumu

Hristiyan Sosyal Birlik Partisi (CSU) genel başkanı ve Bavyera eyaleti başbakanı Edmund Stoiber, *Bild* gazetesine verdiği demecinde, “Hristiyanlık, günlük yaşamımızı

³³ “Vicdan testi Müslümanları dışlıyor”, 2006, web site: <http://www.haberturk.com/news/211285.html>; “Kontroverse über Einbürgerungsbefragung in Baden-Württemberg - SPD und Verbände attackieren Regierung”, 2006, web site: <http://www.welt.de/data/2006/01/05/826894.html>

³⁴ Krohn, Knut. “Wahlkampfaktik oder einfach nur blanke Ignoranz?”, 2006, web site: <http://www.tgbw.de/>

³⁵ Dalaman, Cem. “Almanya’da ‘Vicdan Testi’ne Tepkiler”, 2006, web site: <http://www.voanews.com/turkish/archive/2006-01/2006-01-27-voa10.cfm>

belirleyen bir kültür. Hristiyanlığın İslamiyet'ten farkı; hoşgörüsüzlüğü reddetmemiz, din özgürlüğü vermemiz, kadın-erkek eşitliğini desteklememiz ve zorunlu evliliklere kararlı şekilde karşı çıkmamızdır.” dedi. Almanya Müslümanlar Merkez Konseyi, Stoiber'in Müslümanlara karşı ayrımcılık yaptığını; inançlı Müslümanların insani duygulara sahip olmadığı şeklinde yorumda bulunduğunu belirtti.³⁶

Diyanet İşleri Türk-İslam Birliği (DİTİB) tarafından Köln'de inşa edilecek olan cami projesine bazı Hristiyan Birlik Partililer, “Osmanlı mimarisinin yansıtılacağı caminin kent profiline uymayacağı ve radikal İslamcı unsurları çekeceği” gerekçesiyle karşı çıktı. Kendilerini “Könlüler” olarak tanıtan küçük bir grup, cami inşaatına karşı yürüyüş yaptı. Almanya'nın Hristiyan kültürünü taşıyan bir ülke olduğunu, ancak her yerde İslam'ın simgesi olan minarelerin yükselmesinden rahatsızlık duyduklarını belirten bildirilerde ve taşınan pankartlarda “Köln'de büyük cami istemiyoruz.” denildi.³⁷

Murat Kurnaz'a Alman Askerler Tarafından Kötü Muamele

Guantanamo üssünde yaklaşık 5 yıl boyunca tutulduktan sonra serbest bırakılan Murat Kurnaz, Guantanamo'ya götürülmeden önce Afganistan'ın Kandahar kenti yakınlarında gizli bir ABD hapishanesinde Alman askerleri tarafından da kötü muameleye tabi tutulduğunu ifade etti.³⁸ Murat Kurnaz, *Bild am Sonntag*'a verdiği röportaja göre; Afganistan'da tutuklu olduğu sırada orada görev yapan Alman askerleri tarafından dövüldüğünü ve kötü muamele gördüğünü söyledi.³⁹ Almanya Savunma Bakanlığı, operasyon birimi KSK'dan askerlerin Kurnaz'la Afganistan'da “sözlü teması” olduğunu kabul etti, ancak kötü muamele iddialarını yalanladı. Bu konuda Alman gazeteleri, yetkililere konuyla ilgili açıklama için çağrıda bulundu. *Die Welt* ise, 2001'de geçen bu olaydan milletvekillerinin ancak şimdi haberdar edilmesini “skandal” diye niteledi. Öte yandan *Frankfurter Rundschau*, Murat Kurnaz'ın maruz kaldığı kötü muameleyi araştırmak için soruşturma komisyonu kurulmasını istiyor. *Berliner* gazetesiyse hem şimdiki hem bir önceki hükümeti eleştiriyor. Gazeteye göre; “Hem eski Sosyal Demokrat-Yeşiller

³⁶ “Almanya'daki Müslümanlar, İslamiyet'i eleştiren Stoiber'e tepki gösterdi”, 2006, web site: http://www.haberturk.com/haber_ex.asp?id=244972&cat=180

³⁷ “Köln'de İnşa Edilmesi Planlanan Cami Projesine Karşı Miting Yapıldı”, 2006, web site: <http://www.yenihareket.com/index.php?action=show&type=news&pid=4&id=507>

³⁸ “Guantánamo-Häftling, Kurnaz wirft Deutschen Folterung vor”, 2006, web site: http://www.stern.de/politik/deutschland/573096.html?nv=ct_mt

³⁹ “Das erste Bild von Murat Kurnaz”, 2006, web site: <http://www.abendblatt.de/daten/2006/09/01/605314.html>; “Murat Kurnaz fürchtete um sein Leben”, 2006, web site: <http://www.taz.de/pt/2006/10/18/a0076.1/text>

koalisyonu hem de şimdiki sağ-sol iktidar, Almanya'nın terörle mücadele savaşındaki rolü konusunda yalan söyledi.”⁴⁰

Afganistan'daki Alman Askerlerin Kurukafalı Fotoğrafları

Almanya'yayı şaşırtan bir diğer olay da, Afganistan'daki Alman askerlerinin, kafataslarıyla çektiği fotoğraflardı. Fotoğraflar, Alman *Bild* gazetesinde yayımlandı. *Bild*'den sonra RTL televizyon kanalı da yeni fotoğraflar yayımlarken, Yeşiller'den bir milletvekili, buna benzer daha yüzlerce fotoğraf olduğunu söyledi. Politikacılardan halka kadar herkes bu konuda tepkili. Konuyla ilgili olarak *Die Tageszeitung* gazetesinin manşeti de oldukça manidardı. Gazete, ilk kez *Bild* gazetesinde yayımlanan fotoğraflarla ortaya çıkan skandal için yine *Bild* gazetesinin, daha önce Papalığa bir Alman olan XVI. Benedikt (Joseph Ratzinger) getirildiğinde attığı “Biz Papayız” manşetine gönderme yaparak, simsiyah bir sayfada *Bild*'in kurukafalı fotoğraf kupürünün üzerine “Biz Alçağız” başlığıyla çıktı.⁴¹

Töre Cinayetleri

Almanya'da son zamanlarda yaşanan töre cinayetleri, Alman yetkililerini harekete geçirdi. Alınan bilgilere göre, 1996-2005 yılları arasında Almanya'da namus adına 55 defa cinayet işlendi. Yetkililer, ellerinde bu konuda sağlıklı bir istatistik bulunmadığını ifade ediyorlar. Almanya'da Kuzey Ren Vestfalya eyaleti Nesiller Arası İlişkiler, Aile, Kadın ve Uyum Bakanlığı, töresel şiddete karşı kampanya başlattı.⁴² Namus cinayetleri, özellikle geçen yıl 7 Şubat'ta, Berlin'de kardeşleri tarafından öldürülen Hatun Sürücü olayında gündeme gelmişti. Alman kamuoyunda konu çok tartışılmıştı. Hatun Sürücü'nün sokak ortasında öldürülmesinden yargılanan, 19 yaşındaki kardeşi Ayhan Sürücü, dokuz yıl üç ay hapis cezasına çarptırıldı. Müebbet hapis talebiyle yargılanan 24 yaşındaki Alpaslan ve 26 yaşındaki Mutlu Sürücü kardeşler ise beraat etti.⁴³

⁴⁰ “19 Ekim 2006 Basın Özeti”, 2006, web site:

http://www.bbc.co.uk/turkish/pressreview/story/2006/10/061019_pressreview.shtml

⁴¹ “Afganistan'da kafatası ile poz veren Alman askerleri ülkede büyük tepki çekti”, 2006, web site:

http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=5432; “Schock-Fotos! Immer mehr! Immer schlimmer”, 2006, web site: <http://www.bild.t-online.de/BTO/news/aktuell/2006/10/27/afghanistan-neue-fotos/afghanistan-neue-fotos.html>; “Dünyayı şok eden fotoğraflar!” 2006, web site:

http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=5432

⁴² “Almanya'da töre cinayetleriyle mücadele”, 2006, web site: http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=198044

⁴³ http://www.rbb-online.de/_themen/index_jsp/key=portal_3267347.html; “Töre Berlin'i de karıştırdı”, 2006, web site: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=184350>

Değerlendirme

Sonuç olarak; Almanya’da özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında Müslüman kökenli tüm göçmenleri zan altında bırakan, yerli kamuoyunda onları şiddete eğilimli topluluklar olarak göstermeye, dolayısıyla önyargı ve düşmanlıkları körüklemeye dönük tartışmalar yapılmaktadır. Medya, politikacılar ve bunlara bağlı kuruluşlar, bu ülkede yaşayan insanların güvenlik ve gelecek endişelerini manipüle ederek anti-demokratik uygulamalara meşruiyet kazandırmaya bir son vermelidir.

Almanya’da yaşanan gelişmeler aslında göçmenlerin, özelde Müslümanların toplumla bütünleşmesini engelleyen gelişmelerdir. Müslüman göçmenlere yönelik uygulanan “vicdan testi” ayrımcı, ötekileştirici ve ırkçı bir uygulamadır. Ayrıca Müslüman kadın üzerinden yapılan oryantalist yaklaşımlı tartışmalar, aslında İslam ve Müslüman önyargısını ve düşmanlığını pekiştirmektedir. Oysa bir göç ülkesi olan Almanya’nın yapması gereken; ülkede yaklaşık kırk yıldır bulunan emekçi göçmen halkı kendisine benzetmeye çalışmadan, olduğu gibi kabul etmesidir. Almanya, entegrasyon başlığı altında buyurgan ve dayatmacı bir üslupla Müslümanlara karşı gerilimi tırmandırmamalıdır. Uyum tabii ki olmalıdır, ama tek taraflı bir entegrasyon, asimilasyondur. Almanya çok kültürlü bir toplum olmayı gelenek haline getirmelidir ki, bu da Almanya’nın toplumsal barışı için gereklidir. Savaş, tehdit ve açlık gibi nedenlerle ülkelerini terk etmek zorunda kalan mültecilere yasal sığınma hakları verilmeli ve içinde bulundukları kötü koşullar düzeltilmelidir.

ARNAVUTLUK

Balkanlar bölgesi, uzun yıllardır sorunların halledilemediği ve kargaşanın devam ettiği bölgelerden biridir. Bu bölgede sorunlar geçici çözümler üretilerek yok edilmekte veya dondurulmakta, daha sonra ise yeniden ortaya çıkarılabilmektedir. Bugün Balkanlarda Arnavutların dört ülke sınırları içinde dağılmış olmalarının temel nedeninde bu yatmaktadır. Dört bölge sınırlarının içine dağılmış olan Arnavutların asıl vatanları, Balkanların batısında ufak bir yüzölçümüne sahip, Adriyatik Denizine kıyısı olan bir ülkedir. Arnavut halkının bu dağılışına rağmen Arnavutluk, Balkanlarda içsel bütünlük olarak en iyi konumda olan ülke durumundadır.

Kosova Meselesi ve Arnavutlar

Kosova bölgesinin savaş sonrası statü krizi hala devam etmektedir. Kosova'nın statüsü BM'nin 1244 sayılı kararı ile belirlenmiş durumda. Bu karara göre Kosova, Sırbistan'ın otonom bir bölgesi konumunda. Sırbistan 2006 yılı içinde yeni anayasası ile ilgili bir referandum gerçekleştirdi ve bu anayasada yer alan maddelerden bir tanesi de Kosova'nın Sırbistan'ın ayrılmaz bir parçası olduğunu ifade eden maddedir. Yani Sırbistan, Kosova'da yaşayan Arnavutlara bir özerklik tanımayacağını yeni yasasıyla teyit etmiş durumda. Hâlbuki aynı Sırbistan, Karadağ bölgesinin kendisinden ayrılmasına sessiz kalmış ve bunu onaylamıştı. Arnavutlar ise Karadağ'ın Sırbistan'dan ayrılmasını, belki ileride Kosova'nın da aynı şekilde ayrılmasına bir örnek teşkil edeceği beklentisiyle destekledi; lakin Sırbistan buna şiddetli bir şekilde karşı.

Bir diğer hak ihlali ise bu anayasada Arnavutların bölgede sayıca fazla olmalarına rağmen onlara referandumda oy hakkı tanınmaması oldu. Yani kendileriyle ilgili bir anayasa maddesinde kendi görüşlerine dahi ihtiyaç duyulmadı.

Bölge ile ilgili olarak bir diğer gelişme ise Kosova'da bulunan Mitroviça kentinin birbirlerinden ayrı (biri Sırp, diğeri Arnavut) iki belediye tarafından yönetilme önerisiydi. Öneri, Arnavutlar tarafından gösterilerle protesto edildi; fakat önerinin nihai kararı hala alınabilmiş değil.⁴⁴

Başörtüsü

Yıl içinde başörtü konusunda, Arnavutlukta bir üniversite öğrencisinin okuluna alınmaması, hak ihlali olarak göze çarpan konulardan biriydi. Ekim ayı içinde okuluna girmek isteyen Behije Hoxha, okul yönetimi tarafından engellendi. Konuyla ilgili açıklama yapan üniversite rektör yardımcısı: "Biz öğrencilerimizin üniversitede başörtüsü takmasını istemiyoruz, oysaki dışarıda istedikleri gibi dolaşabilirler." sözleriyle kendini savundu. Bu olaya gelen tepkiler, başörtüsünün kişisel bir hak olduğu ve kimsenin bunu engelleyemeyeceği şeklindeydi.⁴⁵

Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın-Çocuk Ticareti

Arnavutluk'la ilgili olarak ele alınabilecek bir diğer konu ise bölgede aile içinde kadına uygulanan şiddet ve şiddete karşı alınamayan önlemler konusundadır. Kadına karşı işlenen suçun hükümet tarafından suç kapsamına alınmaması ve ayrıca şiddet gören kadınlar için bir sığınak

⁴⁴ Yaşın, Gözde Kılıç. "Balkanlarda Harita Yeniden Şekilleniyor:

<http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=529&sayfa=10> – 29/05/2006

⁴⁵ <http://www.metimes.com/storyview.php?StoryID=20061019-092730-3883r> – 19/10/2006

açmak veya herhangi bir yardım kampanyasının devlet eliyle değil de daha çok maddi imkânları kısıtlı bireyler ve STK'lar tarafından karşılanmaya çalışılması tepki gören hareketlerden oldu.⁴⁶ Bölge, Balkan ülkeleri arasında daha çok cinsel sömürü ve zorla çalıştırma amaçlı kadın ve çocuk ticareti için kaynak ülke olarak gösterilmektedir.⁴⁷

Kosova'da Türkiye ile İlgili Haberlere Kısıtlama

Kosova'nın bir diğer etnik unsuru olan Türkler ise bazı konulardan yeteri kadar haberdar olmadıklarından şikâyetçilerdir. Türkiye ve Kosova ilişkileri üzerine olan haberlerin basında pek yer bulamamasından şikâyetçi olan Kosovalı Türkler, Türkiye Cumhuriyeti başbakanının Kosova'ya yaptığı ziyareti dahi öğrenemediklerinden şikâyetçi olmuşlar ve taraflı haber yapan basını suçlamışlardır.⁴⁸

Toplu Mezarlar

Bölge ile ilgili son olarak 2006 Haziranında ortaya çıkan toplu mezardan bahsedilebilir. Bölgede Kosovalı Arnavutlara ait olan ve 1999 savaşıdan sonra çıkarılan ceset sayısı 900'ü aşmış durumda; fakat hala 1500 Kosovalı Arnavut'tan haber alınamıyor. Sırp yetkililer ise bu kayıplardan haberlerinin olmadıklarını iddia ediyorlar.

Kosova meselesi Sırbistan referandumundan sonra gündemde daha fazla yer almaya başladı ve Kosova'daki Arnavutların hak taleplerinin artmasına tepki olarak buradaki Arnavutlara yönelik kısıtlamalarda da bir artışın gözlenmesi gelecek için tehlike sinyalleri vermektedir. Ayrıca Arnavutlukta kadın ve çocuk ticareti ile kadına yönelik uygulanan şiddet sorunu hala devam etmektedir ve bu konu insan hakları kuruluşlarının bölge içinde ele aldığı temel sorun olarak göze çarpmıştır. Başörtüsü özgürlüğü konusunda bölge içinde alışık olmadığımız bir uygulamanın bir an önce sonlanması ve yaygınlık kazanmadan önüne geçilmesi gerekmektedir.

⁴⁶ "UAÖ 2006 Yıllık Rapor: Avrupa ve Orta Asya Bölgesi"

<http://www.amnesty.org.tr/v2505200601.sj> - 25/05/2006

⁴⁷ Washington Arşivi, AP, Reuters, RFE/RL, UPI, DTT-NET, Sofya Haber Ajansı (06.06.06); ABD Dışişleri Bakanlığı (05.06.06).

⁴⁸ <http://www.balkanpostasi.net/inc/newsread.asp?readid=189> - 22/03/2006

AVUSTURYA

Avusturya’da yaşanan hak ihlallerinin başında ayrımcılık–ırkçılık–İslamofobi ve bunlara bağlı olarak göçmen sorunu gibi konular gelmektedir.

Ayrımcılık–İrkçılık–İslamofobi–Can Güvenliği

Avusturya’da ırkçılık, ölüme neden olmuştur. Avusturya’nın başkenti Viyana’da yaşayan Mesut Erkul (51), Türk olduğu için ölüme terk edildi. Eşi ve kızıyla hastaneye giden Erkul, eşofmanının üzerinde Türk bayrağı olduğu için hastaneye alınmadı. Görevlilerin, “Sen Türk’sün, başka hastaneye git.” dediği iddia edildi. Talihsiz adamın eşi, ambulans isteyince, “Size ambulans yok, taksiye binin.” yanıtını aldı. Daha sonra taksiyle Barmherzige Bruder hastanesine giden aile, burada da aynı muameleyle karşılaştı. Hastane görevlileri, ambulansla gelmedikleri için aileyi kabul etmedi. O sırada olaya müdahale eden Avusturyalı bir polis, hastane yetkilileriyle tartışırken Erkul kalp krizi geçirdi ve hastanenin kapısının önünde can verdi.⁴⁹

Yabancılarla dönük olarak yapılan bir diğer ayrımcılık da, Avusturyalıların çocukları için verilen çocuk parasının yabancıların çocukları için de verilmesi konusundadır. BZÖ’lü Sosyal İşler Bakanı Ursula Haubner, yabancıların çocuklarına da para yardımı yapılması hakkında yapılan iyileştirmelere karşı çıkıyor. Yeşiller, Haubner’in bu tutumunu protesto etmek amacıyla bakanlık binası önünde bir gösteri düzenledi. Türk politikacıların da katıldığı gösteride her çocuğun eşit haklara sahip olması isteği vurgulandı. Ayrıca, yabancı çocuklara “ikinci sınıf insan” muamelesi yapılmasına tepki gösterildi.⁵⁰

Viyana’da inşaatı süren Müslüman mezarlığına bu yıl iki defa saldırı düzenlendi. İlki nisan ayında olan saldırı, kundaklama şeklindeydi. Bu yangından sonra 12 Aralık’ta mezarlığa kimliği bilinmeyen kişiler tarafından ikinci bir saldırı daha düzenlendi. Yapımı süren mezarlığı çevreleyen duvarın iç yüzeyinde siyah renkle boyanmış 23 adet haç işaretine rastlandı. Avusturya Sosyal Demokrat Partisi (SPÖ) Viyana milletvekili ve Avusturya İslam Toplumu (IGGIÖ) entegrasyon sözcüsü Ömer El-Ravi, saldırıyı, Müslümanları doğrudan hedef alan bir provokasyon olarak değerlendirdi. IGGIÖ sözcüsü Carla Amina Baghayati ise bu tür saldırılar

⁴⁹ In Den Tod Geschickt, 2006, Web site: <http://tv.orf.at/program/orf2/20061024/389663001/229905/2006> ; Hacısalıhoğlu, Z, “Türk diye ölüme terk ettiler”: http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=194419

⁵⁰ “Yeşiller, Haubner’e tepki gösterdi”, 2006, Web site: <http://www.yenihareket.com/index.php?action=show&type=news&pid=3&id=717-2006>

karşısında takınılan suskunluğun yol açtığı zorluklara değindi. Baghayati, Müslümanların tecavüze varan düşmanlıklara maruz kaldıkları gerçeğinin farkına varılması gerektiğini dile getirdi.⁵¹

Öte yandan, Avusturya Müslimische Jugend İn Österreich (Müslüman Gençliği)'nin Austria Center'da gerçekleştirdiği ve Andreas Khol ve Sonja Wehsely gibi önemli isimlerin katıldığı 10. yıl kutlama programından iki gün sonra örgütün kapısına patlayıcı madde yerleştirildi.⁵²

Bu yıl Viyana parlamento seçimlerinde Aşırı Sağcı Özgürlükler Partisi, Die Freiheitliche Partei (FPÖ), seçimlerde göçmen-Müslüman ve siyahlara yönelik olarak kullandığı saldırgan ve ırkçılığı kışkırtıcı söylemlerle oy oranını yükseltti. Her seçim öncesi göçmenler üzerinden siyaset yapmayı adet edinen FPÖ, son seçim kampanyasında da İslam ve Türkiye'nin AB üyeliği konusunu ağırlıklı olarak kullandı. İsimleri geçen bu iki aşırı sağcı partinin, seçim kampanyalarında ülkedeki işsizlik, sosyal güvenlik veya ekonomik sıkıntıları hiç konu etmeden sadece yürüttüğü “yabancı karşıtı” kampanyalarla bu kadar oy alması Avusturya'da ırkçılığın hala ciddi prim yaptığını gösteriyor.

Ülkedeki bütün sıkıntılardan göçmenleri sorumlu tutan FPÖ'nün lideri Heinz Christian Strache, seçim kampanyaları esnasında yabancıların sosyal yardım, sosyal konutlar ve çocuk yardımından faydalanmasını önleyeceğini ve işsiz yabancıları da sınır dışı edeceğini söyleyerek seçmenden oy topladı. FPÖ, seçim afişlerinde de, seçmeni, tehlikeli boyutlara vardığını öne sürdüğü “İslamcılığa” karşı durmaya çağırırken Türkiye'nin AB'ye üye olması durumunda Avusturya ve Avrupa'nın radikal İslamcılar için bir istila kapısı haline geleceğini de öne sürdü. BZÖ'lü Peter Westenthaler de Strache'den pek farklı davranmadı. Westenthaler, 1 milyon yabancından işsiz ve suça karışmış 300 bin yabancıyı sınır dışı edeceğini açıklayarak yine beklenmedik şekilde 4,2 oy oranıyla barajı aşmayı başardı.⁵³

İçişleri Bakanı Liese Prokop (ÖVP), yabancı göçünü, A-kart ya da Avusturya-kart ile anılan bir sistemle düzenlemek istiyor. Prokop, süreli bir kart sistemiyle, işgücü alımının Avusturya'nın ihtiyacı yönünde gerçekleşebileceğini vurguluyor. A-kart'ın 1 yıllık bir süreyle sınırlandırılacağını söyleyen Prokop, hukuki gereklilikten dolayı böyle yapılması gerektiğine inanıyor. Prokop, “Zira bu kalma ve çalışma müsaadesinin, aile birleşimini kapsamaması gerekir.” diyor. Fakat geçerlilik süresinin gerekli görüldüğünde uzatılabileceğini de ekleyen

⁵¹ http://www.zara.or.at/materialien/pressespiegel/_img/2006/2006-12-03-derStandard.jpg; “Müslüman mezarlığına ikinci saldırı”, 2006, web site: <http://www.pusula.at/site/haber.php?hid=1743&k=Avusturya>

⁵² <http://www.yenihareket.com/index.php?action=show&type=news&pid=3&id=702-2006>

⁵³ MAZLUMDER, Avrupa'da Ayrımcılık Raporu, “Bitmeyen 11 Eylül: Derinleşen Öteki ve Sıradanlaşan İrkçılık”, 27 Haziran 2006: <http://www.mazlumder.org/ana.php?konu=rapor&id=1058&lang=tr-2006>

Prokop'un bu çıkışı aslında şu anda var olan sezonluk iş gücü modelini andırıyor. Seçimden önce, Almanya'da uygulanan benzer bir sistem örnek alınarak işgücü ihtiyacını ve göçün çerçevelerini belirleyecek bir komisyon kurulması da bu fikrin içinde yer alıyor. A-kart fikri yeni değil, aslında bir FPÖ buluşu. 1999 yılında FPÖ'lü Helene Patrik Pable, Avusturya'da yaşayan yabancılar için böyle bir kart sistemini uygun görmüştü. Bir nevi kimlik görevi yapacak olan bu kartta yabancıların kişisel bilgileri, ülkede kalma süresi, fotoğrafı ve ayrıca parmak izlerinin kaydedilmesi planlanmıştı.⁵⁴

BELÇİKA

Federal bir devlet yapısına sahip olan Belçika; Hollandacanın bir lehçesinin resmi dil olduğu Flaman bölgesi, Fransızcanın resmi dil olduğu Valon bölgesi ve her iki dilin de resmi sıfatını taşıdıkları Brüksel Başkent bölgesinden oluşmaktadır. Ülkede bu senenin en önemli sorunlarını ırkçılık, hapishanelerde ve sokaklardaki güvensizlik ortamı ve çok büyük oranlarda göç almamasına rağmen göçmen sorunları oluşturmaktadır.

Hapishaneler

Belçika'daki önemli sorunların başında bu yıl bilhassa suç oranındaki artışlar gelmektedir. Mahkûmlarla dolu hapishanelerde dahi can güvenliği konusu tartışılıyor. Belçika Adalet Bakanlığı, Mons hapishanesinde görevli 3 gardiyanın mahkûmlara işkence yapmak ithamıyla tutuklandığını açıkladı. Bununla birlikte aşırı doluluk ve firar olayları nedeniyle sık sık greve başvuran gardiyanlar görev başında hayati tehlike yaşadıklarını ifade ettiler.⁵⁵

İrkçılık

Mayıs ayına kadar izinsiz silah satışının serbest olduğu ülkede, siyahî bir Fransız vatandaşı ırkçı bir kalabalığın saldırısı sonucu komaya girdi. Bununla birlikte, 18 yaşındaki bir gencin kolaylıkla satın aldığı ateşli silahla bir Türk kadını vurmasının hemen ardından Afrika kökenli bir bayanı ve beraberindeki çocuğu öldürmesi, ırkçılığın işlenen suçlarda önemli bir rolü

⁵⁴ "Yabancı Göçü, A-Kart ile düzenlenmek isteniyor", 2006, web site:

<http://www.pusula.at/site/haber.php?hid=1714&k=Gündem> -07/12/2006

⁵⁵ "Toplu firar Belçika'yı karıştırdı". 16 Aralık 2006'da ulaşıldı.

<http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=335835&keyfield=62656CC3A7696B61> - 13/12/2006

olduğunu gösterdi. Nitekim başbakan Guy Verhofstadt da bu tip suçların aşırı sağın bir sonucu olduğunu ifade etti.⁵⁶ Nihayetinde bu olayların ardından ülkede izinsiz silah satışına yasak getirildi.

Yapılan araştırmalarda radikal sağ görüşe ilginin gün geçtikçe arttığı Belçika’da ikamet eden yabancılar, yaşananlar dolayısıyla oldukça tedirgin durumda. Belçika ordusunda aşırı sağ görüşlü askerlere yönelik yapılan baskınlar sonucu çoğunluğu rütbeli askerlerden oluşan 12 kişi gözaltına alındı.

Anvers’te bir kanalda cesedi bulunan Muhammed Buazza isimli kişinin Kuzey Afrikalı olduğu ve 10 gün önce bir diskotek kapısında aşırı sağcı dazlaklarla tartıştıktan sonra kaybolduğu belirtildi. Courtrai kentinde de 6 çocuklu Faslı bir ailenin evi kundaklandı.⁵⁷

Göçmen Sorunu

Göçmenlerin yaşadıkları da hak ihlalleri konusunda Belçika’nın karnesinin zayıflığını açıkça ifade eder bir görüntü arz eder. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Kongolu göçmen bir anne ile kızına insanlık dışı muamele yaptığı gerekçesiyle Belçika devletini mahkûm etti.⁵⁸ Öte yandan göçmenlere uygulanan ikinci sınıf muamelelere bu yıl da devam edildi. Belçika’da göçmen çocukları, mesleki ve teknik okullara yönlendirilerek entelektüel manada gelişimleri engellenmek istenmektedir. Belçika Piskoposları Konferansı sözcüsü Eric de Beukelaer’in göçmenler için düzenlenen bir yürüyüşte sarf ettiği şu cümleler durumun ehemmiyetini gözler önüne seriyor: “Bizler uzun zamandır Belçika’da ikamet eden, kendileri ve çocukları için herhangi bir güvenlik garantisi olmayan, sadece bekleyiş içerisinde olan bu insanlarla tamamiyle dayanışma içerisindeyiz.”⁵⁹

İslamofobi ve Başörtüsü

Çoğu Avrupa ülkesinde olduğu gibi Belçika’da da İslamofobi problemi baş göstermektedir. Siyasi partiler, genellikle yabancılar üzerinden siyaset yapmakta ve bu durum da yabancıların işsiz kalmasına yol açmaktadır. Kendi kurallarını belirleme hakkına sahip olan ortaöğretim okullarında Müslüman kadınların başörtülü olarak okula girmelerine izin verilmemektedir. Çarşaf ve burka yasağı sürmektedir. Ayrıca, Müslüman gençlerin iş bulma

⁵⁶ “Two die in Belgium 'race killing' ”. 16 Aralık 2006’da ulaşıldı.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4763655.stm>

⁵⁷ “Belçika’da ırkçı saldırılar tırmanıyor. Türkler ve diğer yabancılar tedirgin”. 16 Aralık 2006’da ulaşıldı.

<http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=284658&keyfield=62656CC3A7696B61>

⁵⁸ Karaca, Kayhan. “AIHM’den Belçika’ya mahkûmiyet”. 16 Aralık 2006’da ulaşıldı.

<http://www.ntvmsnbc.com/news/388245.asp>

⁵⁹ “Migrants march for Belgian asylum”. 16 Aralık 2006’da ulaşıldı.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4930072.stm>

sıkıntısı ile karşılaştıkları bazı işyerlerinde işverenler, Müslüman işçilerin kendi isimleriyle çalışmalarına izin vermemektedirler. Bu nedenle işçiler isimlerini değiştirmektedirler.⁶⁰

Değerlendirme

Bir önceki raporda yer almayan Belçika, bahsedilen hususların devam arzemesi halinde tıpkı diğer birçok Avrupa ülkesi gibi hak ihlallerinde kendinden söz ettirecekmiş gibi duruyor. Özellikle ırkçılık ve hapisanelerin durumları sonucu meydana gelen olayları göz önünde bulundurursak, insanın en temel hakkı olan can güvenliğinin ne derece sağlanabildiği bir kez daha sorgulanmalıdır.

BOSNA - HERSEK

Yugoslavya'nın bölünmesinden arda kalan yeni cumhuriyetlerde ortaya çıkan sorunların 15 yıldır hala devam etmesi, bölge ülkeleri için tehlike sinyalleri vermeye devam etmektedir. Yugoslavya'nın dağılmasından sonra ortaya çıkan devletlerden biri de Balkanların kuzeybatısında bulunan ve 1992–1995 yılları arasında savaşın en acımasız yüzünü gösterdiği Bosna-Hersek'tir. Her ne kadar savaş 1995 yılında Amerika'da Dayton kentinde parafe edilip Paris'te imzalanan Dayton antlaşması ile nihayete erdirilse de savaşa sebep teşkil eden problemler günümüzde hala aşılabilmiş değildir. Bu süreçte bir de savaşın sonuçlarının ağır faturası eklenmiştir. Bu bağlamda bölgede sürekli insan hakları ihlallerine sebep olan etnik çatışmalar, 2006 yılı içinde de devam etmiştir.

Etnik Çatışmalar

Bölgenin ana etnik unsurlarını oluşturan Boşnaklar, Sırp ve Hırvatlar birbirlerine karşı hak taleplerini farklı platformlarda dillendirmeye devam ettiler. Bu bağlamda 2006 seçimlerinde Bosnalı Sırp'ların lideri Milorad Dodik'in "Sırp Cumhuriyetinin Bosna Hersek'ten ayrılması" argümanı, partisini Sırp bölümünün en kuvvetli partisi yaptı ve bu seçim sonucu, ona cumhurbaşkanlığı konseyindeki üç koltuktan birine sahip olma hakkı tanıdı.⁶¹ Bu tavırla ileriye

⁶⁰ MAZLUMLER – Avrupa'da Ayrımcılık Raporu (2006). 16 Aralık 2006'da ulaşıldı.

<http://www.mazlumder.org/ana.php?konu=rapor&id=1058&lang=tr>

⁶¹ "Bosna İçin Yeni Dram Kapıda". Kasım 2006:

http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=2885 – 23/11/2006

yönelik etnik çatışmaların kaçınılmazlığını ima eden Dodik'in kazandığı bu başarı, bölge halkları tarafından kaygıyla karşılanmaktadır.

Etnik unsurların çatışmasının 2006 yılı içinde bariz bir şekilde hissedilmesi bölge insanını kaygıya sevk etmektedir. Bu çatışmalara örnek olarak 2006 yılı içinde Bosna'nın orta kesimleri ve kuzey kesimlerinde camilere karşı olan taşlı saldırıları gösterebiliriz.⁶² Etnik çatışmanın dini mabetlere taşındığını gösteren bu şiddet olayları, Ekim ayı içinde Mostar kentinde bir camiye roketli saldırıda bulunulmasıyla en üst seviyede alarm verir konuma gelmiştir. Kişilerin dini inanışlarını temsil eden mabetlere yapılan bu saldırılar, insan hakları savunucuları tarafından kınanmış ve bölgedeki etnik çatışmanın taşındığı boyutlar üzerine dikkat çekilmiştir.

Ayrıca Ağustos ayı içinde, bölgedeki Müslüman Boşnaklar için bağımsızlık noktasında çok manalar ifade eden liderleri Aliya İzzetbegoviç'in mezarına bombalı bir saldırı düzenlenmiştir. Saldırıyı gerçekleştirenlerin kim oldukları hala sırrını korumaktadır.⁶³

Geri Dönen Mülteciler

Savaş sonrasında bölgenin bir diğer temel problemini teşkil eden mültecilerin dönüşleri ve dönüşlerinde onları vatanlarında bekleyen sorunlar ise sıcaklığını korumaya devam etti. Çalışma ve barınma gibi alanlardaki etnik temelli ayrımcılık, çatışma nedeniyle yerinden edilmiş birçok kişinin kalıcı ve onurlu geri dönüşünü engellemeye devam etti.⁶⁴ Vatanlarına dönen mültecilerin karşılaştıkları ana problemler, işsizlik ve kötü yaşam şartları olarak kendini hissettirmeye devam etti. Mülteciler bu konuda yetkili mercilerden hakları için müspet adımlar görmek istiyorlar. Nitekim bu konu, yıl içinde yapılan protestolarda dillendirilen konulardan biri olagelmiştir. Bunun yanında sağlık, ilaç yardımı gibi bazı konularda, geri dönen mültecilere yeterli imkânların sunulmadığı, yıl içinde Boşnak halkı tarafından yapılan gösterilerle yetkili mercilere duyurulmaya çalışıldı.⁶⁵

EUFOR

Bir başka husus ise, bölgede askeri güç olarak konuşlandırılan Avrupa Birliği Askeri Gücü, EUFOR'un asker sayısında bir azaltmaya gidilmesidir. Yıl içinde Avrupa Birliğinin

⁶²

<http://www.yenisafak.com/dunya/?t=25.10.2006&q=1&c=4&i=11703&Bosnada/camilere/ta%FE1%FD/sald%FDr%FD/> - 25/10/2006

⁶³ http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2006/08/060811_bosnianexplosion.shtml - 09/12/2006

⁶⁴ UAÖ 2006 Yıllık Rapor: Avrupa ve Orta Asya Bölgesi

<http://www.amnesty.org.tr/v2505200601.sj> - 15/12/2006

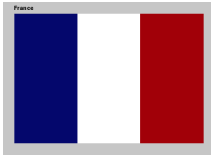
⁶⁵ "Bosna-Hersek'te Gösteriler". Ekim 2006:

http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=2718 - 20/10/2006

savunma bakanlarının yaptığı bir toplantıda asker sayısının 6000'den 1500'e indirilmesi kararı çıktı. Ancak birtakım anlaşmazlıklar ve Kosova'nın nihai statüsü ile ilgili belirsizliğin devam etmesi gibi bazı sebeplerden dolayı asker çekmenin tarihi üzerinde bir uzlaşuya varılamadı. Bölgedeki askeri gücü, geçmiş deneyimlerinden ötürü kaygıyla karşılayan halkın ise son gelişmelerle kafası iyice karışmış gözükmemektedir.

Savaş Suçluları

Savaş döneminde Müslüman Boşnak halkına karşı hukuk dışı uygulamaları ile gündeme gelen ve ülkedeki toplu mezarların müsebbipleri olanlar, bazı istisnalar dışında hala adalete teslim edilmemişlerdir. Savaş suçlularının adalete teslim edilmemelerine rağmen, Kasım ayı içinde Hollanda tarafından "savaş suçlusu suçlamasına maruz olan" bazı askerlere madalya verilmiştir. Bu ise Avrupa savaş suçluları mahkemesinin tutumunu ve bundan sonra takınacağı tutumun nasıl olacağını merak konusu haline getirmiştir.

FRANSA

Geçmişte Cezayir soykırımı gibi unutulması ve inkâr edilmesi güç bir ihlale imza atmış olan Fransa, Avrupa Birliğinin kurucu üyelerindendir. Batı Avrupa'da konumlanmış olan ülkenin sahip olduğu 60 milyon civarındaki nüfusun yaklaşık olarak %10'unu Müslümanlar oluşturuyor. Bir önceki yılda yaşanan hak ve hürriyet ihlalleri konusunda bu sene atılmış önemli bir adımdan bahsetmenin zorluğunun yanında, eskilerine yeni ihlallerin eklenmesi ise üzüntü vericidir.

Göçmenler

İçişleri Bakanı Sarkozy tarafından hazırlanan göçmen yasa tasarısının onaylanması ile birlikte ülkede göçmenler için de ayrı bir baskı ve kontrol mekanizması devreye girmiş oldu. İrkçı bir yaklaşıma sahip olan bu yasaya göre yalnızca iyi eğitilmiş ve meslek sahibi olan göçmen adaylarına oturma izni verilecek. Bu kişilerin, yabancıların yararlandığı haklardan yararlanmalarına izin verilmeyip sadece çalışmalarına müsaade edilecek. Yabancı eşlerin oturma iznine sahip olabilmeleri için belirli bir sürenin geçmesi gerekecek. Göçmenler Fransızca öğrenmeyi kabullenecek ve bununla birlikte Fransız yaşam tarzına saygı duyduklarına dair bir

belge imzalayacaklar. Ülkede kaçak olarak 10 yıldan fazla yaşayanlara tanınan oturma hakkı da iptal edilecek.⁶⁶

İş Yasası

2006 yılının ilk aylarında, gençlerin istihdamını kolaylaştırmak adına çıkarılması planlanan iş yasası, üniversite öğrencileri başta olmak üzere halkın büyük bir kesiminin tepkisi ile karşılaştı. Eğitim sisteminin felç olduğu bu süreçte birçok gösteri ve çatışmalar meydana geldi. *Le Parisien* gazetesinin yaptığı bir araştırmaya göre halkın %68'inin karşı olduğu bu yasa, sonunda geri adım atılarak yürürlükten çekilmek zorunda kalındı. Bu sürecin ve diğer yandan işsizlik sorununun gençler üzerinde meydana getirdiği psikolojik baskı ise dinmiş değil.

İslamofobi ve Başörtüsü Yasağı

Avrupa'nın İslamofobi ve İslam düşmanlığının önemli ayaklarından biri olan Fransa'da bu yıl içerisinde de Müslümanlara karşı sergilenen tutumlarda iyileşmeye rastlanmadı. Teorik olarak normal bir vatandaş gibi muamele görmek, etnik kökenle alakalandırılmamış olsa da, 2005 yılının sonbaharında çıkan banliyö olayları, bu teorinin pratik hayatla bağdaşmadığını zaten kanıtlamıştı. BBC'nin banliyödeki gençlerden biriyle yapmış olduğu röportajdan aktarılan şu sözler, durumun vahametini açık bir şekilde ortaya koyuyor: "Fransa, banliyölerdeki gençlere ihanet etti. Eğer adınız Ali ise, iş bulamıyorsunuz. Fransızlar İslam'ı kabullenmiyorlar. Politikacılar, camiler vesaire ihtiyaçlar için söz veriyorlar, fakat aynı zamanda bize iftira atmaktan da geri durmuyor ve bizi 'terörist' diye nitelendiriyorlar."⁶⁷ Bu durum, gençlerin şiddete ve radikalleşmeye yönelimini tetikliyor ve sonuç olarak da Fransız polisi sıklıkla tutuklama girişimlerinde bulunuyor. Nitekim banliyö olaylarının yıldönümünde de birçok kişi gözaltına alındı.

Bu ayrımcılık sadece banliyölerde yaşayanlar için geçerli değil. Charles de Gaulle havaalanında çalışan onlarca Müslümanın, özel izinle girilmesi gereken noktalara girmelerini sağlayan kartları ellerinden alındı. Bu kararın, görevlilerin sırf dini inançları, dış görünüşleri ve etnik kökenleri nedeniyle alındığı belirtiliyor.⁶⁸

⁶⁶ "French immigration bill approved". 16 Aralık 2006'da ulaşıldı.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5089744.stm>

⁶⁷ "Europe's angry young Muslims". 16 Aralık 2006'da ulaşıldı.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4781290.stm>

⁶⁸ "Müslüman bagaj görevlilerine yasak". 16 Aralık 2006'da ulaşıldı.

http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=5363

Camilere saldırılar düzenlenmesi ve duvarlarına ağır hakaretler yazılması da diğer üzücü olaylar arasında yer aldı. Dine karşı hakaretin de yasalara göre hala suç olarak görülmemesi ise büyük bir eksiklik.

Ülkedeki okullarda laiklik adına uygulanan başörtüsü yasağı ise sürüyor ve birçok Müslüman genç kız bu nedenle eğitimine nokta koymak zorunda bırakılıyor.

“Ermeni Soykırımı”nı İnkâr Edenlerin Cezalandırılması

Fransa’da ifade özgürlüğünün ne derece geçerli olduğu, Ermeni soykırımını inkâr edenlerin cezalandırılmasına ilişkin yasanın çıkmasıyla tartışma konusu haline geldi. Ayrıca Fransız Parlamentosunun tarihi terminolojiyi belirleme hakkını nasıl elde ettiği de tartışma konusu oldu. Genel manada eleştirilerin hedefi olan yasanın, Fransız-Ermeni lobisi hariç senatoda reddedilmesine kesin gözüyle bakılmasına rağmen parlamentoda ilerici ve aydınlatıcı bir adım olarak görüldü.⁶⁹

Diğer İhlaller

Fransa’nın, Guantanamo üssünde tutuklu vatandaşlarını yasadışı yollardan sorgulaması; cezaevleri ve gözetli merkezlerinin durumlarının insani olmaması; birçok öğretmenin öğrencilere karşı tehditkâr tutumu; ırkçılığın ülkede yaygın bir görüş haline gelmesi; aile içi şiddetin ulaştığı boyutun ciddiyeti Fransa’da 2006 yılında göze çarpan diğer önemli ihlalleri gözler önüne seriyor. Ayrıca 2006 yılı içerisinde yer alan, Fransa’nın Ruanda katliamında rolü olduğuna yönelik iddialar ve geçmişte Cezayirlilerin nükleer denemelerde kobay olarak kullanıldığı haberleri de bu ihlallerin bu kadarla sınırlı olmadığını gösteriyor.

HOLLANDA

Hollanda’da göçmenleri topluma entegre etme süreci asimilasyona dönüşmüştür. Yıllar içinde kazanılan birçok hak bu süreçte teker teker geri alınmıştır. Yerli ve yabancı ayrımının, anayasasında açıkça belirlendiği bir ülke olan Hollanda’da resmi politikalarda kullanılan “yabancı” kelimesi, Türklerin ve Faslıların oluşturduğu Müslümanlara işaret etmektedir. 16

⁶⁹ Ash, Timothy Garton. (Oct. 2006). “This is the moment for Europe to dismantle taboos, not erect them”. 16 Aralık 2006’da ulaşıldı.
http://www.guardian.co.uk/comment/story/0,,1925401,00.html#article_continue

milyonluk bir nüfusa sahip ülkede 1,7 milyon göçmenin 1 milyonunu Müslümanlar oluştururken, kalanı ise Antilyanlar ve Surinam asıllılardır. Göçmen meselesi, Hollanda siyasetinin en belirleyici unsurlarından biridir. Bu yıl göçmenlerin Hollanda siyasetindeki en çarpıcı etkisi; Ermeni soykırımı iddialarını kabul etmedikleri gerekçesiyle partilerin milletvekili adaylığından atılan Türk kökenli adayların yaşadıkları mağduriyete Türklerin genel seçimlerde gösterdiği ortak tepkidir. Aralık ayı itibarıyla ise, genel seçimler sonrası yeni hükümet kurma çalışmaları, göçmenler ve mülteciler konusuna odaklanmıştır.

Yabancıların işe alımlarda ve iş yaşamında yaşadığı ayrımcılığın yanı sıra İslami hayat tarzına yönelik müdahaleler de olmuştur. Ancak hiç şüphesiz en utanç verici uygulama; BM göreviyle korumakla yükümlü oldukları Bosnalı sivilleri Sırp askerlerine elleriyle teslim edip onların katledilmelerine izin veren Hollanda askerlerine devlet tarafından hizmet madalyası verilmesi olmuştur.

Göçmenlere Yönelik Yasalar

Mart ayında, göçmen adaylarına yönelik sınav şartı getiren yasa yürürlüğe girmiştir. Yeni yasaya göre, Hollanda’da yaşamak isteyen göçmen adayları bu testten geçmek zorundadır. “Parkta öpüşen erkek çift” ile “üstsüz denize giren kadın” görüntülerini de içeren bir DVD’ye adayların göstereceği tepkiler de sınavın bir parçasıdır. Sınav, adayların ülkeye giriş yapıp yapamayacağını belirleyecek ve vatandaşlığa başvuru sırasında da göz önünde bulundurulacaktır. Sınav uzun bir hazırlık dönemi gerektirmektedir ve maliyeti yüksektir. Hollanda dilini öğrenmek için gidilecek kurs, hazırlık test paketi ve DVD ile sınav maliyeti 3 bin 300 YTL’yi bulmaktadır. Yeni yasanın, doğu kökenli ve çoğunlukla Müslüman olan göçmenlerin sayısını azaltmayı amaçladığı söylenmektedir. Yeni yasaya göre eşinin yanına gitmek isteyen birisi bu sınavı geçmek zorundadır. Bu bağlamda aile birleşiminin engellendiği eleştirileri yapılmaktadır. Diğer bir ayrımcılık ise sınava Batılı olmayan ülkelere göçmen adaylarının girecek olmasıdır. Buna göre bir Doğulu, kendi ülkesinden biriyle evlenirse eşi sınava girmek zorundadır; ancak eğer bir Batılı ile evlenirse eşi sınava girmek zorunda değildir. Öte yandan sınavdaki nesnel olmayan sorular ise sınav içeriğiyle ilgili eleştirilere neden olmaktadır.⁷⁰

Kasım ayında ise Hollanda’da yaşayan bütün yabancılara, toplumsal uyumun sağlanması gerekçesiyle Hollandaca dil dersi ağırlıklı uyum kurslarına katılma zorunluluğu getiren yasa, senatoda kabul edilerek kesinleşmiştir. Yasa, 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir. Söz konusu Uyum Yasasından, Türk vatandaşlarının, Türkiye’nin Avrupa Birliği ve

⁷⁰<http://worldnews.about.com/gi/dynamic/offsite.htm?site=http://www.timesonline.co.uk/article/0%2C%2C2089%2D2081496%2C00.html> – 14/12/2006

Hollanda ile imzaladığı ikili anlaşmalardan kaynaklanan bazı hakları nedeniyle muaf tutulması talebi, hükümet tarafından dikkate alınmamıştır.⁷¹

Mülteciler

Ülkede uzun yıllardır mülteci konumunda olan 26.000 kişinin akıbeti tartışılmaktadır. 150 sandalyeli parlamentoda aralık ayında 75'e 74 oyla, hükümetin mülteciler için genel af ilan edilene kadar sınır dışıları durdurması istenmiştir.⁷² Çoğu aileler artık ülkeye kaynaşmış bulunmakta ve çocukları da okula gitmektedir. Mültecilerin çoğunluğunu Afganlılar, Iraklılar ve eski Yugoslavya'dan gelenler oluşturmaktadır.⁷³ Sınır dışıların ertelenmesi, yeni hükümet kurulana kadar devam edecek, son durumları hükümet kurulduktan sonra belirlenecektir.⁷⁴

Mülteciler konusunda bir diğer sorun da "hapishane" olarak nitelendirilen gözetli merkezlerinde, mülteci başvuruları reddedilmiş olan aileleriyle birlikte kalan 200 mülteci çocuktur. AB ve bir çok sivil toplum örgütü tarafından eleştirilen bu uygulamada, çocuklarda kalıcı zararlar oluşturacak şartların bulunduğu belirtilmektedir. Hükümet ise 2500 gözetli hücresi daha inşa etmekte olduğunu belirtmiştir. Ancak STK'lar bu politikayı desteklememektedir.⁷⁵ Öte yandan 2005 yılında Schiphol Havaalanında sınır dışı edilecek yabancıların tutulduğu gözetli merkezinde çıkan yangında 11 kişinin ölümünden dolayı hükümetin hatalı olduğunu ortaya çıkmasının ardından Adalet bakanı ile Çevre, Konut ve İskân bakanı, siyasi sorumluluğun üzerlerinde olduğu gerekçesiyle eylül ayında istifa etmişlerdir.⁷⁶ Aralık ayında ise yangın güvenlik önlemlerinin sağlandığı ve merkezin yeniden açılabilceği belirtilmiştir.⁷⁷

Siyasete Katılım

Pedofiliyi savunan bir partinin (PNVD) yasaklanması için yapılan başvuru, mahkeme tarafından temmuz ayında reddedilmiştir. Lahey Bölge Mahkemesi, PNVD'nin de diğer partiler gibi var olmak için aynı haklara sahip olduğuna karar vermiştir. Parti, çocuklarda cinsellik yaşının 16'dan 12'ye indirilmesini; çocuk pornosuna, hayvanlarla cinsel ilişkiye ve halka açık yerlerde çıplak dolaşılmasına izin verilmesini talep etmektedir. Hakim, kararında, "Bir parti kurma hakkı özgürlüğü dahil, ifade özgürlüğü, demokratik bir toplumun temeli olarak görülebilir. Siyasi partileri yargılamak seçmenin hakkıdır." demiştir.⁷⁸

⁷¹ <http://www.gurbetport.com/site/modules.php?name=News&file=article&sid=12066> - 09/12/2006

⁷² http://www.expatica.com/actual/article.asp?subchannel_id=19&story_id=34816 - 24/12/2006

⁷³ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3494627.stm> - 05/12/2006

⁷⁴ http://www.expatica.com/actual/article.asp?subchannel_id=19&story_id=35059 - 17/12/2006

⁷⁵ <http://www.radionetherlands.nl/documentaries/061021doc> - 19/12/2006

⁷⁶ <http://www.gurbetport.com/site/modules.php?name=News&file=article&sid=11324> - 17/12/2006

⁷⁷ http://www.expatica.com/actual/article.asp?subchannel_id=19&story_id=35111 - 16/12/2006

⁷⁸ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5187010.stm> - 18/12/2006

Öte yandan Türk kökenli milletvekili adayları Erdinç Sağan (Sosyal Demokrat İşçi Partisi-PVDA), Ayhan Tonca ve Osman Elmacı (Hristiyan Demokrat Parti-CDA), Ermeni soykırımını iddialarını kabul etmedikleri gerekçesiyle eylül ayında partilerinin aday listelerinden çıkarılmıştır.⁷⁹ Parti içi demokrasinin seviyesini gösteren ve farklı düşüncelere kapılarını kapatarak ifade özgürlüğünü kısıtlayan bu uygulamaya tepki olarak Türk seçmenler, kasım ayındaki erken genel seçimlerde tek aday üzerinde anlaşarak tercihli oylarla Fatma Koşer Kaya'nın Demokratlar 66 partisinden meclise girmesini sağlamıştır. Lahey Parlamentosunda görev yapan 150 milletvekilinden 4'ü Türk'tür.⁸⁰

Ayrıca genel seçimlerde 2 sandalye kazanarak parlamentoya giren Hayvan Hakları Partisi, Avrupa Parlamentosunda hayvan haklarını savunan ilk parti olmuştur.⁸¹

İslamofobi

Utrecht şehrinde bir okul, erkeklerle el sıkışmayı reddettiği için aralık ayında bayan Müslüman öğretmeni işten çıkarmıştır. Okul yöneticisi, öğretmenin öğrencilere kötü örnek olduğunu iddia etmiştir. Ancak Eşit Muamele Komisyonunun öğretmene el sıkışmayı reddetme hakkı veren bir tavsiye kararı çıkarmasına rağmen, okul yönetimi kararı uygulamamıştır.⁸²

Rotterdam mahkemesi, kasım ayında genel seçimler öncesi propaganda çalışmalarında küçük sağcı parti Bir Hollanda'nın (EenNL), Müslümanları Nazilere benzetmesi üzerine açılan davada partinin "Müslümanları biraz incitmek" ile birlikte böyle bir yayın yapmasında yasalar ve düşünce özgürlüğü açısından bir sakınca olmadığına karar vermiştir.⁸³

Haziran ayında Soesterberg kasabasında düzenlenen Türk ve Faslı imamların katıldığı düşünce ve ifade özgürlüğü konulu toplantıda konuşan Dışişleri Bakanı Bot, "Hollanda ve Avrupa, İslam'ın evi değildir. İslam için savaş/mücadele merkezi de değildir. Müslümanlar artık bunu öğrenmelidir." diyerek Müslümanlarla toplumsal sözleşme yapılmasını istemiştir. Bot, Müslümanların böylece Hristiyan, Yahudi ve öteki dinlerden olanlar gibi kendi dini inançlarının gereklerini özgürce yerine getirebileceklerini ve toplumun her yönüyle eşit birer vatandaşları olacaklarını ifade etmiştir.⁸⁴

Kadınların kamuda yüzünü kapatan peçe veya burka girmesini yasaklayan hükümet önerisi, Hollandalı Müslümanlar tarafından eleştirilmektedir. Ayrıca hükümetin öneriyi genel seçimler öncesi kasım ayında hazırlayarak oy kazanmak amacıyla Müslüman karşıtı hisleri

⁷⁹ http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=187990 – 23/12/2006

⁸⁰ <http://www.gurbetport.com/site/modules.php?name=News&file=article&sid=12047> – 16/12/2006

⁸¹ http://news.yahoo.com/s/nm/20061123/od_uk_nm/oukoe_uk_dutch_election_animals- 19/12/2006

⁸² http://www.expatica.com/actual/article.asp?subchannel_id=1&story_id=35223- 17/12/2006

⁸³ <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=205279> – 19/12/2006

⁸⁴ http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=166201- 16/12/2006

kullandığı eleştirileri yapan önemli bir Müslüman kuruluşu olan CMO, “Plan çok marjinal bir soruna karşı aşırı bir tepkidir.” açıklaması yapmıştır. Bir milyon Müslüman’ın yaşadığı Hollanda’da burka giyen kadınların 100 kişiden daha az olduğu tahmini yapılmaktadır. Müslüman gruplar, yasağın Müslümanlara kendilerini mağdur ve yabancı hissettireceğini söylemişlerdir. Öte yandan yasağı eleştirenler, bu yasağın sivil hakları ihlal edeceğini belirtmektedirler.⁸⁵

Iraklı Delaema’nın Yargılanması

Mahkeme, Irak asıllı Hollanda vatandaşının ABD’ye iade edilmeme talebini aralık ayında reddetmiştir. 2003 yılında Amerikan askerlerine “terör” saldırısıyla yargılanan Wesam el-Delaema, Irak direnişinde terörizm suçlamasıyla ABD’de yargılanan ilk şüpheli olacaktır. Öte yandan Irak’la ilgili bir parlamento görüşmesinde, 2003’te Iraklı mahkumları sorgulayan ve süüistimallere adı karışan askeri istihbarat görevlilerinin yargılanma olasılığının olduğu belirtilmiştir.⁸⁶

Arama İzni Koşulları

Kasım ayında Senato tarafından onaylanan hükümet planı, polise terörizm tehdidi karşısında daha fazla yetki vermiştir. Buna göre, sürekli risk bölgelerinde bir terörizm tehdidiyle karşılaşılırsa 2007’nin şubat ayından itibaren polis daha hızlı müdahalede bulunabilecektir.⁸⁷

Basın Özgürlüğü

De Telegraaf gazetesinden, kaynağını açıklamadığı gerekçesiyle kasım ayında tutuklanan iki gazeteci, üç gün sonra serbest bırakılmıştır. Polise ait gizli bir dosyayı haber yapan gazetecilere haber kaynağı sorulmuş, ancak gazeteciler açıklamayı reddedince hapse atılmışlardı. Sonrasında gazete, serbest bırakılmaları için büyük bir kampanya düzenledi.⁸⁸ Medya, gazetecilerin kaynakları hakkında sessiz kalma haklarının basın özgürlüğü için temel bir hak olduğunu belirtmiştir.⁸⁹ Söz konusu haberle ilgili gazeteciler istihbaratı bilgilendirmiş, istihbarat da gazetecileri dinlemeye almıştı. Bunun üzerine açılan davada birinci asliye mahkemesi, telefonların dinlenmesini dava etmişti. Ancak yapılan itiraz üzerine Lahey mahkemesi, istihbaratın bazı özel koşullarda gazetecilerin telefonlarını dinleme hakkı olduğuna karar verdi.

⁸⁵ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6160620.stm> - 19/12/2006

⁸⁶ http://www.expatica.com/actual/article.asp?subchannel_id=1&story_id=35207 - 18/12/2006

⁸⁷ http://www.expatica.com/actual/article.asp?subchannel_id=1&story_id=35237 - 19/12/2006

⁸⁸ <http://www.radionetherlands.nl/pr/pr061201-> 21/12/2006

⁸⁹ <http://www.radionetherlands.nl/pr/pr061129-> 24/12/2006

Hâkimler ayrıca, aranan bilgilerin başka kişilerden elde edildiği anda gazetecilerin telefonlarının dinlenmesine son verilmesi gerektiğini belirtti. Ancak haziran ayında birinci asliye mahkemesi, telefon dinlenmesi ve gazetecilerin gizlice izlenmesine son verilmesi emrini vermişti. Mahkeme ayrıca, gazeteciler nezdinde elde edilen tüm bilgilerin istihbarat servisi tarafından imha edilmesine karar vermişti.⁹⁰

Aile içi Şiddet Nedeniyle Çocuk Ölümleri

Aralık ayına kadar şiddet nedeniyle ölen 16 yaşın altındaki çocuk sayısının 2006 yılında 18'e yükseldiği belirtilmiştir. Bu, son on yılın en yüksek sayısı iken 2005 yılında sayı 16'dır. İstatistik Bürosunun (CBS) rakamlarına göre, çocukların çoğu sert bir nesneyle öldürülmüştür.⁹¹ Yetkililerce bilinen sorunlu ailelerin çocuklarının son zamanlardaki ölümleri sonrasında Hollanda Güvenlik Kurulu, çocuk koruma sisteminde yapısal hatalar olup olmadığını belirlemek için araştırma yapacak ve sistemi geliştirmeye yönelik tavsiyelerde bulunacaktır. Kurul Başkanı, araştırmanın 2004 yılında, ailesi, çocuk koruma yetkilisinin gözetiminde olmasına rağmen annesinin ellerinde, fiziksel darbeden ölen 3 yaşındaki Savanna'nın ölümüyle kısmen başlatıldığını belirtmiştir.⁹²

Soykırma Madalya

Hollanda hükümeti, aralık ayında Bosna Savaşında korumakla yükümlü olduğu 8 bin Boşnak sivili Sırp askerlerine teslim ederek soykırım yapılmasına izin veren Hollanda askeri birliğini devlet hizmet madalyasıyla ödüllendirmiştir.⁹³ Bosna-Hersek'te 1995 yılının temmuz ayında gerçekleşen katliam, İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa'da yaşanan "en büyük etnik kıyım" olarak tarihe geçmiştir. Birleşmiş Milletlerin "güvenli bölge" ilan ettiği Bosna-Hersek'in Srebrenitsa şehri, Hollandalı barış gücü askerlerinin kontrolüne verilmişti.

Bunun yanı sıra şahit oldukları katliam nedeniyle psikolojik tedavi gören 600 askerden 171'inin açıklamaları, *Srebrenitsa Anıları* adlı kitapta 2005 yılında yayımlanmıştı. Askerlerden biri olan Steve Van de Veer, yaşananları şöyle anlatmaktadır: "Arka kasası Boşnak asıllı Müslüman insanlarla dolu bir kamyona bindik. Maksat bu masum Boşnak insanların Sırp tarafından görülmesini engellemektir. Bağırarak ve ağlamaktan başka hiçbir şey yapamıyorlardı. Onlara, "Her şey düzelecek." dedim. Birazdan 12-60 yaş arası tüm erkeklerin kurşuna dizileceğini bilmiyordum. Ve durdurulan kamyondan indirilen Boşnaklar kurşuna dizildiler. O

⁹⁰ <http://www.haberturk.com/newengine.php?haberturk=haber&@=243854> – 16/12/2006

⁹¹ http://www.expatica.com/actual/article.asp?subchannel_id=1&story_id=35202 – 14/12/2006

⁹² http://www.expatica.com/actual/article.asp?subchannel_id=1&story_id=35218 – 16/12/2006

⁹³ http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=203063 – 30/12/2006

anı unutamıyorum.” Van de Veer, Hollanda’ya döndükten sonra olayın etkisinden kurtulamadığı için karısı ve çocukları tarafından terk edilmiş. Hollandalı asker, halen bir merkezde psikolojik tedavi görmektedir.⁹⁴ Öte yandan hükümete yönelik tepkilerde kurbanlara saygısızlık yapıldığı belirtilmiş ve özür dilenmesi gerektiği çağrıları yapılmıştır.⁹⁵

İNGİLTERE

İngiltere tarihten gelen zengin bir kültürel birikime sahip olması ve kendini kıtadan bağımsız konumlandırışı sebebiyle kıta Avrupası’ndaki ülkelere kıyasla bireysel özgürlükler bakımından çok daha liberal bir ülke olagelmıştır. İngiltere pek çok uluslararası insan hakkı belgesinin ortaya konmasında öncülük etmiştir. Bugün gelinen noktada ise İngiltere’nin kendini politik olarak Amerikan Neo-conservatistleriyle birlikte konumlandırışı, bu çok önemli ülkeyi güçlü bir uydu haline getirmektedir. Bu siyasal tercih ülkenin üst kademe politikasını da etkilemekte ve sözde küresel terörün hedefi haline getirmektedir. Bu şekilde hedefe oturtulan İngiltere’de politikacılar ikinci bir hataya düşerek, insan haklarını son derece kısıtlayan ve çoğu kez ihlal eden adımlar atmaktalar.

Etnik Azınlıklara Yönelik Ayrımcılık

Blair hükümeti 1997’deki parti bildirisinde, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), İngiltere’nin insan hakları pratiğinde kaide teşkil edecektir, fakat tavan hükmünde değildir.” derken, 2005 yılına gelindiğinde terörle mücadele için yapılacak yasal değişikliklerin bir kısım insan haklarının dahi değiştirilmesine vardırılabileceğini söylemektedir. 2005 yılı Londra bombalamalarından sonra oyunun kurallarının değiştiğini ifade eden Blair’in başında bulunduğu hükümetin terörle mücadele konusundaki yasama ve yürütme alanındaki faaliyetlerinin, insan hakkı ihlalini yasal zeminde meşrulaştırmayı amaçlayabilecek kadar ileri gittiği görülmektedir. Terörle mücadele konusunda 2005 yılında çıkarılan ve 2006 yılında uygulama bulan yasalar sonucu, ülkede yaşayan etnik azınlıklara mensup kişilere yönelik baskı artmış, önleyici soruşturma kapsamında kişiler suç şüphesiyle uzun ve belirsiz bir süre boyunca gözaltılara maruz

⁹⁴ <http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=451722> – 16/12/2006

⁹⁵ <http://www.gurbetport.com/site/modules.php?name=News&file=article&sid=12138>- 18/12/2006

bırakılmıştır. Ayrıca bu düzenlemelerle işkence ile elde edilmiş kanıtların mahkemelerde kabul edilemezliği ilkesi değiştirilmeye çalışılmıştır.Üstün hukuk yargıçları (lawlords); ayrımcı ve gizli delillere dayanarak (aylar boyunca hapiste tutmak gibi) şüpheli haklarına aykırı terör politikası uygulamanın insan haklarını ihlal ettiğini kararlarında ısrarla belirtmiştir. Buna rağmen hükümet, terörle mücadele politikasındaki şiddetini her geçen gün artırmaktadır.⁹⁶

Yargıç Lord Chief Justice Lord Phillips: “Göçmenler, onların çocukları ve torunları, bu ülkede ayrımcılığa tabi tutulmadan insan haklarının kendilerine sonuna kadar uygulandığından emin oldukları takdirde terörizm kendine aktif ya da pasif destekçi bulamayacaktır. İnsan haklarını ihlal ederek terörizmin aktif ya da pasif destekçilerini bizzat üretmekteyiz”⁹⁷ demektedir.

17 Temmuz’da Kraliyet Savcılık Bölümü (Crown Prosecution Service), 2005 yılındaki metro bombalamalarının ertesi günü muhtemel şüpheli olduğu gerekçesiyle öldürülen Brezilyalı genç Menezes’in ölümüyle ilgili olarak yeterli delil olmaması sebebiyle polislerin soruşturulamayacağına hükmetmiştir.⁹⁸

Savaş Suçlarına Yönelik Yasanın Değiştirilmesi Talebi

Hükümet, ülkeye giren savaş suçlularının yakalanmasında atalet göstermekte ve bu kişiler yakalanınca da gerekli makamlarca yargılanmalarının önüne geçmektedir. Bu konuda özellikle İsrail lobisinin hükümete baskı yaptığı görülmektedir. Bu yolda yasal düzenlemenin yapılması eğilimi ve İsrail lobisinin baskıları ise, 2005 Eylül ayında ülkeye giren İsrailli general Doron Almog’un İngiliz polisince Gazze’de işlediği savaş suçlarından ötürü Heathrow havaalanında tutuklanmaya çalışılmasının *The Guardian* gazetesi tarafından öğrenilmesi üzerine ortaya çıktı. Savaş suçu işleyenlerin ülkede yargılanabilmesini öngören yasaya dayanarak dava açan Filistinli avukatların talebi üzerine tutuklanan Doron’un durumu üzerine bazı bakanların bu yasanın uluslararası ilişkileri zedeleyebileceğine yönelik endişelerini açıklamalarıyla yasanın değiştirilmesi gündeme gelmişti.⁹⁹

⁹⁶ Ayrıntılı bilgi için lütfen bakınız: Human Rights Watch, UK report; “Human rights: a broken promise” Kaynak: <http://web.amnesty.org/library/index/engEUR450042006> (Erişim: 11.12.2006)

Ayrıca; <http://web.amnesty.org/library/Index/ENGEUR450052006?open&of=ENG-GBR> (Erişim: 13.12.2006)

⁹⁷ BBC, 20.10.2006 (Erişim 10.12.2006). Kaynak: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/6068018.stm

⁹⁸ The Daily Telegraph, 17.07.2006. Kaynak:

<http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2006/07/17/umen2.xml&sSheet=/news/2006/07/17/ixnews.html> (Erişim: 11.12.2006)

⁹⁹ Dodd, Vikram. “The Guardian”, 03.02.2006. Kaynak:

<http://www.guardian.co.uk/humanrights/story/0,,1701276,00.html> (Erişim:10.12.2006)

Ayrıca bkz.: HRW report on Uk. Kaynak: <http://web.amnesty.org/library/index/ENGEUR450022006> (Erişim: 10.12.2006)

KGB Ajanının Öldürülmesi

Eski KGB ajanı olan Alexander Litvinenko, elde edilmesi çok zor olan polonyum adlı radyoaktif elementle zehirlenerek öldürüldü. Maktulun Putin karşıtı olması, şüphelerin Rusya üzerinde toplanmasına sebep oldu. Olay, İngiltere’de kamu güvenliği açısından çok ciddi bir tehlike haline dönüştü.¹⁰⁰

Mahkûm ve Mülteciler

Guantanamo’da tutulanların İngiliz vatandaşların yakınları tarafından açılan, Guantanamo’daki şartlar hususunda hükümeti müdahale yükümlülüğünün varlığı ve hükümeti müdahaleye zorlamaya yönelik temyiz davasında, temyiz mahkemesi olumsuz karar verdi ve hükümetin böyle bir yükümlülüğünün olmadığına hükmetti.¹⁰¹

Campsfield, Colnbrook, Dover, Dungavel, Harmondsworth, Haslar, Lindholme, Oakington, Tinsley ve Yarl’s Wood’daki mülteci kamplarında, mülteciler olumsuz koşullarda zor bir hayat sürmekte. Bu sığınmacılar arasında intihar girişiminde bulunan ve ölenler olduğu bilinmekte.¹⁰²

Okulda Pardösüyü Yasaklayan Karar, Üst Mahkemece Hak İhlali Sayılmadı

17 yaşındaki lise öğrencisi Shabina Begum’un, Denbigh Lisesi idaresince kendisine karşı konulan, okula pardösüyle giremeyeceğine dair yasak üzerine, bu yasağın insan haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle başvurduğu temyizde Üstün Hukuk Yargıçları (lawlords), Begum aleyhine hükme vardılar. Begum’u İngiliz hükümeti başbakanı Tony Blair’in eşi Cherie Blair temsil ediyordu.¹⁰³

Irak ve Lübnan’ın İşgaliyle İlgili Olaylar

Geçen yılın haziran ayında Basra’ya gitmesi istenen ve bunu reddeden 37 yaşındaki Yüzbaşı Malcolm Kendall, emre itaatsizlik sebebiyle suçlu bulunarak hapis cezasına çarptırıldı.¹⁰⁴

Irak’a gitmesine 1 hafta kalan er Jason Chelsea, çocuk öldüremeyeceğini gerekçe göstererek intihar etti.¹⁰⁵

¹⁰⁰ World News, 23.11.2006. Kaynak:

http://article.wn.com/view/2006/12/10/Dead_spys_widow_accuses_Russian_authorities (Erişim: 10.12.2006)

¹⁰¹ The Guardian, 12.10.2006. Kaynak: <http://www.guardian.co.uk/guantanamo/story/0,,1920794,00.html> (Erişim: 11.12.2006)

¹⁰² Barbedwirebritain. Kaynak: <http://www.barbedwirebritain.org.uk/> (Erişim: 14.12.2006)

¹⁰³ McCandless, Kevin. World News, 22.03.2006. Kaynak:

<http://article.wn.com/link/WNAT6121294ADC9525608ECABF8E9E88159E?source=templategenerator&template=humanrightsforum/topstories.txt> (Erişim: 31.03.2006)

¹⁰⁴ Zaman Gazetesi, Dış Haberler, 15.04.2006

Londra Emniyet Teşkilatı, Lübnan savaşı sırasında Londra'daki İsrail elçiliğini korumakla görevli ekipte yer alan, ancak bu görevden affını isteyen Ömer Basha adlı Müslüman polis memuru hakkında soruşturma başlattı.¹⁰⁶

Irak'ta ölen askerlerin yakınları; hükümetin, savaşın sebebine dair bağımsız bir soruşturma yapması isteğiyle açtıkları davayı ilk derece mahkemesinde kazandılar.¹⁰⁷

Dini Semboller ve İslamafobi

Heathrow havaalanında check-in pozisyonunda çalışan Nadia Eweida, Müslümanların başörtüsü takmalarına izin verilmesi üzerine giysisinin üzerine haç takınca, kıyafet yönetmeliğine uymadığı gerekçesiyle işten atıldı.¹⁰⁸

Glasgow'un merkezindeki Dawat-ul-İslam camiinin imamı olan 53 yaşındaki Bangladeşli Muhammed Şemsuddin saldırıya uğradı.¹⁰⁹

Ulusal Öğrenci Birliği Başkanı Gemma Tumelty, İngiliz Eğitim Bakanlığının Müslüman ve Aşyalı öğrencilere dair, terörist oldukları şüphesiyle, görevli personel ve akademik kadrodan bilgi talep ettiğini açıkladı.¹¹⁰

İngiltere'nin Manchester kentinde bulunan Eccles camine saldırı düzenlendiği ve cemaatten 4 kişinin saldırıya uğradığı bildirildi.¹¹¹

Öğrenciler Arasında İrkçılık

İngiltere'de 15 yaşındaki 435 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırma; beyaz öğrencilerin okullarındaki her üç öğrenciden birinin, bir ırkın diğerinden daha üstün olduğuna inandığını gösterdi. Bu oran, Aşyalı Müslüman öğrencilerin okuduğu okullarda ise onda bir düştü.¹¹²

Yabancılar Eğitim Hakkı

¹⁰⁵ Yeni Şafak, 26.08.2006. Kaynak: <http://www.yenisafak.com/dunya/?t=26.08.2006&q=1&c=4&i=2694&%C7ocuk/%F6ld%FCremem/dedi/intihar/etti> (Erişim: 30.08.2006)

¹⁰⁶ Yeni Şafak, 06.10.2006. Kaynak: <http://www.yenisafak.com/dunya/?t=06.10.2006&q=1&c=4&i=8662&%DDsraili/korumay%FD/reddetti> (Erişim: 08.06.2006)

¹⁰⁷ Verkaik, Robert. "Legal Affairs Correspondent". The Independent, 27.07.2006. Kaynak: <http://news.independent.co.uk/uk/legal/article1199357.ece> (Erişim: 30.07.2006)

¹⁰⁸ İHA, 14.10.2006. Kaynak: http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=191881 (Erişim: 15.10.2006)

¹⁰⁹ Habertürk, 15.10.2006. Kaynak: <http://www.haberturk.com/haber.asp?id=3035&cat=110&dt=2006/10/15> (Erişim: 17.10.2006)

¹¹⁰ Dodd, Vikram. The Guardian, 16.10.2006. Kaynak: <http://politics.guardian.co.uk/terrorism/story/0,1923326,00.html> (Erişim: 18.10.2006)

¹¹¹ Haber7.com, 23.10.2006. Kaynak: http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=193918 (Erişim: 25.10.2006)

¹¹² Haber7.com, 21.10.2006. Kaynak: http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=193631 (Erişim: 22.10.2006)

Avrupa Birliğine üye ülkelerde yasal olarak ikamet eden ve çalışan Türk vatandaşlarının çocuklarının gerek bulundukları ülke içinde gerekse öğrenim amacıyla söz konusu ülke dışında bulunmaları durumunda, eğitim imkânları bakımından AB üyesi ülke vatandaşlarıyla eşit haklara sahip olmaları, Avrupa Adalet Divanında görülen “Gaye Gürol davası”yla onaylandı.¹¹³

Gözetlenme

İngiltere’de yaklaşık 4,2 milyon CCTV (kapalı devre uzaktan izleme) kamerası olduğu belirlendi. Bu, yaklaşık her 14 kişiye bir kamera düştüğü anlamına geliyor.¹¹⁴

İnsan Ticareti

Yaşları 18-24 arasında değişen, başka ülkelerin vatandaşlığına mensup fakir insanların – büyük çoğunlukla kadınların– bu ülkede cinsel olarak istismar edilmek üzere İngiltere’ye getirildikleri bildirilmiştir. Büyük boyutlara ulaşan bu insan ticaretinin mağdurlarının sonundan çoğunlukla haber alınamamaktadır.¹¹⁵

İngiltere’ye her yıl yüzlerce çocuğun bakkal dükkânlarında, evlerde ve uyuşturucu imalathanelerinde çalıştırılmak üzere getirildiği belirlendi. Bu köle çocuklar arasında altı yaşındakiler de bulunuyor.¹¹⁶

İSPANYA

1986 yılından bu yana Avrupa Birliği üyesi olan İspanya, krallıkla yönetilmektedir. Akdeniz’e kıyısı olması ve dolayısıyla Afrika ülkelerine yakınlığı sebebiyle göçler konusunda her yıl daha büyük sıkıntılarla karşılaşılacak ülkede, diğer yandan Bask bölgesinin bağımsızlığını isteyen ETA örgütü ile varılan ateşkes sonucu bazı bölgelerdeki can güvenliği sorunu önceki yıllara oranla azalmış görünüyor.

¹¹³ AB Adalet Divanı; karar no: C-374/03

¹¹⁴ Yeni Şafak, 03.11.2006. Kaynak:

<http://www.yenisafak.com/dunya/?t=03.11.2006&q=1&c=4&i=13063&%DDngilizler/g%FCn%FCn/24/saati/izleniyor> (Erişim: 04.11.2006)

¹¹⁵ BBC, 02.10.2006. Kaynak: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/5343036.stm> (Erişim: 14.11.2006)

¹¹⁶ Harrisan, David. The Sunday Telegraph, 04.06.2006. Kaynak:

<http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2006/06/04/ngangs04.xml> (Erişim: 06.06.2006)

Göç Sorunu

İspanya adaları, büyük ölçüde Afrika'dan olmak üzere bu yıl rekor sayıda, 20.000'in üzerinde göç aldı. Kuzey ve Batı Afrika ülkeleriyle bu nedenle sorunlar yaşayan ülke, Senegal ile göçleri kontrol altına almayı amaçlayan bir anlaşmaya vardı.¹¹⁷ Özellikle Kanarya Adaları'na varmak üzere yola çıkan göçmenler, hayatları pahasına büyük ve üstü açık sandallarla yolculuk ediyorlar. Her ne kadar İspanya ekonomisinin genişlemesinde önemli bir rolü üstlenseler de, İspanyol hükümeti onları ülkelere yollamak ve yeni göçleri engellemek için çaba sarf ediyor. Aldığı göçlere rağmen ülkede, işsizlik oranı son 27 yılın en düşük seviyesinde bulunuyor. Yarısı kaçak olmak üzere hâlihazırda 400 bin Romen, 160 bin de Bulgar vatandaşının yaşadığı tahmin edilen İspanya'da, Romanya ve Bulgaristan'dan gelen işçilerin sayısının, diğer ülkelere yapıldığı gibi, iki yıl süre ile kısıtlanacağı bildirildi.¹¹⁸

İslamofobi ve Irkçılık

ABD'deki Pew Araştırma Merkezinin ABD ile birlikte 15 ülkede yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre Avrupa'nın geri kalanına oranla İspanya ve Almanya'da Müslümanlara karşı düşmanlık daha güçlü. Fransa ve İngiltere'deki güçlü çoğunluklarla karşılaştırıldığında, İspanyolların yalnızca yüzde 29'u, Müslümanlarla ilgili olumlu düşüncelere sahiptir.¹¹⁹ 2006 yılında bu sonuçları doğrulayacak örnekler sıkça rastlandı.

Müslümanların yoğun olarak bulunduğu Ceuta kentinde düzenlenen bir şarkı yarışmasında, Müslümanlara ağır hakaretler içeren bir şarkı birinci seçildi. Müslüman kesimi oldukça kızdıran bu olay büyük tepki ile karşılandı. Bu olayın yanı sıra yıl içinde İspanya'dan İngiltere'ye hareket edecek bir uçaktaki iki Asyalı yolcu, Arapça konuşmaları ve deri ceket giymeleri sebebiyle yolcuların rahatsızlığı üzerine uçaktan indirildi.

Öte yandan İspanya, 11 Mart 2004 tarihinde gerçekleşen patlamaların ardından başta Müslümanlar olmak üzere yabancılara yönelik politikalarını daha da sertleştirmeye başlamıştır. Patlamaların ardından, bu ülkede yaşayan Müslümanların üzerinde çok ciddi baskılar oluşmuş ve El-Kaide ile bağlantısı olduğu düşünülen birçok kişi gözaltına alınmıştır. Gözaltına alınan ve yargılanmaya başlanan kişilerin davalarının hala sonuçlanmaması ise endişe vericidir.¹²⁰

¹¹⁷ "Spain in Senegal migration deal". 16 Aralık 2006'da ulaşıldı.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6039624.stm>

¹¹⁸ "İspanya Doğu Avrupalı işçilere sınır koyacak". 16 Aralık 2006'da ulaşıldı.

http://www.cnnturk.com/arama/haber_detay.asp?PID=0039&haberID=253544

¹¹⁹ "Batı ile İslam arasında uçurum var". 16 Aralık 2006'da ulaşıldı.

<http://www.ntvmsnbc.com/news/377711.asp>

¹²⁰ MAZLUMDER – Avrupa'da Ayrımcılık Raporu (2006). 16 Aralık 2006'da ulaşıldı.

<http://www.mazlumder.org/ana.php?konu=rapor&id=1058&lang=tr>

İspanya’da, futbol sahalarında meydana gelen ırkçı olaylar da gözlemlendi. Irkçılığın İspanya’daki bu yükselişi, Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonunun raporlarına da yansımıştır. Bu raporlarda, İspanya’daki ırkçılığın iş, barınma ve halka açık yerler gibi geniş alanlarda ortaya çıktığı belirtilmiştir.¹²¹ İspanya’nın köklü kulüplerinden biri olan Barcelona’da forma giyen siyahî futbolcu Eto’o, rakip takım taraftarlarının saha içerisinde ırkçı saldırılarına maruz kalmıştır.

CIA’in Gizli Uçuşları

CIA’in gizli uçuşları hakkında İspanya Dışişleri Bakanı Moratinos bir itirafta bulundu ve Avrupa Parlamentosuna, İspanya’nın bu uçuşlarda durak olarak kullanışmış olabileceğini bildirdi. Aynı zamanda Adalet Bakanı Lopez Aguilar da İspanya dâhil, Avrupa havaalanlarında CIA’in bu geçişleri yaptığına dair deliller olduğunu açıkladı.

Diğer İhlaller

Tüm bu yaşananların yanı sıra, El-Kaide ile bağlantılı olduğu iddiasıyla 2003 yılında tutuklanıp 7 yıl hapse mahkûm edilen ve kalp rahatsızlığı bulunan *Al-Jazeera* sunucusu Tayssir Allouni’nin mahkûmiyeti boyunca içinde bulunduğu şartlar konusunda halen endişe duyulması,¹²² Bulgaristan’dan Kanarya Adaları’na kadın ticareti yapılması, aile içinde kadınların maruz kaldıkları psikolojik ve fiziksel şiddetin günden güne artış göstermesi ülkede geçtiğimiz senenin gündemini işgal eden diğer başlıklar arasında yer almıştır.

İTALYA

İtalya’da kronikleşmiş birçok sorun bulunmaktadır. Yargı sistemi yavaş çalışmakta ancak hapishanelerin kalabalık olması nedeniyle mahkûmları koyacak yer bulunmamaktadır. Bu durumda mahkûmlara af ilan edilmesine neden olmuştur. Ne var ki, affın da ülkenin önemli sorunları arasında bulunan mafyayla mücadeleye zarar verdiği belirtilmektedir. Ayrıca

¹²¹ MAZLUMDER – Avrupa’da Ayrımcılık Raporu (2006). 16 Aralık 2006’da ulaşıldı.

<http://www.mazlumder.org/ana.php?konu=rapor&id=1058&lang=tr>

¹²² “Supreme Court upholds seven-year jail sentence for Al-Jazeera journalist; RSF concerned about journalist’s health”. 16 Aralık 2006’da ulaşıldı.

<http://www.ifex.org/en/content/view/full/74873/>

hükümetin CIA'yle bağlantılı ihlalleri konusunda bazı ilerlemeler kaydedilmişse de olay tam olarak açıklığa kavuşturulmamıştır. Göçmen politikasında yeni bir anlayışla olumlu adımlar atılmasına karşın mülteci politikasındaki katı ve insani olmayan tutum ise devam etmektedir. Öte yandan Müslüman nüfusa karşı önyargılı yaklaşımlar devam etmektedir.

Mafya

Mafya ülkenin genelinde ve özellikle güney bölgelerinde önemli bir “yasadışı” güç olarak varlığını korumaktadır. İş sahiplerinden ‘koruma parası’ adı altında haraç aldığı, ülkenin uyuşturucu ticaretini yönlendirdiği, kamu ihalelerine girdiği, yıllar süren hakimiyeti sayesinde devlet kuruluşlarında çalışan üst düzey yöneticilerle işbirliği yaptığı, sağlık ve üretim sektöründeki bir çok firmayı mafyanın yönlendirdiği veya sahip olduğu, yıllık 18 milyar avroluk bir gelirinin olduğu belirtilmektedir.

Napoli’de ekim-kasım ayında patlak veren mafya içindeki gruplar arası çatışmada 12 kişi sokak ortasında öldürülmüştür. Bu tür olaylar sonrasında korku nedeniyle insanlar şahitlik yapmamaktadır. Çıkan kargaşa sonrası şehre ek olarak 1000 kişilik polis ekibi gönderilmiştir.¹²³

Öte yandan mafyayla mücadele de devam etmektedir. 40 yıldır polisten kaçan ve iki hakim de bulunduğu bir dizi cinayetten aranan Bernardo Provenzano nisan ayında yakalanmıştır.¹²⁴

Ayrıca polisin üç yıllık bir araştırması neticesinde bir hakim organize suçlarla bağlantıları olduğu gerekçesiyle tutuklanmış ve aralarında avukat, işadamı ve dükkan sahiplerinin bulunduğu toplam 33 kişi araştırılmaktadır.¹²⁵

Bunun yanı sıra mafya hakkında bir kitap yazan ve aylarca en çok satanlar listesinde bulunan gazeteci-yazar Roberto Saviano mafyadan tehditler almaya başladıktan sonra polis korumasına alınmıştır. Kitabıyla ödül kazanan yazar, kitabında mafyanın iç işleyişini, bağlantılarını anlatmakta ve mafya patronlarının isimlerini vermektedir.¹²⁶

Eğitim Özgürlüğüne Yönelik İhlaller

Milan’da ekim ayında 130 Arap öğrencinin eğitim gördüğü ilk ve orta öğretim düzeyindeki okul açıldıktan üç gün sonra gerekli evraklar tamamlanmadığı gerekçesiyle kapatılmıştır. Ancak okul yetkilileri, yerel yöneticileri sürekli önlerine bürokrasi çıkararak

¹²³ <http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2006/11/15/wnaples15.xml> - 12/12/2006

¹²⁴ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4899512.stm> - 16/12/2006

¹²⁵ <http://www.terra.net.lb/wp/Articles/DesktopArticle.aspx?ArticleID=314314&ChannelId=4-> 14/12/2006

¹²⁶ http://www.adnki.com/index_2Level_English.php?cat=CultureAndMedia&loid=8.0.349767211&par=0- 14/12/2006

okulun açılmasını geciktirmekle suçlamıştır. Daha sonra kasım ayında okul tekrar açılmıştır. Bölgesel eğitim direktörü ve polis şefi okulun açılmasına izin vermesine rağmen Milan şehir konseyi okulun hala gerekli evrakları tamamlamadığında ısrar etmektedir. Ancak okulun varlığı partiler tarafından bir eğitim meselesi olmaktan çıkarılıp siyasi bir propagandaya dönüştürülmüştür. Okulda İtalyan müfredatının yanı sıra Arapça ve Kur'an dersleri de verilmektedir.¹²⁷

İtalya'da yaklaşık bir milyon Müslüman yaşamaktadır ve 500 bin yabancı öğrencinin üçte biri Müslüman'dır. Katolik din dersleri, anaokulundan liseye kadar devlet okullarında mevcuttur¹²⁸ ve İtalya'da Alman ve Fransız gibi yabancı okullar bulunmasına rağmen Arap ve diğer Müslüman milletlerin okulu yoktur.¹²⁹

Din Özgürlüğüne Yönelik Kısıtlamalar

İtalya'da bir hakim şubat ayında görev yaptığı mahkeme salonunun duvarına haç konulmasını reddettiği için ücretsiz olarak işinden uzaklaştırılmıştır. Kendini Yahudiliğe daha yakın hissettiğini ve Yahudilik sembolüyle değiştirme talebinin reddedildiğini belirten Luigi Tosti, daha öncede sonradan tecil edilen yedi aylık hapis cezasına çarptırılmıştı. Yargıç Tosti, kararın dini ayrımcılık olduğunu ve inanç özgürlüğünü çiğnendiğini belirtmektedir. Faşizm döneminde okullardaki bütün sınıflara ve mahkeme salonlarına Hristiyan haçının konulması zorunlu hale getirilmişti.¹³⁰

Bir diğer kısıtlama da Müslüman kadınların taktığı peçenin yasaklanması yönündedir. Daha önce toplum içinde maske takılmasını yasaklayan kanun çıkarılmıştı. Bazı İtalyan politikacılar bu kanunun peçeyi yasaklamak için yeterli olmadığını, bu nedenle de yeni bir kanun çıkarılması gerektiğini ifade ederek yasağa destek vermişlerdir. Başörtüsü güneydeki dindar Katolik kadınların dışarı çıkarken kullandıkları yaygın bir gelenektir.¹³¹

Hapishane Koşulları

Hapishane koşullarının yetersizliği, dolayısıyla aşırı kalabalık oluşu ülkenin kronikleşmiş sorunları arasında yer almaktadır. 42.000 kişiyi alabilecek şekilde yapılan İtalyan hapishanelerinde aftan önce 61.000 mahkum barınmaktaydı. Hükümet, bu sayıyı azaltmak için temmuz ayında mahkumiyetlerden 3 yılı silen af çıkarmıştır. Duruşması yapılan veya devam

¹²⁷ http://www.adnki.com/index_2Level_English.php?cat=Politics&loid=8.0.348286869&par=0 - 14/12/2006

¹²⁸ http://www.adnki.com/index_2Level_English.php?cat=Religion&loid=8.0.360703143&par=0 - 14/12/2006

¹²⁹ Kayabal, Aslı. Temmuz 2005: <http://www.acikgazete.com/?action=journalist&aid=1247-> 14/12/2006

¹³⁰ http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2006/02/060202_italy-cross.shtml - 14/12/2006

¹³¹ <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/6125302.stm> - 14/12/2006

eden davaları kapsayan affa göre, İtalya’da gelecek 5 yıl içinde görülen davaların yüzde 90’ı cezaıyla sonuçlansa bile davalılar hapis yatmayacaklardır. Ancak buna rağmen davaların görülmeye devam edecek olmasının kamuya gereksiz masraf çıkaracağı, hukukun üstünlüğü ilkesini tehlikeye sokacağı, ülkenin diğer büyük bir sorunu olan organize suçlarla mücadeleye zarar vereceği eleştirileri yapılmaktadır. Af hükümetin ve muhalefetin desteğiyle çıkmıştır. Diğer bir eleştiri de partilerin yandaşlarını kurtarmak için affa destek verdiği yönündedir. Bu aftan yararlanabilecekler arasında yolsuzluk ve sahtekarlıktan iki davayla

karşı karşıya olan muhalefet lideri Silvio Berlusconi ve eski avukatı David Mills de bulunmaktadır. Eğer suçlu bulunurlarsa üç yıldan fazla bir mahkumiyet almaları öngörülmemektedir. Temmuz ayında parlamentonun onayladığı aftan 25000 hüküm giymiş suçlu serbest bırakılmıştır.¹³²

Kadına Yönelik İstismar

Hükümet kadına yönelik cinsel suçlarla ilgili ceza kanununda önemli değişiklikler için hazırlık yapmaktadır. Hazırlanmakta olan kanun tasarısına göre hükümet, asgari ceza oranlarını attırmayı ve birçok olayda hafifletici nedenlerin uygulanmasını kaldırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca yeni suç tanımları da eklenerek, (taciz, tehdit, takip, obsesif telefon aramaları, mesajlar, e-postalar) bu suçlardan suçlu bulunanlara 2 ila 4 yıl hapis cezası verilmesi öngörülmektedir. Bütün cinsel içerikli suçlara daha ağır cezaların uygulanması öngörülen tasarıda bir çok prosedür de değiştirilecektir. Davalar zorunlu olacak ve dava süreleri sınırlandırılacaktır.¹³³

Göçmenler

Berlusconi hükümeti döneminde katı bir göçmen politikası uygulanması ülkeye yasal yoldan gelmeyi zorlaştırarak illegal göçmenlerin sayısını artırmıştır. Ancak nisan ayında iktidara gelen Romano Prodi hükümetiyle göçmen politikasında daha esnek bir politika izlendiği görülmektedir. Bu bağlamda göçmenlere vatandaşlık yolunu açma ve dolayısıyla yasal sistemin içine dahil olma imkanlarının sağlanması amacıyla hükümet tarafından yasa teklifi hazırlanmıştır. Avrupa’nın son yıllarda göçmenlere yönelik kısıtlayıcı yasalarına karşın, bu eğilimin aksine İtalya’nın göçmenlerin yasal haklarını attırmaya dönük bu çabası olumlu bir gelişmedir.

Yeni göçmenlik yasası: Parlamentoda oylanacak yasa teklifine göre, İtalya’da beş yıldır ikamet eden, çalışan ve oturma izni olan göçmenlere 5 yıl içinde vatandaşlık verilmesi

¹³² <http://www.guardian.co.uk/italy/story/0,1941732,00.html> – 14/12/2006

¹³³ http://www.corriere.it/english/articoli/2006/10_Ottobre/24/harass.shtml- 14/12/2006

önerilmektedir. Yasa teklifinin içerdiği diğer bir olumlu gelişme ise, İtalya’da doğmalarına rağmen yabancı anne ve babadan olan çocukların 18 yaşına gelinceye kadar vatandaşlığa kabul edilmemeleri sorununu ortadan kaldırmaya yöneliktir. Hükümet İtalyan dili ve kültürü konusunda sınav koşulu getirmesine rağmen sınavın şartları henüz bilinmemektedir.¹³⁴

Katolik hayır kuruluşu Caritas’ın Istat’ın 2005 verilerine dayanarak ekim ayında açıkladığı rapora göre ise, 3 milyon yasal göçmenin 1.2 milyonu 5 yıldan daha fazla süredir ülkede yaşamaktadır ve Prodi hükümetinin hazırladığı yasa taslağına göre İtalyan vatandaşlığı alabilecekler konumunda bulunuyorlar.¹³⁵

Polis şiddeti: Polisten göçmelere yönelik şiddet olayları da yaşanmıştır. Modena’da polis bir Faslıyı sokak ortasında öldüresiye dövmüş ve bu görüntüler ekrana yansımıştır. Bir başka olayda ise 37 yaşında bir Faslı olan Abdel Nakah polis kurşunuyla hayatını kaybetmiştir. Milan’da bir apartmanda kapıcılık yapan Nakah sigortasız çalışmaktaydı. Bu olaylar göçmenlerle ilgili tartışmalara yol açmış ve göçmenler tarafından protesto edilmiştir.¹³⁶

Köle işçiler: Bu sene ülkede en çok gündeme gelen sorunlardan biri de Polonyalı işçilerin yaşadığı ihlaller gelmektedir. Ülkenin tarım bölgesi olan Puglia bölgesine iş vaadiyle para karşılığı getirilen işçilerin yaşadığı ortamı ve çalışma koşullarını İtalyan savcılar “toplama kaplıları gibi ve kölelik” şeklinde tanımlamaktadırlar. Polonya polisine göre, ilkel şartlara direnenlerde dayak yeme, tecavüz ve fuhşa zorlanma olayları oldu. Temmuz ayında polisin yaptığı bir operasyonda, 100 polonyalı işçi serbest bırakıldı.¹³⁷ Çetelerin ağına en çok Doğu Avrupa ve Afrika ülkeleri vatandaşları düşmektedir.

Mülteciler

Afrika’dan Avrupa’ya geçmek isteyen mültecilerin ilk uğrak yerleri arasında İtalyan adası Lampedusa gelmektedir. İçişleri Bakanlığı’nın verilerine göre, 1 Ocak ile 31 temmuz arasında 10414 kişinin olduğu 178 bot adaya ulaşırken, geçen yılın aynı döneminde sayı 6901’i göstermekteydi.¹³⁸ Aşırı kalabalık ve sağlam olmayan botlarda çocuklar, hamile kadınlar, yaşlılar ve hastalar aç ve susuz uzun süre sehayat etmeyi göze almaktalar. Bu seyahatler esnasında ölümler ve kayıplarda yaşanmaktadır. Örneğin ağustos ayında kurtarılanların tahminine göre 120 kişinin bulunduğu botun Lampedusa yakınlarında batmasıyla, 70 kişi kurtarılmasına rağmen 10

¹³⁴ Kayabal, Aslı. Ağustos 2006: <http://www.acikgazete.com/?action=journalist&aid=209-14/12/20061-14/12/2006>

¹³⁵ http://www.gulftimes.com/site/topics/article.asp?cu_no=2&item_no=114312&version=1&template_id=39&parent_id=21-21/12/2006

¹³⁶ Kayabal, Aslı, Mart, 2006, <http://www.acikgazete.com/?action=journalist&aid=1754-21/12/2006>

¹³⁷ <http://www.sanluisobispo.com/mld/sanluisobispo/news/world/16015926.htm-21/12/2006>

¹³⁸ <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/africa/5265864.stm-21/12/2006>

kişi öldü, 40 kişi ise bulunamadı. Kurtarılanların ifadesine göre bot, İtalyan gemisi görüldükten sonra battı. Geminin botun batmasına neden olup olmadığı ise araştırmaya başlandı.¹³⁹

Yeni mülteci Politikası: AB'nin haziran ayında aldığı karara göre, yoğun mülteci akınının önlenmesi amacıyla, mültecilerin ülkeye ulaşması engellenecek veya bir şekilde ulaşmış olanlar da 3. taraf ülkelerle anlaşarak geldikleri noktaya geri döndürülecektir. Herhangi bir ayırım yapmadan toptan bütün mültecileri dışlayan ve mülteci statüsü kazanabilecek durumda olup olmadığına bakılmaksızın baştan mülteci başvurusu yapma hakkını engellemektedir.

Ayrıca diğer bir sorun da mülteci merkezlerinin aşırı kalabalık olmasıdır. Adanın merkezinde 190 kişilik kapasitesi olmasına rağmen 650 kişinin bulunduğu belirtiliyor.¹⁴⁰ Gazetecilerin merkezlere girmesinin engellenmesi ise fiziki şartların yeterliliği hakkında şüphelere neden olmaktadır.

Mülteciler konusunda öngörülen diğer bir önlem ise yoksulluğu yardım ile çözme politikasıdır. Ancak insan hakları örgütleri, AB'nin yoksulluğun çözümüne katkıda bulunmayı öncelemek yerine sıkı güvenlik tedbirlerine ağırlık vereceği kaygısı taşımaktadırlar. Açlığın, sefaletin ve yoksulluğun artık kronikleşmiş bir sorun olduğu Afrika'dan mülteci akınının en azından yakın gelecekte devam edeceği aşıkardır. Bu nedenle Avrupa'nın kolay ama faydasız çözümler üretmek yerine soruna daha insancıl ve uzun vadeli çözümler üretmek zorunda oldukları kaçınılmaz bir gerçek olarak ortada durmaktadır.

Hükümetin ve Resmi Kurumların Neden Olduğu İhlaller

İtalyan hükümeti, siyasi mülteci statüsü verdiği bir kişinin mültecilik hakkını ve geri göndermeme kuralını ihlal etmiş ve geldiği ülkeye gönderilmesine neden olmuştur. Ayrıca kişinin yasadışı bir şekilde kaçırılmasında istihbarat ajanlarının doğrudan veya dolaylı yardımları olmuştur. Kişinin mahkemeye çıkarılmadığı halde hapiste bulunmasına neden olan şartların oluşmasına katkıda bulunmuştur. Ve halen hapiste olan Ebu Ömer¹⁴¹ için hiçbir girişimde bulunmayarak neden olduğu ihlalin devamına da sebep olmaktadır. Ayrıca bu olay etrafında devlet kurumlarının karıştığı birçok ihlal de yaşanmıştır.

İstihbarattan CIA'e illegal yardım: Temmuz ayında İtalyan savcılar yürüttükleri soruşturmanın ardından CIA ajanı olduğu düşünülen 26 CIA ajanı ve üst düzey istihbarat

¹³⁹ <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/africa/5265864.stm>- 21/12/2006

¹⁴⁰ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4969822.stm>- 21/12/2006

¹⁴¹ Eski Başbakan Silvio Berlusconi döneminde İtalya'da siyasi mülteci olarak yaşayan Mısırlı imam Ebu Ömer (Hassan Mustafa Osama Nasr) 2003'ün Şubat ayında güpegündüz sokak ortasında CIA ajanları tarafından kaçırılmış, Mısır'a götürülmüştü. Hükümet, istihbarat servislerinin CIA'e yardım ettiğini inkar etmiş ve hükümetin olaydan haberdar edilmediğini savunmuştu.

ajanlarının da bulunduğu 13 İtalyan hakkında gıyabi tutuklama kararı çıkarttı.¹⁴² Askeri karşı istihbarattan sorumlu Marco Mancini ve o dönemki üstü General Gustavo Pignero hakkında da tutuklama kararı çıkarıldı.¹⁴³ İkisi arasındaki telefon görüşmeleri Corriere della Sera gazetesinde temmuz ayında yayınlandı. Sonrasında birkaç gizli servis elemanı da kaçırılma olayına katıldıklarını itiraf etti.¹⁴⁴ Ayrıca Milan savcısı SISMI Başkanı Nicolo Pollari hakkında da suçlamalarda bulundu. Başbakan Romano Prodi, kasım ayında Pollari'yi görevinden aldı.¹⁴⁵ Pollari şu ana kadar suçlananlar arasında en üst düzeyde görev yapan kişidir. Gizli servislerle ilgili kurulan parlamento komisyonu, Amerikalı yetkililerin İtalyan hükümetini kaçırılma olayıyla ilgili bilgilendirip bilgilendirmediği sorusunu “bu meselenin devlet sırrı olduğu” gerekçesiyle cevaplandırmayarak İtalya üzerindeki şüphelerin devam etmesine neden olmaktadır.¹⁴⁶

Ebu Ömer'in işkence iddiası: İtalyan savcıların yılsonunda iddianameyi bitirmesi beklenmektedir. Savcılar, Ebu Ömer'in el yazısıyla yazdığı 11 sayfalık notu iddianamelerine eklediler. İtalyan Corriere della Sera gazetesinde yayınlanan habere göre, Ömer, “Başlangıçta görevliler bütün elbiselerimi çıkardılar. Beni, bana tecavüz etmekle ve elektrikli şok vermekle tehdit ettiler.” diye yazdı. Daha sonra Ömer yaşadığı işkencelerden ve uygulanan işkence tekniklerinden bahsetmektedir.¹⁴⁷ Eğer İtalya'da bir hakim davanın görülmesine izin verirse, bu dünyada CIA'in yasadışı nakilleriyle ilgili ilk ceza davası olacak olması bakımından büyük bir önem taşımaktadır.

İtalya'nın ismi Avrupa Konseyi'nin hazırladığı CIA raporunda insanların yasadışı bir şekilde kaçırıldığı ülkeler arasında geçmektedir. Ancak Avrupa ülkelerindeki insan hakları durumunu gözleme yetkisi taşıyan Avrupa Konseyi'nin CIA'in Avrupa'daki yasadışı faaliyetlerini soruşturan komisyonu, iddialarla ilgili talep ettiği detayları alamadı.¹⁴⁸ Bu arada ne Avrupa Birliği ne de İtalya, Mısır'a Ebu Ömer'i serbest bırakma çağrısında bulunmuş değildir.

İstihbarattan gazeteciye rüşvet: Bunun yanı sıra Libero gazetesinin Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı Farina, SISMI'den ödeme aldığını ve doğru olmayan belgeler yayınladığını itiraf etti.¹⁴⁹ ve sonrasında eylül ayında Lombardia Bölgesi Gazeteciler Cemiyeti (LBGC) tarafından 1 yıl meslekten uzaklaştırma cezasına çarptırıldı. İtalya Gazeteciler Sendikaları Birliği ise

¹⁴² <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=viewArticle&code=ARE20061112&articleId=3816-20/12/2006>

¹⁴³ <http://www.acikgazete.com/?newsid=10671&category=3-20/12/2006>

¹⁴⁴ <http://www.rinf.com/columnists/news/italian-government-implicated-in-cover-up-of-us-rendition-20/12/2006>

¹⁴⁵ http://www.dailytidings.com/2006/1120/stories/1120_italy_cia.php-20/12/2006

¹⁴⁶ <http://www.rinf.com/columnists/news/italian-government-implicated-in-cover-up-of-us-rendition-20/12/2006>

¹⁴⁷ http://news.yahoo.com/s/nm/20061110/wl_nm/security_italy_usa_dc-20/12/2006

¹⁴⁸ http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2006/02/060222_eu_cia.shtml-20/12/2006

¹⁴⁹ <http://www.rinf.com/columnists/news/italian-government-implicated-in-cover-up-of-us-rendition> - 21/12/2006

LBGC'nin gazeteci Renata'ya verdiği cezayı az bularak meslekten men edilmesini istemektedir.¹⁵⁰

ABD İşgaline Destek

ABD'nin Irak'taki işgaline destek veren İtalya 2003 yılında eski Başbakanı Silvio Berlusconi döneminde 3200 civarında asker göndermişti. Nisan ayında iktidara gelen Romano Prodi, ABD'nin Irak'taki varlığını işgal olarak tanımlayarak yılsonunda İtalyan askerlerini çekeceğini açıklamıştı. İşgal sırasında 29 asker ve istihbaratçı, 7 sivil olmak üzere toplamda 36 İtalyan ölmüştü. Aralık ayı itibarıyla İtalyan birlikleri Irak'ı terk etti.¹⁵¹

MAKEDONYA

Balkanların bir başka karışık ülkesi olan Makedonya, Avrupa Birliğine üyelik sürecini hızlandırdı. Ama AB, dengesizliklerle çalkalanan ülkeleri artık üyeliğe kabul etmiyor; Kıbrıs'ta işlediği hatayı Balkanlarda tekrarlamak istemiyor. Makedonya da, Makedon ve Arnavut grupların paylaşmaya çalıştığı bir ülke görünümünde. Kaldı ki, artık “AB bardağı” ağzına kadar dolmuş durumda ve yeni bir damlayı kabul edebilecek gibi değil. Var olan üyeler, bu konuda eleştirilerini her geçen gün daha yüksek sesle dile getiriyor ve atılacak her adım sorgulanıyor.

2006 yılında Makedonya'da hak ihlalleri; azınlıklara karşı ayrımcılık, kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet eylemleri ve bazı demokratik ve sosyal hakların ihlali olarak ortaya çıktı.

Azınlıklara Uygulanan Ayrımcılık

Azınlıklara karşı ayrımcılıklar çerçevesinde Arnavut azınlıklara karşı yapılan baskıları örnek verebiliriz. Arnavut azınlıkların sosyal haklardan yararlanma olanakları hala baskı altındadır. Eğitim, sağlık, çalışma gibi haklardan yoksun kalan Arnavutların yanında diğer azınlıklar ve kırsal kesimde yaşayanlar için de yukarıda saydıklarımız geçerlidir.

¹⁵⁰

<http://www.yenisafak.com/dunya/?t=30.09.2006&q=1&c=4&i=7904&%DDstihbarat/ba%F0lant%FDI%FD/gazeteciye/1/y%FDI/ceza/ 21/12/2006>

¹⁵¹ <http://www.acikgazete.com/?newsid=13015&category=166> – 23/12/2006

Müslüman Kadınların Okuma-Yazma Bilmemesi

Ülkedeki Müslüman kadınların büyük bir bölümünün okuma-yazma bilmemesi, sağlıktan sosyal hizmetlere kadar bütün alanlarda ciddi problemler yaşanmasına neden oluyor. Devletin düzenli programlar yoluyla kadınlara okuma-yazma öğretmesi, onların sağlık ve bulaşıcı hastalıklar konusunda bilgilendirilmelerinde başarıya ulaşılmasını kolaylaştıracaktır. Kadınların bu konulardaki eğitiminin yetersizliği, çocukların sağlıksız gelişmelerine, genel ahlâk kuralları ya da aile eğitimi gibi konularda zayıf kalmalarına neden olmaktadır.¹⁵²

Çocuk İşçiler

Makedonya’da, sokaklarda ya da yaşlarına uygun olmayan işlerde çalışan pek çok çocuk bulunmaktadır. Ekonomik yetersizlikler nedeniyle ailelerin bütün fertlerinin çalışmasına ihtiyaç duyulan ülkede çocuklar da ailelerine katkı sağlayabilmek için sokaklarda ya da kendi yaşlarına uygun olmayan işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durumun önüne geçilmesi ve bu çocukların, sosyal güvenlik önlemleri alınmamış bu tür işlerde çalışmasının engellenmesi gerekmektedir.¹⁵³

Yerel Yönetimler Yasası

Makedonya’da 2005 yılı ortalarında yürürlüğe giren Yerel Yönetimler Yasasının etkileri de bariz bir şekilde görülmeye devam ediyor. Makedonya’da yaşayan Türk soylular açısından önemli kayıplara neden olan bu yasa sonucunda, yerel idarelerin kapsadıkları alanların düzenlenmesi sonucu nüfus dengeleri oldukça değişmişti. Temelde Arnavut ve Makedon soylular arasında belirgin bir nüfus ayrımı yaratmayı amaçladığı anlaşılan yeni yasa, Ohri Anlaşması ile hakları garanti altına alınan Türk soyluların nüfus yüzdelerinde değişikliğe neden olacak sıkıntılar doğurdu.

Yerel idarelere ait bölgelere düzenlemeler getiren yasa sonucunda, Türklerin yaşadığı yerler ya bölünmüş ya da Arnavut nüfusun ağırlıklı olarak yaşadığı bölgelerle birleştirilmiştir. Yeni yasadan önce, Türk nüfus kendisine bazı haklar sağlayan nüfus yüzdesini tutturmaktaydı. Bu sayede, seçimlerde oy pusulalarında Türkçenin yer alması, okullarda Türkçe derslerinin verilmesi ya da idari konularda Türkçenin kullanımı gibi alanlarda bazı haklara sahiptiler.

Yasanın yürürlüğe girmesi ile birlikte, yaşadıkları bölgelerde, zaten zar zor tutturdukları yüzdeler Arnavut nüfusun kendi nüfuslarına eklenmesi sonucu istatistikî olarak büyük kayıplara

¹⁵² <http://www.balkanpostasi.net/inc/newsread.asp?readid=152> – 14/12/2006

¹⁵³ <http://www.balkanpostasi.net/inc/newsread.asp?readid=152> – 14/12/2006

uğramıştır. Bu nedenle, resmi olarak Türkçe kullanımı konusunda sıkıntılar yaşanmaya başlamıştır.

Bu sıkıntıların en belirgin örneği; okulların isimlerinin, öğretmenlerinin ve hatta müdürlerinin değiştirilmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Yakın bir tarihe kadar Üsküp'ün tek Türk okulu olan Tefeyyüz İlkokulu bu sıkıntıların belirgin bir şekilde yaşandığı bir mekan haline gelmiştir. Tefeyyüz İlkokulu'nun tabelasının Makedonca ve Arnavutça yazılması gerekliliğinin ortaya çıkması sonucu, okul müdürü kendi inisiyatifini kullanarak, okulun adının Türkçe, Makedonca, Arnavutça ve İngilizce olarak yer aldığı bir tabela yaptırmıştır. Tefeyyüz İlkokulu müdürü, yasak olmasına rağmen, milli ve dini bayramlarda Makedonya bayrağının yanı sıra Türk bayraklarını da asmakta ve her sabah öğrencilere Türkçe ant içilmesini zorunlu tutmaktadır. Tabelanın dört dilde asılması sonucunda okul müdürünün davranışları dikkat çekmiş ve hakkında soruşturma açılması olasılığını gündeme getirmiştir. Makedonya'da yaşayan Türk soylu çocukların kendi kültürlerine sahip çıkmaları haklarını korumak için hareket etmek dışında bir çabası olmayan okul müdürünün bu şekilde mağdur duruma düşürülmesi oldukça üzücüdür.¹⁵⁴

Güneydoğu Avrupa'da yaşayan Türk soyluların durumlarında yaşanan sorunlar her geçen gün daha da büyük boyutlara ulaşıyor. Kendilerini “garantör” ya da “arabulucu” olarak tanımlayan “büyük” devletlerin, Güneydoğu Avrupa hakkında planlarının ne olduğu bilinmemekle birlikte, bu planlar için bölgenin mozaikini oluşturan bazı etnik topluluklar hakkında iyi şeyler düşünmedikleri açıkça görülüyor.

Sokak Suçları Polisi

Son olarak, Makedonya'nın Sokak Suçları Polisine yönelik bazı şüpheler ve cevaplanmamış sorular bulunmakta. Bir yıldan uzun bir süre önce kurulan ve Alfa Birimi olarak da bilinen bu birim, kurulduğundan bu yana etkileyici sonuçlar elde etti. Halkın sevgisini kazanan birim, AB'nin EUPOL-Proxima Polis Misyonundan da iyi notlar alıyor. Birim, kentsel bölgelerde faaliyet gösterirken ekipler sivil olarak görev yapıyor ve bildirilen herhangi bir soruna veya gördükleri suçlara anında müdahale ediyorlar. Müdahale esnasında, kendilerini tanıtacak polis amblemlerinin yer aldığı ceketler giyiyorlar. Birimin görev tanımı; ekipman ve personel alımıyla zamanla genişledi. Birimin bütün üyeleri, polis okullarında da olmak üzere özel eğitimden geçirildiler. Grup hakkında kesin olan bir şey varsa, o da insanların yaptıklarını onayladığı ve popülerliklerinin arttığı. Dikkat çekici başarılarından biri de, geçen yıl Üsküp'teki Komercijalna Banka'dan 19 bin avro çalan silahlı soyguncuları yakalamaları oldu. Fakat bunlara

¹⁵⁴ <http://www.balkanpostasi.net/inc/newsread.asp?readid=144-> 23/12/2006

rağmen zaman zaman birimin keyfi uygulamaları olabilmektedir. Ayrıca birimin tam olarak hangi kanun çerçevesinde hangi temel üzerine kurulduğu netlik kazanamamıştır.¹⁵⁵

POLONYA

Polonya, 1989'da, Doğu Avrupa ülkeleri arasında komünizmin yıkıldığı ilk ülkedir. Komünizmin yıkılışında Batı yanlısı Dayanışma Sendikasının önemli faaliyetleri ve Vatikan'da Polonya kökenli bir papa olan ikinci Jean Paul'un olması etkili olmuştur.

Avrupa'nın en dindar ülkesi olarak görülen Polonya'da, Katolik olduğunu söyleyenler %90'lara, düzenli olarak kiliseye gittiklerini belirtenler ise %80'lere varmaktadır. 2004 yılında 40 milyon nüfusuyla AB üyesi olan Polonya'da, kilisenin devlet, siyaset ve toplum üzerinde ciddi bir etkisi bulunmaktadır.

Yolsuzluk, rüşvet, ırkçılık, CIA'in yasadışı faaliyetlerine göz yumma ve ABD işgallerine destek, ülkenin belli başlı insan hakları ihlalleri arasında bulunmaktadır. Ayrıca hükümetin komünizm dönemiyle herhangi bir şekilde ilişkisi olmuş kişilere yönelik tavrı çokça tartışılmaktadır.

Komünizmle Mücadele Yasası

Polonya'da, kişilerin komünist dönemde gizli polisle işbirliği yapıp yapmadıklarının araştırılmasını gerektiren bir yasa mevcuttur. Bu yasanın yerine geçecek kanun, cumhurbaşkanı tarafından kasım ayında imzalanmıştır. Eski yasa, üst düzey siyasi yöneticiler ve milletvekilleri gibi 27 bin kişiyi kapsarken yeni yasaya göre incelenecek kişilerin listesi gazetecileri, şirket patronlarını, okul ve belediye yöneticilerini, hâkimleri de içine alacak şekilde 400 bin kişiye ulaşmıştır. Eski yasaya göre incelenenler, geçmişteki işbirliğini açıklamak zorundaydılar. Yeni yasaya göre ise, bir devlet kuruluşu olan ve komünist dönem dosyalarını elinde bulunduran Ulusal Bellek Enstitüsü (IPN), inceleme sürecinden sorumludur. Buna göre, 1 Ağustos 1972 tarihinden önce doğanlar ve önemli kamu görevinde bulunan bireylerin, bu kurumdan 1989'da komünizmin çöküşünden önce gizli polisle işbirliği yapıp yapmadıklarını belirten bir belge almaları gerekecektir. Şu anki kanuna göre geçmişteki işbirliğini gizleyenler, 10 yıl boyunca

¹⁵⁵ <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/tr/features/setimes/features/2006/05/09/feature-03-23/12/2006>

kamu görevlerinden uzaklaştırılmaktadırlar. Gizlemeyenler ise cezalandırılmamaktadır.¹⁵⁶ Yasanın (lustration law) amacı, komünistlerin ve işbirlikçilerinin yeni sisteme katılımlarını yasaklamak ve onları ifşa etmek şeklinde açıklanmaktadır. Yasanın savunması olarak da yeni sistemin kendini koruyabilmesi ve gücü eline alabilmesi için eski sistemde çalışanlardan temizlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Ancak yasanın cadı avına dönüştüğü eleştirileri de yapılmaktadır.¹⁵⁷

İrkçılık ve Nazizm

Neo-Nazi gruplar ülkede kanunen yasaktır; ancak ırkçı yaklaşımlar ve yabancı düşmanlığı futboldan siyasete birçok alanda kendini göstermektedir. Bu nedenle haziran ayında Anti-İrkçı Polis Birimi kurulmasına karar verilmiştir. Ülkede 500'e yakın ırkçı internet sitesinin bulunduğu belirtilmektedir.¹⁵⁸ Ayrıca Avrupa Parlamentosu, artan ırkçı saldırılar ve yabancı düşmanlığı nedeniyle yaptırım uygulanması kararı almıştır.¹⁵⁹ Öte yandan temmuz ayında polis, FBI ile işbirliği yaparak, uluslararası bir grup olan Kan ve Onur Örgütünün Polonya kanadının işlettiği bir internet sitesini kapatmıştır.¹⁶⁰ Sitede solcuların, insan hakları savunucularının ve Yahudilerin fotoğraflarıyla detaylı bilgileri yayımlanarak açıkça hedef gösterilmiştir.¹⁶¹

Yine ırkçılık ve yabancı düşmanlığının tartışıldığı Uluslararası Tiyatro Festivaline katılan Fas asıllı aktör Abdel M.'yi bıçaklayan Nazi yanlıları polis tarafından yakalanmıştır.¹⁶² Ekim ayında maç esnasında Nijeryalı futbolcu Maxwell Calo'ya muz kabuğu atıp sözlü hakaretlerde bulunulması üzerine harekete geçen Polonya Futbol Federasyonu, maçı iptal edip olayın gerçekleştiği stat için kapatma cezası vermiştir.¹⁶³ Aralık ayında ise savcılar, etnik ayrımcılık ve yabancı düşmanlığı yaptığı için tutuklanan Milliyetçi Parti lideri Leszek Bubel'in psikolojik testten geçmesine karar vermiştir. İnsan hakları savunucuları da bu kararı desteklemektedirler.¹⁶⁴

Yolsuzluk

Mafya-siyaset-yolsuzluk denklemi, ülkede önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Yolsuzluk olayları daha çok, komünizm sonrası liberal ekonomiye geçişle gerçekleşen devlet

¹⁵⁶ <http://www.warsawvoice.pl/view/12785-23/12/2006>

¹⁵⁷ <http://www.miami.com/mld/miamiherald/news/world/16129174.htm> - 23/12/2006

¹⁵⁸ <http://www.acikgazete.com/?newsid=10375&category=164-> 23/12/2006

¹⁵⁹ <http://www.acikgazete.com/?newsid=10583&category=164-> 23/12/2006

¹⁶⁰ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/6192746.stm - 23/12/2006

¹⁶¹ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5154856.stm> - 23/12/2006

¹⁶² <http://www.acikgazete.com/?newsid=10901&category=164-> 23/12/2006

¹⁶³ <http://www.acikgazete.com/?newsid=12211&category=166-> 23/12/2006

¹⁶⁴ <http://www.acikgazete.com/?newsid=13114&category=166-> 23/12/2006

kuruluşlarının özelleştirmelerinde yaşanmaktadır ve dolayısıyla siyasetçilerin bu davalarda ismi geçmektedir. Öyle ki, hükümetin seçimlerde en büyük vaadi, yolsuzluğu önlemeye yönelik ciddi adımlar atılacağı olmuştur. Bu amaçla hükümet, haziran ayında devlet dairelerindeki rüşvet ve yolsuzluk olaylarını araştırmak için Polonya Merkezi Araştırma Bürosunu kurmuştur. Büro ayrıca, özelleştirme anlaşmalarının temiz olup olmadığından emin olmak amacıyla siyasetçilerin kişisel mal varlığı beyanlarını kontrol etmektedir. Büro, aralık ayında iflas eden bir gıda şirketinden, milyonlarca avroyu zimmetine geçirdiği gerekçesiyle, biri siyasetçilerle bağlantısı olan iki işadamını gözaltına almıştır.¹⁶⁵ Ekim ayında ise bir özelleştirme ihalesinde yolsuzluk yapıldığı gerekçesiyle Polonya solunun önde gelen siyasetçilerinden eski milletvekili Aleksandra Jakubowska büro tarafından gözaltına alınmıştır.¹⁶⁶ Eylül ayında Polonya televizyonu TVN’de, hükümetin büyük ortağı Adalet ve Hukuk Partisi (PiS) milletvekili Adam Lipinski’nin, eski koalisyon ortağı Öz Savunma (Samoobrona) milletvekili Reneta Beger’e parti değiştirmesi karşılığında rüşvet teklifinde bulunduğunu gösteren gizli kamera görüntüleri yayınlanmıştır.¹⁶⁷

İnsan Kaçakçılığı

Polonya, AB’ye girmesi sonrasında çok sayıda göç vermektedir. Polonyalı işçilerin İtalya’da maruz kaldığı suiistimal nedeniyle İtalyan polisiyle birçok ortak araştırma yapılmıştır. 2002’den beri sürdürülen araştırmada kasım ayı itibarıyla 31 şüpheli suçlanmış ve Polonyalı işçileri kiraladığı ve taşıdığı iddia edilen bir grubun liderine karşı suçlamalar yöneltilmiştir.¹⁶⁸ Haziran ayında ise 2 yıl süren araştırma ve takip sonrasında yabancı uyruklu kişileri Avrupa’nın çeşitli ülkelerine kaçak yollardan götüren Polonya, Ukrayna ve Ermeni asıllı 84 insan kaçakçısı suçüstü yakalanıp çeşitli cezalara çarptırılmıştır.¹⁶⁹

Mülteciler

Yabancılar koruma sağlayan yasada yapılan değişiklikler 26 Ağustos tarihinde yasalastı. Yeni düzenlemelere göre, 26 Kasım itibarıyla, kalmak için izne sahip ve mülteci merkezinde yaşayan herkes merkezleri terk etmek zorunda kalacak ve sosyal haklarını kaybedecektir.

Polonya’da toplam 16 merkezde 3500 kişi kalmaktadır. Yetkililer, yasanın gerekçesini, entegrasyonu sağlamak ve mülteci başvurularının tekrarını önlemek şeklinde açıklamaktadırlar. Yasadan en çok etkilenecek grup olarak birden fazla başvuru yapmış olan 1500 kişilik Çeçen

¹⁶⁵ http://www.iht.com/articles/ap/2006/12/04/europe/EU_GEN_Poland_Anti_Corruption.php - 23/12/2006

¹⁶⁶ [http://www.poland.pl/news/article.Prominent leftist politician charged with corruption.id_243228.htm](http://www.poland.pl/news/article.Prominent%20leftist%20politician%20charged%20with%20corruption.id_243228.htm)

¹⁶⁷ <http://www.acikgazete.com/?newsid=11915&category=16628/12/2006>

¹⁶⁸ <http://www.warsawvoice.pl/view/13054-> 24/12/2006

¹⁶⁹ <http://www.acikgazete.com/?newsid=10277&category=142> - 23/12/2006

mülteciler gösterilmektedir.¹⁷⁰ Yasanın gerekçesi olarak kişilerin topluma entegrasyonu gösterilse de, Polonya gibi sosyal devlet imkanlarının az olduğu ve işsizliğin yüzde 17 civarında olduğu bir ülkede iş ve kalacak bir yer bulma imkanları neredeyse imkansız gibi gözükmektedir. Ayrıca merkezlerde yaşayan yalnız anneler ve çocuklar için bir koruma mekanizmasının öngörülmemesi de diğer bir handikaptır.

Müslüman Toplum

Polonya'nın ilk Müslüman nüfusunu yaklaşık 600 yıl önce yerleşen Tatarlar oluşturmaktadır. Polonya'da, bugün Tatarların yanı sıra, aralarında Arap, Çeçen ve Bosnalıların bulunduğu yaklaşık 40 bin Müslüman yaşamaktadır. Devlet ile aralarında önemli sorunlar bulunmamaktadır. Ancak bunda sayıca az olmaları ve siyasi-ekonomik bir nüfuzlarının bulunmaması da önemli bir etkidir.¹⁷¹ Bayan öğrenciler ve öğretmenler başörtüsü ile derslere girebilmekte ve Müslüman hemşireler hastanelerde başörtülü çalışabilmektedirler.

CIA'in Yasadışı Faaliyetlerine Göz Yumma

Ülkede CIA'in gizli gözaltı merkezleri ve hapishaneleri olduğu iddiası, 2005 yılında İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından dile getirilmiştir. Sonrasında hem Avrupa Konseyi hem de Avrupa Parlamentosu tarafından iddiaları incelemek üzere komisyonlar oluşturulmuştur. Avrupa Konseyi raporu haziran ayında açıklanmıştır. Kasım ayında ise Avrupa Parlamentosu komitesinin, araştırması bir yıl süren hazırlık raporunda, Stare Kiejkuty'deki İstihbarat Personeli Eğitim Merkezinin gizli gözaltı merkezi olarak kullanılmış olabileceği belirtilmiştir. Rapora göre, CIA tarafından kullanılan uçaklar 11 kez Polonya topraklarına iniş yapmıştır ve Szymany havaalanı, CIA tarafından kontrol edilen, yakınlardaki gizli bir hapishane için transfer noktası olmuştur. Raporda Polonya, CIA uçuşlarını ve kişilerin illegal kaçırılmalarını araştıran komiteyle yeterince işbirliği yapmamakla ve yetersiz ulusal inceleme yapmakla suçlanmaktadır.¹⁷² Aralık 2005'te hükümet, resmi soruşturmanın ardından hazırlanan raporun yayımlanmayacağını, ancak Polonya için çekinilecek bir durum olmadığını açıklamıştı.¹⁷³ Buna rağmen Polonya üzerindeki şüpheler henüz giderilmiş değildir.

¹⁷⁰ <http://www.refugee.pl/?mod=knowbase&path=503&PHPSESSID=e7a5e29f0d58ebfb65803dc5e1dc2f7e-26/12/2006>

¹⁷¹ <http://www.planetaislam.com/poland/report.html> - 23/12/2006

¹⁷² <http://www.warsawvoice.pl/view/13234> 23/12/2006

¹⁷³ http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2006/01/060109_swiss_cia.shtml - 23/12/2006

ABD İşgallerine Destek

ABD'nin 2003'teki Irak işgaline destek veren Polonya'nın Irak'ta 900 askeri bulunmaktadır ve Polonya, 2000 kişilik bir birliği yönetmektedir. Polonyalı askerlerin 2007'nin sonlarına kadar Irak'ta kalacakları açıklanmıştır. Irak'ta 18 Polonyalı asker ölmüştür.¹⁷⁴ Bunun yanı sıra kasım ayında eski Polonya cumhurbaşkanı, bizzat ABD yönetiminden olan Colin Powell'dan Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğunu duyduğunu, ancak doğru olmayan gerekçelerle savaşa katıldıklarını açıklamıştır.¹⁷⁵ Aralık ayında Afganistan'daki 187 kişilik askeri birliğin ise 1000 kişiye çıkarılması planlanmaktadır.¹⁷⁶

SIRBİSTAN, KARADAĞ

Eğer raporu yılsonunda değil de Mayıs ayından önce yayımlıyor olsaydık yukarıda mezkûr iki devleti virgülle ayırmak yerine tire (-) ile birbirlerine iliştiirmemiz gerekecekti. Mayıs ayında yapılan referandumla Karadağ'ın Sırbistan'dan ayrılarak yeni bir devlet olması bizi bunu söylemeye iten etkindir. 21 Mayıs 2006 tarihinde yapılan referandumla Karadağ, Sırbistan'dan ayrılarak Avrupa'nın 46. ve Birleşmiş Milletlerin 192. ülkesi olmaya hak kazandı. Yıl ortasında olan bu ayrılık, bizim konumuzun coğrafi sınırlarla birebir yakın ilişkili olmamasından dolayı raporumuzda bu iki devletin tek başlık altında incelenmesine vesile oldu. Ayrıca 2006 yılı için bölge üzerine yapacağımız tetkikler, her iki tarafı da kapsayan konular olmuştur. Bu kısa bilgilendirmeden sonra yıl içinde bölgenin en önemli siyasi olayı olan parçalanmayı ve parçalanmanın etkileri üzerine incelemeleri aktarabiliriz.

Sancak Bölgesi Sorunu

İki ülkenin ayrılmasının bizi ilgilendiren kısmı, bölünmenin siyasi sonuçlarından çok, insan hakları bağlamındaki etkileri ve sonuçlarıdır. Bu noktada karşımıza iki devletin ayrılmasıyla ikiye ayrılan Sancak bölgesi ve bölgenin sorunları çıkmaktadır. Sancak bölgesi,

¹⁷⁴

http://www.gulftimes.com/site/topics/article.asp?cu_no=2&item_no=119731&version=1&template_id=37&parent_id=17 - 23/12/2006

¹⁷⁵ http://www.poland.pl/news/article,Poland_misled_into_joining_Iraq_war,id,245158.htm -- 23/12/2006

¹⁷⁶ http://www.iht.com/articles/ap/2006/11/28/europe/EU_GEN_Poland_Afghanistan.php

Sırbistan'la Karadağ'ın bölünmesiyle ikiye bölünmüş ve bu coğrafi bölünmeden öte akrabalıklar, dostluklar da bölünmüştür. Birbirlerine 20 km mesafedeki akrabaların arasına teller çekilerek gelecek süreçte belki de birbirlerini ziyaret için pasaport kullanma gerekliliği ortaya çıkmıştır.¹⁷⁷ Bu elbette sancakta yaşayan ve % 80'i Müslüman Boşnak olan halkın yaşama, barınma ve güvenlik gibi hakları noktasında ciddi sıkıntılara yol açmaktadır. Yıl içinde yapılan müzakerelerde Sancak'ın parçalanmayıp bir bütün halinde Karadağ'a bağlanması söz konusu edilmiş, fakat bu konuda somut adımlar atılmamıştır.

Srebrenitsa Katliamı ve Savaş Suçluları

Srebrenitsa katliamı ve savaş suçlularının adalete teslimi konuları ise bölgenin yıl içinde sıcak konularını oluşturan başat meselelerdi. Yakın tarihe bir insanlık vahşeti olarak adını düşen Srebrenitsa katliamı; BM tarafından güvenli bölge ilan edilen Srebrenitsa'da 5 gün içinde 8000 sivilin öldürüldüğü ve bu vahşice saldırıdan sonra bölgedeki her 7 Müslüman'dan 6'sının mülteci konumuna düşmesine sebep olan katliamın adıdır. Geçtiğimiz yıl bu katliamdan arda kalan toplu mezarlardan birkaçı daha gün yüzüne çıkarılmış ve bu, aradan 10 seneyi aşkın bir sürenin geçmesine rağmen acıların hala taptaze olduğunu gözler önüne sermiştir. Tüm bu acılara rağmen genel olarak bu savaşın suçlularının hala adalete teslim edilmemesi veya daha doğru bir tabirle edilememesi tam bir muamma oluşturmıştır. Yıl içinde bir-iki göstermelik savaş suçlusunun adalete teslim edilmesi ve daha birçoğunun serbest olması, Sırbistan için "Nerede adalet?" sorusunu gündeme taşımıştır. Sırbistan-Karadağ tarafından teslim edilen savaş suçlularının insanlık tarihine düşen bir kara lekenin temizlenmesi şeklinde değil de gelecekte AB üyelik sürecinde çantada artı bir değer olarak durması düşüncesi, Sırbistan ve Karadağ'ın insan hayatına karşı nasıl bir yaklaşıma sahip olduğunu gözler önüne sermiştir. Yıl içinde, adaletin gerektirdiği gibi savaş suçlularının bir an önce adalete teslim edilmesi düşüncesi, yaygın olarak dillendirilmeye devam etmiştir.

İfade Özgürlüğüne Yönelik Kısıtlamalar

Ayrıca yıl içinde bölge ülkelerinden Sırbistan'da muhalif düşüncenin bastırılması ve susturulması konusunda, devlet dışı oluşumlarının sessiz devlet desteğiyle insan hakları savunucularına yönelik artan saldırıları eski Devlet Başkanı Slobodan Milosevic'in dönemini

¹⁷⁷ Ağanoğlu, Yıldırım. "Karadağ Referandumunun Sancak Boşnakları ve Bölge Ülkelerine Etkisi". (2006): http://www.dunyagundemi.com/ycg/index.php?option=com_content&task=view&id=346&Itemid=45 (Erişim: 29 Mayıs 2006).

anımsattı.¹⁷⁸ Bütün bunlara rağmen bölgede insan hakları savunucularının çalışmaları devam etmektedir.

Yıl içinde bölgede ön plana çıkan hak ihlalleri çerçevesinde değerlendirebileceğimiz bir diğer mesele ise Sırp yayıncılık dairesinin bir özel televizyon kanalının ruhsatını askıya alması olmuştur.¹⁷⁹ Taraflı yayın yapması suçlamasıyla kanalın ruhsatının askıya alınması, yerel medya örgütleri tarafından eleştirilmiştir. Konuyla ilgili Sırbistan Gazeteciler Derneği ve Bağımsız Elektronik Medya Derneği (ANEM) tarafından yapılan açıklama, “Söz konusu eleştiriler yüzünden yayın ruhsatının askıya alınması kabul edilemez ve bu ülkedeki ifade özgürlüğüne düzenlenmiş ciddi bir saldırıdır.” şeklinde olmuştur.

YUNANİSTAN

Pek çok önemli insan hakları belgesini kabul eden ve Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan'ın insan hakları karnesi son yıllarında önemli derecede iyileşmeler yaşadı. Özellikle Batı Trakya Türklerine yönelik baskıların azalması, Yunanistan'ın insan hakları konusundaki en önemli kazanımlarından oldu. Yine de Yunanistan'ın fikir özgürlüğüne yönelik baskıları, özellikle ülkede hâkim olan çok tutucu bir kimlik muhafazakârlığından kaynaklanıyor ki bu muhafazakârlık, ülkedeki Helen dışı unsurlara yönelik baskıyı halen hissettiriyor. Bu konuda en çok yankı uyandıran olaylardan birisi de Prof. Alexiou'ya yönelik dava oldu.

Kaçak Göçmen Meselesi

Ülkeye kaçak yollardan girmeye çalışan göçmenlerle mücadele ve bu göçmenlerin durumu, ülke için çok ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Bu mülteciler, ülkeye girmeyi başardıkları takdirde zorlu yaşam koşulları sebebiyle hayatlarını kaybetmekte ya da insan ticaretinin ağına düşmektedirler. Hükümet, bu konuda zayıf kaldığını açıkça ifade etmiş ve Avrupa çapında kaçak göçmenlerle ve insan ticaretiyle mücadele için bir işbirliği ağı kurulması

¹⁷⁸ UAÖ 2006 Yıllık Rapor: Avrupa ve Orta Asya Bölgesi:

<http://www.amnesty.org.tr/v2505200601.si>

¹⁷⁹ Blic - 27.04.06; AP, VOA, UPI, B92 Radyosu, Beta – 26.04.06.

çağrısında bulunmuştur. Ayrıca son yedi yılda artan bu kaçak göçmen sorunu sebebiyle hükümet yeni bir göçmenlik yasası üzerinde çalışmaktadır.¹⁸⁰

Vicdani Ret

Ülke, zorunlu askerlik yapmayı moral nedenlerle reddedenlerin askerlikten muaf tutularak gerekiyorsa başka bir kamu hizmetiyle görevlendirilmesini öngören vicdani ret hakkını sınırlı olarak tanımıştır. Yunanistan'ın mevzuatında halen daha vicdani retle ilgili müeyyideler bulunmaktadır. Bu tür bir sınırlı tanımayla kimi zaman vicdani retçiler tutuklanmaya varan yasal müeyyidelerle karşı karşıya kalırlarken kimi zamanda toplumsal ayrımcılığa uğramaya açık bir hale geliyorlar. Boris Sotiriadis'in vicdani ret sebebiyle Atina Askeri Yargıtayındaki davası halen sürmektedir.

İfade Özgürlüğü: Alexiou Davası

Uluslararası alanda tanınmış eserler veren Prof. Takis Alexiou, Arsenios Vliagoftis adlı bir keşişin kendisine yönelttiği “Yunan dini ve ulusal kimliğini yozlaştırma” suçundan ötürü 1 Ağustos 2005 tarihinde ilk derece mahkemesinde savcının beraat talebine rağmen 15 aylık hapis cezasına çarptırılmıştı. Alexio'nun yargılamasına temyiz mahkemesinde devam edilmektedir. Özellikle Mevlana üzerine yaptığı araştırmalarla tanınan Prof. Alexiou, Yunan Rumi Komitesinin ve Panhelenik Tarih ve Felsefe (PANTİFE)'nin başkanıydı.

İşkence, Gözaltı Süreleri ve Gözaltında Kötü Muamele

İşkencenin ve gayri insani davranışların önlenmesine ilişkin sözleşmenin uygulanmasına dair Avrupa Konseyince yayımlanan raporda, Yunanistan'ın sözleşmeyi tam anlamıyla uygulamakta sorunlar yaşadığına yer verilmiştir. Gözaltı süresi, zanlılara ve suçlulara yönelik kötü muamele ve işkence gibi, kolluk kuvvetlerinin uygulamalarında yer alan önemli hak ihlallerinin mevcudiyeti raporda dile getirilmiştir.¹⁸¹ Yunan devlet otoriteleri, raporu dikkate alarak en kısa zamanda düzeltmelerin yapılacağını belirtmiştir.¹⁸²

4 Ocak 2006 tarihinde, Londra'daki 7 Eylül saldırılarından sorumlu oldukları gerekçesiyle 28 Pakistanlı tutuklandı. Pakistanlılar işkence gördüler ve ifadeleri işkence altında

¹⁸⁰ Eleftherotypia (19.11.2006); Kathimerin (20.11.2006); Naftemporiki (22.11.2006); Logos (24.11.2006)

¹⁸¹ Avrupa Konseyinin raporu için bkz.: Report to the government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT)

Kaynak: <http://www.cpt.coe.int/documents/grc/2006-41-inf-eng.htm#Toc153183880>

(Erişim:12.12.2006)

¹⁸² Yunan Hükümetinin cevabı için bkz.: <http://www.cpt.coe.int/documents/grc/2006-42-inf-eng.htm>

alındı.¹⁸³ Bu Pakistanlılar arasında Yunanistan'daki Pakistan Komitesi başkanı Javeed Alsam da bulunmaktaydı.

İnanç Özgürlüğü

Yunanistan'da önemli oranda Müslüman nüfus bulunmaktadır. Özellikle tarihi nedenlerle, bu Müslüman nüfusun çoklukla ikamet ettikleri yerlerden biri Atina'dır. Buna karşın Atina'nın, tüm diğer Avrupa başkentlerinden kendini farklı kılan en önemli noktalardan biri olarak bu şehirde hiç cami olmayışı dikkat çekmektedir. Avrupa insan hakları komiseri Alvaro Giles de bu konuya dikkat çekerek hükümetten bir an önce bir cami yapılmasını talep etti. Atina'da ibadete ve hizmete kapalı olan camiler bulunmaktadır.

Batı Trakya

Yunanistan'daki Türk vatandaşlarının -özellikle Batı Trakya'da yaşayanların- yaşam şartlarında ve tüm vatandaşlarla eşit şekilde temsil edilmelerinde iyileşmeler görülmüştür. Fakat Batı Trakya Türklerinin bir azınlık olmadığına dair devlet politikası da aynen sürdürülmektedir. 2005'te kapatılan İskeçe Türk Birliğinin yerine yenisi kurulamamıştır. Ayrıca bu bölgede yaşayan Türk azınlığın uluslararası insan hakları örgütlerince de azınlık olarak kabul edilmeyişleri, bölgede yaşayan insanların özellikle medeni haklardan yararlanmada uğradıkları haksızlıkların ulusal ve uluslararası alanda yankı bulmasını önlemektedir. Batı Trakya Türk azınlığı, sorunlarını halen çeşitli internet siteleriyle veya günlük, haftalık ve aylık yayınlarla dile getirmektedir. Kurumsal bir insan hakları incelemesinden mahrum oluşları, medeni haklardan yararlanmalarında önlerine çıkarılan engellerle ve yaptırımsız kalan ciddi hak ihlalleriyle sonuçlanmaktadır. Batı Trakya Türklerinin durumuyla ilgili olarak eylül ayında İstanbul'da 5. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı toplanmıştır.

Bu yıl Batı Trakya Türkleri başlıca şu ihlallere maruz bırakılmıştır:

- Rodop ili Türk Kadınları Kültür Derneğinin kuruluşuna, yetkili Yunan makamlarınca izin verilmemiştir.
- İskeçe Türk Birliği, Gümölcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği halen kapalıdır ve kapatılan bu birliklerin yeniden kurulmasına izin verilmemektedir. Bu birliklerin yeniden kurulması sürecinde Yunan makamları çeşitli zorluklar ve engeller çıkarmaktadırlar.

¹⁸³ Dodd, Vikram. "The Guardian" (January 4, 2006)

- Yunanistan hükümeti halen, Batı Trakya Türk vatandaşlarının etnik arındırılmasına yönelik düzenlemiş olan nüfus yasasının 19. maddesini yürürlükten kaldırmamıştır. Bu yasa sebebiyle mağdur olmuş 60.000’i aşkın kişinin ve onların yasal mirasçılarının mağduriyetleri halen sürmektedir.
- Batı Trakya Türklerinin parti olarak meclise girmelerini engelleyen % 3’lük seçim barajı kaldırılmamıştır.
- Kamuda ve yerel yönetimlerde Batı Trakya Türklerine yönelik yasal olmayan bir ayrımcılık yapılmaya devam edilmiş ve buralardaki personel içinde Batı Trakya Türklerinin oranı çok düşük bir düzeyde kalmayı sürdürmüştür.
- Bazı Türk üniversitelerinin denkliği, DOATAP (Yunanistan’da Üniversitelerarası Diploma Denkliğini Onaylayan Kurul) tarafından tanınmamaktadır.
- Başmüftülük makamı, 14 Kasım 1913 Atina Barış Antlaşmasına aykırı olarak hâlâ boş bulunmaktadır. Adı geçen antlaşma çerçevesinde Başmüftü seçilmeli ve 1913 Atina Barış Antlaşmasında ifade edildiği gibi Başmüftünün “menşuru” göreve başlama belgesi, Bab-ı Meşihatın yerine kaim olan Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Bakanlığı tarafından verilmelidir. Buna karşın Yunanistan hükümeti Başmüftülük makamını boş tutmakta ve Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığının yetkisini de tanımamaktadır.
- Müftülük seçimlerini düzenleyen ve Batı Trakya Türklerince devamlı karşı çıkılan 1920 sayılı ve 1991 sayılı yasa iptal edilmemiştir. Batı Trakya Türkleri, bu yasanın iptal edilerek yerine 2345 sayılı 1920 tarihli yasanın uygulamaya konulmasını istemektedirler. Ayrıca 2345 sayılı bu yasaya göre; Türk vakıfları müftülüklerin denetiminde iken 1091 sayılı ve 1980 tarihli yasaya göre vakıflar müftülüklerin denetimi dışına çıkarılmış ve Yunan makamlarının kontrolüne bırakılmıştır.
- İskeçe, Gümölcine ve Dedeağaç’taki vakıf malları, imar planı gerekçesiyle kamulaştırma planına alınmıştır.

ORTA ASYA - KAFKASLAR

AZERBAIJAN

Azerbaycan 2006 yılında, genellikle, olaylı geçen seçimleriyle gündeme gelmiştir. Gözlemciler, sivil toplum kuruluşları ve muhalif partiler, gerek 2005 Kasım ayında yapılan seçimin gerekse seçim öncesindeki hazırlıkların adil ve demokratik bir şekilde olmadığını ve seçimin tekrar yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Seçim sırasında elektronik medya, hükümet yanlısı yayın yaparken, polis muhalif parti üyelerine baskı uygulamıştır. Seçimlere hazırlık aşamasında, izinsiz toplanma ve gösteri yapmanın yasaklanması ve bu tür toplantıları yapanların ve bunlara katılanların tutuklamasından kendilerine dayak atılmasına kadar varan işkenceler söz konusu olunca, muhalif partiler istedikleri gibi seslerini duyurma şansına sahip olamamışlardır.

Ulusal ve uluslararası yayın kuruluşlarının aktardığı bilgilere göre, seçim günü iki kere oy kullanma ve çıkan sonuçları değiştirme gibi birçok hak ihlali yapılmıştır. Mayıs ayında tekrar yapılan ve Yeni Azerbaycan partisinin meclisteki 125 sandalyeden 61'ine sahip olduğu seçim sonrasında, Avrupa Parlamento Meclisi (The Parliamentary Assembly of the Council of Europe's - PACE) ve Demokrasi ve İnsan Hakları Meclisi (Office for Democratic Institutions and Human Rights - OSCE) gibi kuruluşlar değerlendirmede bulunmuşlar ve mayıs seçimlerinin daha adil bir şekilde yapıldığını belirtmişlerdir.¹⁸⁴

Basına Yönelik İhlaller

Basın ve medya üzerindeki baskıların seçim döneminden sonra da devam ettiği gözlenmiştir. Yetkililer, hükümeti eleştiren haberlerin halka ulaşmasını engellemek amacıyla gazetelerin basımında sorunlar çıkarmakta, yeterli sayıda baskıya izin vermemekte; halkın tek haber kaynakları olan radyo ve televizyon kanallarının büyük çoğunluğu ise hükümet yanlısı haber yapmaktadır.

Amerika, İran ve Avrupa devletleriyle ilişkilerini geliştiren ve ülkenin prestijini artırmak için Avrupa meclisine üye olan Azerbaycan'da ifade özgürlüğünün giderek kısıtlanması, özel

¹⁸⁴ Abbasov, Şahin. "International Observers Give Azerbaijan's Repeat Elections Stamp of Approval", 05.16.2006: <http://www.eurasianet.org/departments/civilsociety/articles/eav051606.shtml>

televizyon kanallarının ve radyoların yayınlarının durdurulmasından kapatılmasına kadar varan baskılar, istikrarın henüz sağlanmadığını göstermiştir.

24 Kasım 2006 tarihinde, yayın yapma yasalarını ihlal ettiği ve vergilerini ödemediği gerekçesiyle özel televizyon kanalı ve radyo istasyonu olan ANS'nin yayınının geçici olarak durdurulması kararı alınmıştır. ANS, yabancı kaynaklı haberleri yayınlayan ilk medya grubu olduğu için kanalın hükümetle arasındaki husumet uzun süre öncesine dayanıyordu. Yayın yasağının hemen ardından Devlet Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, ANS ile sözleşmesini iptal etmiştir. Buna ek olarak, daha karardan birkaç saat sonra ANS'nin ofisi polislerce kuşatılmış; Radyo Televizyon Üst Kurulu yetkilileri, televizyon kanalının anten ve vericilerini parçalamışlardır.¹⁸⁵

İran'la İlişkiler

Irak'a Amerika için askeri birliklerini gönderen Azerbaycan, İran ve Amerika arasında yaşanan gergin ilişkilerde ise tarafsız kalmaya devam ediyor. İran Dış İşleri Bakanı Manuçer Muttaki, kimsenin Azerbaycan ve İran arasındaki dostça ilişkiyi bozamayacağı yönünde açıklamada bulunmuştur. Ancak Rasim Musabekov ve Ilgar Mammadov gibi eleştirmenler, İran ve Batı dünyası arasındaki iplerin iyice gerildiğini ve böyle devam ederse Azerbaycan'ın bir seçim yapmak zorunda olduğunu düşünüyorlar.

Azerbaycan ve İran arasında diğer bir sorun, bu yıl hızlı bir artış gösteren göç olayıdır. Olası bir savaş ihtimaline karşı İran'dan Azerbaycan'a göç eden insanların sayısı hayli fazladır. İran hükümeti, insanların Azerbaycan'a sadece seyahat etmek için gittiğini söylemiş olsa bile bu insanların Azerbaycan'da ev satın almaları ve çalışmaya başlamaları, kalmak için geldiklerini göstermiştir. Göç olayının artması üzerine, İran sınırında sıkı güvenlik önlemleri alınmıştır.

İnsan Tacirleri

İran'dan gelen göçlere paralel olarak bazı insanlar, Azerbaycan'ı 3. ülkelere gitmek için basamak olarak kullanmaktadır. Gümrükte sıkı denetimin olmaması, insan tacirlerine Azerbaycan üzerinden diğer ülkelere insan taşıma fırsatı vermektedir. Kadınlar, işçi ve hizmetçi olarak çalıştırılmak için Rusya, İsveç, Kanada ve Suriye'ye; ayrıca organlarını satmak için zorla Fransa ve ABD'ye gönderilmektedirler. Yıllardır ülkesindeki kadınların hakları için araştırma yapan Mihriban Zeynelova, insan tacirlerinin fuhuş için kadınları Türkiye, Dubai, Pakistan, İran

² İsmailov, Rovshan. "Broadcaster Shut-Down, Office Evictions Sti Free-Speech Concerns in Azerbaijan", 11.27.2006: <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav112706.shtml>; Reporters Without Borders (RSF), 13 Aralık 2006: <http://www.ifex.org/en/content/view/full/79904/>

ve Rusya'ya sattığını açıklamıştır. Zeynelova ayrıca, her ay Türkiye üzerinden en az 500 kadının fuhuş için Dubai'ye satıldığını ve insan tacirlerinin çeteler halinde çalıştığını söylemiştir.¹⁸⁶

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yapma Hakkının İhlali

İzinsiz toplanma ve gösteri yapmanın yasak olduğu ülkede, politik amaçlı olmasa bile şehir merkezlerinde protesto yapmak için toplanan gruplar, polislerce dövülerek ya da tutuklanarak engellenmiştir. 11 Şubat Cuma günü namaz sonrası Bakü'de, Danimarkalı gazetenin Hz. Muhammed'i terörist olarak resmeden karikatürleri yayımlamasını protesto etmek amacıyla toplanan Müslümanların, amaçlarının politik olduğunu ve İslami partiyi güçlendirmek için bu gösteriyi yaptıklarını ileri süren yetkililer, gruba izin vermemişlerdir.

Turan gazetesinin haberine göre; İlham Aliyev'in Absheron bölgesine olan ziyareti sırasında sadece günlük sorunlarını dile getirmek için toplanan halktan 60 kişi polis tarafından tutuklandı. Bölgede çalışan bir polis memuruna tutuklamaların sebebi sorulduğunda, haberin yalan olduğunu iddia etti.

Yeni Fikir Aktivistlerinin Yargılanması

Ermenistan için ajanlık yaptığı ve hükümeti düşürmek için darbe yapacağı düşünülen 3 kişi tutuklandı. Yeni Fikir adlı kuruluşun lideri Ruslan Beşirli, yardımcıları Ramin Tagıyev ve Said Nuri darbe planı, yasadışı girişim ve vergi kaçakçılığı gibi suçlarla yargıldılar. Daha önce Ermenistan'a ajanlık yaptıkları da iddia edilen grubun mahkemesine hiçbir medya grubu, tutuklu yakını veya halktan kimse alınmadı.

Hapishaneler

Hapishanelerdeki olumsuz sağlık koşulları yüzünden hastalanan mahkûmların tedavisiyle ilgilenilmemektedir. 23 Haziran'da uyuşturucu kullandığı gerekçesiyle tutuklanan gazeteci Sakit Zakhidov, 4 Ekim'de yapılan duruşmasının ardından 3 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Zakhidov'un avukatı Vugar Khasayev, görgü tanıklarının tekrar dinlenmesi ve yeni bir polis incelemesi yapılmasını talep etmiş, ancak bu isteği mahkemece reddedilmiştir. Günden güne kilo kaybeden ve kalp rahatsızlığı olduğu için sağlık durumu iyice kötüye giden Zakhidov'un yakınları endişeliler. Acil tedavi görmesi gereken gazetecinin, konuşma güçlüğü çektiği bildirildi. Eşi dahil olmak üzere kimseyle görüşmesine izin verilmeyen Zakhidov'un ailesi ve

¹⁸⁶ <http://www.gurbetport.com/site/modules.php?name=News&file=article&sid=10054> 30 Nisan 2006

arkadaşları, Uluslararası Kızıl Haç Komitesinden yardım istediler. Kayıtlara göre Zakhidov, şu anda dünyada tutuklu bulunan 134 gazeteciden sadece bir tanesi.¹⁸⁷

Gazete, televizyon ve radyoların yayınlarının durdurulmasını, gazetecilerin haksız yere gözaltına alınmasını ve kimsenin alınmadığı mahkemelerde verilen kararları protesto etmek ve Azerbaycan hükümetine seslerini duyurmak için bir grup mahkûm, ölüm orucuna başladı. Mahkûmlara Azadlig, Milli Yol, Yeni Musavat, Bizim Yol, Novoye Vremya, 24 Saat ve Turan gazeteleri ile ANS TV gibi yayın kuruluşları da destek vermektedirler.

ERMENİSTAN

Yönetim şekli Cumhuriyet olan ülke 1991’de SSCB’den bağımsızlığını ilan etmiştir. 1997’den beri Robert Koçaryan ülkede Cumhurbaşkanlık görevini yürütmektedir.

Ermenistan’da ekonomik gelişmeler devam etmesine rağmen insan haklarında hükümetin başarısız olduğu birçok insan hakları gözlem raporunda ifade edilen bir gerçektir. Ülkede rüşvet ve yolsuzluğun çok yaygın olması; hapishanelerde ve göz altılarda işkence ve kötü muamelelerin yaşanması; her türlü muhalif harekete karşı baskı politikası; Yukarı Karabağ’daki etnik çatışmaların devam etmesi; ifade özgürlüğü ve dini özgürlüklerin kısıtlanması; insan ticareti; özel mülkiyet hakkının kısıtlanması ve ileride tehlikeli sonuçlar doğurabilecek çevre sorunları başlıca hak ihlallerini oluşturmaktadır.

Dış Aktörlerle İlişkiler

Ermenistan, 1915 Soykırımının tanınmasını ve Rusya’da etnik Ermeniler’in öldürülmesinin durdurulmasını talep etmektedir. Ayrıca Ermenistan Cumhurbaşkanı Koçaryan, HRW’nin 2005 yılı insan hakları raporundaki Ermenistan eleştirilerini reddetmiş ve objektif olmadığını ifade etmiştir.¹⁸⁸ Bununla beraber, ABD Ermeni İnsan Hakları Araştırma raporunda da Ermenistan’da insan haklarının yetersiz olduğu belirtilmektedir.¹⁸⁹ 2006 Kasım ayında FIDH

¹⁸⁷ Committee to Protect Journalists (CPJ), 11 Aralık 2006:
http://www.cpj.org/Briefings/2006/imprisoned_06/imprisoned_06.html

¹⁸⁸ Kocharian Rejects Human Rights Watch Criticism, 19 January 2006
<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15659>

¹⁸⁹ U.S. Criticism Of Armenian Human Rights Record ‘Examined’, 09 March 2006
<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15802>

(Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu)'ın hazırladığı rapora göre Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan'la ilgili olarak aşağıdaki konularda benzerlik olduğu vurgulanmaktadır:

- 1- İşkencenin devam etmesi, kötü muamele, kamu yetkilileri tarafından aşırı zor kullanma,
- 2- Kişisel dokunulmazlık, ciddi insan hakları ihlalleri, insan haklarını koruma ve teşvik etmekteki başlıca sorunlar,
- 3- İnsan hakları savunucularına, gazetecilere, siyasi karşıtlara, meclisin özgürlükçü sağ kanadına engeller ve bağımsız medyaya engeller.¹⁹⁰

Son olarak Ermenistan parlamentosu bu yıl Irak misyonunu genişletme kararı almış ve her ne kadar yapılan yardım Ermenistan halkının çok çalışmasının ya da iyi yönetim ve demokrasiye bağlılıklarının bir karşılığı olarak nitelendirilse de, Ermenistan bu yolla ABD'yle 2007 yılı için 235 milyon dolar yardım anlaşması imzalamayı başarmıştır. Verilecek yardımın kırsaldaki yolların yapımı, sulama sisteminin geliştirilmesi, teknik yardım ve yoksul Ermenilere kredi olarak kullanılacağı ifade edilmiştir.¹⁹¹

Kadın Ticareti ve Çocuk Hakları İhlalleri

Kadın ve kızların fuhuş amacıyla ticaretinin yapıldığı Ermenistan'da, bu insanlar çoğunlukla Türkiye ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne gönderilmektedir. Kurbanların sayısı gün geçtikçe dramatik bir şekilde artmakta¹⁹², iddialara göre her cuma 40 kadın Vanadzor'dan Türkiye'ye bir otobüsle gönderilmekte ve bunların yarısı geri dönmemektedir.¹⁹³ ABD insan hakları gözlemcileri Ermenistan'da hükümetin insan ticaretini önlemede yetersiz kaldığını ve bu haksız durum karşısında hükümetin herhangi bir eylemde bulunmakta başarısız olduğunu belirtmektedir.¹⁹⁴

Ermenistan'da kadın Bakan yoktur, 131 milletvekilinden 6'sı kadın ve bu konuda kadınlar hükümetten daha fazla destek istemektedirler.¹⁹⁵

¹⁹⁰ International Federation for Human Rights (FIDH) Expresses Various Concerns About the Situation of Human Rights In Georgia, Armenia and Azerbaijan, 14 November 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=16229>

International Federation for Human Rights (FIDH) See FIDH notes on the situation of human rights:

in Georgia: http://www.fidh.org/article.php3?id_article=3724

in Azerbaijan: http://www.fidh.org/article.php3?id_article=3694

in Armenia: <http://www.fidh.org/IMG/pdf/armenierapport1311a.pdf>

¹⁹¹ ABD'den Erivan'a mali yardım, 29 Mart 2006 Çarşamba

<http://www.ntvmsnbc.com/news/366877.asp>

¹⁹² Armenia, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/am.html>

¹⁹³ Selling Souls: Officials under pressure to step up the fight against people traf, 20 October 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=16199>

¹⁹⁴ U.S. Keeps Armenia On Human Trafficking 'Watch List', 06 June 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15995>

¹⁹⁵ Armenian Women Politicians Lament Lack of Female Support, 17 April 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15900>

UNICEF, 2006'da çocuklarla ilgili olarak siyasi karışıklığın sürdüğü ve milyonlarca kişinin yoksulluk içinde yaşadığı ve aralarında Ermenistan'ın da bulunduğu Gürcistan, Çeçenistan ve Azerbaycan gibi ülkeler için daha fazla yardım çağrısında bulunmuştur.¹⁹⁶

Ermenistan'da 24 Şubat 2006'da ilk Evsizler Derneği açılmıştır.

Yukarı Karabağ Sorunu

Ermeniler, Yukarı Karabağ'da Ermeni nüfusunun çok yoğun olduğunu iddia etmektedirler. Bu bölgenin 1920'de Moskova tarafından Sovyet Azerbaycan'ına devredilmiş olduğunu kabul etmişler, ardından 1988'de çatışmalar başlamış ve 1991'de iki ülke de SSCB'den bağımsızlığını ilan etmiştir. 1994 Mayısındaki ateşkesle birlikte Ermenistan sadece Yukarı Karabağ'ı elinde tutmuyordu, aynı zamanda Azerbaycan'ın çok önemli bir bölgesini de elinde tutuyordu. Bu durum her iki ülkede de ciddi ekonomik zararlara sebep olmuş, Türkiye Ermenistan'a ekonomik ambargo koymuş ve sınırlarını kapatmıştır.

Ermenistan Yukarı Karabağ'da etnik Ermeni ayrımcılarını desteklemektedir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı bu konuda arabuluculuk yapmaya çalışmaktadır. Bölgede 6 yıl süren savaşta yaklaşık 25.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu durumdan 800.000 etnik Azerbaycan'lı ve 230.000 etnik Ermenistan'lı mağdur duruma düşmüştür. Azerbaycan, Ermenistan ile Nahcivan arasındaki geçiş noktası olarak görülmektedir.¹⁹⁷ Taraflar bu yıl ilk olarak Şubat ayında Fransa'nın başlattığı girişim çerçevesinde, Yukarı Karabağ'daki Ermeni işgali sorununa çözüm bulmak amacıyla bir araya gelmişler fakat bir çözüme varılamamıştır. Geçtiğimiz Mart ayında Ermenistan Cumhurbaşkanı Robert Koçaryan, Azerbaycan'la yürütülen müzakerelerin başarısızlıkla sonuçlanması durumunda Yukarı Karabağ'ın bağımsızlığını tanıyacaklarını söylemiş ve bu olaydan 5 gün sonra Azerbaycan ve Ermenistan askerleri arasında Dağlık Karabağ sınırında küçük çaplı çatışmalar yaşandığı bildirilmiştir.¹⁹⁸ Bu durum sonrasında Koçaryan, NATO Parlamenterler Asamblesi toplantısına katılmamıştır. Taraflar 5 Haziranda bir görüşme daha yapmıştır. Ancak yine bir sonuç alınamamıştır. Aralık ayında bölgede bir referandum yapılmış ve Ermeniler, Azerbaycan'ın Yukarı Karabağ bölgesinde kendilerini %98 oyla "bağımsız bir devlet" olarak ifade eden anayasayı kabul etmiştir.¹⁹⁹ Referandumdan bir gün sonra Avrupa Konseyi, yapılan referandumu yasadışı ve geçersiz ilan etmiştir.²⁰⁰

¹⁹⁶ UNICEF çocuklar için yardım istiyor, 24 Ocak 2006 Salı

<http://www.ntvmsnbc.com/news/358541.asp>

¹⁹⁷ Armenia, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/am.html>

¹⁹⁸ Dağlık Karabağ'da silah sesleri, 09 Mart 2006 Perşembe

<http://www.ntvmsnbc.com/news/364106.asp>

¹⁹⁹ Stepankert: Yukarı Karabağ'da Referandum, 11.12.2006

Anlaşma için Karabağ'daki Azeri topraklarını işgal eden Ermeni güçlerin çekilmesi, bölgenin geleceği hakkında Karabağlıların katılacağı bir referandum düzenlenmesi, uluslararası barış gücü askerlerinin yerleştirilmesi gibi konulara çözüm bulunması gerekmektedir.

Temel Ekonomik Sorunlar, Yolsuzluk ve Rüşvet

Hükümet vergi ve gümrük idarelerinde 2005'te ciddi düzenlemelere gitmesine rağmen yolsuzluk artmaya devam etmektedir. Yolsuzlukla bağlantılı ticaret oldukça yaygındır ve kamu görevlileri suç ortaklığında ne yazık ki başı çekmektedir.²⁰¹

Bununla beraber Ermenistan, yapılan araştırmalara göre yolsuzlukta 163 ülke içinde 93. sıradadır.²⁰² Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'nin, "Doğu Avrupa ve Orta Asya İçin Yolsuzlukla Mücadele Ağı"yla ilgili hazırladığı yeni bir raporunda Ermenistan'da yolsuzlukla mücadele çalışmalarının artırılması istenmiştir. Rapordaki diğer saptamalar da şöyle:

“-Yürütme ve mali kontrol kurumları arasındaki işbirliği iyileştirmeye muhtaçtır.

—Kamu görevlilerinin gelir ve hediyelerini açıklaması sisteminin istismar edilmesinin engellenmesi için daha fazla saydamlık ve daha etkin bir kontrol mekanizmasına ihtiyaç vardır.

—Vatandaşlar ve sivil toplum örgütleri tarafından talep edilen bilgilerle bölgesel düzeyde bilgiye erişimin daha hızlı ve tam olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

—Ermenistan'da yaygın bir gelenek haline gelen rüşvet vermenin üstesinden gelmek için liderlerin yürütme organları, yasal reformlar ve kamu eğitim kampanyalarıyla birlikte yolsuzluk karşıtı çabalara öncülük etmesi ve desteklemesi gerekmektedir.”

Mülteciler

Azerbaycan'da 235.101 kişi, Yukarı Karabağ bölgesinde ise 50.000 kişi mülteci olarak yaşamını sürdürmektedir²⁰³ ve buna ek olarak, Yukarı Karabağ sorunu nedeniyle Ermenistan işgali altındaki 1 milyonu aşkın vatandaşın topraklarını terk ederek mülteci konumunda yaşamak zorunda kaldığı tahmin edilmektedir.

İfade Özgürlüğü, Medya ve Muhlifler

<http://www.haberler.com/stepankert-yukari-karabag-da-referandum-haberi>

²⁰⁰ ‘Karabağ referandumu geçersiz’, 12 Aralık 2006 Salı

<http://www.ntvmsnbc.com/news/393674.asp>

²⁰¹ Armenia, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/am.html>

²⁰² Western Watchdog Finds No Change In Armenia's Corruption Level, 06 November 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=16219>

²⁰³ Armenia, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/am.html>

Ülkede internet kullanıcı sayısı 150.000, 3 adet TV ve 15 adet radyo istasyonu bulunmaktadır. Ermenistan'da basına ciddi bir baskı uygulanmakta, Avrupa Konseyi ve diğer uluslararası gözlemcilerin baskısına rağmen TV kanalları sansüre tabi tutulmaktadır. Ermeni yetkililer tarafından A1+'ın dini yayınları sınırlandırılmaktadır. Basına saldırı ve engellemeler, eleştirileri yüzünden gazetecilere saldırı ve şiddet eylemleri oldukça yaygın olmakla beraber medyada sansür korkuları gün geçtikçe artmaktadır. Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF)'nin raporuna göre Ermenistan ifade özgürlüğü konusunda 168 ülke içinde 101. sıradadır.²⁰⁴ 30 Haziran 2006'da hükümet karşıtı olan Yerevan Times gazetesinin editörü Arman Babajanian işlenen suçlarla ilgili haber yayınladıkları için tutuklanmıştır. Ermeni gazeteciler kendilerine güvenlik garantisi verilmesini istemektedirler.²⁰⁵ Ayrıca, Temmuz ayında Ermenistan'da yayın özgürlüğü için 4 sivil toplum kuruluşu ve gazete editörleri bir bildiri yayınlamıştır²⁰⁶

Ermenistan'da muhalif partilerin durumu da ifade özgürlüğünün kısıtlandığının bir göstergesidir. Muhalif liderler saldırılara uğramakta ve bu saldırılardan hükümeti sorumlu tutmaktadırlar. Ayrıca demokratikleşme sürecinde hükümetin başarısız olduğu ifade edilmekte ve hükümet gelecek seçimlerin boykotu tehdidi ile karşı karşıya bulunmaktadır.²⁰⁷

Diğer önemli bir konu ise Ermenistan'daki ombudsmanların durumudur. Ombudswoman Larisa Alaverdyan anayasaya aykırı olmasına rağmen görevinden alınmış ve yerine Cumhurbaşkanı Koçaryan tarafından bir komisyon atanmıştır.²⁰⁸ Ayrıca insan hakları savunucularının durumları da dikkat çekicidir. 10 Aralık 2006'da önde gelen 2 insan hakları savunucusu, Zhirayr Sefilyan ve Vardan Malkhasyan, ve ayrıca 40 kişi tutuklanmıştır.²⁰⁹

Özel Mülkiyet Hakkının İhlali

Anayasa Mahkemesi 1 Ocaktan beri devletin ihtiyacı gerekçesiyle mülkiyet devrini anti-anayasal olarak değerlendirmektedir. Buna rağmen Byuzand caddesi sakinleri anayasaya aykırı bir şekilde evlerinden çıkarılmaktadır. Evlerini satmak istemedikleri halde şirketlerle anlaşma

²⁰⁴ RSF: "İfade özgürlüğü geriliyor", 25 Ekim 2006 Çarşamba

<http://www.ntvmsnbc.com/news/388865.asp>

²⁰⁵ Armenian Journalists Need Security Guarantees, 26 January 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15675>

²⁰⁶ Pressing the Press: Recent incidents against journalists draw media response, 28 July 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=16083>

²⁰⁷ Opposition Leader Warns Of Election Boycott, 31 January 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15682>

²⁰⁸ Out But Not Down: Ombudswoman's term ends in conflict, 13 January 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15644>

²⁰⁹ They Demand To Free Sefilyan Immediately, 11 December 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=16285>

yapmaya zorlanmakta ve önerilen anlaşmada parasal güvence tam olarak sağlanmamaktadır. Mağdurlar uzun süredir adalet savaşı vermekte ve şuan caddede baskılara direnebilen sadece 2 ailenin kaldığı vurgulanmaktadır.²¹⁰ "Hükümet Binası" gerekçesiyle Özel Mülkiyet Hakkı ihlalleri oldukça yaygın bir şekilde gözlenmektedir. Avukat Vahe Grigoryan Byuzand Caddesindeki evlerin satılmasına karşı çıktığı için tutuklanmıştı. Ekim 2005'ten beri hapiste olan avukat Şubat 2006'da serbest bırakılmıştır. Ancak hapishaneden çıkmasına rağmen hala güvende değil ve herşeye rağmen insan hakları sorunlarıyla ilgili çalışmalarına devam edeceğini söylemektedir.²¹¹

Dini Özgürlüklerin Kısıtlanması

Dini özgürlüklerin kısıtlanmasında örnek teşkil eden en önemli durum "Vidani Redçiler"nin durumu, yani dini azınlıkların askeri hizmetleri yerine getirmek istememesi sonucunda yaşadıkları baskılardır. Hapishanelerde yaklaşık 50 Yehova Şahidi ve Molokan (Rus dini grup) vidani redçinin bulunduğu ve hapishanelerde işkence ve kötü muamelelere maruz kaldıkları belirtilmektedir.²¹²

Ermenistan'da 42 bin Yezidi yaşamakta, Yezidiler nüfusun yüzde 1'ini teşkil etmektedir. Ermenistan'da baskı altındaki Yezidi toplumundan 4 kişi babalarının öldürülmesini ve onu öldürenlerin polis tarafından serbest bırakılmasını protesto etmek için cumhurbaşkanlığı önünde kendilerini yakmıştır.²¹³

Gözaltı ve Hapishane Şartları

Hapishanelerdeki hak ihlallerinin başında işkence ve kötü muamelelerin, dini hükümlü sayısının ve gözaltı vakalarının artması ve buna karşın beraatların azalması gelmektedir. Rozmik Sargsian, Musa Serobian, Araik Zalian Yukarı Karabağ'da iki askeri öldürmekle suçlanmış ve Nisan 2005'te 15 yıl hapis cezasına hüküm giymiştir. Hapishanede kötü muamele ve işkenceye maruz kalmaktadırlar. Askeri savcılar ise bu 3 kişinin 2003 yılında 2 askeri daha öldürdüğünü öne sürüyorlar.²¹⁴

²¹⁰ The Last of the Mohicans of the Buzand Street, 25 January 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15695>

²¹¹ Out of Custody but Not Out of Trouble: Buzand attorney still under long reach of, 24 feb 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15777>

²¹² Nearly 50 Jehovah's Witness and Molokan prisoners of conscience, 22 February 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15773>

Ayrıca bkz. Religious Minorities Find That Conscience and Duty Continue to Clash in Dispute, 17 March 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15832>

²¹³ Erivan: Ermenistan'da Yezidilere Zulüm, 07.12.2006

<http://www.haberler.com/erivan-ermenistan-da-yezidilere-zulum-haberi/>

²¹⁴ Court Of Cassation: Those Sentenced To Life Imprisonment Are Innocent, 22 December 2006

Ermenistan'da 2005 yılına göre suçlu oranında %10'luk bir artış söz konusudur ve uyuşturucuya bağlı suç oranı ve cinayetler gittikçe yükselen bir eğilim göstermektedir.²¹⁵

Diğer Hukuki İhlaller

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13'üncü protokolünü Ermenistan, Azerbaycan ve Rusya henüz imzalamamıştır. Avrupa Konseyi, protokolü imzalamaları için bu ülkelere baskı uygulamaktadır. Protokol, idam cezasının barış zamanı dışında, savaş ve savaş tehlikesi anında da kaldırılmasını öngörmektedir.²¹⁶

Ayrıca avukatlar mahkeme özgürlüğünün engellendiğini ifade etmektedirler.²¹⁷

GÜRCİSTAN

1991 yılında SSCB'den bağımsızlığını ilan eden Gürcistan'ın yönetim biçimi cumhuriyet'tir. 1995'te Cumhurbaşkanı olan Eduard Shavardnadze'nin istifası için ülkede Kasım 2003'te "Gül Devrimi" adıyla bir devrim gerçekleştirilmiş, 2004'te yeni bir seçim yapılmış ve Mikhaıl Saakashvili oyların %96,3'ünü alarak Cumhurbaşkanı olmuştur. Ayrıca Saakashvili, cumhurbaşkanlığının yanı sıra savunma ve güvenlikten de sorumludur.

Ülkede Abhazya ve Ajarya'dan oluşan 2 otonom bölge vardır. Nüfusu 4.661.473 ve çoğunluğu (%83,8) Gürcü olmak üzere ülkede Azeriler, Ermeniler ve Ruslar da yaşamaktadır. Ülkenin %83,9'u Ortodoks, %9,9'luk nüfus ise Müslüman'dır. Çok sık yaşanan depremler, hava, deniz ve nehir kirliliği, içilebilir su kaynağı yetersizliği, kimyasal maddeler yüzünden toprak kirliliği ülkenin ciddi sorunlarındandır, aynı zamanda etnik çatışmalar yüzünden ulaşım sorunları da yaşanmaktadır.²¹⁸

Güney Osetya ve Abhazya bölgelerindeki sorunlar gün geçtikçe karmaşık hale gelmekte ve ülke ABD-Rusya çekişmesinde önemli bir aktör olarak görülmektedir. 2003'teki devrimden

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=16310>

²¹⁵ Prosecutors Report Increased Crime In Armenia, 28 July 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=16080>

²¹⁶ Türkiye 13. Protokolü imzaladı, 26 Şubat 2006 Pazar

<http://www.ntvmsnbc.com/news/362796.asp>,

²¹⁷ Armenian Lawyers Frustrated With Lack Of Court Independence, 23 February 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=15771>

²¹⁸ Georgia, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/gg.html>

sonra ABD ile ilişkiler daha da yakınlaşmıştır. Öyle ki, ABD'nin Büyük Orta Doğu Projesi kapsamında dengeli bir ekonomiye sahip ve demokratikleşmiş bir Gürcistan'ın diğer ülkeler için iyi bir örnek teşkil edebileceği düşünülmektedir. Ülkedeki etnik çatışmalar; yolsuzluklar; işkence ve kötü muamelelerin devam etmesi; insan hakları savunucularına, gazetecilere, siyasi muhaliflere ve bağımsız medyaya yönelik engeller; kadın ve çocuk hakları ihlalleri ülkedeki başlıca sorunları oluşturmaktadır.

Abhazya ve Güney Osetya Sorunu

Bu iki toprak parçası gerçekte merkezi hükümet dışında ve Rusya tarafından desteklenen ve tanınmayan hükümetler tarafından yönetilmektedir. Gürcistan Hükümeti Güney Osetya'yla ilgili 2005'te barış için yeni bir teklif ileri sürmüş fakat bir sonuç alınamamıştır.

Rusya, Güney Kafkasya'daki sorunların çözümü için yasal olarak arabulucu rolü oynama hakkına sahiptir. Azerbaycan'daki Dağlık Karabağ ve Gürcistan'daki Abhazya ve Güney Osetya bölgelerinde yaşanan sorunların çözümü için arabulucu olmaya doğrudan yetkilidir; ama bu yetkisini hiçbir zaman kullanmamıştır. Aksine, özerk bölgeleri Gürcistan'dan ayrılmaları için desteklemiştir. Şüphesiz bu bakış açısı, Azerbaycan ve Gürcistan gibi önemli stratejik pozisyona sahip ülkelerin Rusya'ya mesafeli durmasına sebep olduğundan bölgedeki anlaşmazlıkları ve istikrarsızlığı artırmaktadır.²¹⁹

Muhalifler ve Baskı Grupları

Sürgündeki Abhaz Hükümeti bağımsız milletvekilleri, Abhazya ve Güney Osetya'daki ayrımcı gruplar, eski devrik başkan (1991) Zviad Gamsakhurdya'nın destekçileri ülkenin muhalif gruplarını oluşturmaktadır. Ülkede muhalif gruplara yönelik baskılar ve siyasi hakların engellenmesi çok ciddi bir problem olarak yıllardır çözümsüz kalmakta, etnik ve dini çeşitliliğin çok fazla olması yanı sıra mevcut hoşgörüsüzlük ve hak ihlallerinin kanıksanmışlığı bu durumun uzun süreli olmasına katkıda bulunmaktadır.

Yaygın Hak İhlalleri ve Dış İlişkiler

Rusya ve Gürcistan ortak sınırlarının %80'le sınırlandırılması konusunda anlaşmaya varmıştır. Stratejik bölgeler ve deniz sınırları paylaşım sorunu ise çözülememiştir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve BM, 1993'ten beri Gürcistan'da bir barış gücü bulundurmaktadır. Gürcistan'da Jerakhati bölgesindeki etnik Ermeniler Gürcistan'dan otonomi

²¹⁹ Büyük Ortadoğu Projesi Kafkaslar İçin Faydalı, Prof. Dr. George Khutsishvili – 24/12/2006
<http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=20542>

istemekte, Azerbaycan ve Gürcistan geçiş bölgelerinin ve sınırın kesinleşmesiyle ilgili olarak çatışmaya devam etmektedir.

2006 Kasım ayında FIDH (Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu)'nun hazırladığı rapora göre Gürcistan'da mevcut temel insan hakları problemleri aşağıdaki gibi sıralanmakta aynı zamanda Ermenistan ve Azerbaycan'la ilgili olarak da aşağıdaki konularda benzerlik olduğu vurgulanmaktadır:

- 1- İşkencenin devam etmesi, kötü muamele, kamu yetkilileri tarafından aşırı zor kullanma,
- 2- Kişisel dokunulmazlık ve insan onuruna saygıda mevcut yanlış algılama ve uygulamalar,
- 3- İnsan hakları savunucularına, gazetecilere, siyasi karşıtlara, meclisin özgürlükçü sağ kanadına yönelik baskı politikaları ve bağımsız medyaya yönelik sansür girişimleri.²²⁰

Ekim ayının başında Rusya ile Gürcistan arasında Gürcistan'ın, 4 Rus subayını casusluk iddiasıyla tutuklaması üzerine iki ülke arasındaki gerilim daha da artmış ve subayların serbest bırakılmasına rağmen bu durum uzun bir süre gündemi meşgul etmiştir. Bu olaydan sonra Rusya, ilk olarak Moskova'da, Gürcistan'a destek için gösteri yapan 10'dan fazla Gürcü'yü gözaltına almıştır. Gürcistan Dışişleri Bakanı Gela Bezhuashvili, Moskova'yı etnik temizlik yapmak ve yabancı düşmanlığıyla suçlamış, ayrıca bu olaydan sonra Rusya, Gürcistan'la ulaşım, posta hizmetleri ve ticareti kesti, aynı hafta içinde de, bir uçak dolusu Gürcü'yü sınır dışı etmiş ve Rusya İçişleri Bakanlığı okullara, Gürcü asıllı çocukların listesinin hazırlanması için talimat vermiştir.²²¹

Mülteciler

2005 verilerine göre Abhazya ve Güney Osetya bölgesinde 260.000 kişi mülteci konumundadır.

Kadın ve Çocuk Hakları

Amnesty International'ın raporuna göre, Gürcistan'da aile içi şiddet olayları yaygın ve bu konuda herhangi bir yasal yaptırım mevcut değildir. Raporda ayrıca, ülkede on binlerce kadının

²²⁰International Federation for Human Rights (FIDH) Expresses Various Concerns About the Situation of Human Rights In Georgia, Armenia and Azerbaijan, 14 November 2006

<http://www.hra.am/eng/?page=issue&id=16229>

International Federation for Human Rights (FIDH) See FIDH notes on the situation of human rights:

in Georgia: http://www.fidh.org/article.php3?id_article=3724

in Azerbaijan: http://www.fidh.org/article.php3?id_article=3694

in Armenia: <http://www.fidh.org/IMG/pdf/armenierapport1311a.pdf>

²²¹ Gürcistan-Rusya gerginliği sürüyor, 08 Ekim 2006 Pazar

<http://www.ntvmsnbc.com/news/387328.asp>

eşleri tarafından şiddete maruz kaldığı ve hatta eşleri tarafından öldürüldüğü belirtilmektedir.²²² UNICEF 2006'da çocuklarla ilgili siyasi karışıklığın sürdüğü ve milyonlarca kişinin yoksulluk içinde yaşadığı ve aralarında Ermenistan'ın da bulunduğu Gürcistan, Çeçenistan ve Azerbaycan gibi ülkeler için de daha fazla yardım çağrısında bulunmuştur.²²³

Sanal ortamda çocuk pornosu konusunda Avrupa genelindeki ilk somut çalışmalar 90'lı yılların ortalarından itibaren Strasbourg merkezli Avrupa Konseyi'nin öncülüğünde başlamıştır. Bu çalışmalar, Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi'nin, alanında dünyanın ilk ve tek bağlayıcı hukuksal belgesi olan Siber Suçlar (Cybercrime) Sözleşmesi'ni hazırlamasıyla sonuçlanmıştır. 2001 yılında Budapeşte'de imzaya açılan bu sözleşmeyi şu ana kadar Azerbaycan, Gürcistan, Rusya ve Türkiye'nin dışında tüm Avrupa ülkeleri imzalamış durumdadır.²²⁴

İşkence ve Kötü Muameleler

İşkence ve kötü muamele ülkenin uzun süredir devam eden sorunlarının başında gelmektedir. Olumlu yönde ilk adımlar atılmaya başlanmasına rağmen mücadele için kapsamlı bir eylem planı hazırlanması ve siyasal düzeyde açıklığın sağlanması gerekmektedir. 2003 devriminden sonra insan haklarıyla ilgili sorunlar kapalı bir şekilde izlenmiş ve uygulamalarla ilgili bir şeffaflık sağlanamamıştır. Amnesty International'ın raporuna göre, devrimden sonra işkence ve kötü muamelelerde çeşitli yöntemlere başvurulduğu gözlenmiş, elektrik şokları, plastik coplarla kafaya darbeler, sigara ve mum yanıklarına maruz kalma, ağza silah dayayıp vurmakla tehdit etme, mahkûmu ailesine zarar vermekle tehdit etme, dövme ve yaralama gibi yöntemler kullanıldığı tespit edilmiştir.

Olayların çoğu polis tarafından örtbas edilmesi ve tutukluların da şikayet etmekten ve daha fazla zarara uğramaktan korkmaları ve açıklamamaları yüzünden aydınlanamamaktadır. Raporda işkence ve kötü muamele suçundan 2005 yılında kolluk kuvvetlerinden 12 kişinin ceza aldığı da vurgulanmaktadır.²²⁵

²²² Georgia: Strong political will needed to eradicate domestic violence, 25.09.2006
<http://news.amnesty.org/index/ENGEUR560122006>

²²³ UNICEF çocuklar için yardım istiyor, 24 Ocak 2006 Salı
<http://www.ntvmsnbc.com/news/358541.asp>

²²⁴ Avrupa'da çocuk pornosuyla mücadele, 22 Aralık 2006 Cuma
<http://www.ntvmsnbc.com/news/394997.asp>

²²⁵ Georgia: Police torture and other ill-treatment must be relegated to the past, 02.02.2006
<http://news.amnesty.org/index/ENGEUR560032006>

KAZAKİSTAN

Kazakistan 2006 yılı boyunca; önümüzdeki 7 yıl için tekrar başkan seçilen Nursultan Nazarbayev hükümeti, ifade özgürlüğünde yaşanan sıkıntılar, yeterli can güvenliğinin olmayışı gibi konularla gündeme gelmiştir.

Seçimler

Seçimlerin bir yıl önceden yapılma kararı alınmasına rağmen kararın seçime 4 ay gibi kısa bir süre önce açıklanması, muhalif partileri oldukça zor duruma sokmuştur. Seçimde oyların sadece % 6'sını alabilen muhalif partinin lideri Tuyakbai, gerek seçimlerin gerekse seçim çalışmalarının demokratik ve adil bir şekilde yapılmadığını söylemiştir. Avrupa Güvenlik ve Yardımlaşma Derneği (OSCE) ve CIS gibi kuruluşların yaptıkları seçim değerlendirmeleri de Tuyakbai'nin açıklamalarıyla aynı yöndedir. Ancak Başkan Nazarbayev; halkın, onun emeklerini ve nasıl çalıştığını iyi bildiğini, ülkeyi yeni dönemde de özellikle ekonomik açıdan çok iyi yerlere getireceğine inandığı için onu seçtiğini söylemiştir.

Can Güvenliği

Hem Kazak halkının hem de ülkeye çalışmak, araştırma yapmak, gezmek veya sığınmak amacıyla gelen diğer insanların can güvenliğinin yeterince sağlanamadığı gözlenmiştir. Geçtiğimiz aylarda, ülkenin Tengiz bölgesinde bir şantiyede, Kazak işçiler Türk işçilere saldırmış ve yüzlerce işçinin ağır yaralanmasına neden olmuşlardır. Daha önceden şantiyeyi ziyaret eden vali, bir saldırı olabileceğini söylemiş; ancak hiçbir önlem alınmamıştır. Olayı anlatan bir Türk mühendis, Kazak işçilerin daha önce organize olarak Türkleri yakma, makaralara asma, üzerlerine yangın tüpü sıkma gibi yöntemler kullandıkları ve şantiyede bulunan güvenlik görevlisinin de onlara destek verdiği açıklamasında bulunmuştur. Olay başlar başlamaz hemen polise haber verilmesine rağmen saatler sonra olay yerine sadece 2 polis memuru ulaşmıştır. 10.000 kişinin yaşadığı bölgede sadece 10 tane polisin olması, bu tür olaylar için yeterli güvenlik önleminin olmadığını göstermektedir.²²⁶

Faili Meçhul, Şüpheli Ölüm

²²⁶ 11 Kasım 2006:

<http://www.yenisafak.com.tr/gundem/?q=1&c=1&i=12827&İşçiler/Kazakistana/dönmek/istemiyor> 01.11.2006

Güvenlik güçlerinin yeterli sayıda olmadığı Kazakistan’da şüpheli ölüm olaylarına sıkça rastlanmaktadır. Naghız Ak Jol partisi başkanı Altınbek Sarsenbayev, şoförü ve korumasıyla birlikte Almata yakınlarında ölü bulunmuş ve yapılan incelemeler sonucu olayın kaza değil, bir suikast olduğu ortaya çıkmıştır. Son aylardaki muhalif parti üyelerine yönelik ikinci cinayet olayıdır. Zamanbek Nurkadilov, 12 Kasım’da Almata’daki evinde ölü bulunmuştur.²²⁷ Almata’da basın açıklaması yapan muhalif grup, cinayetin politik sebeplere dayandığını söylemiştir. Olayla ilgili bir sonuca varılamamış olması, Kazakistan’da el altından iş yapan gizli grupların var olduğu tezini güçlendirmektedir.

Basın-Yayına Yönelik İhlaller

2005 Aralık seçimlerinde yeniden seçilen Nursultan Nazarbayev hükümeti, bağımsız medyaya adil olmayan yasalar yoluyla kontrol altına almaya çalışmıştır. Örneğin hükümet hakkında veya başkanın bir konuşması üzerine eleştiride bulunan gazete veya televizyonlara, başkanın şeref ve haysiyetine hakarete bulunulduğu iddiasıyla dava açılmakta ve yargı süreci uzun süre devam edebilmektedir. Nitekim haber kuruluşları veya şahıslar, amaçlarının sadece doğruları söylemek ve hükümetin aynı yanlışlara düşmesini önlemek için gerekli tedbirleri almasını sağlamak olduğunu söyleseler bile bunların hiçbirisi onların bazı haklarının ihlal edilmesine engel olmamıştır.²²⁸

Uzun süren yargı sürecine ek olarak, eleştiri yapmanın bedeli, sadece ifade özgürlüğünün kısıtlanmasıyla kalmayıp para cezası veya maaş kesintisine gidebilecek değişik bedelleri de beraberinde getiriyor. Aralık ayında yapılan bir yasa değişikliğiyle hükümet, gazete basımı yapan kuruluşlara bütçe yardımı yapmama kararı alarak özel gazeteleri kendi imkânlarıyla ya da devletin belirttiği kadar basım yapmaya yöneltmiştir. Belli birtakım internet sitelerine ve haber sitelerine ulaşım izninin olmadığı ülkede haber kaynaklarına ulaşmak, doğru ve güvenilir haberler okumak, oldukça zor hale gelmiştir.²²⁹

Basın ve yayın üzerine baskılar artmakta ve özel kanalları hükümet yanlısı kişiler satın almaktadır. Özellikle de Altınbek Sarsenbayev cinayetini yakından takip eden yayın organlarına baskı yapılmaktadır. Nitekim ülke ekonomisi üzerine bir araştırma yapmak için Almata’ya gelen Fransız araştırmacı Gregoire de Bourgues’in evinde bıçaklanarak öldürülmesi üzerine bazı gazeteciler, Bourgues’in Zamanbek Nurkadilov ve Altınbek Sarsenbayev cinayeti hakkında bilgilere ulaşmış olabileceğini söylediler. Yetkililer ise, televizyon kanallarının bazı kuruluşlar ve

²²⁷ Shaidazimova, Gulnoza. “Muhafif lider Almaty yakınlarında ölü bulunmuştur” 02.14.2006:

<http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/pp021406.shtml>

²²⁸ “Adil Söz”, 11 Aralık 2006: <http://www.ifex.org/en/content/view/full/79844>

²²⁹ Kazakistan 2006 Yıllık Raporu: http://www.rsfor.org/article.php3?id_article=17385

dini gruplarca desteklendiği ve bu yüzden taraflı yayın yaptıkları ve halka yanlış bilgi verdikleri düşüncesindeler. Kültür Bakanı Yertisbayev, Kazakistan'ın; Çin, Rusya ve İslam dünyasıyla olan ilişkilerinden en güvenilir şekilde haberdar olmak için basın ve yayın grubunun tamamen devlet kontrolünde olması gerektiğini söylemiştir.

Nükleer Fabrika

Halkın sağlığını ve çevreyi olumsuz şekilde etkileyecek olan yeni bir nükleer fabrika kurma kararına halk karşı çıkmaktadır. Petrol, kömür ve gaz gibi daha birçok kaynakları olan ülkenin bu fabrikaya ihtiyacı olmadığını söyleyen halk, hala Çernobil'in etkilerini çektiklerini ve çocuklarının gelecekte böyle bir sorun yaşamalarını istemediğini belirtmiştir. Ancak Enerji Bakanı Vladimir Shkolnik, Kazakistan'ın nükleer sektörde gelişme göstermesi gerektiğini söylemiştir.

Din Özgürlüğüne Yönelik İhlaller

Ülkedeki din özgürlüğü konusunda ülkede bu yıl daha az sorun yaşandığını söyleyebiliriz. Orta Asya'daki diğer ülkelere nazaran, Kazakistan'da hac farızasını yerine getirmek için başvuruda bulunan Müslümanlar, çok engellemelerle karşılaşmadan daha rahat bir şekilde dini vazifelerini yerine getirmişlerdir.

Kadın Hakları

Ülkede kadınlara verilen haklar oldukça kısıtlıdır. Ekonomi, iş, politika, kariyer gibi birçok alan ve konuda kadınlara henüz erkekler kadar fırsat tanınmamaktadır. Bu eşitsizlik daha ilkökul ve ortaokulda başlamakta ve birçok kız çocuğuna okuma imkânı verilmemektedir. Birleşmiş Milletler Gelişme Programı (UNDP)'nın yaptığı bir araştırmaya göre, bu şekilde devam ederse muhtemelen 2015 yılından sonra Orta Asya ülkelerinde ilk ve orta dereceli okullarda kız ve erkek öğrenciler arasındaki eşitsizlik, büyük bir sorun haline gelecek.²³⁰

Eşlerinden şiddet gören, çeşitli işkencelere maruz kalan, insan ticaretine kurban giden kadınlar, iyi bir iş vaadiyle ülkeye getirilip ardından genel evlerde çalışmak zorunda bırakılıyorlar. 28 yaşındaki Diana adlı kadın, bir tanıdık aracılığıyla iyi bir şirkette tezgâhtar olarak çalıştırılma vaadiyle ülkeye gelmiş ve gelir gelmez pasaportu alınarak kendisine genel evde çalışması söylenmiştir.²³¹ Bu şekilde veya buna benzer hikâyesi olan kadınların sayısı oldukça fazladır.

²³⁰ <http://www.eurasianet.org/departments/civilsociety/articles/pp010705.shtml>

²³¹ Saidazimova, Gulnoza. "Satılan kadınların yeni adresi", RFE/RL. 03.19.2006:

Orta Asya'daki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Kazakistan'daki kadınların çalışma imkânlarının ise çok daha iyi olduğunu söylemek mümkündür.

Bölgesel Birlik Projesi

70 uzmanın çalışması sonucu oluşturulan Bölgesel Birlik Projesine Kırgızistan ve Tacikistan'ın yanı sıra Kazakistan'ın da katılması, Kazakistan'da insan hakları açısından iyi bir başlangıç sayabileceğimiz önemli bir gelişmedir. En önemli amacı, güçleri birleştirerek çoğu yoksul olan halka ekonomik olarak biraz daha iyi imkânlar sağlamak olan Bölgesel Birlik Projesinin diğer hedefleri, Orta Asya'da güvenliği sağlamak ve yaşam koşullarını geliştirmektir. Uzmanlar, projenin gerçekleşmesiyle birlikte Orta Asya bölgesinde birçok konuda gelişme olacağı görüşündeler; ancak Özbekistan'da yaşanan Andican katliamı ve Kırgızistan'da yaşanan lale devrimi benzeri olayların yaşanması halinde hükümetlerin tutumunun, Orta Asya'nın geleceğini belirlemede daha çok etkili olacağını savunmuşlardır.

KIRGIZİSTAN

1990–2005 yılları arasında görev yapan Asker Akayev seçime zorlanmış ve istifa etmek zorunda kalmış, onun yerine 2005 seçimlerinde ezici bir çoğunlukla (%88,6) Kurmanek Bakiyev Cumhurbaşkanı olmuştur. Nüfus 5.213.898 ve nüfusun %64,9'u Kırgız ve ülkede etnik çeşitlilik gayet fazladır. Nüfusun %75'i Müslüman'dır. Kırgızca ve Rusça ülkenin resmi dilleridir.

2005 yılında bazılarının “Limon Devrimi” bazılarının da “Lale Devrimi” olarak nitelendirdiği bir halk hareketi ile Kırgızistan'daki otoriter yönetim devrilmiştir. Tıpkı Gürcistan ve Ukrayna devrimlerinde olduğu gibi bu devrimin arkasında da ABD'nin var olduğu iddia edilmektedir. Ülke devrimden bu yana bir türlü durulmamakta, kargaşadan kurtulamamaktadır. Ülkede milletvekilleri sokak ortasında öldürülmekte, hükümet söz verdiği reformları bir türlü gerçekleştirememekte, muhalefet bu yüzden sokaklara dökülmekte, protesto gösterileri yapılmakta, ülke sınırlarında silahlı saldırılar yapılmakta ve karakollar basılmaktadır. Kısacası istikrar ve güvenlik arzu edildiği gibi bir türlü sağlanamamaktadır.²³² Bakiyev yönetiminde

<http://www.eurasianet.org/departments/civilsociety/articles/pp031906.shtml>

²³² Kırgızistan'da Rus Hakimiyeti Mi?, 18 Mayıs 2006

Kırgız-ABD ilişkilerinin Moskova'nın gölgesi altında giderek gerilmesi ve ortaya çıkan resmin hâlihazırda bölgede hızla güç kaybeden ABD'nin çıkarlarıyla çatışması Washington'u iç politikada farklı aktörler arasında müttefik arayışına sevk etmektedir.

Muhalifler ve Baskı Grupları

Ülkede 21 tane muhalif parti mevcuttur. Ayrıca Kırgızistan'da, Serbest Ticaret Birliği Komisyonu; Ramazan Dyryldayev'in başkanlığındaki Kırgız İnsan Hakları Komitesi; Milli Demokratik Hareket Birimi; Girişimciler Birliği gibi etkili gruplar da faal olarak çalışmaktadır.

Kasım 2006'da yeni anayasa taslağı konusunda hükümet ve muhalifler arasında ilk kez çatışma çıkmıştır. Bir hafta süren gösterilerde karşıt gruplar, birbirlerine sopa ve şişelerle saldırmış, polis göstericileri ayırmak için göz yaşartıcı gaz kullanmıştır. Bakıyev'in istifasını isteyen muhalifler, devlet başkanını yolsuzluk yapmak ve vaat ettiği reformları gerçekleştirmemekle suçlamaktadır.

Temel Ekonomik Sorunlar ve Yolsuzluk

Ekonomisi tarıma dayalı ve yoksul bir ülke olan Kırgızistan'da düzenli bir sistem oluşturma girişimlerinde ve toprak reformunda ilerlemeler mevcuttur.

Ekonomide gidişatın olumlu seyir izlemesine rağmen yolsuzluğun artması, siyasal istikrarsızlık, güçlü yasal yaptırım eksikliği ve uzun vadede hükümetin ekonomi stratejisinin belirli olmaması, özellikle iç politikanın kaotik bir yapı arz etmesi ve organize suç örgütlerinin devlet içi unsurlarla ilişkisi ciddi kaygılara yol açmaktadır.

Hapishane Şartları, İşkence ve Kötü Muameleler

Kazakistan ve Kırgızistan'da 2 milyon civarında Uygur yaşamaktadır. Ağustos 2006 yılında, Doğu Türkistan Enformasyon Merkezi Kırgızistan Hapishanesinde hastalık sebebiyle hayati tehlike içindeki Ebulkasım Hacim'i kurtarma konusunda bütün uluslar arası insan hakları teşkilatlarını yardıma çağıran bir bildiri yayınlamıştır. 38 yaşındaki Ebulkasım Hacim, Kırgızistan'da ticaretle uğraşırken Çin'in isteği üzerine, Kırgızistan polis yetkilileri tarafından 1998 yılında tutuklanmış olup, 2001 yılı Mart ayının 12'sinde Kırgızistan Oş vilayeti yargı mahkemesi tarafından hiçbir delil olmamasına rağmen, "terörist" suçlamasıyla yargılanarak idam cezasına çarptırılmıştır. O tarihten beri Hacim, Kırgızistan'ın Bişkek şehrindeki 1. kapalı cezaevindeki yeraltı hücresinde tutulmaktadır.

Ebulkasım Hacim, tutuklandığı sırada şiddetli işkenceler ve hapishane şartlarının son derece kötü olması sebebiyle kanser hastalığına yakalanıp yatağa düşmüş, hapishane yönetimi onu tedavi ettirmek için kendi imkânlarını kullanmamış, hiçbir girişimde bulunmamış, hatta tedavi görmek için yazdığı dilekçeyi bile reddetmiştir. Üstelik Hacim’e karşı başka büyük suçlulara karşı uyguladıkları kaba, ağır ve insanlık dışı muamelelerine devam etmiştir. Netice olarak Ebulkasım Hacim’in hastalığı giderek ağırlaşmış ve Hacim, konuşamaz ve hareket edemez hale gelmiştir. Hapishanede onunla birlikte yatmakta olan diğer Uygur hükümlülerse, Hacim’in bir an önce tedavi ettirilmemesi durumunda çok kısa bir süre içinde yaşamını yitirebileceğini belirtmişlerdir.

Çin’in girişimleri ile 1996 yılında “Şanghay İşbirliği Örgütü” kurulduktan sonra, Komünist Çin hâkimiyeti Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ne komşu olan Kazakistan ve Kırgızistan’a siyasi, iktisadi ve diplomatik yollardan baskı uygulayarak her türlü sebeplerle bu devletlerde ikamet eden Uygurlara karşı siyasi baskı ve zarar verme eylemlerine aralıksız devam ettirmektedir. Çin’den ekonomik menfaat elde etmekte olan Kırgızistan gibi devletler de BM İnsan Hakları Beyannamesi’ni ve uluslar arası kural ve prensipleri çiğneyerek kendi ülkelerinde yaşamakta olan masum Uygurları yasa dışı olarak tutuklamakta, hiçbir dayanağı olmaksızın ağır derecede cezalandırmakta ve bir kısmını da Çin’e iade etmek gibi insanlık dışı uygulamalarını devam ettirmektedirler.

Doğu Türkistan Enformasyon Merkezi’nin yayınladığı bildiriden 10 gün sonra Ebulkasım Hacim Bişkek’te bulunan 47 No’lu Cezaevi hastanesinde hayatını kaybetmiştir.²³³

Kırgızistan yönetiminin ülkenin etnik çeşitliliği ve coğrafi konumu sebebiyle insan hakları alanında mevcut yoğun problemlerin çözümü için yeterli gayreti göstermediği açıktır. Ülke yönetiminin insana verdiği değer ve yüklediği anlam hususunda da çok derin şüpheler bulunmaktadır. Uygurlara yönelik, insanlığı ekonomik menfaate kurban etme yaklaşımı bunun en bariz göstergesidir. Yasal boşluklar, devletin kamu görevlilerine yönelik kontrol mekanizmasını kurmamış olması ve genel olarak insanlığa verilen değer hususunda mevcut eksik yaklaşımlar Kırgızistan için bundan sonraki senelerde de problemlerin artarak devam edeceği endişesini artırmaktadır.

²³³ Doğu Türkistan Enformasyon Merkezi’nin Kırgızistan Hapishanesinde Hastalık Sebebiyle Hayati Tehlike İçindeki Ebulkasım Hacim’ (Kasarji jalal) i Kurtarma Konusunda Uluslar Arası İnsan Hakları Teşkilatlarına Önemli Müracaatı, 28.08.2006
http://www.uygur.org/doguturkistan/haber/2006/08_26.html

ÖZBEKİSTAN

Andican Katliamı

Kerimov hükümetinin Andican'da yaptığı katliamın üzerinden geçen uzun zamana rağmen henüz bu konuda yeterli bir açıklama yapılmış değildir. Olay şöyle gerçekleşmişti: Özbekistan'ın Andican kentinde bir grup halk, hükümetin haksız uygulamalarını ve çekilen sıkıntıları protesto etmek, yönetime sesini duyurmak için 13 Mayıs 2005 günü toplanmıştı. Özbek askeri birlikleri ateş açarak, kadın-erkek, çoluk-çocuk, gruba katılan-katılmayan yüzlerce masum insanın ölümüne neden olmuştur. Olay yerinde detaylı bir araştırma yapmak isteyen yerel ve uluslararası gazetecilere izin verilmezken birçok gazeteci tutuklanmıştır. Hükümet, ifade özgürlüğüne yönelik yaptığı kısıtlamaların gerekçesi olarak terörle mücadele ve güv enliği sağlamak gibi sebepleri öne sürmektedir. Oysa Kerimov hükümetine muhalif olan grupların ve eleştiride bulunan kişilerin can güvenliğinden söz etmek mümkün değildir.²³⁴

Bağımsız yargı sistemi olmayan ülkede, sorgulama ve hapis cezası süresince her çeşit işkence mevcuttur. Andican olayında tutuklananların mahkemelerine ne tutuklu yakınları ne de herhangi bir gazeteci veya sivil toplum kuruluşu temsilcisi alınmıştır. Yargıtay, şahitlerin ve tutukluların güvenliği için mahkemeye kimsenin alınmadığını açıklamıştır.

Andican olayından önce duruşmalar, her gün Özbekistan'daki çeşitli devlet televizyonlarında gösteriliyor; yabancı araştırmacılar ve muhabirlerin mahkemeye katılmasına izin veriliyordu. Fakat duruşmalar adil bir şekilde yapılmadığı için olumsuz eleştiriler gelmeye başlayınca bu eleştirilerin yayılmasını engellemek için devlet, duruşmalara kimseyi almama kararı almıştır.

İnsan hakları aktivisti olan Saidcan Zainabiddinov, Andican'daki şiddete tanık olan kişilerden birisi. Andican olayının hemen ardından tutuklanmış ve bazı kaynaklara göre uzun süreli hapse mahkûm olmuştur. Şahitlerin cesaret edip konuşmaları ve doğruları söylemeleri durumunda Zainabiddinov'un cezasında hafifleme olabilecekti, fakat duruşmalara şahitlerin de

²³⁴ “Birinci yıldönümünde Andican”, 14 Mayıs 2006:
http://www.ihh.org.tr/cgi-bin/index.pl?mod=news;op=news_id=id=1716;
<http://www.hareketzamani.com/forum/index.php?topic=145.0>

alınmıyor olması bu ihtimali ortadan kaldırmıştır.²³⁵ Zainabiddinov'un 75 yaşındaki annesi, mahkemeye katılmasına izin verilen tek kişiye de duruşmanın nerede yapılacağı kendisine bildirilmediği için katılamamıştır. Zainabiddinov hakkında araştırmalar yapan bağımsız insan hakları aktivisti Surat İkrarov, Taşkent yakınlarında 15 kişinin yargılanacağı mahkemede onun da olabileceğini düşünerek bilgi almak için mahkemeye gitmiştir. Ancak binanın etrafının polislerce çevrilmiş olduğunu ve içeri kimsenin alınmadığını görmüştür. İkrarov, aldığı duyumlara göre Saidcan Zainabiddinov'un 7 yıllık hapis cezası aldığını, ancak bu bilginin doğruluğundan emin olmadığını açıklamıştır.

Din Özgürlüğüne Yönelik Kısıtlamalar

Özbekistan'da dindar vatandaşlar, ibadetlerini yapmakta sıkıntı çekiyorlar. Hac kotasını dolduramayan Özbekistan'da bu yıl sadece 5000 kişi hacca gitmiştir. Önceki yıllara göre sayı biraz artmış durumda ise de başvuran binlerce vatandaş, ya öngörülen gruplarda yer olmadığı ya da devletin yaptığı Kuran, Hadis ve hacla ilgili sorulardan oluşan sınavı geçemediği için hacca gidememiştir. Kurlsız uygulamayla insanları, özellikle de yaşlıları ibadetinden alıkoyan bu sistem, halkı mağdur etmektedir. Dahası, ülkede devletin belirlediği camiler dışında namaz kılmak suç sayılmaktadır.

Müslümanlara yapılan haksızlıklar bunlarla sınırlı kalmamış, kurban bayramı kutlamalarında da haksız tutuklamalar yaşanmıştır. Halk, bayram günü pilav pişirip herkese dağıtıyordu. Polis, bu insanların Hizbuttahrir üyesi olduklarını savunarak bayramı kutlayan Müslümanlara hakarete bulunmuş, huzuru bozmuş ve Müslümanların haklarına saygı duymaksızın kalabalığı dağıtmıştır. RFE/RL sözcüsü Rafiq Qori Kemaleddin, yaptığı hatanın farkında olmayan hükümetin, bu tür olaylarla insanları yasa dışı gruplara üye olmaya ittiğini söylemiştir.²³⁶

Kadın Hakları

Sovyet rejiminin getirdiği değişikliklerle kadınlar birçok alanda hak sahibi olmuşlardı. Ancak 1991'de Sovyetlerin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan ülkeler, tekrar bazı eski geleneklerine geri dönmüş ve kadın-erkek ayrımı tekrar sorun haline gelmiştir. Özbekistan'da kız çocukları, çoğunlukla ortaokuldan sonra okula gönderilmiyor.

²³⁵ Saidazimova, Gulnoza. "Uzbekistan: Human-Rights Activit Reportedly Sentenced i Secret Tril"

14 Ocak 2006: <http://www.eurasianet.org/departments/civilsociety/articles/pp011406.shtml>

²³⁶ "Three Uzbeks on Trial for Religious Extremism", 11 Ağustos 2006:

<http://www.rferl.org/featuresarticle/2006/8/AA27BE8F-9B48-40D9-97EC-91689E14D138.html>

Hükümet, 2004 seçimlerinde mecliste kadınlar için % 30'luk bir kota ayırmıştır. Ancak kadın hakları savunucularından Marfua Tokhtahojaeva'nın açıklamasına göre bu rakamlar sadece, uluslararası alanda, kadınlara ve haklarına saygı duyulduğu, bu yüzden mecliste kadınların da olmasına özen gösterildiği imajını vermek için gösterilen rakamlardır. Gerçekte seçmenlerin veya parlamentonun kadınlara güveni yoktur. Uluslararası arenada Özbekistan, kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanımadığı ve ayırım yaptığı yönünde eleştiriler almaktaydı. Hükümet, parlamentoda kadınlar için özel bir kota ayırarak bu eleştirilerden kurtulmayı hedeflemiştir.

Kırgızistan'daki Özbekler

Kırgızistan'da yaşayan Özbek vatandaşlar, kendilerine ayrımcılık yapıldığını söylemişlerdir. Ülkedeki en kalabalık azınlık grubu olan Özbekler, yargı ve hukuk sisteminde daha fazla Özbek vatandaşın görev almasını, Özbekçe eğitim ve Özbek kültürünün tanıtımı konusunda daha fazla hak sahibi olmak istediklerini dile getirmişlerdir.

Andican olaylarından sonra Kırgızistan'a sığınan mültecilerin geride kalan aileleri ve çocukları zor günler geçirmektedir. Özbekistan'da genellikle akrabalarıyla kalan çocuklar, maddi ve manevi yardıma muhtaçlar ve her konuda yalnızlık çekiyorlar. Okulda da çoğu kez arkadaşları tarafından dışlanan ve aşağılanan çocuklar, devletin düşmanları olarak görülüyor. Hükümet ise çocukların gitmesinden çok ailelerinin geri gelmesi yönünde çağrıda bulunuyor. Ancak mülteciler, ülkeye döndüklerinde nasıl bir durumla karşılaşacaklarını bilmedikleri için dönmek istemiyorlar. Hükümetin, mültecilerin ülkeye güvenle dönebileceklerini ve hiçbir yargılamanın söz konusu olmadığını açıklaması üzerine Amerika'da bulunan ve isimleri, yaşları açıklanmayan 12 mülteci, Özbekistan'a geri dönmüştür. Ancak bu kişilerin gönüllü mü döndüğü yoksa zorla mı gönderildiği henüz bilinmemektedir. Temmuz ortalarında 12 kişinin gelişini birçok internet sitesi, başlık olarak vermiş, ancak ertesi gün olayla ilgili bütün haberler sitelerden kaldırılmıştı.²³⁷

Yerli ve Yabancı STK ve Basın Kuruluşlarına Yönelik Kısıtlamalar

Hükümet, insan hakları kuruluşları ile medya ve muhalif grup üyeleri üzerindeki otoritesini kaybetmemek için ifade özgürlüğünde kısıtlamalarda bulunmakta ve yayın gruplarına baskı yapmaktadır.

Kerimov hükümeti, uyguladığı sıkıyönetimle yaklaşık 200 yerel Sivil Toplum Kuruluşu'nu ve BBC, RFE/RL, Open Society ve Internews gibi bazı uluslararası kuruluşları

²³⁷ Saidazimova, Gulnoza. "Fate of Andijon Returnees Unknown", 1 Ağustos 2006: <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/pp080106b.shtml>

kapanmaya zorlamıştır. Orta Asya konusunda uzman olan Alexandar Cooley, uluslararası yayın yapan kuruluşların Özbekistan’daki ofislerinin kapanmasının Batı ve Özbekistan arasındaki iletişimin kesilmesi anlamına geleceğini söylemiştir.

Durumu düzeltmek bir yana, yapılan yasa değişiklikleriyle medya grubu ve halk arasındaki iletişime de setler konulmuştur. Örneğin yabancı basının Özbekistan’ın iç işlerine müdahale etmesi, Özbek vatandaşlarının haysiyet ve onuruna hakaret etmesi ve onların özel hayatlarına karışması yasaklanmıştır. Öte yandan halkın yabancı basın temsilcilerine bilgi vermesi ve açıklamada bulunması suçtur. Böylelikle yabancı gazeteci ve araştırmacıların ülke halkıyla röportaj yapabilme ve bölgesel haber toplama imkânı hayli azalmıştır.

Hüseyin Celil Olayı

Uygur asıllı bir Kanada vatandaşı olan Hüseyin Celil, 1997 yılında Çin zulmü altındaki Sincan’ın bağımsızlığı için propagandaya katıldığı iddia edilince, ülkeyi terk etmek zorunda kalmış, eşi ve 2 tane çocuğunu geride bırakarak Kırgızistan’a gitmiştir. 1998 yılında Çin hükümetinin emriyle Kırgızistan’da tutuklanarak yaklaşık bir yıl hapis cezası alan ve Çin’e teslim edilmekten son anda kurtarılan Celil, Özbekistan’a kaçtı. Ailesini de yanına alan Celil İstanbul’da yaşamaya başladı. Burada 3 yıl yaşayan Celil’in Kanada’ya iltica talebi kabul edilince 2001 yılında ailesiyle birlikte Kanada’ya gitti. 26 Mart 2006 tarihinde eşi ve çocuklarıyla birlikte Özbekistan’a gelen Celil, ülkeye girer girmez tutuklandı. Ailesi, Celil’in Çin’e teslim edilmesi durumunda yargısız idam edileceğini söylüyor. Bu durumda Kanada başta olmak üzere bütün insan hakları kuruluşları harekete geçmelidir.²³⁸

Celil’in eşi, bütün Uygur derneklerine ve insan hakları kuruluşlarına başvuruda bulunmuştur. Özbekistan yasalarını asla çiğnemeyen ve terörist olmadığı kesin olan Celil, sadece ülkesinin refah ve huzurunu istemiştir ve bu yüzden tutuklanması, uluslararası hukuka aykırıdır.²³⁹

²³⁸ “Tüm Dünya Bu Zulme ‘Dur’ Demeli”, 7 Nisan 2006: <http://cinzulmu.blogspot.com/>

²³⁹ Şahin, Seyfi. “Hüseyin Celil’in Hakkı ve Özbekistan”, 5 Temmuz 2006: http://www.ortadogugazetesi.net/gazetearsivi/makale_goster.asp?yazid=23&id=11895

RUSYA

Rusya’da, 24 ülkeden temsilcinin katıldığı “Rusya-İslam Dünyası: Stratejik Ortaklık Konferansı”nın Moskova’da yapılması ve Zafer Parkında yan yana bulunan Kilise, Sinagog ve Caminin çizdiği barışçıl tablonun arkasında, kötü şartlarda bulunan tutuklu insanlar, yıllardır kendisinden haber alınamayan kayıplar, basın-yayın organlarına yapılan baskınlar, ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar ve göçmenlere yapılan ayrımcılıktan oluşan bir hak ihlalleri tablosu karşımıza çıkmaktadır.

Çeçen Tutuklular

Hapishanelerdeki kötü koşullar bir yana, Çeçen tutukluların, yakınları da dâhil olmak üzere kimseyle görüşmesine izin verilmiyor. Ayrıca Uluslararası Kızıl Haç Komitesinin, Kuzey Kafkasya’da ve Çeçenistan’da bulunan tutuklularla görüşme talepleri yanıtsız kalmıştır.²⁴⁰

Basın-Yayın Özgürlüğüne Yönelik İhlaller

Ülkede en fazla yaşanan hak ihlali, basın-yayın grubu üzerinedir. Radyo ve televizyon kanallarına yapılan baskınlar, gazeteci ölümleri, haksız gözaltılar ve tehdit telefonları, gazeteci ve televizyoncuların yeterince güvende olmadıklarını göstermektedir. Özellikle Çeçenistan, Dağıstan ve İnguş gibi kaosu olduğu bölgeler üzerine araştırma yapan, buradaki halkla görüşen ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin’i eleştiren gazeteciler; tutuklanma, saatlerce sorguya çekilme ve ülkeye giriş izinlerinin yasaklanmasından ölüme kadar varan çeşitli şekillerde bedel ödemişlerdir.

Çeçenistan’daki savaşı izleyen ve savaş nedeni ile Rusya’yı eleştiren Rus araştırmacı-gazeteci Anna Politkovskaya, ekim 2006 da ateşli silahla vurularak öldürülmüş ve cesedi bir apartmanın asansöründe bulunmuştur. Politkovskaya’nın çalıştığı *Novaya* gazetesinin baş editörü Dimitri Muratov, cinayetin, gazetecinin oturduğu apartmanda işlendiğini kaydetti. Politkovskaya, Çeçenistan’daki sivillere yönelik olan şiddete yer verdiği kitabında, Rusya Devlet Başkanı

²⁴⁰ “[Putin’in Guantanamo’suna Kızılhaç’tan Ziyaret Talebi](http://www.yenisafak.com.tr/d08.html)”, 30 Haziran 2006: <http://www.yenisafak.com.tr/d08.html>

Vladimir Putin yönetiminin insan hakları ihlalleri ve özellikle Çeçenistan’da yapılan mezalim üzerine eleştiride bulunmuştu. Son günlerinde de Çeçenlere yapılan işkenceleri fotoğraflarıyla ispat eden bir yazı dizisi hazırlamaktaydı.²⁴¹

Özellikle Beslan olayından sonra artan terör olayları sebebiyle hiçbir yabancı gazetecinin araştırma yapmak için, İnguş ve Rusya’daki birçok bölgeye girmesine izin verilmiyor. Dağıstan bölgesindeki durumu gözlemek ve bilgi almak isteyen Amerikan gazeteci Kelly McEvers tutuklanmış, eşyalarına el konmuş ve saatlerce ifadesi alındıktan sonra ülkeyi terk etmiştir.²⁴²

İfade özgürlüğüne en fazla kısıtlama getirilen yayın türü hiç şüphesiz özel televizyon kanallarıdır. Milletvekillerinin toplantısında çekim yapmak isteyen bir televizyon kanalına izin verilmemiştir. Editör Elena Sherbakova, televizyon kanalının zaman zaman tehdit telefonları aldığını, ekim ayında kimliği belirsiz iki kişinin yayın binasına baskın düzenlediğini söylemiştir. Gerekli mercilere başvurdıkları halde yeterli araştırma yapılmadığı için bir sonuca varılamamıştır.²⁴³

Göçmenler

Rusya’da yaşayan göçmenlerin durumuna bakıldığında 2006 yılında zaman zaman haksız uygulamalara maruz kaldıkları gözlenmiştir. Rusya ve Gürcistan arasında yaşanan ajan sorunu, göçmen aileleri dolaylı olarak etkilemiştir. Rusya İç İşleri Bakanı, okullardaki Gürcü ailelerin çocuklarının listesini istemiştir.²⁴⁴ Gürcü işyerlerine baskınlar düzenlenmekte ve Gürcü vatandaşlara yönelik baskı da artmaktadır. Rusya parlamentosunun üst kanadı Federasyon Konseyi Başkanı Sergey Mironov, ülkede yabancılara yönelik şiddet olaylarının 2006’da 3 kat arttığını açıklamıştır. Miranov, Rusya’da yaşayan Gürcü vatandaşlara yasadışı uygulamalarda bulunulduğunu ve güvenlik güçlerinin bu konuda önlem alması gerektiğini söylemiştir.²⁴⁵

Kayıp Olayları

Kayıp olayları her yıl artmaktadır ve yerel grupların tahminine göre son 6 yıl içinde kayıp sayısı nerdeyse 5 bin kişiye ulaşmıştır. Kaybolan kişiler genellikle 18-40 yaş arasındaki erkeklerden oluşmaktadır. Kayıp olayları en çok, Rus birlikleri köylere ve kasabalara baskın

²⁴¹ “Rusya’yı Eleştiren Gazeteciye İnfaz”, 7 Ekim 2006:

http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=190379; www.hareketzamani.com/forum/index.php

²⁴² “Committee to Protect Journalists”, 31 Mart 2006: <http://www.ifex.org/en/content/view/full/73280/>

²⁴³ “Center for Journalism in Extreme Situations (CJES)”, 12 Aralık 2006:

<http://www.ifex.org/en/content/view/full/79881/>

²⁴⁴ “Rusya Bir Uçak Dolusu Gürcü’yü Sınır Dışı Etti”, 7 Ekim 2006:

http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=190153

²⁴⁵ “Rusya’da Yabancılara Saldırı Oranı Arttı”, 28 Ekim 2006:

<http://www.8sutun.com/node/21890>

yaptığında veya geceleyin yapılan ani baskınlarda yaşanmaktadır. Rus hükümeti, bu durumdan ve kayıplardan haberdar olmasına karşın, çözüm için büyük bir girişimde bulunmamıştır.

1999 yılında Çeçenistan'da Rus askerlerince gözaltına alınan ve ondan sonra bir daha görülmeyen 25 yaşındaki Hacı Murat Yandiyev'in annesi Fatma Bazorkina, oğlunun kaybolmasından sonra olay hakkında araştırma yapmaya başladı. Bir televizyon kanalında yayınlanan belgeselde Rus bir subayın Murat Yandiyev'in ölümü için emir verdiğini izleyen anne, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurdu. AİHM, Yandiyev'in uzun yıllardır kayıp olmasından ve kendisinden haber alınamamasından dolayı Rusya'yı sorumlu tutarken gencin artık ölmüş kabul edilmesi gerektiği ve bunun sorumlusunun da Rusya olduğu yönünde açıklamada bulunmuştur. Rusya hükümeti ise Hacı Murat Yandiyev'in kurşuna dizilmesi konusunda resmi bir emir bulunmadığını, hatta öldüğüne dair kanıt olmadığını iddia etmektedir.²⁴⁶

ÇEÇENİSTAN

İki kutuplu dünyanın sona ermesinden sonra Kafkaslar'da yaşanan gelişmeler yeni bir sürece girileceğini gösteriyordu. Kafkaslar'da yaşanan gelişmeler, özellikle Çeçenistan'da yaşanan bağımsızlık hareketleri, on yılın üzerinde süren savaş, yıkımlar ve ölümler sivil halkın yaşamını tehdit etmeye devam etmektedir.

Kafkaslardaki Çeçenistan sorununun nedenleri şüphesiz Rusya ile tarihsel ilişkilerine dayanmaktadır. Bolşevik devriminden sonra Sovyet Rusya, Kuzey Kafkasya'da iktidarı ele geçirmiş ve Rusya Çeçenistan'a 1936'da "özerk cumhuriyet" statüsü vermiştir. Rusya'nın en büyük petrol üretim merkezi olan Çeçenistan Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasından sonra İçkerya Çeçen Cumhuriyeti adıyla bağımsızlığını ilan etmiştir. 1991'de yapılan seçimde ilk cumhurbaşkanı Cahar Dudayev oldu. Ancak dönemin Rusya cumhurbaşkanı Boris Yeltsin sıkıyönetim ilan ederek ülkeyi doğrudan merkeze bağlamıştır. Çeçenler federasyon anlaşmasını imzalamayı reddetmişlerdir. 1996'da ise çatışmalara son vermek amacıyla Ruslarla barış antlaşması imzalanmıştır.

Ne var ki, Rusya ile imzalanan barış antlaşması Çeçen sorununa kalıcı bir çözüm getirememiştir. Nitekim Rusya, Ekim 1999'da anlaşmayı ihlal ederek Çeçenistan'a yeniden saldırmıştır. Rusya, Şamil Basayev'in Dağıstan'a saldırısı karşısında meşru müdafa hakkını kullandığını iddia etmek ve Rusya Federasyonu'nda ardı ardına patlayan bombalardan

²⁴⁶ Temmuz 2006: http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=17443328

‘uluslararası terörizmin destekleyicisi’ olarak gördüğü Çeçenistan’ı sorumlu tutmak suretiyle bu savaş ilanını uluslararası kamuoyunda meşrulaştırmaya çalışmıştır.

Kuzey Kafkasya’da askeri operasyonlar başladıktan sonra siyasi arenaya çıkan, başkan vekili ve Yeltsin’in halefi Vladimir Putin, “yeniden büyük güçlü Rusya” sloganı ile ifade ettiği güç politikasının ilk sinyallerini Çeçenistan operasyonu ile vermiş, bu kararlı tutumuyla kamuoyunu etkileyerek 26 Mart 2000’de yapılan başkanlık seçimlerinden galip çıkmıştır.

11 Eylül ise Rusya’nın Çeçenistan’a yönelik propagandalarını uluslararası terörizm bağlamında sürdürmesine zemin hazırlamıştır. Rus yönetimi, Mart 2003’te Çeçenistan anayasası, başkanlık seçimleri yasası ve parlamento seçimleri yasasının oylandığı bir referandum düzenlemiş ve göstermelik devlet başkanlığı seçimleri sonucunda Rus yanlısı Ahmed Kadirov’un oyların çoğunluğunu aldığını açıklamıştır.

Seçimlerin hukuka uygun yapılmaması nedeniyle hem uluslararası topluluk hem de Çeçen halkı tarafından Çeçenistan’ı temsil ettiği düşünülmeyen Kadirov’un 9 Mayıs 2004’te Grozni stadyumundaki kutlamalar sırasındaki patlama sonucunda ölmesiyle birlikte yerine Kremlin’in desteğini arkasına almış olan Ali Alhanov seçilmiştir. Yaş haddi nedeniyle seçimlere giremeyen Ahmet Kadirov’un oğlu Ramzan Kadirov ise yönetimi fiili olarak elinde bulundurmakta ve babasının Moskova yanlısı politikalarını devam ettirmektedir.

Çeçenlerin yasal başkan olarak Aslan Mashadov görmekteydiler. Rusya’nın, 2004 yılının Eylül ayında ülkenin güneyindeki Kuzey Osetya’ya bağlı Beslan’da bir okulun kuşatılması eyleminden ve bunu takip eden kanlı olaylardan Mashadov’u sorumlu tutmasına karşın Mashadov, sivillere yönelik her türlü saldırıyı kınadığını belirtmişti.

Mashadov’un ateşkes çağrıları ve barış planı, özellikle Avrupalı sivil toplum kuruluşlarının hükümetler üzerindeki baskıları sonucunda Batılı hükümetler tarafından da desteklenmeye başlanmış; AGİT ile Avrupa Parlamentosu şemsiyesi altında sürdürülen görüşmeler ciddi bir barış sürecini başlatmıştı. Ancak 6 Mart 2005’te Mashadov’un öldürülmesiyle birlikte Rusya’yla müzakereleri sürdürecektir ılımlı lider ortadan kaldırılmış ve Çeçenistan mücadelesi çok daha sert çatışmaların yaşandığı yeni bir döneme girmiştir. Mashadov’un ölümünden sonra yerine Abdülhalim Sadullayev geçmiştir. Sadullayev, Mashadov’un izinden giden bir lider olmakla beraber, ortaya çıkan otorite boşluğu ve belirsizlik nedeniyle Çeçenistan’daki çatışmalar yoğunlaşmıştır. Rusya da bunun üzerine bölgedeki birlik sayısını arttırmıştır.

Buna karşın, Batılı ülkeler Çeçenistan sorununa siyasi çözüm aramak yerine konuyu Rusya'nın iç meselesi olarak görmekte ısrar ederek soruna olan ilgilerini insani yardımla sınırlı tutmakta ve Rusya ile olan siyasi ve ekonomik ilişkilerini gölgelememeye çalışmaktadır.²⁴⁷

Yönetim Aracı olarak İşkence

Çeçenistan'da son 10 yıldır devam eden savaşta insanlar yargısız infaza kurban gitmekte, ortadan kaybolmakta, siviller silahlı güçler tarafından gerekçesiz ya da asılsız ve düzmece iddialarla tutuklanmakta ve güvenlik güçlerince işkence yapılmaktadır. Mayınlar sonucu insanlar hayatlarını kaybetmekte ya da yaralanmaktadır, ayrıca bölgede kullanılan zehirli gazlar doğal felaketlere sebep olmakta, hem insan hayatını hem de doğayı tehdit etmektedir. Yaşanan karşılıklı savaşta Çeçen direnişçiler ve Rus yanlısı askerler ölmektedir.

Çeçenistan'da yaşanan kayıpların, cinayetlerin hangi boyutlarda olduğunu anlamak için bu yıl dünyayı şaşırtan iki cinayete bakmak yeterlidir. Rusya tarafından soğuk savaş dönemlerini aratmayacak şekilde öldürülen muhalif gazeteci Anna Politkovskaya ve eski KGB ajanlarından Alexander Litvinenko²⁴⁸ cinayetleri Çeçenistan'da yaşananları duyarsız kalan dünyanın tekrar Moskava yönetimine ve Çeçenistan'da yaşananlara gündemine almasına neden oldu.

Rusya'nın saygın insan hakları kuruluşu Memorial ve Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu (FIDH) ortak bir raporla Çeçenistan'da işkence ve adam kaçırmanın yönetimin bir kuralı haline geldiğini rapor etti. Rus ve Rusların güdümündeki Çeçen güçlerin tam bir dokunulmazlık içinde işkenceyle saltanat kurduklarını belirten rapora göre, bu yıl içerisinde 143 kişi kaçırıldı, 54 kişi iz bırakmadan kayıplara karıştı ve sekiz kişinin cesedi işkence edilmiş halde bulundu. Paris'te düzenlenen bir basın toplantısı ile raporu tanıtan Memorial yetkilisi Svetlana Ganuşkina, "Rusya'da insan hakları ihlalleri bir rastlantı, bir istisna değil. Bu gerçek, şiddet yönetimin bir kuralı" dedi.

FIDH'in Doğu Avrupa ve Orta Asya sorumlusu Saşa Kulayeva da, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Çeçenya'da 'normalleşme' dediği şeyin 'koru, terör ve kâbusun her Çeçen vatandaşı için kural haline gelmesinden ibaret olduğunu' belirterek, "İşkence Çeçenya'da

²⁴⁷ Zeynep Özbek, (2007-01-09) web site: <http://cecenistan.ihh.org.tr/varolus/bagimsizlik/index.html>, http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2005/02/050223_cecenistan_rehber.shtml

²⁴⁸ Alexander Litvinenko, 1999'da "Rusya'yı Bombalamak: İçerden Terör" kitabında o yıl meydana gelen ve 300'den fazla sivilin ölümüyle sonuçlanan apartman bombalama olaylarından bizzat Rus istihbaratını sorumlu tutmuştu. Ayrıca, Litvinenko'nun son olarak, Çeçenistan'da işlenen insan hakları ihlallerini konu alan haberleriyle tanınan ve öldürülen gazeteci Anna Politkovskaya'nın katillerinin izini sürdüğünü iddia edilmektedir.

sistemin temelini oluşturuyor. Bu her şeyi mümkün kılıyor. İşkenceyi kaldırdığın an sistem çöker.” demiştir.²⁴⁹

Öte yandan, Human Rights Watch tarafından yayınlanan bir raporda, Çeçenistan'da 1999 yılından bu yana çoğu federal güçler veya yerel polis tarafından 3.000–5.000 sivilin kaçırıldığı, ancak sorumlular hakkında yasal işlem yapılmadığı, adam kaçırmamanın insanlığı karşı bir suç olduğu kaydedilmişti.²⁵⁰

Rus Yanlısı Başbakan

Telegraph Gazetesi'nin köşe yazarı Adrian Blomfield, Çeçenistan'daki insan hakları ihlallerini ele alan bir değerlendirme yazısında 6 martta başbakanlığa getirilen Ramazan Kadirov'un Çeçenistan'da yaşanan ve hâlâ devam eden en kötü gaddarlıklardan sorumlu olduğunu belirtmiştir. Blomfield, Kadirov'un Kremlin'in Çeçenistan'ı yatıştırma planının merkezinde bulunduğunu ve bu planın "eşkiya politikası"nı yasallaştırma anlamına gelse bile fark etmediğini yazmıştır. İnsan hakları savunucuları, kaçırmaların %70'inden Kadirov'un kendi ordusunun sorumlu olduğunu ve Kadirov'un ordusunun ayrıca işkence kamplarını yönettiği ve hukuk dışı idamları gerçekleştirdiğini dile getirmektedirler.²⁵¹

Sivil Kayıplar ve Kaçırmalar

Çeçenistan'da diğer yıllara oranla savaş düşük yoğunlukta devam etmektedir ancak insanların kaçırmaları ve kayıplar sorununun çözümü aciliyetini halen korumaktadır.

İnsan Hakları İzleme Komitesi, Avrupa Konseyi'nin Mart 2005'te Strasbourg'daki toplantısında Çeçenistan'ın durumunu görüşmüştü ve Avrupa Birliği'ni Çeçenistan hakkında karar çıkaramamakla suçlamış ve durumu şaşırtıcı bulmuştu. Ayrıca, Çeçenistan'da Rus askerleri tarafından gerçekleştirilen sivilleri kaçırmaya olaylarının “insanlık suçu” seviyesine ulaştığını açıklamıştı. İnsan Hakları Komitesi'nin hazırladığı raporda, Rusya'nın saldırılara başladığı 1999 yılından bu yana Çeçenistan'da 3.000 ile 5.000 arasında sivilin kaybolduğu belirtmişti. Komite, bölgede yaşanan insan hakları ihlallerinden ve kayıplardan dolayı Rusya'yı sorumlu tutmuştu.²⁵²

Bu konuda Rusya'nın insan hakları örgütü Memorial temsilcisi Dmitri Gruşkin Ekim ayında yaptığı basın açıklamasında, Çeçenya'nın sadece yüzde 25-30'unda yaptıkları

²⁴⁹ Çeçenya'da işkence saltanat oldu http://www.kafkas.org.tr/ajanskafkas/haber,6104,cecenya8217da_iskence_saltanat_oldu.htm

²⁵⁰ Çeçenistan'da İnsanlığa Karşı Suç İşleniyor,(2007-01-09), web site:http://Www.Diplomatikgozlem.Com/Haber_Oku.Asp?Id=2177

²⁵¹ http://www.bkd.org.tr/haber_aktuel_ac.asp?id=645(2006)

²⁵² Çeçenistan'da İnsanlığa Karşı Suç İşleniyor,(2007-01-09), web site:http://Www.Diplomatikgozlem.Com/Haber_Oku.Asp?Id=2177

çalışmalarda, son dört yılda 1948 kişinin kaçırıldığı sonucunu çıkardıklarını açıklamıştır. Gruşkin, yapılan gözlemlerde 2006 yılında diğer yıllara oranla bir azalma olduğunu fakat, bunun hâlâ ciddi bir problem olarak güncelliğini koruduğunu ve problemin çözümü için çok az şey yapıldığını belirtmiştir. Kaçırma vakalarında 685 kişi serbest bırakılmasına karşın 189 kişi öldürüldü, 1040 kişiden ise henüz haber alınamamaktadır ve 34 kişi ise hapishanelerde tutulmaktadır. Ocak'tan beri Çeçenistan'da kaçırılan insan sayısı ise 143 olarak tespit edildi. Bunların 70'i bırakıldı, 8'i öldürüldü, 54'ü ortadan kayboldu, 11'i hapishanede. Gruşkin, yürütülen çalışmaların Çeçenistan'ın geneline yayıldığı takdirde bu rakamların daha da artacağını kaydetti.²⁵³

Öte yandan, insan hakları örgütleri 9 Kasım'da Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de insanların gözlerinin önünde bir Çeçen mültecinin kaçırıldığını belirtmiştir. Dört insan hakları örgütü, 31 yaşındaki Ruslan Eliyev'in bulunması için Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev'e çağrı yapmıştır. Açıklamada, Eliyev'in BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNCHR) Bakü şubesine kayıtlı olduğu belirtilerek, "Eliyev savaş neticesinde çıkan hastalıklar yüzünden ölüm tehlikesi ile karşı karşıya olduğu Çeçenya cehenneminden kurtulup ülkenize sığınmış 6 çocuk babası ve sakat bir adamdır. Ülkenizde daha önce de Çeçen mültecilerin kaybolması, Eliyev'in gizli bir şekilde Rus gizli servislerine ya da Çeçenya'daki yetkililere teslim edilmek için kaçırılmış olduğunu düşündürmektedir. Sizden Eliyev'in kayboluşunu acil bir şekilde halka duyurmanız, onu bulmak için adımlar atmanız, Rusya'ya teslim edilmesine engel olmanızı istiyoruz" denmiştir.²⁵⁴

Öte yandan Özgürlük Radyosu'nun bildirdiğine göre, Çeçenistan'da "Sivil Yardım" adlı komitenin çalışanı, insan hakları savunucusu Bulat Çilayev ve Aslan İsraïlov adlı bir Çeçen ortadan kaybolmuştur.²⁵⁵ Çeçenistan'ın başkenti Coharkale'de ise kimliği belirlenemeyen askeri kıyafetli bir grup tarafından UNICEF çalışanı ve aynı zamanda *Çeçen Cemiyeti* adlı gazetenin muhabirliğini yapan Elina Ersenoyeva kaçırılmıştır.²⁵⁶

Kaçırılan Kadınlar

3 Mart tarihinde Çeçenistan'ın Groznenski bölgesindeki kimya fabrikası yakınlarında başında kurşun yarası olan kimliği teşhis edilemeyen bir kadın cesedi bulunmuştur. Muruşkino

²⁵³ [http://www.usakgundem.com/haber.php?id=7947\(2007\)](http://www.usakgundem.com/haber.php?id=7947(2007))

²⁵⁴ Bakü'de kaçırılan Çeçen için çağrı, (2007-01-08) web

site:http://www.kafkas.org.tr/ajanskafkas/haber,6146,baku8217de_kacirilan_cecen_icin_cagri.htm

²⁵⁵ Çeçenistan'da insan hakları savunucusu kayboldu, (2007-01-08) web

site:http://www.bkd.org.tr/haber_aktuel_ac.asp?id=844

²⁵⁶ Elina Ersenoyeva (2007-01-08) web site:<http://halldor2.blogspot.com/2006/08/elina-ersenoyeva.html>, Basayevin gizli karısı,<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=197084>

çiftliğine giden 1982 doğumlu Argunlu Malika Eliyeva ve kızından da halen hiçbir haber alınmadığı bildirilmiştir. Çeçenistan'da geçtiğimiz Ocak-Şubat aylarında 31 Çeçen genç kız ve kadının kaçırıldığı bildirilmiştir. Haziran 2005 tarihinden beri Çeçenistan'da 143 Çeçen kadın kaçırıldı ve öldürüldü.²⁵⁷

Çeçenistan'da 3 Mart'ta bir toplu mezar bulunmuştur. Çeçenistan Olağanüstü Hal Bakanlığı'nın bildirdiğine göre Coharkale'nin Leninski bölgesinde Sunja nehri kıyısında 6 kimliği belirsiz cesedin gömülü olduğu bir toplu mezar bulundu. Toplu mezarın, ilk bulgulara göre, Rus güçlerinin aktif olarak operasyon yaptığı 2000 yılına ait olduğu tahmin edilmektedir. Cesetlerin savcılık uzmanları tarafından incelendikten sonra Coharkale Staraya Sunja yerleşim yerindeki mezarlığa gömüldüğü bildirilmektedir. Coharkale'de yeterli şartlara sahip uygun laboratuvar bulunmadığı için cesetler üzerinde kimlik belirleme çalışması yapılmadığı da belirtilmiştir.²⁵⁸

Çeçen Mülteciler

Çeşitli ülkelerde mülteci olarak yaşamak zorunda kalan Çeçen mülteciler yerel halkın ırkçı saldırılarına ve tehditlerine maruz kalmaktadır. Rusya'nın Finlandiya sınırındaki Kondopoga kentinde yaşanan ırkçı şiddetin bir provası şimdi Astrahan bölgesinde yapılmaktadır. Yandık köyündeki Çeçenler açık tehdit altındadır. Geçen yıl ırkçı şiddete sahne olan Astrahan bölgesindeki Yandık köyünde Çeçenler son zamanlarda sürekli saldırıya uğramaktadır. Sivil Organizasyon Konseyi adlı insan hakları örgütünün verdiği bilgilere göre, geceleri Çeçenlerin kapılarına, köyü terk etmeleri, aksi halde şiddete başvuracaklarına dair tehditler yazan notlar asılmaktadır. Çeçen evlerine gündüz vakti bile taş ve molotofkokteyli atılmaktadır. Köydeki bu ırkçı tutum, Çeçenlerin pazarlardaki işlerinin ellerinden alınıp sürüldüğü Kondopoga olaylarından sonra gittikçe belirginleşmeye başlamıştır. Ağustos 2005'te Yandık köyündeki Çeçenler ile Kalmıklar arasında yağmalama ve evleri kundaklamaya varan şiddet olayları yaşanmıştı.²⁵⁹

Çeçenistan'da Çatışmalar

Çeçenistan'da yaşanan savaşta Çeçen direnişçiler ve Rus yanlısı askerler ölmektedir. Rus haber ajanslarının 27 Şubat'ta verdikleri habere göre, 1999 yılından bu yana Çeçenistan'da 3500 Rus askeri ölmüştür. Ayrıca Çeçenistan'a çok sayıda asker gönderen İçişleri Bakanlığı, FSB ve

²⁵⁷ <http://www.kafkasya.net/portal/index.php?p=showtopic&toid=343&fid=26&area=1>

²⁵⁸ http://www.bkd.org.tr/haber_aktuel_ac.asp?id=794

²⁵⁹ Yandık, Çeçen'e dar ediliyor, (2007-01-08) Web site:

http://www.kafkas.org.tr/ajanskafkas/haber.6157.yandik_cecen8217e_dar_ediliyor.htm

diğer Federal güvenlik servislerinin kayıpları, bu rakamlara dahil edilmemiştir. Bu da Rusya'nın Çeçenistan'daki asker kaybının bu rakamdan çok daha fazla olduğunu gösteriyor.²⁶⁰

Mayın Kurbanları

Çeçenya'da bir öğrenci mayın patlaması sonucunda yaralandı. Groznenski bölgesinin Prigorodnoye köyünde çevre temizliği yapıldığı esnada eline aldığı bir cismin patlaması sonucunda beşinci sınıf öğrencisi Arbi Baharçiyev yaralanmıştır. Baharçiyev'in meydana gelen patlama sonucunda sağ elinin parmakları koptu, göğüs kemiği çevresinde de yaralanmalar meydana geldi.²⁶¹

UNICEF ve Avrupa Komisyonu, 4 Mart'ta Moskova'da yaptıkları ortak bir açıklamada Çeçenistan'da son 11 yıl içerisinde mayın patlamalarında 3 binden fazla insanın öldüğünü ve sakatlandığını bildirmiştir. UNICEF ve Avrupa Komisyonu'nun 4 Mart'ta yaptıkları ortak açıklamada, "Mayınlar ve patlamamış bombalar dahil olmak üzere savaştan geriye kalan patlayıcı artıklar, şu an çoğu savaşta ya da sorunlu olmayan 80'den fazla ülkede çocuklar ve insan için büyük bir tehdit teşkil ediyor. Her sene savaşın bu ölümcül artıkları nedeniyle ölenlerin tespit edilen sayısı 15-20 bindir ve bunun en az beşte biri çocuklardan oluşuyor" ifadelerine yer verildi. Çeçenistan'da son 11 yıl içerisinde 3 binden fazla kişi mayınlar yüzünden ölmüş ya da sakat kalmıştır. Bu da Çeçenistan'da neredeyse her gün, birinin hayatının sona erdirildiği ya da geri dönülmez bir şekilde değiştirildiği anlamına gelmektedir. Bu süre içerisinde 132'si çocuk 690'dan fazla insan öldürülmüştür. Mayınlar ya da patlamamış top mermileri, bombalar ve benzeri patlayıcılardan zarar gören gençlerin büyük kısmı okula gitme şanslarını kaybediyor. Temizlenmemiş mayınlar ev, okul, sağlık tesisleri ve diğer gerekli binaların inşasını engelliyor. Bu engel sadece inşa alanıyla sınırlı kalmıyor tarım alanları ve sulamayı da engelliyor.

Rus askerlerinden sivillere silahlı saldırı

Açkhoy-Martan bölgesinde Rus askerlerinin helikopterden açtığı ateş sonucunda iki sivil hayatını kaybederken bir kişi de yaralandı. *Caucasus Times*'in yerel güvenlik kaynaklarına dayanarak bildirdiğine göre, yerleşim yeri Çoji-Çu'ya 15 kilometre uzaklıkta Rus askerlerince helikopterden açılan ateş sonucunda Vishan Arsanukayev ve Salman Mintayev olay yerinde hayatını kaybetmiştir. Löma Arsanukayev adlı bir kişi de yaralanmıştır. O gece ölen ve yaralanan sivillerin de aralarında bulunduğu beş kişinin ormanda metruk bir kuyudan hurda

²⁶⁰ <http://www.kafkas.org.tr/ajanstr.php#>

²⁶¹ http://www.kafkas.org.tr/ajanskafkas/haber,6276,cecenyada_mayina_minik_bir_kurban_daha.htm

almak amacıyla gittikleri belirtilmiştir. Sivillerin öldürülmesi ile ilgili olarak Kuzey Kafkasya Askeri Birlikler Askeri Savcılığı inceleme başlatmıştır.²⁶²

26 Haziran'da Edinstwo İnsan Hakları Derneği başkanı Ruslan Wasiew kendi arabasıyla Schali bölgesine giderken bilinmeyen kişilerce saldırıya uğradı. Saldırıdan şans eseri yara almadan kurtulan Wasiew'in eşi de yolculuktan önce evinde bilinmeyen kişilerce saldırıya uğradı. Tahminler Wasiew'in çalışmalarından dolayı takip edildiği ve saldırıya uğradığıdır. 1999'dan bu yana 13 insan hakları savunucusu Çeçenistan'da öldürülmüştür.²⁶³

Ev Baskınları

Dağınık bir nüfusa sahip dağlık bölge sakinleri, federal askerleri gece yarısı kaçırmalardan sorumlu tutuyor. Çeçenya'nın Dağıstan ve Gürcistan ile sınır olan yüksek dağlardaki Şaroy bölgesinden Tumisha adında bir bölge sakini "2004'den beri maskeli adamlar zorla evlerimize girip birilerini kaçırıyorlar. Onlar federal askerler. Patlamalar durmak bilmiyor. Her ay burada bir savaş olduğunu ve birinin kaçırıldığını duyuyoruz. Burada yaşamak korkutucu" demiştir Çeçenya'nın dağlık bölgelerinde askeri faaliyetler artmaktadır. Bunun görünen sebebi ise geri kalan direnişçilerin dağlık bölgelerde bulunmaları. Ancak, askeri faaliyetlerden zarar görenler çoğunlukla sivil halk olmaktadır. Komşu Şatoy bölgesinde 1 Aralık'ta Sharo-Argun köyüne yapılan bombalı bir baskında iki kişi yaralanmış ve bir ev tamamen yıkılmış, diğer evler de ağır hasar görmüştür. Yerel savcılık ofisi soruşturma başlatmış, ama ordu böyle bir olayın meydana gelmediğini iddia etmiştir.

Çeçenya'nın insan hakları komiseri Nurdi Nukhazhiev 'Federal askerlerin yetki dışı baskınları' konusunu görüşmek için 10 Kasım'da dağlık bölgelerin başkanları, insan hakları gözlemcileri ve güvenlik güçleri komutanları ile bir toplantı yapmıştı.²⁶⁴

Çeçenistan'da yargısız infazlar

İslam Oligov, bir süre önce Çeçen direnişçilere yardım ettikleri gerekçesiyle gözaltına alınıp, bir dizi işkenceden geçirildikten sonra serbest bırakılan bir grup gençten biriydi. Güvenlik güçlerine silahlı mukavemet gösterdiği gerekçesiyle 26 Kasım'da İnguşetya'nın Malgobek kentinde öldürüldüğü açıklanmış ve elindeki el bombasını patlatamadan öldürüldüğü söylenmişti.

²⁶² Çeçenya: Dağlarda gece terörü – 15/12/2006

http://www.kafkas.org.tr/ajanskafkas/haber,6243,cecenya_daglarda_gece_teroru.htm

²⁶³ Tschetschenien-Tagebuch Juni 2006, - 17/12/2006

<http://www.gfbv.de/inhaltsDok.php?id=760&PHPSESSID=33645a1c20630f100c5da3d94fd737b2>

²⁶⁴ Çeçenya: Dağlarda gece terörü - 25/12/2006

http://www.kafkas.org.tr/ajanskafkas/haber,6243,cecenya_daglarda_gece_teroru.htm

Fakat Oligov’la ilgili gerçek farklıydı. Olayı araştıran Çeçen Milli Kurtuluş Komitesi’ne göre, 26 Kasım’da evindeyken tepeden tırnağa silahla kuşanmış maskeli kişiler bahçe kapısını kırıp avluya girmiştir. Daha yeni işkence çemberinden kurtulmuş olan Oligov, başına geleceklerden korkup bahçe duvarından atlayarak kaçmaya çalışmış ama başaramamıştır. Maskeli güçler, Oligov’u kız kardeşi ve annesinin gözleri önünde kurşun yağmuruna tutmuştur. Yine kız kardeşi ve annesinin gözleri önünde Oligov’un eline el bombası yerleştirilmiştir. Oligov’u yakından tanıyanlar onun gözaltına alınması için bir neden göremediklerini ve olayın düpedüz yargısız infaz olduğunu anlatmaktadır.²⁶⁵

Mülteci Kampları

Savaş nedeniyle Çeçenya’yı terk etmek zorunda kalan Çeçen mültecilerin dramı bitmiyor. İnguşetya’da Çeçen mülteci kamplarının kapatılması baskılarına bir yenisi eklenmiştir. Malgobek bölgesindeki Aki-Yurt köyünde mültecilerin sığındığı bir atölyenin 5 Ekim’e kadar boşaltılması istenmiştir. Kampta yaşayan mültecilerin temsilcileri insan hakları örgütlerine yardım çağrısı yapmıştır. Çeçen Milli Kurtuluş Komitesi İnguşetya Şubesi Başkanı Ruslan Badalov Eylül’ün ortalarında Aki-Yurt köyünün başkanının mültecilerden 15 gün içinde atölyeyi terk etmelerini istediğini açıklamışlardır. Badalov’a göre, şu anda temel ihtiyaçları karşılayacak durumda olmayan ve ısıtma sistemi bulunmayan atölyedeki insanların gidecek yerleri yoktur. Mülteciler kendilerine vaat edilen prefabrik evlerin verilmesini beklemektedirler. Temel sorun, bu kişilere ev verilmediği halde alanlar listesinde adlarının geçmesidir. Mülteciler prefabrik ev verildiği an Çeçenya’ya dönmeye hazır olduklarını dile getirdiler.²⁶⁶

Çevre Felaketi

Rus yanlısı Çeçenistan hükümetinden görevli ekoloji uzmanlarının da Çeçenistan’ın ekolojik olarak tehlikeye girdiği ve radyasyon oranının arttığına ilişkin ortaya koydukları araştırma sonuçları, Çeçen insan hakları savunucuları ve siyasetçilerin “Çeçenistan’da ekolojik felaket olduğu” yönündeki söylemlerini doğrulamıştır. Rusya yanlısı Çeçenistan Sağlık Bakanlığı Baş Epidemiyolojisti (hastalıkların yayılışlarını araştıran) Usam Bakayev, “Öncelikle radyasyon durumu endişe veriyor” şeklinde bir açıklama yapmıştır. “Yerleşim bölgelerinde ve oralara yakın yerlerde kontrol edilemez radyoaktif kaynaklar meydana çıkıyor” diyen Bakayev, radyoaktif maddelerin sadece radyasyon teknolojisinin kullanıldığı alanlarda görülmediğini söyledi.

²⁶⁵ Yargısız infaza bir kurban daha

http://www.kafkas.org.tr/ajanskafkas/haber,6191,yargisiz_infaza_bir_kurban_daha.htm – 14/12/2006

²⁶⁶ Çeçen mültecilere yine sürgün yolu gözüktü, -14/12/2006

http://www.kafkas.org.tr/ajanskafkas/haber,5990,cecen_multecilere_yine_surgun_yolu_gozuktu.htm

Bakayev, ayrıca Coharkale kimya fabrikasının 212. bölümünde meydana gelen radyasyon kazasının sonuçlarının ortadan kaldırılamaması nedeniyle fabrika ve civarındaki radyasyon miktarının çok fazla olduğunu ifade etti. Bakayev, Çeçenistan'da radyasyon gerçeği konusunda bir an önce acil tedbirler alınması ve radyasyon yayılmasına neden olan kaynakların kontrol altına alınması gerektiğinin altını çizdi.

Kimyasal silahların kullanılmasıyla ilgili haberler de gelmektedir. Çeçen doktorlar yeni doğan çocuklar üzerinde genetik değişimin olduğu ve aynı zamanda okul çağındaki çocukların hastalıklarının etkili olduğunu bildirmektedir.²⁶⁷

Değerlendirme

Kuşkusuz Rusya, Çeçenistan'da yaşanan savaştan ve bununla birlikte ortaya çıkan insani ve doğal kıyımlardan sorumludur. Çeçenistan'da on yıldır yaşanan ölümler, cinayetler ve kayıplar ile ilgili başta Rusya ve diğer yerli Rus yanlısı gruplar yargılanmalıdır. Çünkü bölgede çok ciddi insan kıyımları yaşanmaktadır. Halkların kendini yönetme haklarından yola çıkarak, Çeçen halkının da bağımsız olma ve kendini yönetme hakkına saygı duyulmalıdır. Rusya Çeçen halkı için yönetici atamamalı, Çeçen halkın özgür iradesiyle yönetilmesi sağlanmalıdır. Çeçenistan'da yaşananlara sesiz kalan Batılı ülkeler artık Rusya'yı devletler nezdinde uyarmalı ve Rusya üzerinde baskı oluşturmalıdır.

TÜRKMENİSTAN

Türkmenistan, 1991'de SSCB'den bağımsızlığını ilan etmiş, Saparmurat Niyazov 1990 Ekiminde oyların %99,5'ini alarak Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Ülkenin yönetim biçimi cumhuriyettir, ancak ülke otoriter yönetim kurallarına göre yönetilmektedir. Niyazov, 21 yıllık iktidarı boyunca ülkenin kontrolünü tam olarak elinde tutmuş ve karşıtlarına hiç tolerans göstermemiştir. Anayasa Mahkemesi organları (hâkimler vb.) dâhil olmak üzere bütün üst düzey bürokratlar Niyazov tarafından atanmaktadır. Nüfus 5.042.920 ve nüfusun %89'u Müslümandır.

²⁶⁷ Tschetschenien-Tagebuch Juni 2006, 14/12/2006
<http://www.gfbv.de/inhaltsDok.php?id=760&PHPSESSID=33645a1c20630f100c5da3d94fd737b2>

Hidrokarbon, doğalgaz ve petrol yatakları çok zengin olan ülke, dünyanın beşinci en büyük doğalgaz rezervlerine sahiptir.²⁶⁸

Yönetim biçimi Cumhuriyet olan ülkede Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığın ilanından bu yana bir dikta yönetimi mevcuttur. Bu baskıcı rejimin, 22 Aralık 2006'da başkanı Saparmurat Niyazov'un ölümüyle sona erip ermeyeceği ve yeni oluşumun ülkeye özgürlük getirip getirmeyeceği şu an için hala belirgin değildir. Ülkeyi 11 Şubat 2007'de bekleyen seçimin bu sorulara cevap getirip getirmeyeceği de bilinmemektedir. Ülkede devlet baskısı her alanda kendini göstermektedir. Başlıca hak ihlalleri: sağlık ve eğitim gibi temel insan haklarının ihlali, yolsuzluk, medyaya baskı ve ifade özgürlüğünün kısıtlanması, karşıt gruplara hiçbir şekilde tepki hakkı verilmemesi, gözaltı ve hapisanelerde işkence ve kötü muamelelerin mevcudiyeti olarak sıralanabilir.

Niyazov'un İcraatları

Niyazov ekonomik anlamda büyük atılımlar yapma vaadiyle iktidara gelmişti ama Türkmenler bugün Orta Asya'nın en yoksulları arasındadır. Muhalefete yönelik baskı ve basına sansürle anılmaya başlayan Niyazov, halkına vaat ettiği refahı sunamamıştır. 1940 doğumlu Saparmurat Niyazov, 1985 yılında Türkmenistan Komünist Partisi'nin başkanı olmuş, 1990'da bağımsızlık ilanından hemen önce oturduğu devlet başkanlığı makamını ölümüne kadar korumuştur. İktidarı boyunca ülkede mevcut insan hakları ihlalleri, basına yönelik sansür, muhalefete uygulanan baskı ve sosyal yaşam alanında aldığı kararlarla Batı'nın ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının Orta Asya'da en fazla eleştirdiği liderlerden biri olmuştur.

Saparmurat Niyazov, arkasında ilginç uygulamalarla dolu bir geçmiş bırakmıştır. Yazdığı Ruhname'yi neredeyse yeni bir dini kitap gibi yaygınlaştırmasıyla kimilerince 'son sovyet lider', kimilerince 'son peygamber', kimilerince de 'son padişah'tır. Ruhname, tüm Türkmenlerin başucu kitabı olmak zorundaydı. Tüm okullarda okutulan kitap uzaya bile yollanmıştı.

Okullara, şehirlere, havaalanlarına, meydanlara hatta bir meteora bile kendi ismini koyan Türkmenbaşı'nın en ilginç uygulamalarından biri, ay ve günlerin isimlerini değiştirmesiydi.

Ülkenin tek opera ve balesini halkın maneviyatını bozduğu için, kırsal kesimlerdeki kütüphaneleri 'nasıl olsa Türkmenler kitap okumuyor', başkent dışındaki hastaneleri de, 'hasta olanlar başkente gelsin' diye kapattı. Altın dişi, video oyunlarını, gençlerin uzun saç ve sakal bırakmasını yasakladı. 1997'deki kalp ameliyatından sonra sigarayı bırakmak zorunda kalan

²⁶⁸ Turkmenistan, <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/tx.html>

Türkmenbaşı, ülkede, parklar dâhil, kamuya ait tüm alan ve binalarda sigara içilmesini yasakladı. Türkmenbaşı, doktorlara da Hipokrat yemini değil, kendisine bağlılık yemini ettiriyordu.

Niyazov, 22 Aralık 2006'da kalp krizinden hayatını kaybetti.²⁶⁹

Dış Aktörlerle İlişkiler

Uluslar arası insan hakları kuruluşlarının yayınladığı insan hakları raporlarında Türkmenistan'da şiddetli baskıların devam ettiği vurgulanmaktadır. Türkmen Helsinki Vakfı Başkanı Tajigul Begmedova, "Türkmenistan'ın dünyanın en baskıcı ve diktatör rejimi olduğunu, önceki yıllarda olduğu gibi vatandaşların anayasal haklarının çiğnendiğini, ifade özgürlüğünün ve hareket serbestliğinin çok fazla kısıtlandığını ve geçmişte olduğu gibi eğitim hakkının engellendiğini" belirtmektedir. Bununla beraber, sürgündeki Muhalif Türkmen Respublika Partisi Başkanı Nurmuhamet Hanamov raporlar hakkında Türkmenistan'ın dünyanın en kapalı ve en baskıcı devleti olduğunun doğru olduğunu, herhangi birinin seyahat etmek istediğinde birçok engelle karşılaştığını, yurt dışına çıkmak için gerekli olan pasaport birçok insanın alamadığını ifade etmektedir. Hanamov ayrıca ülke içerisinde dahi seyahat etmenin çok zor olduğunu, bir şehirden diğer bir şehre gitmek için askeri engellerle karşılaşıldığını da eklemektedir.²⁷⁰

Avrupa Birliği Türkmenistan'la enerji ticareti yapma teklifini AB Parlamentosuna sunmuş, ancak parlamento içinde bu teklife karşı duran gruplar Türkmenistan'da insan hakları ihlallerinin mevcudiyeti ve demokratikleşme çabalarının yetersiz olması gerekçesiyle bu öneriyi itiraz etmişlerdir.

Türkmenistan'la ticari ilişkilerin kurulmasını isteyenler ise durumun insan hakları meselesinden daha fazlası olduğunu, fundamentalist uygulamalardan vazgeçilmesi gerektiğini ve ticari ilişkilerin piyasa ekonomisinin bir gereği olduğunu savunmaktadırlar. En temel argümanları ise uygulamanın bir enerji hamlesi olması ve dünyada enerji kaynaklarına olan gereksinimin gün geçtikçe artmasıdır. Türkmenistan ise enerji kaynakları açısından dünyanın en önde gelen ülkeleri arasındadır. Özdemir, ayrıca, AB ve Türkmenistan arasında kurulacak ilişkinin, demokratik reformları engellemeye ve baskıcı rejimi cesaretlendirmeye yönelik bir sonuç yaratacağını da belirtmektedir.²⁷¹

²⁶⁹ Türkmenbaşı öldü, 22 Aralık 2006 Cuma

<http://www.ntvmsnbc.com/news/394810.asp>

²⁷⁰ HRW Highlights Uzbekistan's "Disastrous" Human Rights Station, Gulnoza Saidazimova 1/21/06

<http://www.eurasianet.org/departments/civilsociety/articles/pp012106.shtml>

²⁷¹ Turkmenistan: Proposed EU Deal Sparks Criticism, Bruce Pannier 4/30/06

<http://www.eurasianet.org/departments/business/articles/pp043006.shtml>

Muhalifler ve Baskı Grupları

Ülkede muhaliflere karşı hiç tolerans gösterilmemektedir. Resmi olarak muhalif bir parti kurmak kanundışıdır, bununla birlikte gayri resmi ve küçük çapta muhalif hareketler gizli olarak ülke içinde ya da yurt dışında faaliyet göstermektedir. Göze çarpan iki karşıt grup mevcuttur:

Türkmenistan Milli Demokratik Parti (NDMT): Eski Dışişleri Bakanı Boris Shikhmuradov tarafından yönetiliyordu. 25 Kasım 2002’de Niyazov’a karşı suikast düzenlemek suçundan tutuklandı ve hapse atıldı.

Türkmenistan Birleşik Demokratik Parti (UDPT): Eski Dışişleri Bakanı Abdy Kuliev Moskova’ya bağlı hareket ediyor.

Temel Ekonomik Sorunlar, Yolsuzluk ve Rüşvet

Ülkede yolsuzluk çok yaygındır ve uluslar arası yolsuzluk-karşıtı gözlem raporlarına göre 2006’da da yolsuzluk artmaya devam etmektedir.²⁷²

Global Witness’in 24 Nisan tarihli gözlem raporuna göre, Türkmenbaşının multi-milyar dolarlık bir kaynağı zimmetine geçirdiği ve bu serveti Türkmenistan’ın doğalgaz kazancından elde ettiği belirtilmektedir. Ayrıca raporda AB ülkelerinin özellikle de Almanya’nın Türkmenistan’ın enerji kazancının transferinde ve gizlenmesinde yardımcı olduğu da açıklanmaktadır. Niyazov’un bu serveti kontrolü doğrudan kendi elinde olmak üzere yabancı bankalarda tuttuğu, ayrıca en fazla rezervin Almanya’da Deutsche Bank’ta bulunduğu da eklenmektedir.²⁷³

Medya ve İfade Özgürlüğü

Global Witness’in 24 Nisan tarihli gözlem raporuna göre Niyazov’un, ülkenin gelirlerinin önemli bir kısmını kendini yüceltmek adına “gittikçe artan garip bir bireysel kült” yaratmak için harcadığı belirtilmektedir. Ayrıca raporda şunlar da vurgulanıyor: “Niyazov’un resmi Türkmenistan’ın her yerinde: kamu binalarında, çay ve tuz paketlerinin üzerinde, votka şişesinin üzerinde ve TV yayınlarının bir köşesinde bile sürekli olarak yer alıyor”.

Medyaya uygulanan baskı uzun yıllardır devam etmektedir ve olağan hale gelmiş, kanıksanmış durumdadır. Hükümetin mülkiyetinde olan ve yayın yapan 4 adet TV istasyonu, 24 tane radyo istasyonu ve ülkede toplam 36.000 internet kullanıcısı vardır. Yabancı gazetelerin, televizyon kanallarının, film ve müziklerin yasaklı olduğu ülkede, Niyazov’un ölümünden sonra

²⁷² Kyrgyzstan’s Government Struggles To Improve Business Climate, 2/02/06
<http://www.eurasianet.org/departments/business/articles/eav020206.shtml>

²⁷³ Turkmenbashi Maintains Multi-Billion Dollar Slush Fund – Report, 4/24/06
<http://www.eurasianet.org/departments/business/articles/eav042406.shtml>

yönetime talip olan Berdimuhammedov'un en çarpıcı vaadi ise interneti serbest bırakacak olmasıdır.²⁷⁴ Ayrıca Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF)'nün yayınladığı internete sansür uygulayan 13 ülke arasında Türkmenistan da vardır.²⁷⁵

Eski SSCB üyesi ülkelerde farklı yöntemlerle baskıcı eğilimlerin devam ettiğinin belirtildiği raporda, Kuzey Kore, Türkmenistan ve Eritre, ifade özgürlüğünün korkunç üçlüsü olarak değerlendirilmektedir²⁷⁶

Türkmenistan ayrıca merkezi New York'ta bulunan Gazetecileri Koruma Komitesi CPJ'nın, basın özgürlüğünü en çok kısıtlayan 10 ülke listesinde de yer almıştır²⁷⁷

7 Martta Radio Liberty'in iki muhabiri tutuklanmış ve tutuklanma gerekçesi açıklanmamıştır. Uluslar arası toplum kuruluşları tepkilerini belirtmiş ancak herhangi bir sonuç alınamamıştır.²⁷⁸ Gazetecilerden biri hapishanede yaşadıklarıyla ilgili şunları söylüyor: “Burada bir insanın yaşamını sürdürebilmesi için yeterli hiçbir şey yok, sadece demirden bir yatak var, döşek ve yorgan yok. Uyuşturucu suçluları ve veremlilerle aynı yerde kalıyoruz. Ekmek ve bir çeşit hububattan başka yiyecek verilmiyor.” Bununla beraber, kendilerine gözaltı sırasında zorla bir kâğıt imzalatıldığını belirtiyorlar.

2005 Haziranında tutuklanan insan hakları savunucusu gazeteci Ogulsapar Muradova'nın ardından 14 Eylül 2006'da tutuklanan çocuklarından biri polisin gözaltı yöntemlerine karşı çıktıktan sonra, öldürüldü. Ceset kimlik tespitinden sonra Muradova'nın şiddete maruz kalarak öldüğü belirlendi.²⁷⁹

Uyuşturucu Kaçakçılığı

Ülke uyuşturucu kaçakçılığında Afganistan'dan Rusya ve Batı Avrupa arasında yer alan bir geçiş ülkesidir ve ülkede uyuşturucu bağımlılığı çok yaygındır.²⁸⁰

²⁷⁴ Türkmenistan'da özgürlük hazırlığı, 12.01.2007

<http://www.ntvmsnbc.com/news/396093.asp>

²⁷⁵ İnternet sansürcüsü 13 ülke, 13 Kasım 2006 Pazartesi

<http://www.ntvmsnbc.com/news/390209.asp>

²⁷⁶ RSF: İfade özgürlüğü geriliyor, 25 Ekim 2006 Çarşamba

<http://www.ntvmsnbc.com/news/388865.asp>

²⁷⁷ Dünyada basın özgürlüğü 'sıkıntısı', 04 Mayıs 2006 Perşembe

<http://www.ntvmsnbc.com/news/371745.asp>

²⁷⁸ Turkmenistan: Activists Decry Arrests Of RFE/RL Journalists, Bruce Pannier 3/14/06

<http://www.eurasianet.org/departments/civilsociety/articles/pp021406.shtml>

²⁷⁹ Turkmenistan Takes Terror To New Level, 9/14/06

<http://www.eurasianet.org/departments/civilsociety/articles/eav091406a.shtml>

²⁸⁰ Turkmenbashi Maintains Multi-Billion Dollar Slush Fund – Report, 4/24/06

<http://www.eurasianet.org/departments/business/articles/eav042406.shtml>

Dini Özgürlüklerin Kısıtlanması

Türkmenistan’da insanların hac ibadetini yerine getirebilmesi dahi devlet kontrolü altında mümkün olabilmektedir. Hacca gidecek kişilerin listesi Niyazov tarafından son karar verildikten sonra belirlenmektedir.²⁸¹

Sağlık Sistemi Sorunları

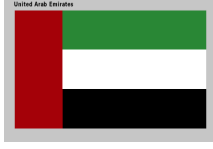
Uzmanlara göre, Türkmenistan’da sağlık sistemi perişan bir durumdadır, Hipokrat yemini yerine Niyazov’a sadakat yemini edilmektedir. Avrupa Toplum Sağlığı Merkezi Müdür Yardımcısı Martin McKee, Türkmenistan’da sağlık sisteminin karaborsa kurallarına göre işlediğini, serbest bırakılması için tedavi ücretinin insanlara zorla ödetildiğini, doktorların yetersiz olan maaşlarına ek bir kaynak yaratabilmek için gereksiz tedaviler uygulamak zorunda kaldıklarını belirtmektedir. 2005 yılının başında Niyazov’un kararıyla Aşkabat dışında bulunan bütün hastaneler kapatılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü’nün 2002 verilerine göre Türkmenistanlı çocukların %12’si beş yaşına gelmeden hayatını kaybetmektedir. Ayrıca, Türkmenistan’da ortalama ömür erkeklerde 51, kadınlarda ise 57,2’dir. Gazeteci Lucy Ash, fuhuş yapan kadınlar üzerine yaptığı araştırmalar sonucunda çoğu eroin bağımlısı olmak üzere uyuşturucu madde bağımlılarının sayısının çok fazla olduğunu belirlemiştir. Bu durum Türkmenistan’ın HIV/AIDS’e karşı savunmasız olduğunu göstermektedir.²⁸²

²⁸¹ Central Asia: Pilgrims Depart For Hajj Amid State Control, Gulnoza Saidazimova 1/04/06
<http://www.eurasianet.org/departments/civilsociety/articles/pp010405.shtml>

²⁸² Turkmenistan Vulnerable To Public Health Catastrophe, 2/06/06
<http://www.eurasianet.org/departments/recaps/articles/eav020606.shtml>

ORTADOĞU

BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ

Birleşik Arap Emirlikleri Devleti, günümüzde çığ gibi bir iktisadi gelişim içerisinde olsada, İnsan hakları alanındaki hantal ilerlemede olduğu gibi, sivil toplum, hala durgunluğunu devam ettirmektedir. Otoriteler mustakil bir İnsan Hakları Örgütünün kurulmasına engel olmakta ve bir çok sosyal etkinliklerde gayret gösteren kişiler üzerinde kontrol ve teftiş baskıları uygulamaktadırlar.

Birleşik Arap Emirlikleri yedi emirlikten meydana gelmektedir. Bunlar: Ebu Dabi, Ucmân, Fuceyra, Eş-Şarika, Dubai, Râsul Hayme ve Ummul Kavîn. Emirliklerin başkanlarından oluşan Yüksek Meclis/Kurul, meclis üyelerinin arasından, başkan ve başkan yardımcısını seçme görevini yürütürler.

Hükümet, 2006 yılının ağustos ayında Birleşik Arap Emirlikleri'ni oluşturan kırk azadan yirmisini, ilk defa 2006'nın aralık ayında, Birleşik Arap Emirliklerinin milli meclisini oluşturmaları üzere, seçme kararı almıştır. Bu meclis başkanla istişare görevini yürütecektir. Her Emirliğin lideri bu seçimlere girecek olan adayları seçerken, devlet başkanı ise meclisin diğer azalarını tayin etmektedir.

Birleşik Arap Emirlikleri uluslar arası insan hakları anlaşmaları ve çalışan kişilerin hukukuyla ilgili anlaşmaları imzalamamıştır. Dolayısıyla, özel alanda iş gücünün %90'ını oluşturan işçi ve göçmenler, insan haklarının ihlalinden en çok etkilenen kesimdir.

Cemiyetlerin Oluşturulması ve Fikir Özgürlüğü

Hükümet 2006'nın şubat ayında ilk defa insan hakları kuruluşunun oluşturulmasına onay vermiştir. Bu da Birleşik Arap Emirlikleri İnsan Hakları Kuruluşudur. Ancak bir yıldan bu yana bu kuruluş meclis üyeleri arasındaki tartışma ve çekişmeler sebebiyle icraata geçememiştir.

Hükümet başka bir İnsan Hakları Kuruluşunun oluşturulmasını özellikle engellemiştir. 2004 yılının temmuz ayında başkanlığını avukat Muhammet er-Râkid'in yaptığı bir gurup, İş ve Sosyal Olaylar Bakanlığı'na yine Birleşik Arap Emirliklerine bağlı bir İnsan Hakları Kurumunun oluşturulmasına müsaade etmeleri talebinde bulunmuşlardır.

Hükümet, 2000 yılından bu yana Birleşik Arap Emirlikleri'nde toplam on iki/12 gazetece ve üniversite profesörünün görüşlerini açıklamalarını engellemiştir. Hükümet 2006 yılı boyunca birçok insan hakları savunucusu üzerinde baskı, zulüm ve sıkıştırmaları arttırmıştır. Hükümet, 2006 yılının Şubat ayında Müstakil Hukukçular Cemiyetinin Başkanı olan Muhammet el-Mensûrî'yi 'ihânet'le suçlama emri çıkarmıştır. Bir takım emniyet mensupları ise daha önce Müstakil Hukukçular Cemiyetinin Başkanı olan Doktor Muhammet er-Rukn'u Temmuz ayında 24 saat ve Ağustos ayında ise 3 gün olmak üzere iki gün alıkoydular.

Yetkililer kendisini İnsan Hakları etkinlikleri ve genel konferanslar konusunda sorgulamışlardır. Yetkililer bunun yanında onun özel pasaportunu alarak yur dışına çıkışında yasaklamışlardır. Bunlara ilaveten hükümet Ümit Şehri isimli kadın çocuk ve bayan hizmetçilere yönelik olarak tek sığınma evine de ruhsat vermemiştir.

Yabancı İşçiler

Birleşik Arap Emirlikleri nüfusunun % 80'nini yabancılar oluşturmaktadır. Bu sayı çalışan kesimin % 90'nını temsil etmektedir ki bunlara evlerde hizmetçi olarak çalışanlar da dahildir. Çalışma Bakanlığının yapmış olduğu istatistikler 2006 yılının Mayıs ayında çalışan göçmen işçilerin sayısının 2.738.000 olduğunu göstermektedir.

Birleşik Arap Emirliklerinin iktisadi büyümesi hem yerli hemde yabancı büyük sermayeleri çekmiştir. Yapı alanındaki büyük atılım dünya yapı alanındaki en büyük atılımlardan biridir. Göçmen olan yapı/ inşaat işçileri – özellikle de küçük şirketlerde çalışan az vasıflı olan işçiler- iş sahipleri tarafından istismara maruz kalmaktadır. Bu bir ölçüde Kefillik Kanunuyla ilgili halen problemin devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu kanunda, iş sahiplerinin göçmen işçiler üzerinde bir hegamonya kurması fırsatı vermektedir.

Göçmen işçilerin karşılaştıkları üzücü olaylardan biri de ücretlerinin verilmemesi, mesaiye kaldıkları ek saat ücretlerinin verilmemesi, gerekli önlemler alınmadığı için bazen ölümle neticelenen bir takım iş kazaları, işçi kamplarında/koşuşlarındaki olumsuz yaşam şartları ve işçilere ait özel bir takım resmi evrak ve pasaprtlarına el konmasıdır.

Birleşik Arap Emirlikleri, işçilerin ücretlendirilmesi konusunda, 1980 yılında kararlaştırılan işçi kanunları çerçevesinde, olabilecek en düşük seviyeye ulaşmıştır. Bunun bir neticesi olarak da 2006 yılında göçmen işçilerin, ücretlerini alamadıkları için, düzenledikleri gösteri ve grevler artmıştır. 21 Mart 2006 tarihinde 2500 inşaat işçisi çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve ücretlerin arttırılması için gösteri yapmışlardır. 2006'nın Mayıs ayında ise merkezi Brüksel de bulunan 'Biskes' şirketinin binlerce inşaat işçisi günlük dört doları bulmayan

ücretlerinin yükseltilmesi ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi için grev yapmışlardır. Hükümet grev yapan 50 işçinin sınır dışı edilmesine karar vermiştir.

İnsan Ticareti

Birleşik Arap Emirliklerinde insan ticareti temel sorunlardan biridir. Yıllık olarak azımsanmayacak miktarda küçük çocuklar deve güreşlerinede yarışmaları için Birleşik Arap Emirliklerine getirilip eğitilerek satılmaktadırlar. Aynı zamanda yabancı kız ve kadınların cinsel ve ticari gayelerle istismar edilmeleri de ülkedeki, yabancı işçilerin kullanılmasına bir başka örnek teşkil etmektedir.

Birleşik Arap Emirlikleri 2005 yılında deve güreşlerinde çalışan küçük çocuk sayılarının 1200 ila 2700 arasında olduğunu belirtmekte ise de, bir takım uluslararası kuruluşlar bu sayının 5000 ila 6000 arasında bir sayıya ulaştığını bildirmektedirler. Birleşik Arap Emirlikleri Başkanı Halife b. Ziyâd Âli Nehyân bazı devletlerin tenkitleri neticesinde 2005 yılının temmuz ayında, bu yarışmalara katılacak olan yarışmacıların yaşlarının, asgari 18 olması genelgesini hazırladı.

2004 yılının Ekim ayında Birleşik Arap Emirlikleri ‘Kadınlara Karşı Tüm Ayrıcalıklara Savaş’ kanununa katıldı. Ancak İnsan Hakları konusunda hala uluslararası anlaşmaları imzalamış değildir. Mesela Uluslararası Özel Medeni ve Siyasi Haklar, Uluslararası Özel İktisadi, Sosyal Ve Kültürel Haklar ve bütün göçmen işçilerin ve aile fertlerinin korunması ve işkencenin yasaklanması anlaşmaları bunlardandır.

FİLİSTİN

2006 yılında Filistin’deki genel durum, önceki yıllara oranla daha da kötüleşmiştir. 2000 yılında başlayan intifada süreci ve işgal devletinin bölgede yaptığı ihlaller, Şubat 2006’da Filistin genel seçimlerini Hamas’ın kazanmasıyla daha da artmıştır. İşgalciler, yaptıkları bu uygulamaların gerekçesi olarak Hamas hükümetini göstermiş ve küresel güçler de İsrail’i haklı bulmuştur.

Bugün Filistin’de yaşanan ihlaller, şüphesiz böyle bir rapora sığmayacak kadar çoktur. Burada zikredeceğimiz şeyler o coğrafyada yaşananların özeti mahiyetinde olacaktır.

İkinci intifada sürecinin varılan ateşkes kararıyla sona ermesinin ardından 2006 yılı Şubat ayında, Filistin genel seçimleri sakin bir ortamda gerçekleşti. Birçok uluslararası kamu kurum ve kuruluşunun da takip ettiği bu seçimlerde 132 sandalyeli Filistin parlamentosundan Hamas 76, El-Fetih ise 43 sandalye kazanmıştır.

Hamas'ın tek başına iktidarı kazanmasının ardından İsrail ve ABD başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesi, Filistin halkının bu yöndeki iradesini tanımadıklarını açıklayarak; iktidara gelecek bir Hamas hükümetinin İsrail'i tanımadığı müddetçe kendilerinin de böyle bir hükümeti desteklemeyeceklerini açıkladılar.

ABD, Avrupa Birliği ve diğer küresel güçler, Hamas hükümetine ve bu hükümet üzerinden Filistin halkına yönelik ambargo kararları aldılar. El-Fetih'in iktidar olduğu dönemlerde memur maaşları ve Filistin yönetiminin diğer giderleri büyük ölçüde bu güçlerin sağladığı fonlardan karşılanıyordu. Hamas'ın iktidara gelmesinin ardından kesilen bu para yardımına ilave olarak, bu hükümetin dışarıdan yardım alma yolları da kapatılmış ve bunun sonucunda da Filistin'de iktisadi hayat büyük bir sekteye uğramıştır.

Hamas hükümeti aylardır Filistinli memurlara maaş ödeyemiyor. Dışarıdan bulduğu para kaynaklarını ülkeye sokması ise ABD ve işgal devletinin ördüğü ağlarla engelleniyor. Filistinli diplomatların gümrüklerden bavullarla ülkeye para sokma girişimleri, İsrail tarafından engellenerek teşhir ediliyor. Son olarak aralık ayında Filistin başbakanı, bir yurtdışı gezisinden dönerken kendi ülkesine bavullarla para sokmak istemiş (Zira bankalar, Filistin'e büyük miktarlarda para transferleri yapmıyor.); ancak parayı, İsrail'in engellemesi sonucu gümrükten geçirememiştir. Böyle bir aşağılanmaya tabi tutulan bu halkın sorununu, BM dahil bütün küresel güçler gözardı etmektedir.²⁸³

İsrail'in Filistin Topraklarına Yönelik Saldırıları

Dünyanın sessiz kalmasından aldığı cesaretle işgal güçleri, Filistin topraklarında 2006 yılında birçok katliam yaptı. 20 Haziran'da İsrail uçakları, El-Aksa Şehitleri Tugayının elemanlarını taşıyan bir aracı hedef aldı ve saldırıda 4-5 yaşlarında iki çocuk ve 16 yaşında bir gençle beraber toplam 7 kişi şehit oldu, 15 kişi de yaralandı.

25 Haziran'da Filistinli direnişçiler, bir İsrail karakoluna saldırdı ve bir askeri kaçırdılar. Direnişçilerin isteği, hâlihazırda İsrail hapishanelerinde bulunan yaklaşık 1500 Filistinlinin tamamının ya da bir kısmının serbest kalmasıydı. Bunun karşılığında bu askerin serbest bırakılacağı açıklandı. İşgal devleti ise hapishanelerde haksız olarak alıkoyduğu 1500 Filistinliyi

²⁸³ 15/12/2006 - http://85.159.71.170/dunyabulteni/kategori_haber.php?kat_id=3

yok sayarak 1 Yahudi asker için Gazze'nin tamamını yerle bir edebileceğini açıkladı. Gerek BM gerek ABD ve diğer bölgesel güçler, Filistinli 1500 insanın İsrail hapishanelerindeki tutsaklığını meşru kabul edip 1 askerin kaçırılmasını ise terörist bir eylem olarak gördüler. Bu süreçte İsrail hapishanelerindeki 1500 Filistinli mahkum için değil, 1 asker için bazı girişimler oldu. Uluslararası toplum, askerin bırakılması için çağrılar yaptı; ancak aynı hassasiyet Filistinli 1500 insan için gösterilmedi. İşgalcilerin, Filistinlilere tanıdığı sürenin dolmasının ardından Gazze'de başlattığı operasyonlarda stratejik noktalar vuruldu.²⁸⁴ Suriye'nin başkenti Şam'da bulunan Hamas lideri Halid Meşal'e yönelik bazı saldırı hamleleri gerçekleştirildi. İsrail uçakları birkaç defa Şam semalarını taciz etti.

Gazze'ye yönelik saldırılarını temmuz ayında daha da artıran İsrail, Filistin İçişleri Bakanlığı binasını arka arkaya birkaç defa vurarak binayı tamamen çökertti. Aynı günlerde Filistin devletinin bakanlarına yönelik operasyonlar yapıldı. 15 bakan ve milletvekili tutuklanarak işgal mahkemelerinde yargılandı. Ayrıca İsrail özel timleri, Gazze'nin Tuffah bölgesinde yer alan Hamas'a bağlı İslam Üniversitesi öğretim görevlilerinden Dr. Hüseyin Ebu Avca'yı şehit ettiler.

Hareketli geçen temmuz ayında işgal ordusu, Batı Şeria'nın Nablus kentinde bir hastaneye baskın düzenledi. Gerek hastane içerisinde gerekse dışarıda düzenlenen protestolara karşı ses ve gaz bombaları kullanıldı ve çok sayıda insan yaralandı. Bütün bu hâdiseler olurken ABD başkanı, İsrail'in bu yaptıklarını kendini savunma hakkı olarak gördüğünü açıkladı.

Kurulduğu günden beri Filistin topraklarında kaos çıkartan işgal devleti, yaptıklarıyla sadece Filistin özelinde değil, tüm Ortadoğu genelinde savaş ve yıkıma sebep olmaktadır. Kaçırılan bir askeri için tüm Gazze'yi yıkmaya kalkan İsrail, temmuz kuzeyden gelen haberle hedefi Lübnan'a çevirdi. Lübnan'ın güneyinde bulunan Hizbullah'ın, Filistinlilerin kaçırdığı bir askere karşılık İsrail'in bölgede yürüttüğü operasyonlarda, Filistinlilere destek amacıyla iki İsrail askerini kaçırmasının ardından İsrail-Hizbullah savaşı başlamış oldu.

Temmuz ayında bir taraftan Beyrut ve Lübnan'ı bombalayan İsrail uçakları, diğer taraftan Gazze'ye saldırmaya devam etti. Hizbullah'ın İsrail'e karşı gösterdiği mukavemet ise tüm İslam coğrafyasında sevinçle karşılandı.

Bölgedeki kaos, 2006 yılı sonuna kadar hiç durmadı. Kasım ayının ilk haftasında işgal devletinin "Güz Bulutları" adıyla başlattığı saldırılar yaklaşık bir hafta sürdü; onlarca kişi hayatını kaybetti ve yüzden fazla kişi de yaralandı. Aynı günlerde İsrail direnişçilerinin sığındığı bir cami yıkıldı ve olayı protesto etmek için orada toplanan 100 kadar kadının üzerine ateş açıldı.

²⁸⁴ 29/06/2006 - <http://www.ntv.com.tr/news/378255.asp>

2 kadın şehit oldu, 8 kişi yaralandı. Dünya medyasına kare kare yansıyan görüntülere rağmen kimse bu saldırılara dur diyemedi.²⁸⁵ Bu saldırılarda dikkat çeken bir diğer husus da durum ne olursa olsun kadın ve çocuk ayrımı yapılmamasıydı. Temmuz ayında İsrail Hahamlar Şurası, İsrail devletinin yapacağı operasyonlarda kadın ve çocukların öldürülebileceğine ve bunda dinen bir sakınca olmadığına dair bir fetva yayımladı.

İşgal devleti; Gazze ve Batı Şeria’da kurduğu askeri karakollar, geçiş noktaları ve kapılarla ülkeyi sürekli gözetim altında tutmaktadır. Köyleri, kasabaları ve şehirleri birbirinden ayıran bu gayri meşru sınırlarda araç ve insan geçişi engellenerek Filistin’deki toplumsal yaşama büyük darbe vurulmaktadır. Okula gidemeyen bir öğrenci, hastaneye ulaşamayıp ölen bir hasta, iş yerine gidemeyen bir iş yeri sahibi, tarlasına gidemeyen bir köylü ve aynı aileden olup da birbirini göremeyen insanlar... Bunlar Filistin’deki toplumsal yaşama dair çok sıradan örneklerdir. Filistin topraklarındaki insan hakkı, yaşama hakkı ve seyahat hakkını engelleyen en önemli unsur ise İsrail’in Filistin topraklarında ördüğü duvardır.

Duvar

Duvar; ilk kez, İsrail Başbakanı Ariel Şaron’un 21 Şubat 2002 tarihinde Filistin ile İsrail arasında güvenliği sağlamak için “tampon bölge” oluşturma yönünde alınan kabine kararını kamuoyuna açıklamasıyla gündeme gelmiştir. Ardından Şaron, 3 Haziran’da temel olarak Yeşil Hattı takip edeceği öne sürülen 700 kilometrelik duvarın 110 km.lik kısmının inşasını onaylamıştır. 16 Haziran 2002’de inşası başlayan duvarın 2005’te tamamlanması planlanmaktaydı. Bitirilmesi durumunda uzunluk itibarıyla Çin Seddi’nden sonra dünyanın en uzun duvarı olacaktır. Kilometre başına maliyeti 1,6 milyar dolar olan duvar, 8 metre yüksekliktedir. Her 200 metrede bir gözlem kulesi bulunan duvar; elektrikli tel örgülerle, derin ve 4 metre genişlikte hendeklerle çevrilidir. Duvarın yakınlarında kimsenin dolaşmaması amacıyla uzaktan kumandalı silahlar bulunmaktadır. Kimi bölgeler, ayak izlerinin takip edilebilmesi amacıyla kumlarla kaplanmıştır. İsrail askerlerinin sürekli devriye gezdikleri bir de yol vardır. Duvarın sadece % 11’i BM kararlarında İsrail sınırı olarak gösterilen Yeşil Hattan geçmektedir. % 89’luk kısmı ise yine BM kararlarında Filistin olarak gösterilen Batı Yaka topraklarının içinden inşa edilmektedir.

²⁸⁵ 02/11/2006 - http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=196220

Duvarın Filistinlilerin Hayatlarına Etkileri

İşgal devleti, duvarın inşaatı için 165 bin dönüm araziye istimlâk etmiştir. Bunun 124.323 dönümü özel mülk, 40.460 dönümü kamu arazisidir. Bunlar sadece duvarın ve ona bağlı olarak kullanılmaz hale getirilen şeridin düzenlenmesi için gasp edilen arazilerdir. Duvar, Batı Yaka'nın bir bölümünü içte bırakmakta ve bu kısım duvarla Yeşil Hat arasında bir kapalı bölge haline gelmektedir. Bu şekilde duvarın ötesinde kalan kısım, Batı Yaka topraklarının % 14,5'ini oluşturuyor. BM'nin konuyla ilgili raporuna göre, bu bölgede hâlen 122 köy bulunuyor ve 247 bin kişi ikamet ediyor.

BM raporuna göre 400 bin kişinin gündelik olarak duvarın ötesine geçmeleri gerekiyor. Bunlar da bölge halkının % 30'unu oluşturuyor. Duvardan gündelik geçiş için özel bir izin belgesi alınmasını şart koşan işgal devleti, Filistinlilere keyfi zorluklar çıkartabiliyor.

Duvar Batı Yaka'yı üç ana bölgeye ayırıyor. Doğuda 1237 km²'lik kesim "Doğu Güvenlik Bölgesi" olarak ilan ediliyor. Bu da tüm bölgenin % 21,9'unu oluşturuyor. Bu bölgede 40 Yahudi yerleşim merkezi bulunuyor. Batıda 1328 km²'lik alan (tüm bölgenin % 23,4'ü) "Batı Güvenlik Bölgesi" ilan ediliyor. Bu şekilde güvenlik bölgesi ilan edilen kesimler, tüm Batı Yaka'nın % 45,3'üne tekabül ediyor.

165 dönüm arazinin gaspına ek olarak 140 ev yıkılmış ve 4400 ev de çeşitli şekillerde zarar görmüştür. 400 aile (2323 kişi) duvarın arazilerinin üzerinden geçmesi sebebiyle sürgün edilmiş, 100 bin zeytin ağacı yine aynı gerekçeyle sökülüştür. Duvarın geçtiği şerit üzerindeki tarihi eserler de tamamen tahrip edilmektedir. Batı Yaka'daki yerleşimciler % 1,6'lık bir toprağı işgal ediyor olsa da, yerleşimleri birbirine bağlayan yollar dikkate alındığında bölgede İsrail kontrolü % 46'ya ulaşmaktadır.

Duvar sebebiyle Batı Yaka'daki muhtelif sektörler büyük ölçüde zarar görmektedir. Bölgenin "meyve deposu" olarak bilinen Salfit şehrinin % 70'i duvarın dışında kalmıştır. Daralan iş sahası ile birlikte, insanların sosyal hizmetlerden yararlanmaları zorlaşmaktadır. Duvarın Filistinliler açısından taşıdığı en büyük risk ise su kaynaklarına el konulmasıdır. Bölgedeki su kaynaklarının % 75'inin duvarla çevrelenen kısmın içinde kalacak olması, suyun büyük ehemmiyet arz ettiği bölge tarımı ve genelde hayat şartları açısından oldukça ciddi bir risk taşımaktadır. Bunun yanı sıra bölgedeki verimli arazilerin % 23'ü de duvar bahanesiyle gasp edilmiş olmaktadır.

Bütün bu risklerin, bölgede yaşayan halk açısından ileride açlık felaketinin sebeplerini hazırlayabileceği, bizzat BM tarafından hazırlanan raporlarda dile getirilmiştir.

170 bin öğrenci, duvarın böldüğü alanın diğer tarafında kalan okullarına varabilmek için her gün işgalcilerin kontrolünden geçmek zorunda kalacaklardır. Duvar aynı zamanda Kudüs

Üniversitesinin arazilerine el koyarak bu üniversitenin yürüttüğü eğitim hizmetlerine büyük zarar vermiştir.

Önemli sağlık kurumlarının, duvarın dışında kalan bölgedeki şehir merkezlerinde bulunması, 247 bin Filistinlinin sağlık hizmetlerinden büyük ölçüde mahrum bırakılacağını göstermektedir.²⁸⁶

Filistin Yönetimine ve Üst Düzey Liderlere Yönelik Saldırıları

Bölgedeki önemli bir sorun da Filistinli lider kadroların ve üst düzey devlet adamlarının İsrail saldırılarına maruz kalmasıdır.²⁸⁷ İşgalciler, son birkaç yıllık süre içerisinde birçok Filistinli lideri şehit etmiştir. Bunun bir sonucu olarak da hâlihazırdaki yönetim, ülkeyi adeta yer altından yönetmektedir. Yaz aylarında başbakan yardımcısı, 15 bakan ve milletvekilini tutuklayıp kendi mahkemelerinde yargılayan İsrail; Filistin'deki hukuki işleyişi hiçe saydığı gibi zaman zaman Filistin hapishanelerinden de zorla insan kaçırmaktadır.

2001 yılında İsrailli Bakan Rehaavam Zeevi'ye suikast düzenlediği gerekçesiyle, İsrail'in istemesi, ABD ve İngiltere'nin de aracı olması üzerine FHKC (Filistin Halk Kurtuluş Cephesi) lideri Ahmet Sedat, Filistin yönetimi gözetiminde bir hapishaneye konulmuştur. Karşılıklı varılan anlaşmaya göre bu hapishane, ABD ve İngiliz askerleri tarafından da gözetim altında tutulacak ve Ahmet Seadat'ın kaçması bu şekilde engellenecekti. Hamas'ın iktidar olmasının ardından İsrail bu hapishaneye baskın düzenledi ve Ahmet Seadat'ı kaçırdı.²⁸⁸

14 Mart Salı sabahı işgal güçleri, Batı Yaka'nın Eriha kentinde Filistin yönetimine bağlı hapishaneye saldırdı. 2 tank, 3 apaçi helikopteri ve 1 buldozerle yapılan bu saldırıda 8 kişi hayatını kaybetti ve 26 kişi yaralandı. Hapishanenin güvenlik görevlileri çırılçıplak soyularak basının önünde teşhir edildi. Orada sürekli bulunması gereken ABD'li ve İngiliz gözlemciler ise olay öncesi oradan ayrılmışlardı. Olaydan sonra bölge halkının ABD ve İngiltere'nin buradaki binalarına saldırılmasının nedeni ise ABD ve İngiltere'nin bu saldırıyı onaylaması ve İsrail'le işbirliği yapmasıydı.

Bu tür saldırılar dışında işgal devletinin hapishanelerinde 40 kadar Filistinli milletvekili ve bakan mahkumdur. Ülkenin değişik şehirlerinden ve partilerinden olan bu mahkumların ortak özellikleri işgal devleti tarafından terörist ilan edilmiş olmaları. Ambargo ile çalışamaz hale getirilen Filistin yönetiminin 8 bakanı, seçimden beri hapishanededir. Bakanların isimleri ve görevleri şöyledir: Maliye Bakanı Ömer Abdurrezzak, Planlama Bakanı Semir Ebu İyşe, Çalışma

²⁸⁶ "Filistin Duvarı Özel Raporu" MAZLUMDER İstanbul Şubesi. 06/15/2006

²⁸⁷ 06/07/2006 - <http://www.8sutun.com/node/16566>

²⁸⁸ 28/03/2006 - <http://www.hareketzamani.com/forum/index.php?topic=66.0>

Bakanı Muhammed el-Berguti, Evkaf Bakanı Nayif Recup, Esirler Bakanı Vasfi Kabha, Kudüs İşleri Bakanı Halid Ebu Örfе, Sosyal İşler Bakanı Fahri Turkman, Mahalli İdareler Bakanı İsa el-Cabiri.

Değerlendirme

Filistin için bir acı gerçek daha var ki o da, Filistin halkının nüfusunun yarısından fazlasının Filistin toprakları dışında göçmen olarak yaşamasıdır. Mısır, Ürdün ve Lübnan’da yaşayan Filistinli göçmenlerin sayısı 3 milyonu aşmaktadır. Bulundukları yerlerde çok zor şartlarda yaşayan Filistinli göçmenlerin geri dönüşüyle ilgili, uluslararası toplumun henüz hiçbir girişimi olmamıştır.

İsrail’in bölgeye uyguladığı hava, kara ve deniz ablukasından dolayı Filistin halkı, çok ciddi sağlık sorunları²⁸⁹ ve ekonomik sıkıntılarla boğuşmaktadır. Gümrükler ve geçiş noktalarındaki ticari gelirlere İsrail’in el koyması, halkı ve devleti daha da fakirleştirmektedir. Savaş ve çatışmalar, yetişkinlerde ve çocuklarda derin psikolojik etkiler bırakmaya devam etmektedir. Yaşanan bu sıkıntılar kısa vadede düzeltilmezse Filistin’deki toplumsal yaşamda çok daha büyük problemler çıkacaktır.

İnsan yaşamına kast etme dâhil, ihlalin her türlüşünün mevcut olduğu bu topraklarda 2006 yılında yüzlerce ölüm, yaralanma, saldırı ve tutuklama olayı gerçekleşti. Bütün bu yaşananlar dünya medyasında çokça yer almasına rağmen ABD başta olmak üzere Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kurumlar, sorunun çözümüne dair bu yıl da hiçbir adım atmamıştır.

İşgal altındaki topraklarda yaşanan bu gelişmeler, sadece oradaki sınırlar içerisinde kalmayıp bölgesel ve küresel anlamda ciddi sonuçlar doğuracaktır. Bu coğrafyada katledilen her bireyden ve yaşanan her türlü ihlalden sadece işgalci İsrail devleti değil, aynı zamanda ABD, AB ve BM gibi İsrail’e ses çıkartmayan küresel sistemin tüm organları da sorumludur.

IRAK

2006, Irak’ın ve Orta Doğunun yakın tarihindeki en zorlu yıl oldu. 4. yılına giren işgal, ülkenin bütünlüğünü tehdit eden iç savaş, 600 binden fazla insanın ölümü ve milyonlarla ifade

²⁸⁹ <http://www.yenisafak.com.tr/9927.html>

edilen mülteci sayısı, ülkeyi yaşanmaz bir hale getirmiştir.²⁹⁰ Bu yıl bölgede yaşanan ihlaller, diğer yıllara oranla daha fazlaydı. İnsan yaşamından ekonomiye, eğitimden sağlığa ve daha birçok alanda yaşanan sıkıntıları aşağıdaki başlıklar halinde inceleyeceğiz:

- Politik süreç
- İç savaş ve direniş
- İnsani durum
- Sorunlu bölgeler
- Eğitim

Politik Süreç

İşgalin dördüncü yılında Irak'ta 150 bin koalisyon askeri bulunmaktadır. 2005 yılında genel seçimler yapıldı ve uzun süren hükümet kurma çalışmalarından sonra Sünniler, Şiiler ve Kürtler aralarında anlaşarak hâlihazırdaki Irak resmi yönetimini oluşturdular.

Başta ABD ve İngiltere olmak üzere işgal güçleri Irak'ın politik yapılanmasını mezhebi ve etnik temele dayandırmış ve bu temelde oluşabilecek çatışma alanlarını öne çıkarmışlardır. İşgalin başlangıcında mezhebi temelde önderlerin birlikte hareket etme ve işgale karşı durma iradeleri kutsal Şii türbelerine yapılan faili meçhul saldırılardan sonra zaafa uğramıştır. Guruplar arasında ilk kanın dökülmesinden sonra olaylar kontrolden çıkmıştır.

Gerek hükümet kurma çalışmalarında gerekse anayasanın hazırlanma sürecinde Sünni kesim, sürecin dışında kalmış ve bu çalışmalarda, temsil gücü zayıf olan bazı Sünni gruplar yer almıştır. İşgal sonrası eski devlet kurumlarının feshedilip yerine Şii ve Kürt ağırlıklı kurumların oluşturulması, Sünni kesimde aşırı bir reaksiyona sebep olmuş ve kaos artmıştır.

Bağdat yönetimi; meşruiyetini 150 bin kişilik işgal ordusundan aldığı, bir an önce işgali sona erdirip halkın sorunlarını çözmekten ziyade grupsal refleksler ile hareket ettiği, bu yönüyle de ABD askerleriyle beraber kendi halkına operasyonlar yaptığı gücünü halktan almayan işbirlikçi bir yapı olduğu tezini haksız çıkaracak bir görüntü sergileyememektedir. Böyle bir durumda Irak'ta yargılanan devrik lider Saddam Hüseyin'e verilen idam cezası adil yargılamanın bir sonucu olmadığı gibi, cezanın uygulanma şekli de cezayı bir idam cezası olmaktan çıkarmış, bir linç girişimine çevirmiştir.

Direniş ve İç Savaş

²⁹⁰ 27/11/2006 - <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=205732>

İşgal sonrası ülkede başlayan kaos gün geçtikçe tırmanıyor. İşgalin ilk aylarında Irak'ın orta bölgelerinde başlayan direniş, 150 bin kişilik askeri güce rağmen durdurulamamaktadır. Sünni merkezli bu direnişte birçok yerel Sünni unsurun yanı sıra dışarıdan gelen gruplar da bulunmaktadır. Dağınık olarak mücadele eden bu gruplar, ülkenin orta kesimlerindeki bazı şehirleri kontrol altında tutuyorlar. Direnişçi sayısı konusunda da kısmen “direnişçi” tanımına ilişkin görüş ayrılıkları nedeniyle, oldukça farklı tahminlerde bulunuluyor. Uluslararası Stratejik Çalışmalar Merkezi verilerine göre; ABD yetkilileri, 2003 sonbaharından 2004 sonuna kadar toplam direnişçi sayısını 5 bin olarak ortaya koyarken 2004'ten sonra tahminlerini 12 bin ila 16 bine çıkardı. ABD ordusu, tahmini direnişçi sayısını 2006 itibarıyla 8 bin ila 20 bin olarak kaydederken Irak istihbarat yetkilileri, direnişçi sayısının 40 bini bulduğunu söylüyor. Direnişçilerin çoğunun da Sünni Iraklılar olduğu, direnişçilerin % 10'undan azını yabancı savaşçıların oluşturduğu düşünülüyor. Ancak Sünni kaynaklara göre ise bu oran çok daha fazla.

Irak direnişini gölgeleyen en önemli unsur ise bölgede yaşanan iç savaştır. Bunun sebepleri olarak ise; kimi yerel grupların işgal sürecinde ABD ile ortak hareket etmeleri, ABD'nin Sünni bölgelere yönelik yaptığı operasyonlarda yerel unsurları yoğun olarak kullanması, Sünni kesimde ise buna karşı gelişen reaksiyon ve her grupta var olan refleksler gibi durumlar sayılabilir.

Karşılıklı bu çatışmalar, ilk zamanlarda küçük çaplı ölümler şeklinde kendini gösterirken Samarra kentinde 2006'nın Şubat ayında yüzlerce kişinin öldüğü bir Şii türbesinin bombalanmasının ardından saldırılar kitleselleşmiştir. Mezhep çatışması tamamen kontrolden çıkmıştır. Her gün Bağdat'ta ortalama bir düzine ceset Dicle kıyılarına vurmaktadır. İntikam cinayetleri artık günlük değil, her saat görülen olaylardır. *Lancet* raporunun yazarlarından biri olan Les Roberts: “Irak kayıpları üzerine yapılan tartışmalar on binlerle değil, 100.000 veya 200.000 ya da 300.000 düzeyinde yürütülmelidir.” diyor.

Pentagon'un “Irak'ta İstikrar ve Güvenlik Tedbirleri” başlıklı, üç ayda bir hazırlanan raporunda; 12 Ağustos-10 Kasım arasındaki 3 aylık dönemde haftada ortalama saldırı sayısının 959 olduğu, bir önceki 3 aylık dönemdeyse bu rakamın 784 olarak saptandığı kaydedildi. Sivilleri hedef alan saldırıların önceki 3 aya göre % 2 arttığı belirtilen raporda, ölüm timlerinin düzenlediği saldırılarla sivil kayıplar arasındaki doğrudan bağlantıya dikkat çekildi. Raporda, Şii ölüm timlerinin Irak polisi içindeki bazı unsurlardan destek aldığı, bunun da cinayet ve infazlardaki artışın ana nedenlerinden birini oluşturduğu ifade edildi.²⁹¹

²⁹¹ 29/12/2006 - http://www.anadolujansi.com.tr/index.php?option=com_haber&Itemid=46

Yaşanan bu iç savaşın, birçok iç faktörün yanı sıra daha mühim olan bazı dış sebepleri de vardır. ABD, İngiliz ve İsrail istihbaratının bölgede neler yaptığı ve ne gibi faaliyetler içerisinde olduğu tam olarak bilinmemektedir. İşgal güçlerinin yanı sıra ülkenin güneyinde çok etkin olan İran'ın da bu faaliyetlerin içerisinde olduğu düşünülüyor.

İnsani Durum

ABD işgalinin başladığı Mart 2003'ten bu yana, resmi rakamlara göre binlerce (gerçekte ise on binlerce ya da yüz binlerce) kişinin öldüğü Irak'ta, ölen ABD öncülüğündeki koalisyon askeri sayısının 3 bini aştığı kaydediliyor. Iraklıların can kayıplarına ilişkin olarak Irak hükümeti de kesin bir rakam vermezken Sağlık Bakanlığı kasım ayında tahmini ölü sayısını 100 ile 150 bin olarak duyurdu. Ancak İngiliz *Lancet* dergisi, Irak'taki araştırması sonucu Temmuz 2006 itibariyle savaş sonucu ölen Iraklıların sayısını yaklaşık 655 bin olarak açıkladı. BM raporu, Irak'ta her gün ortalama 100 sivilin öldürüldüğü saptamasını yapmıştır. 2006 yılı ilk 6 ayında ölüm sayısı %77 artarak toplam 14.338'e ulaşmıştır. *Guardian*: "İşgalden bu yana her 40 Iraklıdan biri öldü."; *Independent* ise: "Irak'ta her 3 dakikada 1 kişi ölüyor." diyor.²⁹²

Bunun yanı sıra bölgedeki diğer bir önemli sorun ise ilticadır.²⁹³ BM raporlarına göre, işgalin başından beri 2 milyon Iraklı evini terk etti. Sadece ağustos ayında evlerini terk eden Iraklıların sayısının 137.862'ye ulaştığı kaydediliyor. Yaşanan bütün bu sıkıntıları *Guardian*'ın Bağdat muhabiri Peter Beumont, Bağdat'a ilişkin gözlemlerinde şu şekilde anlatıyor:

"Ölümlere ilişkin hiçbir istatistik, hiçbir rapor, bu kadar kolay işlenen cinayetleri tasvir edemez. Polislerin de cinayetlere karıştığı ülkede kanun ve nizam yok. Bağdat'ta her gün o kadar çok insan öldürülüyor ki Iraklı yetkililer cesetlerle baş edemiyor.

"Diğer kentlerin çöp toplama sorunu var. Bağdat'ın ise ceset toplama... Amerikan askerleri bir ara Bağdat'ın bazı mahallelerinde cesetlerin kanalizasyon şebekesine atılmasını engellemek için rögar kapaklarına kaynak yapıyordu. Ama şimdi ölüm mangaları cesetleri saklama gereği duymadan çöpe, nehirlere ya da açık araziye atıyor. Hatta cinayetler, kalabalığın gözleri önünde işleniyor. Gündüz vakti, polis kılığındaki adamlar, dükkânlara girip insanları kaçırıyor. Cesetlerin çoğunun elleri ve ayaklarının bağlı olması ve işkence izleri taşıması dikkat çekiyor. Ölüm mangaları, yakınlarının cesetlerini aramak için morga gelen aileleri de takip edip öldürüyor. Ölüm ölüm izliyor. Cenaze törenine katılanlar, mangaların yeni kurbanı oluyor. Halk patlamalara da alıştı artık. Şimdi herkes, yol kenarına yerleştirilen bir bombayla canlı

²⁹² 25/07/2006 - <http://www.acikradio.com.tr/default.aspx?mv=a&aid=14980&cas=936>

²⁹³ 30/10/2006 - <http://www.netpano.com/haber/1041/ABD/Iraka/sadece/yeni/katliamlar/getirdi/>

bombaları seslerinden ayırt edebiliyor. Patlamalardan sonra yardıma koşanlar da bombaların hedefi oluyor.”²⁹⁴

Sorunlu Bölgeler

Irak'ta yaşanan bu şiddet olaylarının sebepleri arasında politik ve mezhepsel reflekslerden ziyade bölgeler üzerindeki hesapların da etkisi var. Iraklı tüm gruplar, uzun vadeli planlarını, bölünmüş bir Irak üzerinden yapmaktadırlar. Yukarıda zikrettiğimiz mezhepsel gerilim, tamamı Şii olan Irak'ın güneyinde yaşanan bir sorun değildir. Çatışmanın merkezinin Bağdat olması, bir tür Bağdat paylaşım savaşı olarak görülmektedir.

Aynı şekilde kuzeydeki Musul ve Kerkük eyaleti de etnik temele dayalı bir mücadelenin zeminini oluşturuyor. Kuzeydeki Kürt toplum önderlerinin, bu iki eyaleti aslında Kürtlerin yaşadığı bir yer olarak gösterme çabaları vardır. Tartışmaların merkezindeki Kerkük'e, işgal sonrası gelen yoğun Kürt göçü, içerideki Türkmen ve Araplara yönelik baskı oluşturmaya başlamıştır. 2007 yılında Kerkük'te yapılacak referanduma göre bu bölgenin statüsü belirlenecektir. Başta Türkiye olmak üzere çeşitli güçlerin müdahalesine açık olan Kerkük, 2007 yılında tartışmaların merkezinde olacaktır.

Eğitim

İşgal, sadece sosyal ve ekonomik yaşamı değil, bir zamanlar Orta Doğu'da örnek olarak gösterilen Irak eğitim sistemini de vurdu. Yıl içinde 150 akademisyenin kaçırılmasından sonra üniversite eğitime ara verildi. İlköğretimde devam oranı 2005 yılında % 75 iken bu oran 2006 yılında % 30 civarındadır. Bunun nedeni ise birçok okul binasının Amerikan bombardımanında zarar görmüş olmasıdır. Başka bir problem ise bazı bölgelerde okul binalarının farklı amaçlar için kullanılmasıdır. Örneğin çatışmaların hakim olduğu Ramadi'de ve Bağdat'ın bazı bölgelerinde Amerikan askerleri, okul binalarını özellikle gizli nişancılar için bir savaş mevki olarak kullanıyorlar. Bağdat'taki ve Irak'ın güney bölgelerindeki diğer okullar da milisler ve ölüm mangaları tarafından kullanılabilir.

Eğitim sisteminin en büyük problemi, güvenlik sorunudur. Öğretmenler ve öğrenciler, böylesine karmaşık bir ortamda okul ve ev arasında geçirdikleri yolculuğu oldukça tehlikeli buluyorlar. Fidyeye için kaçırılma²⁹⁵ ve ölüm mangaları tarafından katledilme korkusu ise öğretmen ve öğrencilerin karşı karşıya oldukları başka bir tehlike. Bütün bunların yanında, Irak

²⁹⁴ 10/06/2006 - http://www.bbc.co.uk/turkish/pressreview/story/2006/10/061012_pressreview.shtml

²⁹⁵ 22/11/2006 - http://www.cnntrk.com/arama/haber_detay.asp?PID=00319&haberID=263002

ekonomisinin kötü durumu, vaziyeti daha da vahimleştiriyor. Irak'ta pek çok aile, çocuklarını okula göndermemeyi tercih ediyor ve onları temizlik görevlisi ya da dilenci olarak sokaklarda çalışmaya zorluyor.

Değerlendirme

Yıl içerisinde mezhep savaşını önlemeye yönelik bazı girişimler oldu. İslam Konferansı Örgütü, İKÖ, Mekke'de tarafları toplayarak mezhep savaşını durdurmaya yönelik bir bildiri hazırladı. Her iki tarafın da onayladığı bu muahedede, karşılıklı anlayış ve İslam kardeşliği çerçevesinde bir arada yaşanması gerektiği vurgulandı. Bu durum, iç savaşı durdurmaya yönelik fazla bir etkisi olmasa da 2006 yılındaki olumlu gelişmelerden biri olmuştur.

2006, Irak için öncekilere oranla daha zorlu bir yıl oldu. Körfez savaşıyla başlayan süreçte ambargolar, savaşlar, zorla göç ettirilen insanlar, yetersiz sağlık koşullarından dolayı ölen çocuklar, ağır ekonomik koşullar ve daha birçok sıkıntı²⁹⁶ artık ülkeyi parçalanma noktasına getirmiştir. Ülkede yanan bu ateşin sorumlusu, Amerika Birleşik Devletleri ve onunla beraber işgal harekâtına katılmış diğer devletlerdir. Bu güçlerin işgal ile sebep oldukları direnişi bahane ederek Irak'ta kalmak yerine Irak halkının başta petrol olmak üzere tüm mal varlıklarını iade ederek, zararlarını tazmin ederek ve Irak halkından özür dileyerek çekilmeleri gerekir.

İRAN

2006 yılı İran için dış sorunların yoğun olduğu bir yıl oldu. Uranyum zenginleştirme programı sonucunda başta ABD olmak üzere diğer Batılı devletlerle yaşadığı sorunlar Irak işgali ve Lübnan-İsrail savaşı gibi daha birçok dış problemle yüzleşmek zorunda kaldı. Bu yıl İran'ın kendi içindeki ihlallere ek olarak sınırları dışında Irak'taki faaliyetleri ve oradaki ihlallerde dolaylı olarak müdahil olmasından da bahsedeceğiz.

İşçi Hakları

Ocak ayında Tahran otobüs şirketi çalışanı 500 kişi sendika faaliyetlerinden dolayı tutuklanmış, uzun süre aile ve avukatlarıyla görüştürülmeksizin hapisanede tutulmuştur.²⁹⁷

²⁹⁶ 14 -12- 2006-<http://www.haber34.net/content/view/7905/174/>

²⁹⁷ <http://wep.amnesty.org/library>

Şubat ayında Kum kentinde Nimetullah Sufi önderliğinde gerçekleştirilen gösteriye devletin yaptığı müdahale çok sert olmuş ve yüzlerce gösterici bu müdahale esnasında yaralanmıştır. Aynı olayda 1200 kişi haksız olarak gözaltına alınmıştır.²⁹⁸

Basın ve İfade Özgürlüğü

İranlı muhalif gazeteci Elham Afroutan 29 Ocak 2006'da tutuklanmış, ailesi ve avukatı ile görüştürülmeksizin işkence ve kötü muameleye tabi tutulmuştur. Buna ek olarak Eylül ayında rejim muhalifi olduğundan kuşkuilanılan bazı internet siteleri 'hack'lenmiş ve 25 sanal gazeteci gözaltına alınmıştır. Bu ihlallere yönelik tepkiler, 1 Kasım'da kadın hakları savunucusu Mahbube Abbasgulizade'nin gözaltına alınmasıyla daha da artmıştır.²⁹⁹

Hapishaneler

İran'da yerli ve bağımsız bir insan hakları örgütü 2006 yılında yayınladığı hapishaneler raporunda cezaevlerindeki kötü koşulları ve meşru olmayan tutuklama prosedürünü eleştirdi. Örgüt, raporunda tutuklanmayı takip eden ilk birkaç saat içerisinde avukatların bulunmaması başta olmak üzere, haksız yere tutuklanma, dövülen mahkum vakaları, cezaevlerinde uyuşturucu kullanımı ve ziyaret haklarının ihlali gibi bazı konularda devleti eleştiriyor.³⁰⁰

İrkçılık

İran'ın, güneydeki Arap bölgesine yönelik Farslaştırma politikaları zaman zaman bu bölgedeki tansiyonu yükseltmiştir. Yıl içerisinde Arap azınlığa mensup 11 kişi gözaltına alınarak devlet karşıtı malzeme dağıtmak yurtdışı muhalif organizasyonlarla bağlantıda olmak ve devlet güvenliğini tehlikeye atmak suçlarından ölüm cezasına çarptırılmışlardır.

Irak İç Savaşı

İran'ın içeride yaşanan bu sürece ek olarak Irak'taki gruplar üzerinde etkisi ise bütün dünyada konuşulur olmuştur. İşgalle beraber ortaya çıkan otorite boşluğu sonrası İran, Mukteda Es-Sadr'ın Mehdi Ordusu ve Abdülaziz El-Hekim'in Bedir Tugayları'na destek verdiği ve bu şekilde Irak iç savaşında dolaylı olarak taraf olduğu iddiasına muhatap olmaktadır.

²⁹⁸ <http://wep.amnesty.org/library>

²⁹⁹ <http://www.dusuncegundem.com/sayi-1/ortadogu-iranda-internet-kavgasi-buyuyor.html>

³⁰⁰ http://www.cnnturk.com/arama/haber_detay.asp?PID=00319 &haberID=189560

Geçmiş dönemin hesabını sorma refleksiyle hareket eden bu gruplar, Saddam Hüseyin döneminde yönetimde görev yapmış birçok bürokratı sistemli olarak öldürmektedir.³⁰¹ Eş-Şarku'l-Evsat gazetesinde geçen bir bilgiye göre Amerikan güçlerinin komutanı General Jhon Abizaid silahlı Şii milislerin varlığından şikâyet ederek Irak işbirlikçi yönetiminin başkanı Nuri El Maliki'den bu Şii ölüm mangalarını durdurmasını istemiştir.³⁰²

LÜBNAN

Lübnan yakın tarihinde iç savaşların ve bunun sonucu olarak gelen sosyoekonomik zorlukların kol gezdiği bir Ortadoğu ülkesidir. 4 milyon nüfusa sahip ülkenin içinde 18 farklı etnik ve dini grup bulunmaktadır. Bölge ülkeleri içerisinde en fazla etnik ve mezhepsel oluşumları içinde barındıran Lübnan'da, maalesef bu çeşitlilik istikrarsızlığın ve etnik savaşların başlıca sebebi olmaktadır. Bunların yanı sıra Filistin ve İsrail'e komşu olması, ülkede çok fazla Filistinli mültecinin olmasına ve İsrail'in işgal ve saldırı politikalarına hedef olmasını beraberinde getirmektedir.

Lübnan'da insan haklarına yönelik ihlaller iç ve dış merkezli olmak üzere iki kısma ayrılabilir. Ülke içinde, hapisane şartları, -iyileşmekte olmakla beraber- basın ve ifade özgürlüğü meselesi ve özellikle Filistinli mültecileri ilgilendiren azınlık meseleleri bunların başında gelmektedir.¹ Dış merkezli ihlallere gelince, İsrail saldırıları ülke insanı için içinden çıkılmaz bir sorun oluşturmaktadır.

Gözaltılar

5 Şubat 2006'da Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta, Danimarka büyükelçiliği önünde Hz.Muhammed'e karikatür yoluyla yailan hakareti kınayan gösteriden sonra bazı kişiler Lübnan güvenlik güçleri tarafından tutuklanmışlardır.² Avukatlarına erişimleri engellenen bu protestocular kötü muameleye tabi tutulmuşlardır.

³⁰¹ <http://www.dunyabulteni.net/>

³⁰² <http://www.dunyabulteni.net/>

Basın Özgürlüğü

Lübnan'da birçok radyo ve televizyon kuruluşu bulunmaktadır. Bu kuruluşlar ancak iç savaş sonrası gelen yasaklara karşı uzun bir mücadele verdikten sonra yeniden hizmet vermeye başlamışlardır. Fakat şu anda Lübnan'ın 1991 yılında Suriye ile yaptığı güvenlik anlaşması gereği Suriye devlet başkanı, ordusu veya Suriye'deki yolsuzluklarla ilgili konularda oto-sansür uygulanmaktadır.

Filistinli Mülteciler

Lübnan'da en önemli insan hakları ihlallerine Filistinli mülteciler maruz kalmaktadır. 1948'den beri ülkeye gelen Filistinli mültecilerin sayısı şu anda 400.000 civarındadır. Bunlar ülkedeki 12 kampta hayatlarını devam ettirmeye çalışmaktadırlar ve uluslararası yardım kuruluşlarının yardımları ile hayatlarını idame ettirmektedirler. Mülteciler konusunda Birleşmiş Milletler'in 1951 sözleşmesi ve 1967 protokolüne taraf olmayan Lübnan bu konuda uluslararası standartlara uymamaktadır. Lübnan hükümeti, koyduğu kanunlar ve uyguladığı politikalarla mültecilere karşı çok kötü davranmaktadır. Vatandaşlıkları olmayan mültecilerin mülk edinme ve miras bırakma hakları yoktur.

Bununla beraber artan nüfusa rağmen kamplarda yeterli barınma mekanları yoktur. Devlet kampların genişlemesine ve yeni yapıların inşa edilmesine de ciddi sınırlamalar getirmiştir. Hükümetin bu uygulamalarının arkasındaki sebep ise Filistinlilerin kalıcı olarak Lübnan'a yerleşmesini engellemek ve zor şartlar altında onlara istediği yaşam standartlarını kabul ettirmektir. Zira iç savaşın ve İsrail işgalinin baş müsebbibi sayılan Filistinliler Lübnan'da istenmeyen kesimi oluşturmaktadır. Filistinliler yeterli sağlık, eğitim ve sosyal hayatın gereksinimlerinden yoksundurlar. Filistinli çocuklar eğitim ve sağlık konusunda ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Gerek bölgedeki hassas şartlar gerekse Filistinli mültecilerin yaşam hakları konusunda Lübnan hükümeti bölge halkına ve Filistinli mültecilere daha insancıl ve insanlık onuruna yakışır bir şekilde muamelede bulunmalıdır.

İsrail Saldırıları

2006 yılında Lübnan'da ve bölgede gerçekleşen en büyük olay Temmuz ayında İsrail'in iki askerinin Hizbullah tarafından kaçırılmasını bahane göstererek Lübnan'a yaptığı saldırı ve Hizbullah'ın gösterdiği direniş sonucu bölgede gerçekleşen savaştır. İsrail, Hizbullah'ı ortadan kaldırmak ve Lübnan'a da ders vermek gayesiyle havadan ve karadan ağır bir saldırıya geçmiş ve Güney Lübnan'ı yerle bir etmiştir. Lübnan'da yollar ve köprüler, benzin istasyonları, elektrik

trafoları, atölye, market, camiler, kiliseler, okullar, iş yerleri, hastaneler ve hayatın devamı için gerekli olan her şeyi ağır bombardımana tabi tutmuştur.³

İsrail bunları yaparken hiçbir uluslararası hukuk kuralını veya savaş hukukunu dinlememiştir. Kaldı ki saldırı hiçbir meşru sebebe dayandırılmamaktadır. Saldırı sırasında 1200 Lübnanlı hayatını kaybetmiş, binlerce Lübnanlı yaralanmış ve on binlercesi mülteci durumuna düşmüştür.⁴ Sadece savaş sırasında Suriye’de bile bir milyon civarında mülteci bulunmakta idi. İsrail her ne kadar sivil ölümlerini kastı dışında gösterse de saldırılarda sivillerin ölmesinin planın bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Zira İsrail başbakanı Olmert, bombalamalarda öldürülen çocukları dahi potansiyel terörist olarak nitelemiştir.

İsrail, sivillerin bazı şehirleri boşaltmasını istediğinde bile onların şehri terk etmek için kullanacakları her türlü araç ve edevatı tahrip etmiş, şehirlerini geri dönülemeyecek şekilde yıkmıştır. Burada İsrail’in hedefi bölgeyi insansızlaştırmak ve ileride işgal için uygun bir zemin hazırlamaktır.

İsrail, savaş sırasında kullanımı yasak olan silahlar ve özellikle sivil ölümlere sebep olan msket bombaları kullanmıştır. Bu savaşta ABD, AB ülkeleri, BM ve diğer uluslararası aktörler ateşkes için yavaş davranmışlar, bu da İsrail’in işine gelmiş ve sivil ölümleri bu şekilde artırılmıştır. BM ise İsrail’in istekleri doğrultusunda hareket ederek Lübnan tarafının silahsızlanmasını istemiştir. Bu ise İsrail’in modern silahlara sahip olmasına karşılık Lübnan’ın silahsız olması sonucunu getirmektedir ki bu hiç ahlakî bir durum değildir. Silahsızlanma gerçekleşecekse, bunun saldıran taraftan başlamak üzere çift yönlü olması gerekir. Kaldı ki İsrail, bu konuda BM’nin hiçbir kararını dikkate almamaktadır.

Özetle, bu savaşla bir halk toplu katliama tabi tutulmuş, binlerce insan ölmüş ve yaralanmış, dünya ise sadece seyirci kalmayı tercih etmiştir.

Değerlendirme

2006’da Lübnan’daki durum temel olarak iki başlık altında toplanabilir:

İlk olarak 2006 yazında İsrail’in Lübnan’ı tekrar işgal etmesi ve bu işgal sırasında çoğu çocuk ve kadın olmak üzere binden fazla sivilin İsrail tarafından öldürülmesi insanlıkdışı bir zulümdür. Bu arada yüzbinlerce Lübnanlı’nın mülteci konumuna düşerek yaşadıkları yerleri terk etmeleri yaşanan işgalin insani olarak vehametini göstermektedir. Bu arada yine binlerce ev yıkılmış ve onbinlerce insan İsrail’in hedef gözetmeyen saldırılarıyla yaralanmıştır. Diğer yandan İsrail’in işgal sırasında kimyasal silah ve msket bombaları kullanması da bizzat Birleşmiş Milletler’in en üst düzey yöneticileri tarafından eleştirilmiştir.

İkinci olarak Lübnan içindeki çeşitli gruplar arasında yaşanan gerginlikler ciddi bir endişe kaynağıdır. Başta ABD ve AB olmak üzere Batı'nın ve uluslararası sermayenin desteklediği Sinyora hükümeti ile başını Hizbullah'ın çektiği Hristiyan ve sol kesimlerin de desteklediği geniş tabanlı muhalefet arasında Aralık ayından beri yaşanan gerilim, muhalefetin 1 Aralık'tan itibaren gerçekleştirdiği büyük çaplı barışçıl protesto gösterilerine dönüşmüştür. Muhalefet Sinyora hükümetinin ülkeyi temsil etmediğini savunarak istifasını talep etmekte, Sinyora hükümeti ise buna direnmektedir.

MISIR

1.001.449 km² yüzölçümü ve 77.505.756 (Temmuz 2005) kişilik nüfusu ile Mısır, toprakları Kuzey Afrika'da olmasına rağmen, tarihsel ve kültürel yakınlığı sebebiyle Ortadoğu siyasi coğrafyasında değerlendirilmektedir. Halkın büyük çoğunluğu Müslümandır. Mısır'da ayrıca Hristiyan, Yahudi ve diğer inançlardan insanlar da vardır. Enver Sedat'ın öldürülmesi ile Hüsnü Mübarek, Mısır'ın başına geçmiştir. 1981 yılında başa geçen Hüsnü Mübarek, ilk iş olarak günümüze kadar devam eden olağanüstü hali ilan etti. Mısır anayasasında bir kişinin birden fazla kez cumhurbaşkanı seçilmesini engelleyecek bir yasak olmadığı için Mübarek, başa geçtiği günden bu yana cumhurbaşkanlığı yapmaktadır. Ülkede uygulanan otoriter yönetimden dolayı insan hakları çiğnenmektedir. Ancak Mısır'da son yıllarda İnsan Hakları Yüksek Konseyi kuruldu. Son seçimlerde ise birden fazla parti seçimlere girdi. Buna rağmen birtakım kısıtlamalar sebebiyle seçimlerde sonuç değişmeyerek Hüsnü Mübarek tekrar seçildi. Bu uygulamalara rağmen Mısır'da sorunlar halen devam etmektedir.

Mülteci Sorunu

Kahire'nin Mühendis in semtindeki BM Mülteciler Yüksek Komiserliğine ait büroların yakınındaki Mustafa Mahmud parkında 3 aydır oturma eylemi yapan Sudanlı mültecilere Mısır polisi 30 Aralık 2005 tarihinde müdahale etti. Polis; kadın-erkek, genç-yaşlı ayrımı yapmaksızın eylemcilere aralıksız olarak tazyikli su sıktı ve onları döverek şiddet uyguladı. Bunun sonucunda aralarında kadın, çocuk ve yaşlıların da olduğu 27 civarında eylemci öldü; birçoğu da yaralandı. Daha sonra mülteciler, arabalara zorla bindirilerek şehir dışındaki cezaevlerine götürüldüler.

29 Eylül'de Mısırlı yetkililerin mültecileri Kahire dışındaki semtlere gönderme kararı almasıyla Sudanlı mülteciler aynı gün eylem başlattı. Sudanlı mültecilerin başlattığı eyleme zamanla 2500'den fazla kişi katıldı. 29 Aralık akşamı gösterinin önde gelen liderleri ile İç İşleri yetkililerinin görüşmesinden sonra gece yarısı polis, eyleme müdahalede bulundu.

Mısır hükümeti, yaptığı açıklamada 650 kadar Sudanlı mülteciyi de sınır dışı edeceğini ilan etti. Sınır dışı edileceği bildirilenler arasında, sığınma talebinde bulunanlar da var. Mısır 1951 yılında imzaladığı, mülteciler statüsüne dair sözleşmeye rağmen bu kararı aldı. Daha sonra Mısır hükümeti, cezaevine konulanlardan kimliği olanları serbest bıraktı; geri kalanlarını ise cezaevinde tutmaya devam etti.³⁰³

Mısır'daki Sokak Çocukları

Mısır'daki sokak çocukları, büyük bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Mısır'da, büyük şehirlerde halen sokak çocukları; bir kaldırım taşı üzerinde, bulabildikleri bir merdiven altında veya sığınabildikleri herhangi bir yerde, çok kötü koşullarda hayatlarını devam ettirmeye çalışmaktadır. Toplum nazarında tehlikeli birer suç makinesi olarak görülen bu çocuklar, bu sebepten dolayı cinsel taciz ve dayak gibi çeşitli sorunlara maruz kalıyorlar. Sokak çocukları için çalışan el-Şerif örgütü, sokak çocuklarının sorunlarının çözümü ile ilgili yeterli desteği alamadıklarını; ayrıca bu insanları, bazı kötü niyetli kişilerin kendi çıkarları için yasa dışı işlerde kullandığını belirtiyor.

Fikir Özgürlüğü

Hüsnü Mübarek, dikta yönetimini devam ettirmek için her türlü yolu denemektedir: Onu eleştiren kişi ve kurumlar çeşitli yöntemlerle susturulmakta; bu kişiler, İhvan-ı Müslimin üyesi oldukları gerekçesiyle kanunsuz bir şekilde gözaltına alınmaktadır. En son, Irak ve Filistin işgallerine karşı düzenlenen 4. Kahire Toplantısına Ürdün'den gelen heyet, İhvan-ı Müslimin üyesi oldukları gerekçesiyle Mısır polisi tarafından havaalanından geri gönderilmiştir. Ayrıca Türkiye ve İran'dan gelen 4 katılımcı da yine havaalanından döndürülmüştür.³⁰⁴

Mısır'da 15 yaşındaki Ela Mücahid adlı kız öğrenci, kompozisyon sınavında Devlet Başkanı Mübarek'i eleştiren bir yazı yazmış, yazıda Hüsnü Mübarek'in diktatör olduğunu, ABD'nin de diktatörlere arka çıktığını belirtmiştir. Sınav kağıdını okuyan öğretmeni ise Ela'nın kağıdına zayıf not verip, öğrencinin dış güçlerle ilişkisi olabileceği düşüncesiyle durumu polise haber vermiştir. Ela, polis tarafından sorguya çekilmiş ve takip edilmiştir. Olayın duyulması

³⁰³ 01/07/2006 - <http://www.amnesty.org.tr/v0701200601.si>

³⁰⁴ 31/10/2006 <http://www.alwafd.org/front/detail.php?id=11856&cat=sec&PHPSESSID=ce92313f2b4b1393ba3d0fe3a5dedcc3>

üzerine Ela'yı Hüsnü Mübarek bizzat kendisi arayarak ona güvence vermiş; hükümet ve parlamento ise Hüsnü Mübarek'i ve olayı tartışmıştır. Hüsnü Mübarek'in bu tavrından sonra Ela Mücahid'in kağıdını tekrar değerlendiren öğretmenleri, onun sınavı geçtiğini duyurmuşlardır.³⁰⁵

Ayrıca aydın kesim ve alimler, Mısır yönetimi tarafından sıkı bir şekilde takip edilmekte ve yönetime yönelik eleştirel bir konuşma veya yayın yapıldığı zaman, çeşitli bahanelerle suçlanıp cezaevine atılmaktadır. Mısır'daki el-Ezher Üniversitesi alimi Seyyid Kutub'un tefsir kitabı ise, Mısır tarafından yasaklanmıştır.

Siyasi Yaşam

Mısır'da son seçimlerde dahi ancak iki parti seçimlere katılabılmıştır. Başvuruda bulunan iki partinin ise açılmasına izin verilmemiştir. Seçimde milletvekili çıkaran partilere ise İhvan-ı Müslimin damgası vurularak bu partiler aleyhinde dünya çapında bir propaganda başlatılmıştır.

Diğer yandan ülkedeki en büyük muhalif kanadı oluşturan İhvan-ı Müslimin hareketinin bir siyasal parti olarak seçimlere katılması halen yasak durumdadır. İhvan hareketi bundan dolayı son seçimlere bağımsız adaylar göstererek katılmış ve % 20 civarında oy alarak Mısır Meclisi'ne 88 milletvekili sokmuştur.

Ancak bu durum Mübarek yönetimi tarafından siyasi örgütlenme yasaklarının hala çok katı bir biçimde devam ettiğini göstermektedir.

Sivil Toplum Kuruluşları

Hüsnü Mübarek tarafından uygulanmaya başlanan sıkıyönetim, halen yürürlüktedir. Sıkıyönetim gerekçesiyle ülke, yıllarca tek parti tarafından yönetilmiştir. Mısır tarafından kurulan İnsan Hakları Yüksek Konseyi olağanüstü halin kaldırılmasını istemesine rağmen bu uygulama devam etmektedir. Son yıllarda sivil toplum kuruluşlarının sayısında artış görülse de üzerlerinde yönetimin ağır baskısı mevcuttur.

İhvan-ı Müslimin Cemiyeti, Hasan el-Benna tarafından kurulan bir sivil toplum kuruluşudur. Benna, 1949 yılında şehit edilmiş ve cemiyet Cemal Abdunnasır tarafından dağıtılmıştır. Seyyid Kutub ve 3 arkadaşı, 1966'da idam edilerek şehit edilmiştir. Binlerce İhvan üyesi kişi tutuklanmış ve onlara işkence yapılmıştır. Enver Sedat tarafından da yıllarca baskı altında bulunan insanlar, Hüsnü Mübarek döneminde de aynı zulmü görmektedirler. Mısır yönetimi, kendisine muhalif olan herkese "İhvan üyesi" diyerek onları sindirmeye çalışmaktadır.

³⁰⁵ <http://www.yenisafak.com.tr/d05.html>

Öte yandan son günlerde medyaya yansıyan gözüktünde işkence görüntüleri sonrasında Mısır'da konunun üzerine daha ciddiyetle gidilmesi gerektiğini gözler önüne sermektedir. Mısır İnsan hakları Örgütleri yaptıkları açıklamalarda 1993-2006 yılları arasında 120 tutuklunun işkenceler altında hayatını kaybettiğini, bunlardan 14 tanesinin geçen yıl içinde olduğunu bildirmiştir.³⁰⁶

Mısır-İsrail İlişkisi

İsrail ile birçok savaş yapan Mısır, Enver Sedat zamanında İsrail'i tanıyan ilk Arap ülkesidir. Bu şekilde Mısır nötralize edilmiş ve Arap devletlerinin İsrail karşısında bir blok halinde hareket etmelerinin önüne geçilmiştir. Bu durumun Filistin Meselesi üzerinde de ciddi etkilere sebep olduğu açıktır. Mısır'daki Filistinli mülteciler de tıpkı Sudanlı mülteciler gibi çok kötü şartlarda hayatlarını sürdürmektedirler. Mısır, Filistin'de seçimleri kazanan Hamas'a yönelik, İsrail'i tanıması konusunda baskılarını artırmış; hatta Mahmut Abbas'tan, Hamas'ın hükümet kurmasını engellemesini dahi istemiştir. İsrail-Lübnan savaşında İsrail, sivil ve masum insanları öldürürken Hüsnü Mübarek sessizliğini sürdürmüştür.

SURİYE

Suriye Ortadoğu coğrafyasının tam merkezinde bulunmaktadır. Bu cihetle Ortadoğu'daki hemen hemen her olaydan siyasi ve ekonomik yönlerden etkilenmektedir. 2006 yılında da gerek Irak işgali ve devam eden Iraklı mülteciler konusunda ve gerek Lübnan savaşı, İsrail işgal devletinin savaş sırasındaki tehditleri ve de Lübnanlı mülteciler konusunda olsun coğrafyadaki bütün olayların Suriye ile direk ilişkisi olmaktadır. Ayrıca Büyük Ortadoğu Projesi ve Amerika'nın bölgedeki diğer çıkarları bakımından da Suriye sürekli tehdit edilen bir ülke konumundadır. Tüm bu tehditler sonucunda oluşan hava ise Suriyeliler için zaten zor durumda olan şartları daha da yaşanamaz hale getirmektedir. Örneğin Lübnan savaşı sırasında bulunduğumuz başkent Şam'da halk her gün Şam'ın ne zaman vurulacağı korkusuyla beklemekteydi.

³⁰⁶ 23/01/2007 - http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=213771

Siyasi Durum

İnsan hakları konusunda da sicili pek temiz olmayan Suriye, baba Hafız Esat döneminde kendi şehirlerini muhasaraya alıp haftalarca top ateşine tutacak kadar kötü günler yaşamıştır. Bu dönemdeki ölüm, işkence ve siyasi baskının haddi hesabı bilinmemektedir. Hafız Esat döneminin sonuna doğru hafifleyen bazı baskılar maalesef oğul Beşar Esat döneminde özellikle 2006 yılında tekrar gündeme gelmiştir. Bu yönüyle insan hakları savunucuları olarak Beşar Esat döneminden beklediğimiz yumuşama ve hak ihlallerinin son bulması ümidimiz zayıflamaktadır.

2006 yılında Suriye'deki insan hakkı ihlalleri arasında insan ölümleri, kaçırılmalar, haksız tutuklamalar ve tutukluların kimse ile görüştürülmemesi, basın özgürlüğü, rutinleşen işkence olayları, Kürt azınlığı sorunları, hayat hakkı verilmeyen muhalif görüşler ve hapishane şartlarını sayabiliriz.

Müslüman Kardeşler

Suriye'de etkin muhalif güçlerden biri olan Müslüman Kardeşler Hafız Esat döneminde sindirilmeye çalışılmış ve 1980'de çıkarılan 49. madde ile de Müslüman Kardeşler'e üyelik idam gerektiren bir suç haline getirilmiştir. Bu maddeden ötürü halen birçok Suriyeli hapislerde yatmakta ve yine çoğu Müslüman Kardeşler mensubu yurt dışında yaşamak zorunda bırakılmaktadır. Suriye'de kardeşler(ihvan) kelimesi bile adeta yasak hale gelmiştir. Müslüman Kardeşler 2006 yılında Beşar Esat ile görüşmek ve bu sorunu halletmek istedilerse de görüşme talepleri Esat tarafından kabul edilmemiştir. Genel sekreterlikleri Londra'da bulunan Müslüman Kardeşler bu insanlık ayıbı maddenin derhal kaldırılması ve kendilerinin vatanlarına geri dönmeleri için Suriye yönetimine çağrıda bulunmaktadır. Bir cemiyete üyeliğin idam ile yargılanma sebebi olması insanlık onuru açısından çok çirkin ve barbarca bir durumdur. Suriye yönetimi bu maddeyi derhal kaldırmalıdır.

Hapishane Şartları

2006 Mayıs'ında Tahrir Partisi yanlılarına yönelik geniş bir tutuklama dalgası başlatılmıştır. Bu tutuklamalar neticesinde aralarında 16 yaşında çocukların ve üniversite gençlerinin de bulunduğu 500'e yakın genç somut hiçbir neden olmaksızın hapishaneye atılmıştır. Kendilerine her türlü işkence çeşidi uygulanan bu gençler konuşmaya zorlanmıştır ve avukatları da dahil aileleri ile görüştürülmemişlerdir. Bu tutuklamalar asılsızdır. Çünkü tutuklamaların üzerinden 4 ay geçtikten sonra tek tük de olsa serbest bırakmalar başlamış ve hiçbir suç unsuruna rastlanmamıştır. Kendisi ile görüştüğümüz bir genç, hapishane şartları ve işkenceden dolayı birçok gencin kötü durumda olduğunu belirtmiştir. Zira kendisi de çeşitli

hastalıklara yakalanmış, ilaç tedavisi görmektedir. Ayrıca Tahrir Partisi'ne üye oldukları iddia edilen 3 mahkum Sednaya hapisanesinden hava kuvvetlerine bağlı başka bir hapisaneye işkence için nakledilmişlerdir. Bunlara yapılan işkenceyi belgeleyen evrakların ise üst rütbeli askerler tarafından imha edilmesi emredilmiştir.

Düşünce ve İfade Özgürlüğü

Suriye'de düşünce ve ifade özgürlüğü açısından ciddi ihlaller gerçekleşmektedir. Haziran 2005'te işkence sonucunda ölen İslam Âlimi Şeyh Muhammed Maşuk el-Haznevî'nin cenazesinde yaptığı konuşmasından dolayı Riad Dırar el-Hamid tutuklanmıştır. El-Hamid bir insan hakları ve sivil toplum savunucusudur. Yine Şam Üniversitesi öğrencilerinden Ali Nazır Ali, Hüsam Muhlim ve Tarık Horani katıldıkları bir tartışmadan dolayı Hava Kuvvetleri istihbarat servisi tarafından tutuklanmışlardır. İnsan hakları ve sivil toplum savunucularına karşı yapılan bu tip baskılar sonucu 2006 yılında onlarca eylemci tutuklanmıştır. Avukatları 28 Mayıs'ta ziyaretlerine gittiklerinde görüştürülmemişlerdir.

Ayrımcılık

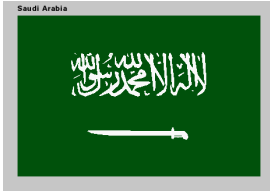
2004 yılında "Kamışlı"da oynanan bir maç sonrasında Kürt ve Arap taraftarlar arasında baş gösteren olaylarda 30'dan fazla Kürt ölmüştür. Burada devlet güçleri aşırı güç kullanımına gitmişlerdir. O dönemde neredeyse tamamı Kürt 2000'den fazla kişi gözaltına alınmış, Aralarında 12 yaşlarında çocuklar, kadınlar, genç kızlar ve yaşlıların da bulunduğu Kürt tutuklulara işkence ve kötü muamele yapılmıştır. Birçok Kürt öğrenci protesto eylemlerine katıldıkları için üniversite ve yurtlardan uzaklaştırılmışlardır. 2006 yılının Kasım ayında Suriyeli devlet güçleri İfrin şehrinde Kürtlere karşı geniş bir tutuklama dalgası başlatmıştır. Polis Suriye Kürtlerinden Musallam Mustafa Koto'nun evine baskın düzenlemiş ve kendisini tutuklamıştır. Daha sonra yapılan baskınlarda Halit Raşit, Muhammed Musa Hamko, Osman Muhammed Hamko da nedeni belirtilmeden tutuklanmışlardır. Ayrıca önceden Irak'a göç etmiş bazı Kürtler Suriye'ye dönüşlerinde Suriye istihbaratı tarafından tutuklanmışlardır. Bu tutuklamalar adaletten uzak despotik uygulamalardır. Suriye'ye ve Suriye halkına yarar getirmekten uzak davranışlardır.

Suriyeli Kürtler Kürt dili ve kültürünün kullanılmasıyla ilgili kısıtlamaları da içeren kimliğe dayalı bir ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Kürtçe'nin eğitimde işyerlerinde ve resmi kurumlarda kullanılması yasaktır. Çocukların Kürtçe isimlendirilmesi ve işyerlerine Kürtçe isim koymak da yasaktır. Yüz binlerce Suriyeli Kürt pratikte devletsiz ve bu nedenle eğitim, iş, sağlık ve Suriye vatandaşlarının sahip olduğu diğer haklardan faydalanamamaktadır. Suriye yönetimi

yasakçı zihniyetle bir yere varılamayacağını anlamalı ve Kürtler de dahil tüm vatandaşlarına insan onuruna yakışır bir adalet anlayışı içinde muamele etmelidir.

Basın Özgürlüğü

Bir diğer ihlal alanı ise basın özgürlüğünün olmaması ve medyanın devletin tekelinde bulunmasıdır. Suriye’de sadece iki televizyon kanalı yayın yapmaktadır. Çoğu ortak programlar sunan bu kanalların ikisi de devlete aittir. Suriye yönetimi özel televizyonlara izin vermemektedir. Bu meseleye kendince bir çözüm getiren halk, ev ve dükkanlarına uydu alıcıları alarak dış dünyadan haber almaktadır. Suriye devletinin propaganda aracı haline gelen televizyonlar izlenmemekte ve Suriye’de de halkın favorisi olarak el-Cezire kanalı izlenmektedir. Yazılı medyada da tekeli elinde bulunduran devlet “Tışrin”, “Baas” gibi birkaç günlük gazete çıkarmaktadır. Yazılı basında da özel gazete ve dergilere izin verilmemektedir. Bu durum halkı son zamanlarda serbest bırakılan internete kanalize etmektedir.

SUUDİ ARABİSTAN

Yüzölçümü 2.150.000 km² olan Suudi Arabistan, 23.000.000 (2000 yılı tahmini) kişilik bir nüfusa sahiptir. Ülke topraklarının büyük bir kısmı çöllerle kaplıdır. Halkın çoğunluğu Arap ve Müslüman’dır. Ülkenin kuzeyindeki petrol bölgesinde nüfusun büyük çoğunluğunu Şii nüfus oluşturmaktadır. Ülke, krallıkla yönetilmektedir. 2005 yılında ölen kral Fahd’ın yerine Prens Abdullah başa geçmiştir.

Mekke ve Medine’nin Suudi Arabistan’da olması sebebiyle bu ülke, İslam dünyasında önemli bir yere sahiptir. Bu topraklarda yaşanan olaylar, bütün Müslümanları ilgilendirmektedir. Krallıkla yönetilen bu ülkede çok fazla insan hakları sorunu yaşanmaktadır. Her türlü muhalefet, çeşitli susturma yöntemleriyle susturulmaktadır. İslami bir yönetim sistemi olduğunu iddia eden bir ülkede hukuk dışında durumlar gözlenmektedir. Suudi ailesinin hukuki dokunulmazlığı vardır. Üniversite hocalarına ve devlet memurlarına şiddetli bir baskı uygulanmaktadır. Muhalefetteki kişiler bazen zorunlu ikamet cezasına, bazen de hapis cezasına çarptırılmaktadır.

Din Hizmetlerinde Yaşanan Sıkıntılar

2006 haccında şeytan taşlama esnasında birçok hacı adayı ölmüştür. Suud hükümetinin getirdiği kısıtlamalar sebebiyle binlerce Müslüman, hac ibadetini yerine getirememektedir. Ayrıca Müslümanlar için değerli olan, İslam dininin önde gelen kişilerinin mezarları ve evleri yıkılmakta, tahrip edilmektedir. Bunu engellemek isteyenler de Suudi polisi tarafından şiddete ve baskıya maruz kalmaktadır. Son olarak bu yıl, Hz. Muhammed'in evinin yıkılması gündeme gelmiştir. Daha önce de Hz. Muhammed'in annesinin mezarı yıkılıp ateşe verilmiş; Hz. Hatice'nin evi abdesthane yapılmış; Hz. Muhammed'in mücadele arkadaşlarına ait mekanlar yıkılmıştır.³⁰⁷ Dünyanın geri kalanındaki müslümanlar tarafından kutsal addedilen ve inanç sistemlerinin bir parçası haline gelmiş bazı ritüellerin devlet eliyle engellenmesi inanç özgürlüğüne müdahaledir.

Dünyanın Üçüncü Utanç Duvarı

İsrail'in, dünyanın en büyük hapisanesi olan utanç duvarını inşa etmeye başlamasının ardından bu yıl Suud hükümeti de bir duvar örme kararı aldı. Bu kararın ardındaki temel gerekçeyi şöyle açıklamak mümkün olabilir: Girişte de belirtildiği gibi ülkenin Irak sınırına yakın bölgesinde (petrol bölgesi) nüfusun büyük çoğunluğunu Şiiler oluşturmaktadır. Ülkedeki Şiiler ile Suudi yönetimi arasında geçmiş yıllarda da çeşitli sorun ve gerginlikler yaşanmıştı. Suudi yönetimi Irak'ın güneyindeki Şii nüfus ile kendi yönetimindeki Şiiler arasına böylece bir set çekmek, olası yakınlaşmaları ve guruplaşmalarını engellemek istemektedir. Irak sınırından sözde İslamcı teröristlerin içeri girmelerini engellemek için böyle bir karar aldığını duyuran Suud hükümeti, bu proje için 12 milyar dolar bütçe ayırdı. Hükümet bu utanç duvarıyla İslam dünyasındaki Sünni-Şii gerginliğine prim vermektedir.³⁰⁸

Suudi Arabistan - İsrail ilişkisi

Suudi Arabistan ile İsrail'in arası son dönemde oldukça iyi durumdadır. Suud, İsrail'i her konuda takip etmektedir. Tıpkı İsrail'in yaptığı gibi; ikinci bir utanç duvarı girişiminde bulunmaktadır. Ayrıca İsrail-Lübnan savaşında, İslam dünyasında Sünni-Şii ayrılığını derinleştirerek halklar arasında düşmanlığı körükleyecek ikinci bir adım atmıştır. İsrail'in Lübnan işgali sırasında savaşın sorumlusu olarak Şii direniş örgütü Hizbullah'ı gösteren S. Arabistan bu şekilde İsrail'in ekmeğine adeta yağ sürmüştür. Suud hükümeti de Mısır hükümetinin yaptığı gibi, Lübnan-İsrail savaşında İsrail'in yanında bulunarak İsrail'e destek vermiştir.

³⁰⁷ <http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2006/nisan/20/ikaragul.html>

³⁰⁸ <http://www.yenisafak.com.tr/yazarlar/?i=2497&y=IbrahimKaragul;>
<http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2006/NISAN/12/ikaragul.html>

Basın ve İfade Özgürlüğü

Suudi Arabistan yönetimi, yaptığı haksızlıklar yüzünden ülkede baskıcı bir yönetim uygulamaktadır. Sivil toplum kuruluşları, hükümetin baskısını enselerinde hissetmektedirler. Tıpkı Mısır'da İhvan etiketinin olması gibi Suudi Arabistan'da da el-Kaide etiketi vardır. Bu etiketleme yoluyla, yönetimi eleştiren yayımlar yapan kişilere ve kurumlara çeşitli cezalar verilmektedir. Birçok kişi, zorunlu ikamet cezasına çarptırılırken pek çoğu da sudan gerekçelerle tutuklanmaktadır. Bu yıl 300'den fazla kişi, el-Kaide üyesi veya sempatzanı oldukları gerekçesiyle tutuklanmıştır. Bunlardan bazıları ise öldürülmüştür. Öte yandan basında hükümeti eleştiren kişiler gözaltına alınmakta, yayınlar ise durdurulmaktadır.³⁰⁹

Kadın Hakları

Suudi Arabistan'da yapılan yerel seçimlerde kadınların oy kullanma hakları bulunmamaktadır. Prens Naif, kendisiyle yapılan bir röportajda, gelecek seçimlerde kadınlara oy kullanma hakkının verilebileceğini söylemiştir.

Naif, kadınların araç kullanabilmesinin ise, “Mesafelerin uzak olduğu çöllerde araç kullanmak kadınların hayatını tehlikeye sokabilir.” gerekçesiyle kabul edilemez olduğunu söylemiştir.³¹⁰

³⁰⁹ http://www.velfecr.com/haber_detay.php?haber_id=2606

³¹⁰ http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=198812

AMERİKA

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Amerika, geçen yıl hazırladığı insan hakları raporunda her ne kadar kendisine yer vermese de tüm dünyanın malumu olduğu üzere, dünya genelinde en çok insan hakkı ihlali işleyen ülkelerin başında geliyor. Amerika'nın insan hakları karnesine baktığımızda sadece ülke içindeki ihlaller değil, hükümetin diğer ülkelerin iç işlerine karışması ve ileri sürdüğü gerekçelerle saldırı kararları alması da sicili kara bir karneyi karşımıza çıkarmaktadır.

11 Eylül'ün ardından süregelen İslamofobi, hala devam etmekte olan Guantanamo krizi, ifade özgürlüklerine müdahale, Irak saldırıları, "terörist" ilan ettiği kişilere hukuk dışı muameleler, tespit edilen CIA gizli cezaevleri ve ülkede yaşayan göçmenlerin sorunları yaşanan ihlaller ve hukuksuzluklardan bazılarıdır.

Guantanamo

Guantanamo krizi 2006 yılında da devam etti. Geçen yılların arşivinde yer alan bilgiler, yeni bilgilere kapı araladı. Dünya, Guantanamo konusunda daha bilgili ve daha duyarlı olmaya başladı. Vizyona giren ve büyük beğeni toplayan *Guantanamo Yolu* filmi³¹¹, bir şekilde hapisneden çıkma imkânı bulan Türk mahkûm İbrahim Şen'in röportajı³¹², BM İşkenceyle Mücadele Komisyonunun Guantanamo askeri üssünün kapatılmasına yönelik çağrıları³¹³, Avusturya hükümetinin Atlantik zirvesinde Guantanamo'nun kapatılması yönündeki konuşmaları³¹⁴ ve *Guantanamo Yolu* filminde rol alan mahkûmların Londra'da verdikleri konferans,³¹⁵ insanların daha bilgili ve duyarlı olduklarına örnek teşkil edebilecek haberlerden bazılarıdır.

³¹¹ <http://www.beyazperde.com/film/3099-14/12/2006>

³¹² <http://vakit.com.tr/index.php?sayfa=haber&haber=7565-14/12/2006>

³¹³ <http://lahy.wordpress.com/tag/insan-haklari/> - 14/12/2006

³¹⁴ http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2006/06/060613_austria_guantanamo.shtml - 14/12/2006

³¹⁵ http://www.islamdunyasi.com/cgi-bin/index.pl?mod=news:op=news_id:id=2145 - 14/12/2006

Artan baskı ve çoğalan kınamalara cevaben Başkan Bush, Guantanamo’nun ABD ve halkını korumak için gerekli olduğu savunmasını yaptı. ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld’in de Guantanamo’daki haysiyet kırıcı muamelelere onay verdiği iddia edildi. ABD’de yayınlanan internet dergisi *Salon*, nisan ayındaki sayısında, Rumsfeld’in, Guantanamo üssünde tutulan bir el-Kaide tutsağına, sorgusu sırasında “haysiyet kırıcı ve küfürlü” muamelede bulunulmasına izin verdiğini yazdı. Dergi, ordu genel müfettişlerinin geçtiğimiz aralık ayındaki bir raporuna dayanarak verdiği haberde, Rumsfeld’in, orada sorguları takip eden generalle doğrudan teması olduğunu yazdı. “Rumsfeld Neyi Biliyordu?” başlığıyla verilen haberde Rumsfeld’in, Muhammed el-Kahtani adındaki Suudlu tutsağın sorgusu sürecinde Tümgeneral Geoffrey Miller ile düzenli olarak konuştuğu kaydedildi. 2002’nin sonlarındaki 54 günlük sorgusu sırasında Kahtani’nin, kadın bir sorgucunun karşısında çıplak durmaya zorlandığı, homoseksüel olmakla suçlandığı ve kendisine kadın iç çamaşırı giydirildiği belirtildi. Aynı zamanda Rumsfeld, Irak fiyaskosu ve bu ülkede ortaya çıkan işkence skandalları yüzünden birçok Amerikalı generalin istifa çağrısı yaptığı isimdir.

Küba’da bulunan Guantanamo üssünde bu yıl çok sayıda intihar vakası gözlemlendi. İşkencelere dayanamayan mahkûmlar çareyi intihar etmekte buluyor. Hapishanede herhangi bir yargı kararı bulunmaksızın 4 yıl yatan ve 12 kez intihara teşebbüs eden Cuma el-Dossari’nin *The Independent* ve *Guardian* gazetelerinde yer alan hikâyesi, Guantanamo krizinin ulaştığı safhayı gösteriyor: el-Dossari’nin, bir kez de avukatının ziyareti sırasında, bileklerini kesip aynı zamanda kendini asmaya çalışarak intihara teşebbüs ettiğinin kaydedildiği haberde, üste şimdiye kadar toplam 39 intihar girişiminin yaşandığı belirtildi. 33 yaşındaki el-Dossari’nin, Guantanamo üssünde kendini defalarca intihara sürükleyen şartları, avukatına yazdığı 20 sayfalık mektupla anlattığını kaydeden *Guardian*, el-Dossari’nin mektupta, sürekli olarak dövüldüğünü, günler boyunca hücrede tutularak kendisine yoğun psikolojik baskı uygulandığını yazdığını vurguladı. Haberde, sorgu sırasında cinsel tacize uğradığını ve sorgu görevlilerinden birinin, kendisine ait Kur’an-ı Kerim’in üzerine idrarını yapışını izlemek zorunda bırakıldığını anlatan el-Dossari’nin hakkında verilmiş resmi bir mahkûmiyet kararının olmadığı belirtiliyor. Uluslararası Af Örgütü tarafından gündeme getirilen konu hakkında ABD’li yetkililer ise “Üsteki tutuklulara insanca muamele ediliyor ve mükemmel bir sağlık hizmeti veriliyor.” açıklamasını yaptı. İnsan hakları gruplarının, koşulların insanları intihara sürüklediğini defaatle ifade etmelerine rağmen Amerikalı yetkililer intiharları “asimetrik savaş yöntemi” olarak adlandırdı.

Bush yönetimi, daha önce Guantanamo üssündeki cezaevinde tutulan tutsakları “düşman savaşı” olarak nitelemiş ve Cenevre sözleşmesinin kapsamında yer almadıklarını savunagelmisti. Beyaz Saray sözcüsü Tony Snow’a göre; politika değişikliği, Yüksek

Mahkemenin, Guantanamo’da kurulan askeri mahkemelerin “yasadışı” olarak nitelediği kararını yansıtıyor. Amerikan Yüksek Mahkemesi, ayrıca, Başkan George Bush’un terör zanlılarını askeri mahkemelerde yargılama yetkisi olmadığına hükmetti ve ABD Başkanının bu mahkemeleri kurmakla “yetki sınırlarını aştığını” vurguladı. Yüksek Mahkeme, kararında ayrıca, tutsakları yargılamak üzere oluşturulan mekanizmaların Cenevre Sözleşmesine aykırı olduğunu da altını çizdi. Beyaz Saray sözcüsü, “yeni adımın politika değişikliği olmadığını” savunarak “İnsani muamele her zaman ölçütümüzdür.” dedi.

Bush yönetimini politika değişikliğine zorlayan karara gerekçe oluşturan dosya, Yüksek Mahkemenin gündemine, Guantanamo üssünde tutulan Yemenli Salim Ahmet Hamdan tarafından getirilmişti. Hamdan’ın bir dönem el-Kaide lideri Usame bin Ladin’in şoförü olarak da görev yaptığı belirtiliyor. Hamdan, Guantanamo tutsaklarını yargılamak için oluşturulan mahkemelerin adil olmadığını savunmuş ve söz konusu mahkemelerin sanıklara karşı taraflı olduğunu vurgulamıştı. Başkan Bush, Guantanamo üssüne ilişkin bundan sonra izleyeceği politikayı belirlemek için Yüksek Mahkeme kararını beklediğini daha önce açıklamıştı.

İnsan hakları örgütleri, tutsakların yaşadığı koşullar ve sorgulanmalarına ilişkin olarak kaygılarını sık sık dile getirmiş ve üssün kapatılmasını istemişti. Guantanamo’nun kapatılmasını talep edenler arasında Avrupa Birliği de var. Üste halen yaklaşık 400 tutsak bulunuyor.³¹⁶

Konuya ilişkin geniş bilgi ve Guantanamo mahkûmları ile yapılan röportajlar için 2005 Mazlumder Dünya İnsan Hakları Raporu’na bakılabilir.

İslamofobi

Mart ayındaki Amerikan Evangelist zirvesinde İslam hakkında hakarete varan sözler kullanılmış, toplantı boyunca İslam’ın bir tehdit unsuru olduğundan bahsedilmişti.³¹⁷ Ülkede had safhaya varan “radikal İslam” tanımları sivil halkı da tedirgin etmekte ve onların üzerinde büyük bir korku uyandırmaktadır. Amerika’da çokça rağbet gören “700’ler Kulübü” isimli programda bu tür İslam karşıtlığı yayınlara rastlamak mümkün. Akademisyenler, İslam’a karşı hoşgörüsüzlüğün yaygınlaşmasını ABD’nin medya politikasına ve radikal Müslümanların tepkilerini öne çıkarmasına bağlıyor.

Sadece, yakın çevresinde Müslümanların ya da Arapların yaşadığı az sayıdaki ABD vatandaşı Müslümanlara karşı önyargılarını aşabiliyor. ABD genelinde “Arap Müslümanlardan korkma” duygusu hâkim. ABD’de yayımlanan *Washington Post* gazetesi ile ABC televizyonunun 2-5 Mart tarihlerinde 1.000 ABD vatandaşıyla yaptığı anket ile, ABD

³¹⁶ http://www.internethaber.com/news_detail.php?id=57907 - 14/12/2006

³¹⁷ <http://www.hareketzamani.com/forum/index.php?topic=10.msg551#msg551> - 14/12/2006

vatandaşlarının İslam ve Müslümanlar ile ilgili düşünceleri araştırıldı.³¹⁸ Anket sonuçlarına göre; her 3 ABD’liden 1’i Müslümanlar hakkında önyargı sahibi ve her 4 ABD’liden 1’i düşüncesinin önyargı olduğunu kabul ediyor, ancak Araplara karşı kişisel olarak olumsuz düşünceler taşımaya devam ediyor. Araplara karşı olumsuz tavır, 11 Eylül saldırılarının ardından, Afganistan ve Irak savaşlarında gerilimin yükselmesiyle birlikte % 7 artmış durumda.

Ali H. Aslan’ın 25 Ocak 2006’da “Batı ve İslamofobi” yazısında bu durum daha derin tasvir edilmektedir: Council of American-Islamic Relations (Amerikan-İslami İlişkiler Konseyi) CAIR’ın araştırma direktörü Muhammed Nimer, İslamofobinin “ciddi bir problem ve salgın” olduğunu ve Amerikan hükümeti tarafından kabullenilmediğini vurguluyor. Georgetown Üniversitesi’nden Prof. John Esposito da, Amerika’da “güçlü ve büyüyen” bir “İslamofobik azınlık” olduğunu kaydediyor. Amerika’da artan İslamofobi ve Müslüman karşıtlığı, birçok sivil toplum grubunu ve insan hakları takipçilerini kaygılandırıyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), Amerikan Sivil Özgürlükler Birliği (ACLU) ve CAIR gibi önde gelen insan hakları kurumları Müslümanlara ve İslamî organizasyonlara karşı nefret suçlarının ve “İslamofobik” davranışların arttığını belgeliyor. Amerikan yönetimi bu salgınla mücadelede daha etkin bir mücadeleye davet ediliyor.

Ulusal Kiliseler Konseyi (NCC) genel sekreteri Bob Edgar, İslam dinine karşı baskıların hafifletilmesi noktasında “kötü iş yapan” iki grup olduğunu söylüyor: “Biri Amerikan hükümeti, diğeri Jerry Falwell, Franklin Graham gibi kimselerce temsil edilen aşırı sağcı Hristiyan dindarlar.” Edgar’ın ABD hükümetinden hoşnutsuzluğunun sebebi ise aynı barış ve şiddet karşıtı prensiplere bağlı olan Amerika’daki mutedil Müslümanlar ve Amerika’nın İslam toplumu gruplarıyla çalışmada yeterince samimiyet göstermemiş olması. Başkan Bush’un 11 Eylül’den sonra camiye gittiğini, bazı Müslüman liderlerle görüşüğünü hatırlatan Edgar: “Ancak maalesef hükümetimiz aşırı sağcı evanjelist Hristiyanlarla daha fazla zaman geçiriyor.” diyor. Edgar’a göre “ABD başka ülkelere toleranssızlığından dolayı sıkça patlamaya hazır iken, kendi ihlallerini gösterecek şekilde dönüp aynaya bakmıyor.”

Öte yandan, farklı Amerikan Müslüman gruplarıyla irtibatı olduğunu ve onların sıkıntılarını dinlediğini ifade eden ABD Helsinki Komisyonundan Knox Thames: “Bana bu konularda gelen olmadı. Kimse İslamofobinin ABD raporlarında işlenişini geliştirme konusunda benimle konuşmadı.” diyor. Oysa Knox’a göre mesela Musevi cemaati temsilcileri, Avrupa’da geçtiğimiz yıllarda yaygınlaşan antisemitik eylemler vesilesiyle ABD hükümet ve Kongre yetkililerine ulaşmış. ABD Dışişleri Bakanlığının antisemitizmle nasıl mücadele ettiğine dair

³¹⁸ http://www.cnnturk.com/DUNYA/haber_detay.asp?PID=319&HID=1&haberID=162646 - 14/12/2006

ABD’yi özel bir rapor çıkarmaya mecbur eden bir kanunun çıkmasına vesile olmuşlar. Muhammed Nimer, ABD Adalet Bakanlığının ve ona bağlı çalışan FBI’ın Müslüman karşıtlığı hakkındaki çizgisini “karışık” buluyor; 11 Eylül’den önce “çok çok ihmalkâr” iken, sonra çok daha fazla hadiseyi kaydettiklerini belirtiyor. Ancak Nimer’e göre, Adalet Bakanlığının problemi, Amerikan Müslüman camiası ile bağlantılarının iyi olmaması. Bu nedenle ayrımcılığa uğrayan Müslümanlar “sadece bir istatistik” olarak kalmamak için, Adalet Bakanlığından çok, “meseleyi çözebileceğini umdukları” CAIR gibi organizasyonlara ihbarda bulunuyorlar.

Bob Edgar ise Adalet Bakanlığının İslami yardım organizasyonlarının tamamını bir şekilde terörizmle boyayan yorumlarından dolayı hayal kırıklığına uğradığını belirtiyor ve şöyle diyor: “Bakanlık, Katrina kasırgasında yardıma koşan ve bazı Hristiyan ve Yahudilerden daha fazla kaynak toplayan birçok Müslüman organizasyon olduğuna işaret etmekte geç kaldı.”

ABD’de 35 farklı kilise geleneğini temsil eden 45 milyon Hristiyan’ı şemsiyesi altına alan NCC, Müslümanlarla işbirliği yapıp önyargıları aşmak üzere Hristiyanlara İslam’ı anlatmak için özel olarak hazırlanan “Tanrı Birdir: İslam’ın Yolu” adlı kitaptan 50 bin adet bastırılmış ve üyelerine dağıtmış. Edgar, ABD’nin İslam imajında önümüzdeki birkaç yıl içinde “büyük bir değişiklik” olacağına inanıyor. Georgetown Üniversitesi’nden Prof. John Esposito ise halkın çoğunluğunun “İslamofobik” olmadığını, ancak “güçlü, büyüyen ve kayda değer” bir İslamofobik “azınlık” bulunduğunu belirtiyor. Prof. Esposito, “ABD hükümetinin İslamofobi salgını ile mücadelesi sizi tatmin ediyor mu?” sorumuza, “Şu an itibarıyla bunu söylemek zor.” karşılığını veriyor. “Dışişlerinde bir kaygı var. Ama meselenin tanınması ve bu fenomenle nasıl iştigal edileceği noktasında hâlâ bebeklik dönemindeler.” diyen Esposito, Amerika’da büyük İslamofobi vakaları olursa ülkenin dünyadaki imajının etkileneceğinden, meselenin o zaman daha yüksek oranda idrak edileceğini tahmin ediyor. ABD ve Avrupa’nın insan hakları raporları hazırlarken uluslararası alana bakmaya meyilli olduklarını, ancak birbirlerine pek bakmadıklarını ifade eden Esposito, “İslamofobi fenomeniyle ilgili konuşurken Avrupa’nın bazı yerlerindeki olaylara ışık tutmak gerekiyor ve Amerikan yönetimi için bu konuda seslerini yükseltmek önemli hale geliyor.” şeklinde konuşuyor. “Amerika, Fransa’daki başörtüsü meselesine ve diğer ayrımcılıklara ilişkin kaygılarımızı dile getirme hususunda yeterince açık sözlü olmalı” diye ekliyor Esposito.³¹⁹

CAIR’in 2006 yılında yaptığı ve “Amerika Birleşik Devletlerinde Müslüman Algısı”nı irdelediği araştırmanın raporu da konuyla ilgili önemli bir kaynak niteliğinde.³²⁰

³¹⁹ <http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=338039> - 14/12/2006

³²⁰ <http://www.geocities.com/hareketzamani/cair2006.pdf> - 14/12/2006

Adalet ve Cezalandırma Sistemi

Amerika'nın insan hakları ihlalleri, bir dizi alt düzey sorumlunun hatasından değil; üst düzey devlet yetkililerinin bilinçli tercihlerinden kaynaklanıyor. Bunu açıklayan en genel ifade, adalet ve cezalandırma sistemindeki hukuksuzluklar ve ifade özgürlüklerine yönelik yasa dışı muamelelerdir. ABD, “terörist” diye nitelendirdiği her kişiyi yargı kararı olmaksızın cezalandırmaktadır.

11 Eylül olaylarından sonra artan hukuk dışı tutuklamalar ve işkence haberleri bu yıl da basında geniş yer aldı. ABD’de Alexandria Federal Mahkemesi, Ahmet Ömer Ebu Ali adlı Ürdün asıllı Amerikan vatandaşı, “Başkan George Bush’a suikast planlamak ve terör örgütü el-Kaide ile birlikte hareket etmek” suçlarından 30 yıl hapse mahkûm etti. ABD Adalet Bakanlığı, “11 Eylül saldırılarından sonra ABD’nin karşılaştığı en tehlikeli teröristlerden biri olduğunu” iddia ettiği Ebu Ali’nin ömür boyu hapse mahkûm edilmesini istemişti. İddia makamı ise 2002 yılında Suudi Arabistan’a giden Ali’nin “terörist olmak istediğini, çünkü ABD Başkanı Bush’u kâfirlerin lideri olarak gördüğünü, Ali’nin Suudi Arabistan’da üst düzey bir el-Kaide lideri ile tanıştıktan sonra silahlı eğitim aldığını” iddia etmişti. Ürdün kökenli Amerikan vatandaşı olan Ali’nin avukatı Hurum Vahit ise karara itiraz edeceklerini belirterek, müvekkiline işkence yapıldığını söyledi. Vahit, 20 ay Suudi Arabistan’da hücrede tutulduktan sonra ABD’ye getirilen Ali’nin çıktığı mahkemede tüm suçları reddetmesini ve iddia makamının ise işkence altındaki itirafname hariç hiçbir delil sunamamasını örnek gösterdi.³²¹

Dünyanın pek çok ülkesinde idamın yasaklanması için yoğun bir çaba sürerken Amerika, toplumsal huzur adına idamları sürdürüyor. ABD’nin Teksas eyaletinde cinayetten suçlu bulunan bir kişi idam edildi. Bir anne ile oğlunu 9 yıl önce öldürmekten idam cezasına çarptırılan Jermaine Herron (27), zehirli iğneyle infaz edildi. Herron, Teksas’ta bu yıl idam edilen 9’uncu kişi oldu. Bir başka haberde ise, Kaliforniya’da bir bölge hâkiminin zehirli iğneyle idam etmekte kullanılan metodun “acımasız ve olağan olmayan bir ceza niteliği taşıdığı” gerekçesiyle anayasaya aykırı olduğuna hükmetmesinin ardından, ABD’nin Florida Valisi Jeb Bush’un Florida eyaletindeki bütün idamları durdurma kararı aldığı yazıldı.³²²

Amerika’ya tepkiler yağdıran diğer bir hukuki ve siyasi durum da Başkan Bush’un ekim ayında imzaladığı terör yasası oldu. Başkan Bush’un imzasıyla yürürlüğe giren yasaya karşı olanlar, bunun Amerikan Merkezi Haber Alma Teşkilatına (CIA) gizli sorgulamaları sürdürme ve işkenceye çok yakın yöntemler uygulama olanağı sağladığını savunuyor. Yasa ayrıca, Amerikan yönetimine mahkûmlara davranış konusundaki uluslararası kuralları yorumlayabilme

³²¹ <http://www.8sutun.com/node/10016> - 14/12/2006

³²² http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=6584 - 14/12/2006

imkânı tanıyor. Yeni bir askeri mahkeme sistemi kurulmasını da öngören yasa, terör zanlılarına eskiye göre önemli haklar tanısa da her bir zanlının bir avukat tarafından savunulmasını ortadan kaldırıyor ve onları diğer askeri ve sivil mahkemelerde tanınan haklardan mahrum bırakıyor. Bush yönetimi, bu yasayla CIA ajanlarının savaş suçlarından yargılanmasını engellemeyi de hedefliyor. Tartışmalı “düşman savaşçı” kavramının kapsamını genişleten yasa, terör zanlılarının resmen suçlanmaksızın gözaltına alınmalarına izin veriyor ve onların sivil mahkemelere temyiz başvurularını kısıtlıyor.³²³

Amerikan hapishanelerinde şiddetten tecride, mahkûmların sağlık problemlerine kadar çeşitli sorunları inceleyen ve çözüm önerileri sunan rapor Amerikan Hapishanelerinde Güvenlik ve Suiistimal Komisyonu tarafından Haziran 2006’da yayınlanmıştır.³²⁴

Hapishaneler

Şu tartışmasız bir gerçektir ki, Amerikan hapishanelerindeki (erkek mahkûmlar arasındaki) cinsel taciz ve ırza geçme vakaları çok az bilinmektedir. Konuyla alakalı yeterli veri bulunmamakla beraber son yıllarda artan mahkûm sayısı, bu yetersizliği bir adaletsizliğe dönüştürmüştür. Ancak şu hatırd tutulmalıdır ki, her yüz kırk insandan birisinin parmaklıklar arkasında olduğu bir ülkede, hapishanelerdeki cinsel taciz ve ırza geçme konusu göz ardı edilemez.

Amerikan Hapishanelerindeki Genel Durum

Dünya'nın diğer ülkeleriyle kıyaslandığı zaman, ABD hapishanelerindeki mahkûm sayısı inanılmaz rakamlara ulaşmaktadır. ABD hapishanelerinde yaklaşık iki milyon yetişkin bulunmaktadır ki bu da her yüz kırk insandan biri demektir. Bir başka açıdan bakıldığında ABD de yaşayan her 100,000 kişiden 727'si tutuklanmış durumdadır³²⁵. Dünyada birkaç istisna dışında hiçbir ülke bu rakama yaklaşamamaktadır. Örneğin çoğu Avrupa ülkesinde bu oran 100,000 kişide 100'den daha azdır. ABD'de mahkûm sayısında belli zamanlarda çeşitli dalgalanmalar olmasına rağmen mahkûm sayısı uzun yıllar göreceli olarak durağan kalmış fakat özellikle 1970'lerde itibaren, 1980'lerde ve 1990'larda hızlı bir artış göstermiştir. 1985'te 350,000 olan mahkûm sayısı, 1990'da 1,100,000'e ulaşmış, bu tarihten itibaren de yıllık ortalama %6,5 bir büyüme hızına kavuşmuştur³²⁶.

³²³ http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=192741 - 14/12/2006

³²⁴ http://www.prisoncommission.org/pdfs/Confronting_Confinement.pdf - 14/12/2006

³²⁵ MAZLUMDER İstanbul Şubesi ABD İnsan Hakları İhlalleri Raporu- Eylül 2006

³²⁶ MAZLUMDER İstanbul Şubesi ABD İnsan Hakları İhlalleri Raporu- Eylül 2006

ABD hapishanelerindeki mahkumların %90'ını erkekler oluşturmaktadır. Dışarıdaki toplumla karşılaştırıldığında, hapishanelerde etnik azınlıkların ve siyahların oran olarak daha fazla oldukları görülmektedir. Siyahlar toplam hapishane mevcudunun %44'ünü, beyazlar da %40'ını oluştururken; Hispanikler %15'ini teşkil etmektedir. Geriye kalan %1 ise diğer azınlıklardır³²⁷.

Mahkumların büyük kısmı 18 ile 40 yaşları arasındadır. Fakat son yıllarda 18 yaşından küçükler de yetişkin hapishanelerine konulmaya başlanmıştır³²⁸. Yoğunluktan ve görevli yetersizliğinden dolayı ABD hapishanelerinde haraç ve şiddet kol gezmektedir. Görevlilerin uyguladığı şiddetten daha ziyade mahkumlar arasında şiddet ve kötü muamele vardır. Mahkumların %70'inin her yıl diğer mahkumların saldırısına uğradığı bilinmektedir³²⁹.

Aynen sokaklarda olduğu gibi çeteler de ABD hapishanelerinde faaliyet göstermektedir. 1992'de yapılan bir araştırmaya göre 1,000 farklı çetenin 46,000 üyesi bulunmaktadır³³⁰. Bu çeteler genellikle birbirlerine düşman olan çetelerdir ve üyelerinin de şiddet eylemlerinin içinde bulunma oranı daha yüksektir.

Mahkumlar veya gardiyanlar tarafından diğer mahkumlara uygulanan şiddet ve kötü muamele genellikle etkili bir şekilde soruşturulamamaktadır. Bunda yeterli kontrollerin yapılmaması ve sadece şikayet halinde soruşturma açılabilmesi önemli etkenlerdir.

Toplumsal hayatlarının bir yansıması olarak, hapishanelerde de siyahlar ile beyazlar arasında bir mücadele bulunmaktadır. Mahkumların sosyal yaşantıları ırkları ve üye oldukları çetelere göre şekillenmektedir. Sadece siyahlar ile beyazlar arasında değil, beyazlar ile Hispanikler, Hispanikler ile siyahlar arasında da çekişme bulunmaktadır.

Irak İşgali

Amerika 3 yılı aşkın bir süredir Irak'ta sürdürdüğü işgale devam etmektedir. İşgal, başlangıçtan bu yana yüzbinlerce insanın ölümüne, bir o kadarının da yaralanmasına neden olmuştur. BM ve çeşitli insan hakları gruplarının bölgedeki sağlık sorunlarına ve bazı mağduriyetlere dikkat çekmesi, sorunları bir nebze olsun hafifletmedi. Hukuk otoriteleri de bu işgale tepkililer. Aralık ayı başında yer alan haberler, Irak'ta bir iç savaşın sinyallerinin verildiğini yazıyordu.³³¹

327MAZLUMDER İstanbul Şubesi ABD İnsan Hakları İhlalleri Raporu- Eylül 2006

328MAZLUMDER İstanbul Şubesi ABD İnsan Hakları İhlalleri Raporu- Eylül 2006

329MAZLUMDER İstanbul Şubesi ABD İnsan Hakları İhlalleri Raporu- Eylül 2006

330MAZLUMDER İstanbul Şubesi ABD İnsan Hakları İhlalleri Raporu- Eylül 2006

³³¹ http://www.haberler.com/haber_597325.asp - 14/12/2006

Irak işgali hem Irak'ta yaşayan sivilleri hem de Amerikan ordusunda görev yapan askerleri mağdur etmektedir. Yüzlerce Amerikan askerinin ruhsal sağlıklarının bozulduğu, bazı askerlerin ordudan kaçtığı yönündeki haberlerle Irak'tan gelen "Amerika'nın başarısız oluşu" haberlerinin Amerikalıların hükümete olan güvenini sarsması, Irak işgalinin Amerika'ya ödettiği bedeli göstermektedir.

Vicdan azabı çeken askerler, görevlerini terk etmelerinin ardından ya da görev sonrasında internet sitelerinde veya yazdıkları kitaplarda "itiraflarda" bulundular. Irak'ta sivillere uyguladıkları işkence ve katliamlarla tepki çeken Amerikan askerleri, mahkemede verdikleri yeminli ifadede emirleri üstlerinden aldıklarını itiraf ettiler. Irak'ın Selahaddin vilayetinde 9 Mayıs'ta düzenlenen "Murray" kod adlı operasyonda sivilleri öldürmekle suçlanan 4 asker, soruşturma kapsamında verdikleri yeminli ifadede, operasyonda "askerlik çağına gelen tüm erkekleri öldürme" talimatı aldıklarını söyledi.³³² CIA'in en kıdemli ajanlarından Nakhleh'in "terörizmle savaş" ve Irak hakkındaki çarpıcı açıklamaları, Amerika'nın Irak'ta hukuk dışı varlığını anlama noktasında somut deliller sunuyor. ABD için bölgeden "çıkış stratejisi"ne ihtiyaç duyulduğu, Saddam ve Bin Ladin bağlantısına ilişkin kanıtın olmadığı bu açıklamada yer alan ifadelerdendir.³³³

Göçmen Sorunları

Amerika, çeşitli ırkların bir arada yaşadığı bir ülkedir ve ülkeye büyük oranda göç talebi bulunmaktadır. Fakat özellikle de Güney Amerika'dan gelen göçmenler ülkede "ırkçı" tutumlara maruz kalmaktadır. Ayrıca devletin göçmenlere yönelik tutumları da göçmen sorununda yaşanan olumsuzlukların kaynağı olmaktadır.

Mart ayında yaklaşık 1 milyon insan Los Angeles'ta gösteri düzenledi. Gösteriyi organize edenlerden Javier Rodriguez, ırkçı olmayan ve insani olan bir göçmenlik sisteminin olmasını istedi.³³⁴ Amerika'nın Meksika sınırına duvar örme kararı, yeryüzündeki duvarlara bir yenisi daha mı ekleniyor, sorusunu akıllara getirdi. Kararın uygulamaya geçmesinden en çok Meksikalılar ve Latin Amerika göçmenleri şikâyetçi; çünkü ülkedeki göçmenlerin çoğunluğunu Meksika halkı oluşturuyor.³³⁵ 10 Nisan göçmen hakları hareket gününde Amerika'da gösteri düzenlendi; illegal göçmenlere ağır cezalar getiren yasa taslağına karşı olanların destekleyebileceği anketler düzenlendi.

³³² http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=173090- 14/12/2006

³³³ http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=5542&Grup=NORMAL- 14/12/2006

³³⁴ http://www.worldbulletin.net/haber_detay.php?haber_id=753- 14/12/2006

³³⁵ <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=187903-> 14/12/2006

Değerlendirme

Amerika Hükümeti, muhalif olgusuna tahammül edemeyen bir ülkedir. Cenevre Sözleşmesine, BM kararlarına ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde yer alan maddelere riayet etmeyen bilinçli bir politika izlendiğini söylemek mümkün. Amerika’da seçimler yaklaşıyor ve Başkan Bush’un siyasi muhalifleri sert bildirilerde bulunuyor. Ülkede artan yolsuzluklar ve Irak işgalinin kaos haline gelmesi, halkın Bush’a olan güvenini ve desteğini de sarsmış durumda. Kötü muamele ve işkenceler, Bush yönetiminin terörle mücadele stratejisinin bir parçasıdır ve bu, insan haklarını baltalayan bir durumdur. ABD, elindeki bazı zanlıları, sorgulanmak üzere Doğu Avrupa ve birçok Ortadoğu ülkesine yollamaktadır. Zanlıların gönderildiği ülkeler arasında Fas, Ürdün ve Mısır gibi, sorgulamalarda işkencenin kullanıldığı ülkeler de bulunmaktadır.

ARJANTİN

Arjantin, Latin Amerika’nın en gelişmiş ülkesi olarak kabul edilmektedir. Şiddetli siyasal çalkantılara maruz kalan Arjantin, 1982’de İngiltere’ye karşı başlattığı Falkland Savaşı’nda küçültücü bir yenilgiye uğramıştır. Büyük rakamlara varan dış borçlar ve yüksek orandaki enflasyon, ekonomik alandaki sorunların önemini göstermektedir. Daha çok yetiştirdiği futbolcular ile tanınan ülkenin insan hakları karnesine bakalım:

Adalet ve yargı sisteminde yer alan problemler, Arjantin’de yaşanan insan hakkı ihlallerinin ilkinin oluşturmaktadır. Hükümetin yargı organından kaynaklanan pek çok insan hakkı ihlali, beraberinde devlet güvenlik güçlerinin neden olduğu ihlalleri de getirmektedir. Ülkede sık sık meydana gelen eylem, gösteri ve protestolar, yaşanan huzursuzlukların en büyük ispatıdır. Polis, bu yasa dışı ya da izinsiz gösterilere müdahale etmek istediğinde ortaya vahim sonuçlar çıkmaktadır. Yaşanan cunta ve diktatörlük yıllarındaki zulümlerin etkisi ise ülkede hala devam etmektedir.

Arjantin polisi genellikle uluslararası geçerliliği olan normları dikkate almamakta, ölümcül güç kullanmak gibi seçeneklere başvurmaktadır. Siyasi hareketler ve güvenlik güçleri arasında yaşanan olaylarda meydana gelen bazı yaralanma ve ölüm havadislerine birkaç örnek verelim: Santa Cruz eyaletindeki petrol işçilerinin lideri olan sendikacının gözaltına alınmasını protesto etmek için karakol basan İşçi Partisi (PO) üyeleri bir polisi vurdu, beşini de yaraladı.

Jorge Sayago adlı polisin ölümüne yol açan eylem üzerine Emniyet Müdürü Navarro, polislerin silah kullanmadığını ifade etti. Diğer yandan, Santa Cruz eyaletinin Buenos Aires temsilciliği önünde toplanan sol çevreler, sorunun kaynağının bölgedeki işçi düşmanı politikalar olduğunu belirttiler. Arjantin'in en sert polis teşkilâtlarından birine sahip olan Santa Cruz'da bundan bir buçuk sene önce hamile bir kadın, polisler tarafından vahşice tekmelenmiş ve yerlerde sürüklenmişti.³³⁶ Buenos Aires eyaletinde görevli 33 polisin özel hayatlarında aile bireylerine karşı şiddet uyguladıkları gerekçesiyle teşkilattan ihraç edilmesi üzerine aile içi şiddet vakalarının bildirilmesi için eyalet bünyesinde faal olan telefon masaları kuruldu. Çalışan operatörler, şiddet faillerinin mesleklerine dair istatistiklere sahip olmamakla beraber, kendilerini arayanlar arasında hayli yüksek sayıda polis yakını olduğunu belirtiyor.³³⁷

Diktatörlük Döneminin İzlerini Silme Çabaları

Diktatörlük döneminde yaşanan zulüm ve işkenceler, Arjantin tarihinin en karanlık dönemleri olarak adlandırılıyor. Diktatörlük döneminden kalan çok sayıdaki dosya ve mahkeme, her gün biraz daha açıklığa kavuşuyor. Arjantin Hava Kuvvetleri, 9 Mart Perşembe günü yaptığı bir açıklamayla, 24 Mart 1976 darbesiyle başlayan diktatörlük yıllarında yaşanan olaylardaki sorumluluğundan dolayı ülkeden özür dilediğini bildirdi. Söz konusu dönemde kanun dışına çıkıldığını belirten General Schiaffino, her türlü ahlakî ve etik değerlerin ihlâl edildiğini sözlerine ekledi.

Mahkemelerin giderek daha adil davranmaya başladığı Arjantin'de eylül ayında bir ilk yaşandı. Askeri yönetim döneminde polis şefi olarak görev yapan 77 yaşındaki Miguel Ethekeolatz, “soykırım” kapsamında hüküm giyen ilk yetkili oldu. Cunta döneminde işlediği cinayetler ve işkence uygulamalarından dolayı emekli polis şefi ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. Davayı izleyen insan hakları örgütleri ve askeri yönetim sırasında yakınlarını kaybedenler, mahkûmiyet kararını memnuniyetle karşıladı.

Arjantin Yüksek Mahkemesinin soykırım ve insanlığa karşı işlenmiş diğer suçlarda af, zaman aşımı veya dokunulmazlık söz konusu olamayacağına dair geçtiğimiz yıl aldığı karar uyarınca, diktatörlük yıllarının suç defterleri yeniden açılmış ve pek çok soruşturma başlatılmıştı. Yine bu dönemde Arjantin, yargıdan kaçarak Meksika ve İspanya gibi ülkelere sığınan işkenceciler hakkında terörizm ve soykırım suçlusu oldukları gerekçesiyle uluslararası arama kararı çıkartmış ve bunların bir kısmı yakalandıkları ülkelerde yargılanarak mahkûm edilmişlerdi. El Turco Julian, söz konusu yüksek mahkeme kararı ertesinde yeniden başlatılan

³³⁶ <http://www.hareketzamani.com/forum/index.php?topic=632.0> 17/12/2006

³³⁷ http://risal.collectifs.net/article.php3?id_article=1807#nb1 -- 17/12/2006

yargılamalar kapsamında Arjantin’de mahkûm edilen ilk kişi. 1976–1983 yılları arasındaki askeri diktatörlük döneminde işlenen devlet terörizmi suçlarına karışanların yargılandığı Arjantin’de, “El Turco Julian” adıyla tanınan eski polis memuru Julio Simon, 25 yıl hapis cezasına mahkûm edildi.³³⁸

Arjantin’de yaşanan insan hakkı ihlallerinden bir diğeri de göçmen sorunlarıdır. Latin Amerika’nın en yoksul ülkesi olan Bolivya, Şili ve Paraguay gibi ülkelerden yüksek oranda göç alan Arjantin’de 8 Nisan 2006’da meydana gelen fabrika yangının ardından kaçak göçmen krizi yaşandı. Yangının ardından sokağa dökülen ve eylemler gerçekleştiren çok sayıda işçi kötü muamele gördüklerini söyledi. Tekstil İşçileri Sendikası temsilcileri, şehrin 400’den fazla kaçak atölyesinde bir ay içerisinde işçilere karşı en azından 8.000 kötü muamele olayı yaşandığını açıkladı. Bu kötü koşullardaki atölyelerde çalışma izni olmayan 100.000 kişi, maaşlarını alma garantisi de olmadan ayda 100 dolara çalışıyorlar. 2003 yılından beri mahkemelere, atölyelerdeki kölelik koşulları ile ilgili binlerce şikâyet geldi. Birçok kere işçiler gördükleri kötü muameleyi, tehdit ve dayakları polise bildirdi; ancak şikâyetçilerin kimlik kartı olmadığı için hiçbir şey yapılmadı. Arjantin sendikalarının, yasal olmadıkları için üyeliğe kabul etmedikleri Bolivyalı işçilerin kurdukları UTC sendikası, birçok tekstil işçisinin kölelik koşullarını medyaya bildirdikleri için ölüm tehditleri aldığını açıkladı. Hükümet, kaçak olarak çalışan atölyelerde denetim başlattı ve ayrıca ülkedeki tahminen 750 bin kaçak işçiye yasal statü kazandıracak bir planı uygulamaya koydu. Arjantinli yetkililer, yeni önlemler sayesinde göçmen işçilerin sömürülmesinin önüne geçilebileceğini söyledi.³³⁹

Diktatörlük yılları ile yüzleşerek bozuk adalet ve yargı sistemini düzeltme girişimlerine başlayan hükümet, siyasal nedenlerle ülkeden göç etmek zorunda kalanların maddi kayıpları için tazminat ödeme kararı aldı. Bu öneri, 2004 yılında Cumhurbaşkanı Nestor Kirchner yandaşı meclis üyelerinden, insan hakları komisyonu üyesi Remo Carlotto tarafından gündeme getirilmişti. Yasadan sadece Arjantinliler değil, yabancılar da yararlanabilecek.

Arjantin’de polis yetkililerinin hukuki normları hiçe sayarak halka şiddet kullanmaları, Arjantin’in bir an önce halletmesi gereken bir durumdur. Diktatörlük rejimlerinden yıllardır yaka silken Arjantin, bu yılların etkisini hala yaşamaktadır. Arşivlerini açarak gerek geçmişi gerekse anı sorgulayan hükümet, adalet sisteminde olumlu gelişmeler göstermektedir. Ülkedeki göçmenlerin çok fazla olması ve hala rayına oturmamış bir hukuki sistemin olması, göçmen sorunlarına neden olmaktadır.

³³⁸ http://www.latinbilgi.net/index.php?eylem=yazi_oku&no=669 -- 17/12/2006

³³⁹ 18.05.2006.Arjantin

<http://lahy.wordpress.com/2006/05/18/bolivyalı-isciler-arjantinde-kolelik-kosullari-icinde-calisiyorlar/>

BREZİLYA

Brezilya, Güney Amerika'nın en büyük yüz ölçümüne sahip ülke. Karnavalları ile tanıdığımız Brezilya, karnavalların renkli görüntüsünün aksine, Güney Amerika'da insan hakları ihlallerinin en yoğun yaşandığı ülke aynı zamanda. Hala devam eden ve modern kölecilik olarak adlandırılan “kölecilik”, silah kaçakçılığı, tecavüz ve haksız ölümler, hapishanelerde yaşanan hak ihlalleri ve bu yüzden patlak veren isyanlar, ülkede yaşayan yerlilere karşı uygulanan şiddet ve cinayetler bu ihlallerin ana başlıklarını oluşturmaktadır.

Brezilya'da insan hakları ihlallerinin en yoğun yaşandığı konulardan biri yerli halka karşı yapılanlardır. 31 Mayıs'ta yayımlanan, Antropologist Lucia Rangel'ın hazırladığı “Brezilya'da Yerli Halklara Karşı Şiddet” başlıklı rapora göre, son üç yıl içinde Brezilya'da yerli halktan 127 kişi öldürüldü. Rapor, Mato Grosso'da Guarani-Kaiwa yerlilerinin karşılaştığı baskı, zulüm ve cinayetleri soykırım olarak niteledi. Cinayetlerin birçoğunun planlanarak işlendiğini belirten rapor, öldürmeye teşebbüs, ölüm tehditleri, fiziksel ve cinsel saldırı olaylarının giderek arttığını yazdı. Rapor, yerli halkların uğradığı saldırılar ve cinayetler ile, büyük Brezilya tarım devlerinin ihracata yönelik üretim yapmak için faaliyetlerini Amazon bölgesinde geliştirmeleri arasında bağlantı kuruyor.³⁴⁰

Dünya ülkelerinde kölelik kalkmışken ya da azalmaya başlamışken bu durum maalesef Brezilya'da hala mümkün olmamakta; kölelik, Brezilya'da artan bir hızla devam etmektedir. IPS'ten Mario de Queiroz'un haberine göre; Brezilya, köleciliğin yaygın olduğu ülkelere biri. Ne var ki yapılan yasal düzenlemelerin yetersiz olduğu, bir asrı aşan sürenin ardından hala devam eden probleminden anlaşıyor. Bu durumun sebeplerinden birisi de toprak adaletsizliği; zira toprakların % 80'ine, nüfusun yalnızca % 10'luk bir kesimi sahip. Dolayısıyla kırsal alanda yaşayan diğer insanlar hayatlarını devam ettirebilmek için toprak sahiplerinin emri altında çalışmak zorunda kalıyor. Kölelik karşıtı kampanya liderlerinden Peder Ricardo Rezende, köleliğin Brezilya'da 1889 yılında resmen yasaklanmasına karşın, resmi tahminlere göre 25 bin civarında olan köle sayısının, aslında çok daha fazla olabileceğine işaret ederek gerçek sayının 250 bin olabileceğini söylüyor. Son hükümet verilerine göre, geçen yıl 4 binden fazla kölenin,

³⁴⁰ “Brezilya'da Yerli Halk Soykırımı ile Karşı Karşıya”. (11.06.2006):
<http://lahy.wordpress.com/2006/06/11/brezilyada-yerli-halk-soykirim-tehlikesi-ile-karsi-karsiya/>

Brezilya yetkilileri tarafından serbest bırakılması sağlandı. Ancak kölelik karşıtı kampanyacılar, halen yüz binlerce kişinin kölelik koşullarında yaşayıp çalıştırılıyor olmasından şikâyetçi.³⁴¹

Uluslararası Af Örgütü ve TransArms Örgütünün yayınladığı raporda, silah simsarları ve taşıyıcıları ağının büyüterek öldürmelerin, tecavüzlerin ve işkencenin körüklendiği öne sürüldü. Raporda, “Sürekli genişleyen silah simsarları, lojistik şirketleri ve nakliyeciler zincirinin tüm dünyada yoğun insan hakları ihlallerini körüklemesini durdurmak için acilen silah denetimiyle ilgili zayıf ve çağdışı tedbirlerin güçlendirilmesi gerekiyor.” denildi. Söz konusu raporda pek çok ülkenin adı geçmektedir ve Brezilya da bu ülkelerden bir tanesidir. Ülkesindeki vahim duruma isyan eden U2’nin önde gelen isimlerinden Bono, Brezilya hükümetini insan hakları konusunda saygılı olmaya çağırdı. İki gün süren konserde konuşan Bono, ülkedeki açlık ve sefaletin de son bulmasını istedi.³⁴² Hollanda-Britanya şirketinin Brezilyalı bir üreticiden alıp Suudi Arabistan ve Mauritius’a götürmekte olduğu yüklü miktarda mermi ve patlayıcıya Güney Afrikalı yetkililerce, aktarma lisansı bulunmadığı gerekçesiyle el konuldu. Suudi Arabistan’da işlenen ağır insan hakları ihlallerine rağmen Brezilya, silah ihracatına izin vermişti.³⁴³

Hükümet güvenlik güçleri ve ordu mensuplarının yol açtığı ihlaller ise oldukça fazla. Ülkeyi korumakla görevli bu güvenlik mensupları, Brezilya’daki olayların tüm dünyada bilinen “hükümet terörü” olarak isimlendirilmesine neden olmaktadır. *Latinbilgi*’nin 7 Mart tarihli haberi, duruma örnek teşkil edecek türden: Brezilya ordusu, Rio de Janeiro’nun “favela” diye adlandırılan yerleşim yerlerine tank ve helikopterlerle operasyon düzenledi. Uyuşturucu kaçakçılarıyla mücadele etmek amacıyla olduğunu söyleyen Brezilya ordusu, halka 1200 askerle saldırdı. Gelen haberlere göre, 15 yaşında bir gencin öldüğü söyleniyor. Yoksulluğun neredeyse en büyük suç sayıldığı Brezilya’da devlet terörü her yıl karnaval sonrası dönemde artıyor. Dünyanın en büyük turistik etkinliklerinden olan Rio karnavalı boyunca favela halkını seks işçisi ve uyuşturucu satıcısı olarak çalıştıran Brezilya devleti, karnaval bitimindeyse bu insanlar üzerinde terör estiriyor.³⁴⁴ Brezilya’da polis özellikle yoksul kesimlere yoğun bir şekilde şiddet uyguluyor. Ülkede yaşanan hak ihlallerinin başında kontrollü güç olan kolluk kuvvetlerinin görevi kötüye kullanması ve yargısız infazların yaşanması geliyor.

Hapishanelerdeki Vahim Durum

Brezilya hapishanelerinde yaşam koşulları, insanlık dışı olarak tanımlanmaktadır; öyle ki hapishaneler çok kalabalıktır ve birçok yerde mahkûmlar yatacak bir yatağa bile sahip değildir.

³⁴¹ Tom Philips, “4 Bin Brezilyalı Köle Salıverildi”, *The Guardian*, (18.01.2006).

³⁴² “Bono Calls on Brazil to End Oppression”, *HRW Report*, (21.02.2006).

³⁴³ “Silah Simsarlarının Ağı Büyüyor”, *UAÖ Raporu*, (10.05.2006).

³⁴⁴ http://www.latinbilgi.net/index.php?eylem=yazi_oku&no=479 -23/12/2006

Ülkenin hukuk barolarının “toplama kampları” olarak nitelediği hapishanelerde insan hakları savunucuları, sistematik işkence ve kötü muameleye maruz bırakılmaktadır. Kilise yetkilileri ise, hapishanelerde çetelere katılmadan yaşamının imkânsız olduğunu belirtiyor.

Mayıs ayında Sao Paula Cezaevinde ve eş zamanlı olarak 36 hapishanede de baş gösteren isyanlar, bu haksızlıkların ve kötü muamelelerin bir sonucu niteliğinde cereyan etti. Organize suç örgütlerinin başlattığı isyanda, yüzlerce hapishane görevlisi rehin alındı, onlarca kişi öldürüldü. Ülkedeki en büyük suç şebekesinin polisi hedef alan saldırılarının ardından, Brezilya polisi de kentte adeta “insan avı” başlattı. Çatışmalarda 44’ü polis, 137 kişinin yaşamını yitirdiği belirtilirken, ölü sayısının, meslektaşları öldürülen polislerin “intikam operasyonları”na başlaması nedeniyle arttığı bildirildi.

Rio de Janeiro Üniversitesi profesörlerinden Ignacio Cano: “Emniyet güçlerinin tavrı, en basit memura dahi, iyi yolda gittiği ve devam etmesi gerektiği yönünde mesaj veriyor. Üst düzey yetkililer, polis memurlarının gururunu onarmaya çalışırken aslında vatandaşların korunma hakkını ellerinden alıyor.” dedi. Saldırılarda polis ailelerinin hedef alınmasının intikam operasyonlarında “tetikleyici güç” olduğunu belirten Cano: “Son saldırılar ve kökleri, Brezilya’da yeni gündeme gelen ya da yaşanan olayların bir sonucu değil. Saldırıların özünde sorunlu adalet sistemi, işsizlik, eğitimsizlik ile cezaevlerindeki ağır koşulların büyük bir etkisi var. Bu sorunlar, kaybedilmiş bir kuşak yarattı ve bu kuşak istemese de, kendini suç dünyasının ortasında buldu.” ifadelerini kullandı. Brezilya polisinin organize suç eylemlerine misilleme olarak yürüttüğü operasyonlarda 100’den fazla kişinin öldürülmesi sonrasında ise savcılar soruşturma başlattı.³⁴⁵

Brezilya’nın insan hakları karnesindeki sicili oldukça kirli. Adalet ve cezalandırma sistemindeki çarpıklıklar hala devam etmektedir. Ülkede suç işleme oranı gittikçe arttığı için yetkililer daha çok insanı hapishanelere atmak istemektedirler; ne var ki hapishanelerin durumu pek de iç açıcı değil. 1998’de köleliğin kaldırıldığı söylene de ülkede yoğun bir kölecilik sorunu yaşanmaktadır. Brezilya İnsan Hakları Komisyonunun da beyan ettiği gibi, yoksulluk yüzünden insanlar haklarını arayamamakta ve mahkemeye başvuramamaktadır.

³⁴⁵ “Brezilya Hapishane İsyanları”: <http://lahy.wordpress.com>. – 23/12/2006

HAİTİ

Eski bir Fransız sömürgesi olan Haiti, Amerika kıtasında, Amerika Birleşik Devletlerinden sonra bağımsızlığını ilan eden ikinci ülkedir. Buna karşın bugün Batı yarım kürenin en fakir ülkesidir ve yönetiminde bir anarşi durumu halen devam etmektedir. Haiti, 1804'te kazandığı bağımsızlığına rağmen 1826'da Panama'da yapılan bağımsız Amerika ülkeleri toplantısına dahil edilmemiş ve ABD tarafından 1862'ye kadar tanınmamıştı. I.Dünya Savaşında 1915 yılından 1934'e kadar ABD Haiti'yi işgal ve kontrol altında tuttu. Haiti, 20. yüzyıl boyunca da darbeler, katliamlar ve iç savaşlardan kurtulamadı.

Haiti'de sorunlar çok çeşitli; ancak en büyük iki sorun, açlık ve ülkede uzun yıllardır devam iç savaşlar. Bağımsızlığını ilana ettiğinden bu yana darbelerle kendinden söz ettiren Haiti, 80 milyon nüfusu ile yoksulluk sınırında yaşıyor. Sokakların çatışmalara sahne olduğu ülkede, birçok sivil hayatını kaybediyor. Örneğin temmuz ayı bilançosu 85 ölüdür. Ülkede darbe sonrası iktidara gelen ABD destekli hükümet, sindirme ve baskı politikalarıyla yerli halkın en temel haklarını mahrum etmektedir.

Darbeler

Haiti, aradan geçen iki yüzyıl boyunca otuz iki darbeye şahit olmuştur. Bu darbelerden biri de Aristide'ye yapılmıştı. 1995 yılına kadar Katolik bir rahip olan Jean-Bertrand Aristide (1953), Haiti'de babadan oğula geçen bir rejime tanıklık etmiş, 1991 yılında seçimle devlet başkanlığına seçilerek Haiti'de bir ilkin yaşanmasına neden olmuştu. Ancak kısa bir süre sonra bir darbeyle görevinden alınan Aristide, Venezüella ve ABD'ye sürgüne gönderildi. ABD Haiti'nin iç işlerine karışmakta ve ülkedeki bazı örgütleri ve şahısları Başkan Aristide'ye karşı kışkırtmakta ve desteklemekteydi.³⁴⁶ Şu an Güney Afrika'da bulunan Aristide, iki yıl önce ABD tarafından görevinden istifaya zorlanarak ülke dışına çıkarılmıştı. ABD tarafından desteklenen bir darbe sonucu rejimin devrilmesinin ardından tutuklanan Başkan Aristide'nin darbe öncesi hükümetinin başbakanı Yvon Neptune, ağustos ayında serbest bırakıldı. Serbest bırakılmasının ardından bir cankurtaran ile BM tarafından işletilen bir hastaneye gönderilen 59-yaşındaki eski politikacı Neptune'ün sağlık durumunun iyi olmadığı söylendi.

³⁴⁶ <http://lahy.wordpress.com/tag/haiti/> - 23/12/2006

Aristide'den sonra, Mayıs 2006'da seçimleri Rene Preval kazandı. Başkan Preval seçimle göreve gelmiş olsa da Aristide hayranları, eski başkanlarının ülkesine geri dönmesini talep ediyor. Hayranların oluşturduğu yaklaşık 30.000 kişilik bir gösteri grubu, bu talep için Haiti'de yürürüş yaptı. Darbe döneminde pek çok siyaset adamı yargılanmaksızın hapisanelere atılmıştı. Uluslararası Af Örgütü ve diğer insan hakları kuruluşları, uzun zamandır, mahkemeye çıkarılmaksızın hapiste tutulan politik tutukluların bırakılması için çağrılarda bulunuyordu. İlimli Başkan Rene Preval de sürgündeki bütün politikacıların ülkeye geri dönebileceklerini söyledi.

Haiti'de çeteler arası iç savaşlar oldukça yaygın. Bunda şüphesiz istikrarlı bir iktidarın olmamasının ve ülkedeki Birleşmiş Milletler Haiti İstikrar Misyonunun çok büyük payları var. General Urano Bacellat ve ülkedeki BM İstikrar Misyonu komutanlarının, Haiti'nin yerel mahallelerdeki işgali tırmandırdığı biliniyor. 7 Ocak 2006'da intihar mı ettiği yoksa bir suikast sonucu mu öldürüldüğü bilinmeyen General, Porto Principe bölgesindeki mahallelerde BM ordusunun işgalini ve operasyonlarını "daha fazla enerji"yle sürdürme kararları almıştı.³⁴⁷ İnsan hakları eylemcileri, saldırıların gerçek nedeninin rejim muhaliflerinin şiddetle bastırılması olduğunu belirtiyorlar. Yoksul Cite Soleil şehrinden vatandaşlar, Birleşmiş Milletler Haiti İstikrar Misyonunun (MINUSTAH) yerel polisle değiştirilmesini talep ederek bir yürüyüş yaptılar.³⁴⁸

Haiti, dünyanın en fakir, nüfus yoğunluğu en yüksek ve en az ormana sahip ülkelerinden biri. Ülkede yoksulluk yüzünden insanlar doğadan kapabildikleri her şeyi alma çabasında. 10 yıl önce yayımladığı bir raporda Birleşmiş Milletler, ülkenin yüzde 97'sinde ormanlık alanların yok olduğunu söylemişti. Ormanlık alanın az olması nedeniyle, ülkedeki sağanak yağışlar, geriye kalan ağaçları alıp götürebiliyor. Sel sonrası geriye kalan ise daha az toprağın kullanılabilmesi ve daha fazla yoksulluk. Çalışabilir nüfusun % 85'inin işsiz olduğu ülkedeki yoksulluğun sebebi, adaletsiz gelir dağılımıdır. Zengin ile fakir arasında uçurumun olduğu ülke, kuraklaşmaya doğru gidiyor.

Haiti, uyuşturucu tacirlerinin ciddi bir uğrak yeri. Ülkede yaygın olan uyuşturucu ağına polis ve yargı sistemindeki görevlilerin de katıldığı bilinmektedir. Çalkantıları ve bir türlü bitmek bilmeyen iç savaşlarıyla ülke, tam bir kaos havasında. Haiti, BM'nin neden olduğu skandal niteliğindeki haberlerle de bir türlü doğrulamıyor. Darbeler yüzünden kendine gelemeyen ülkede açlık ve yoksulluk had safhada. ABD, ülkedeki bazı çeteleri kışkırtarak ve onlara silah mühimmatı sağlayıp destekleyerek ülkedeki kaosu daha da körüklemektedir. Haiti'deki insan hakkı ihlallerinin en büyük sebeplerinden biri de adalet ve yargı sisteminin çökmüş olmasıdır.

³⁴⁷ *Istanbul Indymedia*, (07.01.2006).

³⁴⁸ http://www.plturkce.org/index.php?yazi_id=229

Kişisel dokunulmazlık ve cezai masuniyet yasaları ihlale sebep olan maddeler olarak gösterilmektedir.

KANADA

Eski adı Kanada Dominyonu olan Kanada, Kuzey Amerika'nın en kuzeyinde yer almaktadır. 1867'de konfederasyon yasası ile kurulmuş bir federasyon olan ülke, anayasal monarşi ile yönetilmektedir. Özgürlükler ülkesi olarak bilinmesine rağmen Kanada'da insan hakları ihlallerine yönelik çok fazla bilgi ve detay karşımıza çıkmaktadır. Kanada hükümetinin "Ermeni soykırımı"nı tanınması, ülkeyi dünya genelinde gündeme oturtan olayların başında geliyor. Göçmen sorunları, Amerika kıtasındaki diğer ülkelerde olduğu gibi bu ülkede de bir hayli yoğun yaşanmaktadır.

En çok hak ihlaline uğrayan kesim, uzun yıllar olduğu gibi yine yerli kadınlardır. Verilen bilgilere göre son birkaç yıl içinde 500 yerli kadının kaybolduğu bilinmektedir. Kendi ailelerinden ve topluluklarından koparılan, yerli olmayanlardan oluşan bir toplumda sistematik bir şekilde ırkçılığa maruz bırakılan yerli kadınlar ve kızlar bulunmaktadır. Bu kadınların bazıları maruz kaldıkları baskılardan kaçarken alkol ve uyuşturucuya sığınmışlardır. Bazıları da kendilerine başka türlü para kazanma imkânı verilmediği için fuhuş sektörüne ya da yasa dışı çetelere katılmak zorunda kalmışlardır.³⁴⁹

Kanada polislerinin göstericilere uyguladığı şiddet, kanunsuz gözaltına alma ve tutuklamaları, zanlılara işkence yaparak suçu zorla ikrar ettirmesi ve zanlılara ateş açması sonucu onların ölümüne neden olması Kanada'da insan haklarının ihlaline örnek gösterilebilecek olaylardandır. BM İnsan Hakları Komitesi Başkanı Chirstine Shane, Kanada'da uygulanan terörle mücadele kanununun uygulama alanının çok geniş olduğunu, emniyet güçleri ve polisin bu ülkede birçok olayı bu kanunlar sayesinde terörist faaliyetler olarak değerlendirebileceğini ve bunun olumsuz birçok sonuç doğurduğunu belirtti.

Kanada, ABD ve İngiltere gibi bazı devletlerin siyasetlerini desteklemeye ve Afganistan ve Irak saldırılarında bu ülkelerin yanında yer almaya başlamıştır. 145'e karşı 149 oyla alınan meclis kararına göre 2009 yılı şubat ayına kadar Kanada askerleri Afganistan'da kalacak.¹⁴

³⁴⁹ "16 Güne 16 Sığınak", (04.12.2006): <http://www.amnesty.org.tr/16gun2006/kanada.html>

Mart'ta, "Dur!" ihtarına uymadığı gerekçesiyle bir Afgan sivilî öldüren Kanadalı polis hakkında başlatılan soruşturma sonrası, Kanadalı askerin meşru davrandığı ve kendisine bir ceza verilmemesinin kararlaştırıldığı bildirildi. Fransa Haber Ajansının bildirdiğine göre kamuoyu yoklamaları, Kanadalıların çoğunun Afganistan'a asker gönderilmesine karşı çıkmakta olduğunu göstermektedir.

2006 yılında çokça konuşulan Kanada ihlallerinden biri de Mahir Arar'ın yaşadıklarıdır. El-Kaide ile ilişkisi olduğu suçlamasıyla tutuklanan, işkence gören, yaşamı altüst olan Suriye kökenli Kanadalı Mahir Arar, uzun zamandır sürdürdüğü hukuk mücadelesini kazandı. Hâkim Dennis O'Connor, 18 Eylül'de kamuoyuna sunduğu 800 sayfalık raporunda, Arar hakkında Kanada güvenliği için tehdit oluşturacak hiçbir kanıt olmadığını belirtti. Arar'ın, Kanada Krallık Jandarması ve istihbarat bilgileri doğrultusunda tutuklandığını ve sınır dışı edildiğini belirten hâkim, Arar ve eşinin "doğru olmayan" bilgiler nedeniyle "el-Kaide ile ilişkisi olan aşırı uçlar" olarak tanıtıldığını kaydetti.³⁵⁰

Kanada Başbakanı Stephen Harper'ın "Ermeni soykırımı"nı andığı 24 Nisan'daki açıklamasında "soykırım" ifadesini kullanmasına Türkiye sert tepki gösterdi. Türkiye'nin, iki yıl önce de parlamentodan "soykırım"ı tanıma kararı çıkartmış olan Kanada ile ilişkilerinde o tarihten bu yana ciddi bir durgunluk yaşanıyordu. Muhafazakâr Başbakan Harper'ın "soykırım" ifadelerini kullanmış olması ise, ilk kez hükümet başkanının "soykırım"ı tanıdığını bildirmiş olması anlamına gelmektedir.

Kanada, vatandaşlık kabulünde ve göçmen alımlarında hoşgörüyü sahip bir ülke. Fakat bu esneklik, çok sayıda insan hakkı ihlaline de kapı aralamaktadır. Haziran ayında Kanada başbakanından gelen bir itiraf, göçmen sorunun bir boyutunu yansıtmaktadır. 1885–1923 yıllarında Çinli göçmenlere yapılan ayrımcılığı kabul ederek resmen özür dileyen Kanada başbakanı Stephen Harper, yüz yıl önce Kanada'ya giren Çinlilerden "kelle vergisi" adı altında çok yüksek vergi alındığını, nice göçmenin de sınır dışı edildiğini hatırlatarak "Yapılanlar büyük bir adaletsizlik ve ırkçılık. Hükümet adına özür dilerim." dedi. Mağdur olan 420 kadar aileye kişi başı 18 bin dolar tazminat ödenecek. 19. yüzyılda en zorlu işlerde çalıştırılan binlerce Çinliden, işgücü ihtiyacı azalınca, iki yıllık kazançlarına yakın miktarda vergi alınmıştı.³⁵¹

"Bir kişinin özgürlüğünün başladığı yerde, bir diğerinki biter." ifadesi, Kanada'da daha da anlam kazanmaktadır. Her köşe başında bir polisin bulunduğu ülkede kimsesiz ve çaresiz olduğunuzu ispatlarsanız devlet desteğini kazanabiliyorsunuz. Uyuşturucu ürünlerin serbest bir

³⁵⁰ "Arar ABD ve Kanada'dan Özür Bekliyor", (24.09.2006):

http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=4980&Grup=MANSET1

³⁵¹ "Kanada'dan Irkçılık Özrü", *Radikal*, (24.06.2006).

şekilde dolaştığı Kanada, eşcinsellerin yurdu olarak kabul görmüştür. Kanada hükümeti yıllardan beri süren yerli kadın ve kızlar sorunu ile insan hakları gruplarının gündeminde yer almaktadır. Kanada, kendi iç sorunları bir yana diğer bazı ülkelerin de iç işlerine karışmakta; Başkan Harper, ABD yanlısı bir politika izlemektedir. Gerek BM gerek Amnesty ve İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi kuruluşlar, Kanada'yı yıllardır ikaz etmekte, insan hakları konusunda da göç alımları kadar hoşgörülü bir politika izlemesini salık vermektedirler.

KOLOMBİYA

Güney Amerika'nın güneyinde, Karayip Denizine sınırı olan Kolombiya, iki okyanusa (Pasifik ve Atlas) da sınırı olan tek ülke. Hükümet, güvenlik güçleri ve gerillalar arasında yaşanan çatışmalardan dolayı 40 yılı aşkın bir süredir sıkıntılar yaşamaktadır ve ülkede büyük oranda güvenlik sorunu bulunmaktadır. Yıllardır son bulmayan ordu-paramiliter güçler arasındaki çatışmalardan en çok sivil halk etkilenmektedir. Göçmen olarak yaşayan ya da mülteci durumda olanlar ise çeşitli haksızlıklarla karşılaşmaktadır. Silah ve uyuşturucu gibi toplumun sağlık ve asayişini bozacak maddeler, Kolombiya'ya çok rahat girmektedir.

Ordu ve yasa dışı silahlı güçler arasındaki çatışmalar pek çok insanı yıllardır mağdur etmeye devam ediyor. Bu silahlı çatışmalardan biri de yine temmuz ayında FARC (Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri) ile ordu arasında Narino bölgesinde yaşandı. Bir hafta süren çatışma yüzünden iki ateş arasında kalmaktan ürken yerli halktan 1.300 kişi bölgeyi terk etti. Birleşmiş Milletlerin verdiği haberlere göre; BM, evlerini terk eden bu insanlara kalacak yer, yiyecek ve tıbbi yardımda bulundu. Yine bu kaynaklara göre; 92 Awa yerlisi, iki ateş arasında kalmaktan korktukları için günlerdir az miktarda yiyecek sağlanabilen bir köy okulunda kalarak hayatlarını devam ettirdiler.³⁵²

Kolombiya'da hükümet, yasalarını uygulamak yerine şiddet kullanmayı tercih etmektedir. ABD ile Kolombiya arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmasını protesto etmek ve bölgedeki yerli siyah halkın toprak ve mülkiyet hakları konusundaki bölgesel ve ulusal anlaşmaların uygulanması alanında bir gelişme olmamasını eleştirmek amacıyla binlerce kişi La Maria bölgesinde toplandı. Protestocular, hükümetin marjinal gruplar ile görüşmeye başlaması ve

³⁵² <http://lahy.wordpress.com/2006/07/20/farc-ile-ordu-catismasi/>

yasal zorunluluklarına uymasını talep ettiler. Kolombiya Devleti, karakterine uygun olarak barışçı protestolara aşırı bir şiddet ile karşılık verdi. 16 Mayıs'ta, ESMAD, Kolombiya çevik kuvvetleri, La Maria'ya girerek 26 kişiyi yaraladı ve 3 kişiyi vurdu. Ertesi gün daha fazla sayıda protestocu yaralandı ve 19 kişinin kaybolduğu bildirildi. Onların nerede olduğu hala bilinmiyor ve Kolombiya makamları onların gözaltında olduğunu teyit etmeyi reddetmişti. Protestoları düzenleyen örgütler, devletin baskıcı yöntemlerini kınamış ve Birleşmiş Milletlerin durumu izlemek için bir heyet göndermesini talep ederek ulusal ve uluslararası dayanışma çağrısında bulunmuştu. Hükümetin, 15.000'den fazla göstericinin barışçı bir şekilde gösteri yapma hakkına saygı duymasını ve aşırı kuvvet ve şiddet kullanmaktan kaçınmasını talep etmişlerdi.³⁵³ 17 bin gerilladan oluşan Kolombiya'nın en büyük isyancı grubu FARC ile hükümet arasındaki görüşmeler, ülkenin ABD tarafından da desteklenen muhafazakâr devlet başkanı Alvaro Uribe'nin uzlaşmaz tutumu nedeniyle sonuçsuz kalmıştı.

TeleSur'un 25 Temmuz'daki haberinde, bir grup evsiz Kolombiyalıının, Bogota'nın güneyindeki Bosa meydanında sorunlarına çözüm bulunmasını talep ederek protesto gösterilerinde bulunduğu yer almaktadır. Evsiz protestocular, silahlı çatışmalar yüzünden evlerini terk etmek zorunda kalan kişilerden oluşuyor. Protestocular, hükümet sorunlarına çare bulana kadar meydanda kalacaklarını söyledi. Birleşmiş Milletler İlticacılar Komisyonuna göre göçe zorlanıp evsiz kalan en büyük insan kitlesi Kolombiya'da bulunuyor.

Bütün az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Kolombiya'da da, gelir dağılımı eşitsizliği hâlâ en önemli problemlerden. Tahmin edilebileceği gibi ülkede İspanyol kökenli ailelerin durumu daha iyi. Ülkedeki evlerin planlamasından, sınıf farkları konusunda anlamlar çıkarmak da mümkün. İyi denebilecek evlerin tamamında, mutfakın arkasında hizmetçi odaları var. Bu küçük odalarda genelde, yerli ve fakir ailelerin 15-16 yaşlarındaki kızları kalıyor. Onların görevi, zenginlerin hizmetini görmek.

Halka karşı güvenlik güçlerini yasa dışı olarak kullanan hükümet, bir bakıma bu yasa dışı örgütlenmelere de zemin hazırlamaktadır. BM'nin ülkede geniş çapta başlattığı çalışmalar ve insan hakları gruplarının eleştirilerine rağmen düzelmeyen durumdan hükümet sorumlu tutulmaktadır. Hükümet bu grupları itham etmekte ve onları da isyancılarla işbirliği içinde olmakla suçlamaktadır.

³⁵³ <http://lahy.wordpress.com/2006/05/19/acele-eylem-cagrisi-19-mayis-2006-kolombiya-hukumeti-guneyde-ki-gosterilere-vahsice-saldirdi/>

KÜBA

Küba 1959 yılında gerçekleşen devrimden bugüne Fidel Castro'nun başkanlığında sosyalist esaslara sahip bir yönetimle idare edilmektedir. Devlet, 1898 Amerikan-İspanyol savaşının ardından Amerikan kontrolünde bağımsızlığını ilan etmiş, Amerika'nın 1901'de Guantanamo'da bir askeri üs kurduktan ve siyasi-ekonomik bağımlılığı garanti altına aldıktan sonra çekilmesi ile kendi kendini idareye başlamıştır. Bağımsızlık birçok Amerika ülkesinde olduğu gibi Küba'da da sözde bir kavram olmuş, ülke defalarca siyasi ve askeri müdahaleye maruz kalmış, son olarak 1959 yılında Batista'ya karşı yürütülen devrim hareketi ile Castro, yönetimi ele geçirmiştir. Küba'da tek parti hakimiyeti altında sosyalist bir devlet yapısı mevcuttur. Küba Komünist Partisi'nin (PCC) yönetimdeki ağırlığı anayasa tarafından garanti altına alınmıştır. 1976'da halkoyu ile yürürlüğe giren anayasaya göre yasama yetkisi Halk İktidarı Ulusal Meclisi'ne aittir. Devlet kontrolünde planlı bir ekonomiye sahip Küba'nın ticari münasebetleri Latin Amerika haricinde Kanada, Çin Halk Cumhuriyeti, Hollanda ve İspanya ile gelişmiştir.

Amerikan Ambargosu

Kübalı yetkililer insan hakları ile ilgili eleştirilere, asıl ihlali ABD'nin işlediğini vurgulayarak cevap verme eğilimindedirler. Küba karasularına girmiş olan gemilerin ABD karasularına girmesi imkansızdır. Pasaportunda Küba damgası bulunan bir kimsenin ABD tarafından ülkeye kabul edilmesi çok zordur, ayrıca Küba ile ticari bağlantısı olan firmaların ABD ile ticaret yapmaları neredeyse olanaksızdır. Üstelik Bush yönetimi, ABD vatandaşlığına geçmiş olan Kübalıların Küba'daki yakınlarını ziyaret etmelerine bile sınırlama getirmiş ve bu şekilde Küba ile olan akrabalık ilişkilerini dahi kesmeye çalışmış, aileleri birbirinden ayırmıştır. Yetkililer her ne kadar halklarına ve dünyaya karşı olan duruşlarını sağlam gösterme çabası içerisinde kendi kendimize yeteriz imajı vermeye çalışsalar da 47 yıldır uygulanan ambargonun Küba halkına yükü çok ağırdır. Sıradan bir ambargo görüntüsünün çok üzerinde olan uygulamalar bir ülkeyi her yönden kuşatma, abluka altına alma hedefi taşımakta, ülkeyi açlığa, hastalığa, işsizliğe ve çaresizliğe itmektedir. Kübalı oyuncu, ICAP- Küba Uluslararası Halklarla

Dostluk Enstitüsü'nün Başkanı Sergio Corrieri Hernandez'in Türkiye'deki bir ziyaretinde konu hakkında verdiği bilgilere göre, Birleşmiş Milletler tarafından çevre üzerine düzenlenen bir resim yarışmasını kazanan Kübalı bir öğrenciye ödülü sadece Kübalı olduğu için verilmemiştir.³⁵⁴ Türkiye'deki münasebetlerinde ablukanın bütün dünyada, hatta Türkiye'de de olduğunu; Türkiye'nin, içinde ABD yapımı parçaların olduğu bir ürünü Küba'ya satamayacağını bildiren Hernandez, ABD'nin yaptırımlarının soykırım niteliği taşıdığını ifade etmektedir. Ayrıca ABD'nin "öteki" tanımlaması içerisine girmek istemeyen birçok ülke Küba'ya karşı olan ilişkilerini üst düzeye çıkarmaktan çekinmekte ve ABD ile dost olmanın gereğini yerine getirmeye çalışmaktadırlar.

Mahkemeler-Bağımsız Yargı

Küba'da bağımsız yargılamadan ve mahkemelerden söz etmek en azından doğrudan rejim ile ilgili konularda mümkün değildir. İnsan hakları savunucuları çalıştıkları alan gereği zaman zaman devlet ve yönetimle de çatışmak zorunda kaldıklarından baskıya uğramakta, ifade, gösteri ve toplantı özgürlüğü ihlal edilen ve ihlali kanıksanan hakların başında gelmektedir. Bu tip olaylar ile ilgili açılan davalarda adil yargılanma yapılamamakta ve yargıçlar siyasi baskı altında kalmaktadırlar.

Küba'da herhangi bir gerekçe ile devleti eleştirmek, uygulamalara karşı çıkmak devrim karşıtlığı ve toplum düzenini bozma suçlaması ile karşılanmaktadır. Böyle bir suçlamaya maruz kalanlar sadece devletten değil toplumun çeşitli kesimlerinden de sözlü, fiziksel ve psikolojik baskıya uğramakta, dışlanmakta, hak arama mücadeleleri hainlikle eş değer görülmektedir. Küba'nın geçirdiği tarihi tecrübe ve bugün dünyada Amerikan karşıtlığı bağlamında temsil ettiği konum göz önüne alındığında yönetimin yıllardır oluşturmaya çalıştığı toplum psikolojisi daha iyi anlaşılabilir. Bugün ne kadar ABD yönetimi uyguladığı iç politikalara meşruiyet kazandırmak için İslam fobisi, güvenlik endişesi ve korku psikolojisini kendi halkı üzerinde körüklemeye çalışıyorsa, Küba da Amerikan karşıtlığını ve dış mihrakların her yönden ülkeyi kuşatmış olduğu izlenimini kullanarak rejimin toplum üzerindeki baskısını sağlam tutmaya çalışmaktadır. Uluslararası arenadan dışlanmışlık ve düşmanlarla çevrilmişlik psikolojisi halkın bir arada bulunma ve yönetimi destekleme inancını kuvvetlendirmekte; bir o kadar da yönetimi eleştiren muhalif hareketlere karşı baskıyı şiddetlendirmektedir.

³⁵⁴ 09.10.2006, <http://www.bianet.org/2006/10/09/86304.htm>

Güvenlik Endişesi, İşkence, Kötü Muamele

İşkence ve kötü muamele Küba için hak ihlalleri problemleri açısından önemli bir yer işgal etmektedir. Özellikle rejime muhalefet, devlet başkanına hakaret, sosyalist ahlaka sahip olmamak, sosyal düzeni bozmak gibi suçlamalar ile gözaltına alınanların polis tarafından kötü muameleye uğradığı gözlenmekte, bu tip suçlamalar ile yargılananlar için hapisane ıslah aracı olarak görülmekte ve psikolojik baskı ve işkence bu kişiler üzerinde bir araç olarak kullanılmaktadır. Yine de işkence ve kötü muamelenin sistematik olarak kullanıldığı söylenemez. Bu tip olaylar yaygın da olsa bireysel vakalar düzeyinde kalmaktadır. Bu olayların yaygın olmasının en önemli sebebi resmi görevlilerin bu tip suçlar yüzünden hiçbir şekilde yargılanmaması, devlet içi mekanizmanın otokontrol sürecini bu alanda çalıştırmaması ve yargının özellikle bu alanlarda tarafsızlığını tamamen kaybetmiş olmasıdır.

Düşünce Mahkumları

2003 yılı Küba’da seksene yakın insan hakları savunucusu, muhalif gazeteci ve yazarın tutuklanmasına sahne olmuştu. O tarihten sonra yapılan incelemeler ve serbest bırakılan bazı mahkumların verdiği ifadeler düşünce mahkumlarına kötü muamelede bulunulduğunu ve hapishanede insani olmayan koşullarda tutulduklarını göstermekteydi. Bu sene de mahkûmların durumunda değişiklik yaşanmadı. Yirmiye yakın insan serbest bırakıldı, aralarına yeni isimler eklendi; şu an 2003 yılından bu yana aynı insani olmayan koşullarda tutulan 60 düşünce suçlusunu var.

Küba düşünce ve ifade özgürlüğü hususunda uluslararası anlaşmalara imza atmış bir devlettir. Bununla beraber imzalanan anlaşmalara pratikte riayet ettiği kesinlikle söylenemez. Ayrıca hükümete muhalif her türlü toplantı ve gösteriler yasaklanmakta ve basın ve yayın organları çok ağır sansür altında çalışmak zorunda bırakılmaktadır.

İnsan Hakları Konseyi

15 Mart 2006’da gerçekleştirilen BM İnsan Hakları Konseyi üye seçimlerinde yapılan gizli oylama sonucu Konsey üyesi olmaya hak kazanan 47 devlet arasında Küba da vardı. Böylelikle Küba, insan hakları alanında pek de iç açıcı olmayan karnesine rağmen İnsan Hakları Konseyi’ne girmiş oldu. Konu ile ilgili açıklama yapan Kübalı yetkililer insan hakları alanında Küba’nın böyle bir konseye seçilmeyi hak etmiş bulunduğunu, bu hak edişte Küba’nın dünyanın birçok felaket bölgesine yardım ulaştırmasının, dünyanın diğer bölgelerinde yaşanan hak ihlallerine karşı duruşunun ve başta Afrika olmak üzere yardıma muhtaç insanlara maddi yardımlarda bulunmasının etkili olduğunu ifade etmektedirler. Yaşananlar Küba’nın dünya insan

hakları problemlerine yaklaşımında yeterli hassasiyeti gösterdiğini kanıtlamakta ancak kendi sınırları dahilinde yaşayan insanların haklarını korumakta aynı hassasiyete sahip olmadığını göstermektedir.

MEKSİKA

Latin Amerika'nın üçüncü büyük ülkesi olan Meksika, aynı zamanda Latin Amerika'nın en kalabalık ülkesidir. 1519 yılında İspanya tarafından fethedilen ülkede, hala İspanyol etkisi bulunmaktadır; halkın çoğu melezdir.

Meksika'da kadına yönelik tecavüz ve işkenceler, ülkenin en büyük insan hakları ihlallerini oluşturuyor. Yıllardır bitmeyen ihlaller, bu yıl da çok sayıda tecavüz ve işkence haberleriyle gündeme geldi. 3 Mayıs'ta bakıma muhtaç çocuklar için faaliyet gösteren bir vakıfta çalışmak üzere Atenco'ya gelen Barbara Mendez, güvenlik güçlerinin San Salvador'da başlattıkları operasyonlarda mağdur olanlara yardım etmek amacıyla bölgeye gitti. Ancak polisler tarafından hapse atılan genç kadın, işkence gördüğünü ve 3 polis memuru tarafından kendisine tecavüz edildiğini söyledi. Atenco'da polis operasyonu sırasında tecavüze uğrayan ve isminin saklanması istemeden uğradığı işkence ve cinsel saldırıyı savcılığa anlatan Mendez, Meksika'da bir ilk teşkil ediyor.³⁵⁵

Cumhuriyet Mahkemesi tarafından yapılan bir açıklamaya göre ise, Meksika'da her yıl, çoğunluğu evlilikteki kavgalardan kaynaklı yaklaşık 1600 kadın öldürülüyor. 1990'lı yıllarda Meksika'nın kuzeyindeki Ciudad Juarez kenti, kadınlara karşı şiddetin büyük oranda artması ve kadın katillerinin cezasız kalması ile dikkat çekmişti. ABD ile sınırı olan bu kentte 400'ü aşkın kadının öldürülmesi, parçalanması ve tecavüze uğraması kamuoyunda büyük tepki toplamıştı. Bu cinayetlerin bir seri katil tarafından işlenmiş olabileceği sanılmıştı.³⁵⁶

Ülke güvenlik güçlerinin neden olduğu ihlaller ise korkunç boyutlara ulaşmış durumda. Ülke güvenliğinden sorumlu olan polisler, görevlerinin aksine pek çok insanı mağdur etmektedir. Buna sebep de hükümet yasalarının uygulanmaması ve cezalandırma sisteminin yeterli çalışmamasıdır.

³⁵⁵ “Tecavüze Uğrarken Duyduğum Korku Hiddete Dönüştü”, *Narco News ve La Jornada*, (20.06.2006).

³⁵⁶ “Meksika’da Her Yıl 1600 Kadın Öldürülüyor”, (28.09.2006):
http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=5020

Meksika'nın başkenti Meksiko City'den 15 mil uzaklıktaki San Salvador Atenco kasabasına, 4 Mayıs günü, 3.500'den fazla polis ve güvenlik görevlisi saldırdı. Olaylar, 3 Mayıs'ta, 6 çiçek satıcısı ile polis arasındaki bir tartışma sonucu başladı. Bölgeye bir süpermarket inşa edilmesini sağlamak isteyen Belediye Başkanı, çiçek satıcılarını yerlerinden atmak istemişti. Polis ile çiçek satıcıları arasındaki tartışma ve kavganın ertesi günü polis planlı bir şekilde bütün kasabayı basarak terörize etti. Baskın sonucu yüzlerce kişi yaralanırken, 14 yaşındaki Francisco Javier Santiago vurularak öldürüldü. Tutuklananların işkence gördükleri ve kadınların tecavüze uğradığı bildirildi. Meksika İnsan Hakları Komisyonu, polisin kasaba sakinlerini yataklarından dışarı attığını, yoğun maddi zarara yola açtığını, çocuk ve yaşlıları da döverek gözaltına aldığını duyurdu. San Salvador Atenco kasabасыndaki olaylar ve özellikle polis vahşeti, bütün Meksika'yı sarstı. Meksiko City'de ana yolları tıkayan öğrenciler, polis baskınını protesto ederek tutukluların derhal serbest bırakılmasını istedi. Meksikalı yetkililer, 144 kişinin serbest bırakılarak küçük suçlardan dolayı mahkemeye çıkarılacağını, 28 kişinin ise tutuklu kalarak adam kaçırma suçundan dolayı yargılanacaklarını bildirdi.³⁵⁷

Meksika tarihinde yaşanan ilklerden biri de devlet başkanı Luis Echeverria'nın soykırım iddiası ile tutuklanmasıdır. 2 Ekim 1968'de Meksika güvenlik güçleri, barışçı öğrenci gösterilerine saldırdığı zaman operasyon emrini Echeverria vermişti. Resmi rakamlara göre 25 kişi öldürüldü, ancak insan hakları örgütleri 350 kişinin öldürüldüğünü bildirmektedir. Yayımlanan rapora göre, Echeverria'nın 1970-76 yıllarındaki başkanlığı sırasında askeri üsler toplama kampları olarak kullanıldı ve "hükümet bir soykırım planı uyguladı."³⁵⁸

Oaxaca olayları, tüm dünyanın gözlerini Meksika topraklarına çevirdi. Aylarca süren isyan ve şiddet olaylarında çok sayıda kişi öldü ve yaralandı. Olaylar, devlet başkanlığı seçimi için yapılan oylamanın, sağ kanadın lideri Felipe Calderon'un kazanması ile başladı. Seçimleri kaybeden merkez solun lideri Obrador'un önderliğinde gerçekleşen halk isyanları, tüm ülkeyi isyana ve kaosa sürükledi. Oaxaca eyaletinde, haziran ayında öğretmenlerin düzenlediği bir mitingdeki sert polis müdahalesinden bu yana kent yatışmadı. Kamu emekçilerini destekleyen APPO, Oaxaca Valisi Ulises Ruiz'in eylemleri şiddetle bastırmak için sivil polis ve devlet görevlilerini kullandığını belirterek yargılanmasını talep etti. Polisin şiddet kullandığı APPO barikatlarına yönelik saldırıda 4 kişi öldü, 23 kişi yaralandı. İktidarın halkın üzerine paramiliter güçler vasıtasıyla uyguladığı şiddeti belgelemek için Oaxaca'da bulunan New York *Indymedia* muhabiri Brad Will'in 27 Ekim 2006 tarihinde, belgelemek istediği güçler tarafından vurularak

³⁵⁷ *Indymedia, Latinbilgi, Prensa Latina*, (05.06.2006).

³⁵⁸ *La Jornada*, (Temmuz 2006).

öldürülmesini protesto etmek ve Oaxaca halkıyla dayanışmak için İstanbul *Indymedia* ile İstanbul’da bir basın açıklaması düzenlendi.³⁵⁹

ABD-Meksika Sınırına Duvar

Yeryüzünde inşa edilen duvarlara ABD-Meksika sınırında örülmeye başlanan duvar da eklendi. ABD Başkanı George Bush, Meksika sınırına “güvenlik duvarı” inşa edilmesini öngören tartışmalı yasa tasarısını imzaladı. Yasa çerçevesinde, ABD-Meksika sınırına 1.125 kilometrelik duvar inşa edilecek. Duvar yasasını göçmenlik sorunu içinde ele almak gerekmektedir. ABD hükümetinin duvarı örmedeki gerekçesi ise, belirttiğimiz gibi ülkeye yasa dışı yollardan girmeye çalışan göçmenleri engellemek. Orta Amerika ve Güney Amerika’daki bazı ülkeler, yasayı eleştirdi.³⁶⁰ Meksika’daki Kurumsal Devrimci Partinin (PRI) göçmen politikaları koordinatörü Jose Edmundo Ramirez, Washington’un 12 yıl önce başlattığı Gardiyan operasyonunda şimdiye kadar 5.000 Meksikalının öldürüldüğünü söyledi.

Meksika’da nüfusun melez olması, yerli ve yerli olmayan halk arasındaki münakaşalara sebebiyet vermektedir. Kadınların uğradığı işkence ve tecavüz olayları Meksika’da olağan bir hale gelmekte; fakat kadınlar artık direnişe geçmekte ve seslerini duyurabilmek için dernekler kurmaktadır. Cunta ve diktatör dönemlerinin etkisi hala devam ederken hükümet adalet ve cezalandırmada mesafe kat etmeye başlamıştır. Diğer Güney Amerika ve Orta Amerika ülkelerinde olduğu gibi bu ülke de devlet güvenlik güçlerinden kaynaklanan ihlaller de bir hayli fazladır. Bu bağlamda halk, devleti terör estirmekle suçlamaktadır. Siyasi seçimler ise bir refah ortamında yapılamamakta, muhaliflerin siyasi çekişmeleri sivil halkı da mağdur etmektedir.

VENEZÜELLA

Latin Amerika’da ABD karşıtı kanadın yükselişinin son basamağını oluşturan Venezüella’da 1998 yılında ülke başkanı seçilen Chavez’den halk çok şey beklemektedir. Halk bu beklentilerini 2004 referandumu ile Chavez’i seçerek bir kez daha göstermiştir. Chavez bir taraftan Amerika’nın karşısında siyasi, ekonomik ve kültürel direnişiyle tüm dünyada efsaneleşirken diğer taraftan temsil ettiği sosyalist blok içinde takiyyeci olmakla suçlanmaktadır.

³⁵⁹ “Qaxaca’daki Saldırıları İstanbul’da Protesto Edildi”, *İstanbul Indymedia*, (02.11.2006).

³⁶⁰ “ABD-Meksika Sınırına Duvar Yasalaştı”, *NTV*, (05.10.2006).

Tüm bu ideolojik çekişmelerden öte Venezüella’da birçok hak ihlali ile ilgili meseleler devam etmektedir ve Chavez bunlara çözüm bulmalıdır.

Bu noktada 2006 yılı içinde; toprak ağalarının ülkedeki hakimiyeti, sokakta yaşayan çocukların sayılarının yüksekliği, haksız tutuklamalar ve yargılamalar, hapishane şartlarının kötü durumda olması, mültecilerle ilgili meseleler, polislerin keyfî şiddet uygulamaları, ifade özgürlüklerindeki kısıtlamalar ve insan hakları savunucularına karşı gösterilen sert tutumlar gibi konular hak ihlalleri kapsamında değerlendirilecek temel sorunlar olmuştur.

İnsan Hakları Savunucularına Karşı Düzenlenen Silahlı Saldırıları

Venezüella’da geçtiğimiz yıl içinde de insan hakları savunucularının uyarı ve taleplerine karşı kayıtsız kalınmaya devam edilmiştir. Bu bir tarafa, uyarı ve hak taleplerinde daha ileriye giden savunucuların bir kısmı silahlı saldırılarla susturulmak istenmiştir. Nisan ayında, insan hakları savunucusu Maria del Rosario Guerrero Galluci silahlı saldırıya uğramış, onu hastaneye götürmeye çalışan kocası da silahların hedefi olmuştur. Tehdit altında olan insan hakları savunucularının devletten koruma talepleri ise sürekli yanıtsız bırakılmaya devam etmiştir.

Polislerin Sert Tutumları

Polislerin vatandaşlara karşı göstermiş olduğu tutum aynı şiddetiyle devam etmiştir. Savcılık ofisinden açıklanan istatistiklere göre 2000 yılı ile 2005 yılları arasında 6.100 insan polisler tarafından öldürüldüğü şeklindeydi. 2006 yılında da aynı tutum özellikle muhalif görüşlerin gösterilerinde uygulanmaya devam etmiştir. Ocak ayında, Barrios ailesinin bireyi olan Rigoberto Barrios (16) polis tarafından 8 el ateş edildikten sonra hastaneye kaldırılmış fakat kurtarılamamıştır. Barrios ailesinden polis tarafından öldürülen üçüncü kişi olan Rigoberto’nun ölümü polislerin sert tutumunu göstermesi açısından önemlidir.

Düşünce Özgürlüğü

Venezüella’da muhalif seslerin yükselmesi pek de hoş gitmemektedir. Geçtiğimiz yıllarda insanlar kısıtlanan ve kapatılan birçok yazılı ve görsel medya organlarına şahit olmuştur. Bu olaylara karşıduran ve ifade özgürlüğünün serbest olması için çalışan, insan hakları kuruluşu olan, Inter-America Commission on Human Rights (IACHR) ise Venezüella hükümeti tarafından tavsiyelerinin ve direktiflerinin dinlenmemesi ve kulakardı edilmesi gereken bir kuruluş olarak ilan edilmiştir. Tüm bunlarla beraber, yıl içinde *El Impulso* gazetesi düşünce özgürlüğüne yapılan kısıtlamaları eleştirmesi sebebiyle bir süreliğine kapatılmıştır. Ayrıca *El Universal* gazetesi de adaletle ilgili bir yazısından dolayı savcılık emriyle soruşturma geçirmek

durumunda kalmıştır. Bu olaylardan da görüldüğü gibi Vanezüella’da özellikle yayın organlarında ifade özgürlüğü ve adalet konusunda en ufak tepkisel duruşlar dahi kabullenilememektedir.

Hapishanelerdeki Kötü Şartlar

Venezüella’da hapishane şartlarının ve hapishanedeki mahkumlara karşı tutumun sıkıntıları devam etmektedir. Hapishanelerde kapasitelerden fazla mahkum bulunması ve gardiyanların mahkumlara karşı sert tutumları devam etmiştir. Bunun yanında, hapishanelere güvenlik amaçlı yüksek duvarlar örülmüştür. Her yıl birçok isyanın olduğu hapishanelerde 2005 yılı içinde çıkan bir isyanda gardiyanlar aşırı güç kullanmış ve 314 mahkumun ölümüne sebebiyet verirlerken 517 mahkumun da yaralanmasına sebep olmuşlardı.

Bu genel başlıkların dışında Venezüella’da Sokak çocukları için hâlâ kalıcı bir çözüm bulunamamış durumdadır. Mülteciler konusunda ise sınır devletleri ile problemler devam etmektedir. İddialara göre sınır bölgelerinin güvensizliği nedeni ile mülteciler zor şartlar altındadır, başka yerlere nakilleri ise sorun teşkil etmektedir.

ASYA - PASİFİK

AFGANİSTAN

Resmi adı Afganistan İslam Cumhuriyeti olan ülke etnik çeşitlilik bakımından Asya'nın zengin ülkeleri arasındadır. Bununla beraber esas itibari ile nüfus Afgan, Tacik ve Türklerden oluşmaktadır. Batı ve doğu ticaret yollarının kesişme noktalarından biri olan ve stratejik olarak çok önemli bir konuma sahip olan ülke tarih boyunca Yunanlılar, İranlılar, Araplar, Türkler, Moğollar, Sovyetler ve İngilizler tarafından istilaya uğramıştır.

Ülkenin bu makûs talihinin bugün de değiştiği söylenemez. 11 Eylül 2001'de New York'ta bulunan Dünya Ticaret Merkezi'ne yönelik saldırıların ardından Başkan Bush tarafından sorumlu ilan edilen Usame Bin Ladin'i yakalamak ve Taliban yönetimini devirmek amacıyla 7 Ekim 2001'de Afganistan'a asker gönderilmiştir. Hâlihazırda ülke Hamid Karzai başkanlığında bir hükümetçe yönetilmektedir. Ayrıca Afganistan'a yönelik işgalin ardından BM Güvenlik Konseyi'nin 20 Aralık 2001 tarihli kararı ile 19 Aralık 2001 tarihinde uluslar arası askeri güç ISAF kurulmuş ve görev alanı Kabil ve civarının güvenliğini sağlamak olarak belirlenmiştir. 2006 senesi içerisinde ISAF açısından yaşanan en önemli gelişme Temmuz ayında Afganistan'da bulunan Amerikan askerlerinin görevlerinin de ISAF'a devredilmesidir. Daha önce görev tanımı genişletilmiş bulunan ISAF bu gelişme ile birlikte güneyde mevcut çatışma atmosferinin içerisine dâhil olmuş ve Afganistan'daki ilk ciddi kayıplarını vermeye başlamıştır. Verilen kayıplar ISAF bünyesinde mevcut askeri olan ülkeler tarafından tepkiyle karşılanmakta, gücün görev tanımının ve süresinin önümüzdeki yıllarda ne gibi değişimlere uğrayacağı bilinmemektedir.

NATO Saldırıları ve Mevcut Savaş Atmosferi

Bilindiği üzere Irak'taki kaotik atmosfer ve günde ortalama otuz insanın hayatını kaybettiği savaş hali dünya gündemini yeterince işgal etmekte ve Afganistan problemi haber bültenlerindeki yerini kaybetmiş görünmektedir. Amerika'nın uluslar arası desteği arkasına alarak 11 Eylül sonrası müdahalede bulunduğu ve rejim değişikliğini sağladığı Afganistan'da sular ABD'nin gözlerini Irak'a çevirmesiyle durulur gibi olmuş daha doğrusu bölge haber

kaynakları açısından birincil önemini kaybettiği için dünya halklarınca durum bu şekilde algılanmıştı.

Afganistan'dan bu sene gelen haberler durumun hiç de sanıldığı gibi olmadığını, bilakis Irak'ta çamura saplanan ABD güçleri gibi Afganistan'ın da NATO güçleri açısından günden güne daha büyük bir tehlike arz ettiğini göstermektedir. ABD büyükelçisinin Başkan Bush'a gönderdiği mektubun basına sızması bir anda gözleri Afganistan'a çevirmiş, elçinin NATO güçlerinin kendilerini dahi korumaktan aciz durumda bulunduğunu ve yakında sadece Kabil'i savunmak zorunda kalacağını ifade etmesi Afganistan'da mevcut düzen, istikrar ve güvenlik meselelerinin tekrar sorgulanmasına sebep olmuştur. Yine bu sene Türkiye ve muhtelif birkaç devletten Afganistan'daki NATO birliğine verilen desteği arttırmalarının istenmesi de bu yönde şüphelerin artmasının nedenlerindendir.

Yapılan araştırmalar söylenenin aksine beş yıl önce yapılan müdahalenin Afgan halkına istikrar ve huzuru getirmekten çok uzak kaldığını göstermiştir. Halen çatışmalar devam etmekte, sivil yaşam kayıpları, yanlışlıkla bombalanan köyler, Taliban güçlerine mensubiyet suçlaması ile sorgusuz sualsiz yakalanan ve zulmedilen insanlar Afganistan'a getirilen veya getirildiği söylenen istikrarın içyüzünü göstermektedir. ABD'nin 11 Eylül sonrası vurduğu ilk ülke olan Afganistan'ın demokrasi ve özgürlükten nasibine düşen bu sene de öldürülen çocuk ve yaşlılar, işkenceler, mahkemesiz tutsaklıklar ve korku içinde yaşayan insanlar olmuştur. Afganistan'da mevcut istikrarsızlığın siviller üzerindeki temel etkileri şöyle sıralanabilir:

—Havadan yapılan operasyonlarda yanlış istihbarat sonucu sivil hedeflerin vurulması olayına çok sık rastlanmaktadır. ISAF askeri gücünün bu operasyonları yürütürken asker sivil ayrımı yapmadığı ve savaş kurallarına gereken hassasiyeti göstermediği açıktır.

—Bu güne kadar bu tür operasyonlar sonucu evlerinden olan veya vurulma korkusu ile tehlikeli bölgelerden göç etmek zorunda kalan toplam 90000 insan mevcuttur.

—Tutuklulara işkencede bulunulduğu ve insani olmayan koşullarda tutuldukları bölgeden gelen haberler arasındadır. Taliban sonrası kurulan yönetime bağlı yerel güvenlik güçlerinin yanı sıra ISAF birliği tarafından da işkencenin kullanıldığı bilinmektedir.

—Yasal izlek gereği ISAF gücü Afganistan yasalarından muaf tutulmakta, bu durum askerler arasında bazı suiistimallerin yaşanmasına sebebiyet vermekte. Yerel güçler ve çeşitli devletlerden gelen askerlerin oluşturduğu uluslar arası askeri güç yetki kargaşası doğurmakta, bu kargaşaya mevcut yasal boşluk da eklenince işkence ve kötü muamele olaylarının arkasının alınması mümkün görünmemektedir.

—İnsanlar hak ve hukuk kültüründen tamamen uzak yaşamakta, hak arama çabaları sonuç vermemekte, askeri çatışmalardan zarar gören insanlara tazminat ödenmemekte, savaşın

insanlar üzerindeki mümkün zararlarını tedaviye yönelik ruhsal ve fiziksel rehabilitasyon merkezleri mevcut bulunmamaktadır.

Uyuşturucu Problemi

Son yıllarda yapılan araştırmalar Afgan çocuklar arasında uyuşturucu kullanımının artmakta olduğunu göstermektedir. Afganistan Asya'ya, Orta Doğu'ya Avrupa'ya ve Birleşik devletlere uyuşturucu satan dünyanın en büyük afyon ve eroin üreticisidir. Ama uyuşturucunun yurt içi kullanımının boyutu son zamanlarda fark edilir bir hal almıştır. Narkotik Masası Bakanlığı ve BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi tarafından ülke çapındaki uyuşturucu kullanımına dair yapılan bir araştırmada 30 milyon nüfuslu ülkede, 600 bininin yaşı 15'in altında olmak üzere 1 milyon bağımlının olduğunu ortaya koymuştur. Uyuşturucu kullanım yaşının bu kadar aşağıda olması ve uyuşturucu kullanan insan sayısının bu kadar hızlı bir şekilde artış göstermesi ülkenin geleceği açısından çok ciddi problemler arz etmektedir. Uyuşturucu seçenekleri haşhaş, afyon ve eroinen farmatik ilaçlara kadar çok fazla çeşitlilik göstermektedir. Narkotik masasının hazırladığı rapora göre tahminen 5,000 çocuğun afyonlu ilaçlara bağımlı olduğu ve geri kalanının da öksürük şurubu ve diğer ilaçları aldığı gözlenmektedir. Gerçek sayı özellikle çocuklar ve kadınlar için daha da yüksektir.

Eğitim

Yeniden yapılandırılan Afganistan'da eğitim, Afgan çocukları için çok önem teşkil etmekle beraber pek çok sıkıntıyı da içinde barındırmaktadır. Yoksulluk, fahiş fiyatlar ve ulaşım sorunu ailelerin çocuklarını okula göndermelerini engelleyen başlıca sebepler olarak gösterilebilir. Altyapı hizmetlerinin yetersiz, hâlihazırda kullanılan binaların eğitime elverişsiz olması ve özellikle başkent Kabil dışındaki bölgelerde güvenlik probleminin mevcut olması da Afganistan eğitim sisteminin ana problemlerindendir.

Afganistan eğitim sistemi için hazırlanan raporlar ülkenin acilen 53 bin iyi eğitilmiş ilkökul öğretmenine ihtiyacı olduğunu belirtmektedir ve gelecek 5 yıl için bu sayı 64 bine çıkacaktır. Afganistan'daki okulların büyük bir çoğunluğunun geniş çapta tadilata ihtiyacı vardır ve bu tadilatın yanı sıra temiz su ve tuvalet ihtiyacına yönelik eksiklikler de acil olarak çözülmesi gereken problemlerdendir. Halen 2 milyon çocuk çadırlarda veya açık havada eğitim görmektedir.

Medya ve Basın Özgürlüğü

Afganistan’da mevcut problemlerin, beş yıl önce yapılan müdahalenin bugün geldiği konumun ve insanlara yapılan zulmün dünya medyasınca bilinmesini istemeyen yerel otorite tarafından medyaya yönelik baskı uygulanmaktadır. Mevcut savaş atmosferi basın organlarının çalışmalarını güçleştirmekte, öte yandan hükümet yetkililerinin yaptığı baskılar ve uygulanmaya çalışılan sansür de medya ve basın özgürlüğüne yönelik ciddi ihlaller doğurmaktadır.

ÇİN

Çin yönetimleri her zaman pozitif haklar olan barınma, yeme-içme ve giyim gibi sosyal hakları öncelemiş, negatif hakları, yani ifade, basın ve toplanma özgürlüğünü dikkate almamışlardır. Çin’e göre insan hakları teorisi yaşam şartlarının ekonomik boyutları, sağlık ve refah gibi ölçütleri içermelidir sadece.³⁶¹ Böylelikle din ve vicdan özgürlüğü, ifade ve haber alma hürriyeti, dernek, sendika kurma gibi temel insan hakları tartışmanın dışında tutulmaktadır.

2006 yılına bakıldığında Çin’de insan hakları ihlalleri olarak önceki senelerden bilinen ihlaller yaşanmaya devam etmiştir. Güvenlik güçleri ve adalet sisteminden kaynaklanan ihlaller, basın ve ifade özgürlüğüne yönelik tehditler, etnik ve dinî azınlıklara yönelik ihlaller ve çalışma koşullarının güvensizliği sebebiyle yaşanan olumsuzluklar 2006 yılı içerisinde de en kötü örnekleriyle yaşanmaya devam etmiştir.

Basın-Yayın ve İfade Özgürlüğü

İnternet arama motoru Google’ın Çince sürümünde bulunan “siyasî açıdan zararlı terimler” Çin yönetimi tarafından sansüre tabi tutulmakta ve araştırmacının ulaşmak istediği bilgilere erişimi engellenmektedir. Diğer yandan internetin en popüler bilgi kaynaklarından bir olan Wikipedi Sanal Ansiklopedisi Pekin yönetimi hakkındaki olumsuz maddeleri yayınlamaya devam ettiği için ülke içinde yayın yapmasına yasak konulmuş, yerine devlet eliyle bir başka bilgi sitesi tahsis edilmiştir. Daha sonra Tiananmen Meydanı gibi Çin yönetimi tarafından hassas

³⁶¹ www.wikipedia.com – online ansiklopedi

görülen konulardaki maddelere sansür konularak sadece İngilizce sürümünün açılmasına müsaade edilmiştir.

Çin ülkedeki tüm medya organlarını kontrol ederken, yabancı gazeteciler üzerinde de bir dizi kısıtlama sürdürüyor. Bu uygulamalar genellikle yetkililer tarafından hassas olarak addedilmiş, protestolar, hastalıklar, insan hakları gibi konular üzerinde yürütülüyor.³⁶²

Ülkenin nüfus kontrolüne yönelik politikasındaki açıkları gözler önüne seren görme özüllü bir insan hakları eylemcisi dört yıl hapis cezasına çarptırılmış,³⁶³ mart ayında, belgesel film yapımcısı üzerinde çalıştığı proje (gizli kiliseler üzerine) bahane gösterilerek gözaltına alınmıştır.³⁶⁴

Pek çok gazeteci ve insan hakları savunucusu ülke dışına devletin aleyhine haber sızdırma, yabancı medya ile işbirliği yapma, internette raporlar yayınlama gibi iddialardan ötürü gözaltına alınmış ve gözaltında kötü muamele görmüşlerdir. Devlet sırlarını ifşa etme suçundan yargılanıp ceza almış gazeteciler ceza süreleri bitip, hapishaneden çıkmalarına rağmen ev hapsinde tutulmakta, seyahat etme özgürlükleri ve sosyal haklarından faydalanmalarının önüne engeller konulmaktadır. Hatta hapishanede bulunan insan hakları savunucularının aileleri de göz hapsinde tutulmakta, işten kovulma, çocuklarından mahrum bırakılma gibi kötü muamelelerle karşı karşıya kalmaktadırlar.

İnternet üzerinden yayın yapan bir haber kanalının editörleri “Bir daha dünyaya gelseydiniz yine Çin vatandaşı mı olmak isterdiniz?” anketi sebebiyle işten kovulmuşlardır. 10.234 cevap içerisinde Çinlilerin %64’ü hayır derken, %39’u “Çinli olmak insanlık onurundan mahrum olmaktır” demektedir, sadece %18 soruya evet cevabı vermiştir.³⁶⁵

Organ Mafyası Hapishanede

Çin Sağlık Bakanlığı sözcüsü idam cezasına çarptırılmış mahkumların organlarının satıldığını ve bunun da bir sisteme bağlandığını ifade etmiştir. Eşine organ nakli yaptırmak üzere ABD’den Şangay’a gelen bir kişinin ifadesine göre, mahkumlardan bu iş için rızaları alınmaktadır. Fakat pek çok hadisenin açıklığa kavuşmadığı Çin hapishanelerinde bu hakkın gözetiliyor olduğunun söylenmesi şüphe ile karşılanması gereken bir durumdur.

³⁶² 28/12/2006 - Çin yabancı medyadan rahatsız - http://85.159.71.170/dunyabulteni/haber_detay.php?haber_id=6798

³⁶³ 26/08/2006- Çinli gazeteci cezaevinde- http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2006/08/060825_chinaresearcher.shtml

³⁶⁴ <http://hrichina.org/public/contents/article?revision%5fid=27491&item%5fid=27489>

³⁶⁵ <http://hrichina.org/public/contents/article?revision%5fid=30899&item%5fid=30896>

Seyahat Özgürlüğü

Hac vazifesini yerine getirmek için yola çıkan 3.000 kadar Uygur, Pakistan'da aylarca bekletilmiş ve Suudi Arabistan'a girişleri Çin hükümetinin baskıları sonucu gerçekleşememiştir. Ülke içerisinde bir başka şehire veya bölgeye yerleşmek ise devlet tarafından verilen izne bağlıdır. Bu uygulama ile köy-kent nüfusu arasındaki denge korunmaya çalışılmaktadır. Ancak köylerde ucuz işgücü olarak çalıştırılan insanların daha insanî yaşam şartlarına ulaşmalarına engel olunmaktadır.

Tek Çocuk Politikası

Çin Nüfus ve Aile Planlama Komisyonu raporuna göre ülkede kadın-erkek nüfusunda dengesizlikler yaşanmaya başladığı gözlenmektedir. 1979'dan beri uygulanmakta olan tek çocuk politikası sebebiyle 2005 yılında ülkedeki her 100 kadına karşılık 118 erkek bulunmaktadır.³⁶⁶ Ülkenin kimi kesimlerinde aradaki sayı farkı daha fazladır. Tek çocuk politikası toplumda cinsiyet eşitsizliğine de yol açmaktadır. Ülkede pek çok aile erkek çocukları tercih etmekte, kız olduğu anlaşılan ilk bebekler kürtaj yoluyla aldırılmaktadır.

Tek çocuk politikasının bir diğer olumsuz tarafı da tek çocuk olarak büyüyen bireylerin geniş aile mefhumunu tanıyamaması sonucu, sosyal yapıda menfaat ilişkisine dayalı ilişkilerin çoğalması ve bunun da toplumdaki huzursuzluğu tetiklemesidir.

1979 yılından beri uygulanan bu politika sebebiyle, tahminlere göre 250 milyon doğum devlet tarafından engellenmiştir. Anne karnında altı aylık dahi olsa, ikinci çocuk olduğu farkedildiği anda kürtaj yapılmaktadır.³⁶⁷

İşçi Hakları

Dünyanın hızla büyüyen ekonomisinde milyonlarca işçi aylık 3 dolar gibi çok cüz'i bir ücretle çalışmaktadır. Toplantı ve yürüyüş yapma amacıyla bir araya gelmeleri sınırlıdır. Yeterli güvenlik önlemlerinin alınmadığı maden ocaklarında meydana gelen patlamalarda sadece bir sene içinde yüzlerce işçi hayatını kaybetmiştir.

%42 gibi bir oranda işsizliğin olduğu ülkede Ocak-Mart ayları arasında 1.64 milyon yeni iş sahası kurulmuş, fakat işsizlikten etkilenen insanların ihtiyacı olan 25 milyon yeni iş rakamına henüz ulaşılammıştır. İşçi sendikalarının tertiplemediği grevler ve gösteriler çoğu zaman güvenlik

³⁶⁶ 14/01/2007 – Zaman. “Tek Çocuk Politikası, Çinli erkekleri bekâr bırakıyor”. Syf.14

³⁶⁷ www.wikipedia.com

güçlerinin kötü müdahalesiyle son bulmakta, müdahalelerde rastgele açılan ateş sonucu hayatını kaybeden işçiler bulunmaktadır.³⁶⁸

DOĞU TÜRKİSTAN / SINCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ

1.800.000 kilometrekarelik toprağa sahip olan Sincan Uygur Özerk Bölgesi 40 milyon nüfusu ve verimli topraklarıyla Asya'nın incisi sayılan bir bölgedir. Ceviz, üzüm, kaştaşı gibi bölge açısından çok zengin kaynaklara sahip olan topraklardan, doğalgaz da çıkmaktadır. Çin'in ekonomik ve siyasî açıdan sömürdüğü bölgede, yönetim, kontrolü elinde tutmak için akıl almaz insan hakları ihlalleri yapmaktadır.

Çin hükümeti Sincan'da Çinleştirme politikası uygulamakta, Uygurlara ait dil ve din gibi kültürel değerlerin yaşanmasını yasaklamakta veya halkın unutulması için çaba sarf etmektedir. Uygur okullarında Çince baskısı, dinî ritüellerin yerine getirilmesinde yaşanan baskılar, Çince bilmeyen kişilerin hayat standartlarının düşük tutulması gibi pek çok uygulama, yukarıdaki politikaya örnek gösterilebilir.

Ülkenin batısını ekonomik açıdan kuvvetlendirme politikası güden Çin hükümeti, buna rağmen, Uygur Özerk bölgesine yatırım yapmamakta, üretilen iş sahalarında ise başka bölgelerden getirilen Çinliler istihdam edilmektedir. Son on yılda zorunlu istihdam politikası ile Uygur Özerk bölgesine getirilen Çinli sayısında önemli bir artış görülmüş, her Uygur'a karşı 3 Çinli'nin bölgede bulunması sağlanmaya çalışılmıştır. Bölgedeki Çin nüfusu 300 binden, 10 yılda 7 milyona çıkmıştır.

Sincan Uygur Özerk Bölgesinde'ki bütün büyük şirketler Çinli girişimcilerin elindedir. Uygur işçilerin sendika kurmak gibi haklarının bulunmaması ve diğer sebepler bölgenin ekonomik alanda Çin'e bağımlı politikaların mahkûmu olmasına sebep olmaktadır.

Bölgenin geleceği olan çocuklar, Çin'in kötü politikalarının kurbanı olmakta, küçük yaşlarda ailelerinden koparılan veya evsiz olup da yetkililer tarafından bulunan çocuklar, Çin'in kalkınmakta olan şehirlerinde pazarlanmaktadır.³⁶⁹ Çocuklar dilenmeye, çöp toplayıcılığı ve ayakkabı boyacılığı yapmaya, gazete, dergi, çiçek satmaya, en kötüsü de hırsızlık ve fuhşa

³⁶⁸ <http://hrichina.org/public/contents/article?revision%5fid=27853&item%5fid=27849>

³⁶⁹ 15/01/2007 - <http://uhrp.org/articles/72/1/Trafficked-Uyghur-Children-May-Not-See-Home-Again/Trafficked-Uyghur-Children-May-Not-See-Home-Again.html>

zorlanmaktadır. Çin polisi üzerlerinde sigara söndürülerek hırsızlığa zorlanmış 20 kadar Uygur çocuk bulunmuştur.³⁷⁰ Ayrıca fuhşa zorlanan ve bunun sonucu çeşitli hastalıklara kapılan genç kızlar Sincan'a geri gönderilmektedir.³⁷¹

Rusya'dan gelebilecek her türlü tehdide karşı Çin ordusu Sincan'da kontrolü had safhada tutmakta, herhangi bir ayrılıkçı harekete aman vermemektedir.³⁷²

Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde camilere 18 yaşın altındaki gençler, kadınlar, devlet memurları, emekliler yasak olması hasebiyle girememektedir. İslamî eğitim faaliyetlerinde bulunanlar terörist suçlamasıyla gözaltına alınmaktadır. Bunun yanında 11 Eylül'den sonra Çin hükümeti Uygurlar üstündeki baskısını yoğunlaştırmış, şüpheli olan olmayan bütün Uygurları Doğu Türkistan İslami Hareketi (East Turkistan Islamic Movement-ETIM) üyesi olma suçlamasıyla tutuklamaktadır. Çevre ülkelere de bu konuda baskı uygulayan Çin, Kazakistan, Pakistan, Özbekistan gibi ülkelere destek görmektedir. ABD'nin kendi iç işlerine karışmasını istemeyen yönetim için "teröre karşı küresel savaş" Uygurları sindirme politikası için bir kılıf olmuştur. Türkiye de Çin'in bu politikasına uymuş, Uygur davası için senelerce hapis yatmış olan Rabia Kadir'e geçtiğimiz Mart ayında Türkiye'ye giriş için vize vermemiştir.

Bu sene içinde Uygur asıllı Kanada vatandaşı Hüseyin Celil'in Çin'e iadesi, Rabia Kadir'in oğulları Kabar Abdureyim ve Alim Abdureyim'in, aslında annelerinin yurtdışında Uygur davası için yapmış olduğu çalışmalar nedeniyle gözdağı vermek için, vergi kaçırma iftirası ile hapis cezası almaları Çin hükümetinin Uygurlar üzerinde olan baskılarını göstermesi açısından not edilmesi gereken olaylardır.

DOĞU TİMOR

1975'e kadar Portekiz sömürgesi olan Doğu Timor, 1975-1999 arası Endonezya'nın işgali ve katliamına maruz kalmıştır. 24 yıl boyunca Endonezya denetiminde kalan Doğu Timor'da bu süre içinde 100 bin kişi bağımsızlık yanlısı eylemler sırasında hayatını kaybetti. 30 Ağustos 1999 tarihinde yapılan referandum sonucunda, halkın % 78,5'inin isteği ile Doğu Timor'un bağımsızlığı kabul edildi. Fakat referandum sonuçları açıklandıktan sonra karışıklıklar meydana

³⁷⁰ Demiriz, Ayşe İrem. (Ekim-Kasım-Aralık 2006) Cihannüma 3. Sayı. Söyleşi "Doğu Türkistan'ın Annesi Rabia Kadir Sürgün'de konuştu" syf.20-22

³⁷¹ Demiriz, Ayşe İrem. (Ekim-Kasım-Aralık 2006) Cihannüma 3. Sayı. Söyleşi "Doğu Türkistan'ın Annesi Rabia Kadir Sürgün'de konuştu" syf.20-22

³⁷² www.wikipedia.com

geldi. Endonezya askerleri ve Doğu Timor milisleri arasında çatışmalar yaşandı. Ülke insanlık dışı katliamlara sahne oldu ve binlerce kişi öldü. Doğu Timor 1999 yılında Endonezya'dan ayrılıp, 2002 yılına kadar Birleşmiş Milletler denetiminde kalmıştır ve 20 Mayıs 2002'de bağımsız olmuştur.

Uluslararası toplumun desteği ve bölgedeki kanı durdurması umuduyla kurulan Doğu Timor da, yabancı barış güçlerinin çekilmesinin üzerinden bir yıl geçmeden yeniden kaosa sürüklendi. 2006 yılında Doğu Timor'da olumlu yönde gelişmeler beklenirken genel şiddet ve sivil kayıplar, sıradan hadiseler olarak ihlallerin başında yer aldı. Siyasî ve askerî tartışmalar, ülkeyi ikiye böldü ve Mart ayında 600 ordu mensubunun, terfi sürecinde ayrımcılık yapıldığı gerekçesiyle görev yerlerini terk etmelerinin üzerine, ordudan ihraç edildiler.³⁷³ Yalnızca 1800 kişiden oluşan Doğu Timor ordusundan 600 askerin atılmasıyla başlayan isyan, ülkenin doğu-batı olarak ayrılmasına sebep olurken, etnik ve bölgesel sorunları körükleyerek silahlı çeteleri sokaklara döktü. Güvenlik güçleriyle çatışmaya giren çeteler dükkanları yağmaladı ve evleri ateşe verdi. Hadiselerin ilerlemesi, tamamen bir güvenlik sorununa dönüşmesi, hükümeti uluslararası barış gücü askerlerinden yardım istemek zorunda bıraktı.³⁷⁴

Bu yıl mülteci sorununu yaşayan ülkelerden biri de Doğu Timor'du. Şiddet olayları yüzünden 100 binden fazla sivil evlerini terk etti ve 27 kişi öldü. Ordudan atılan askerler ülkedeki krizin sorumlusu olarak Başbakan Mari Alkatiri'yi tutarken, protestolar sonucu başbakan istifa etti. 2 binden fazla barış gücünün yeniden görev aldığı Doğu Timor'da dışarıdan siyasî ve malî destek sağlanmasına rağmen kaos ortamının meydana gelmesi ve sivil kayıpların verilmesi Birleşmiş Milletler başta olmak üzere yapılan müdahalelerinin yeterli olup olmadığı ve ne kadar yeterli olduğu sorularını akla getiriyor.

Güney Asya'nın en yoksul ülkesi olan ve BM verilerine göre ekonomisi gittikçe kötüleşen Doğu Timor'da ihlallerle birlikte insanların temel insanî haklardan yararlanamaması ve ihtiyaçlarını giderememesi yaşananları daha çekilmez hale getiriyor. Nüfusun %40'ının yoksulluk sınırının altında yaşadığı ülkede eğitim ve sağlık hizmetleri çok yetersiz. 850 bin nüfusun neredeyse yarısı temiz içme suyundan mahrum. Doğan her bin bebekten doksanı birinci yaşını doldurmadan ölmekte ve çocukların çok az bir kısmı hastalıklara karşı aşılanmakta. Uluslararası yardım örgütü Save the Children'ın raporuna göre de 'en kötü eğitim' siciline sahip ülkeler arasında Afrika ülkelerinden sonra Doğu Timor 4. sırada yer almaktadır.³⁷⁵ Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) raporunda dünyada 40 ülkenin acil gıda yardımına muhtaç

³⁷³ <http://www.voanews.com/turkish/archive/2006-05/2006-05-25-voa11.cfm>

³⁷⁴ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/5025232.stm>

³⁷⁵ http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2006/09/060912_save_the_children.shtml

durumda olduğu açıklanırken Asya kıtasında Kuzey Kore ile Doğu Timor'daki insanların da hâlâ yardıma muhtaç olduğu bildirildi.³⁷⁶ Bununla birlikte hükümetin halkın ihtiyacını karşılarken yapmış olduğu adaletsizlikler yağmalama olaylarının yaşanmasına sebep oldu. Halk bedava erzak dağıtılmasını beklerken devlet depolarının boşaltılması ülkedeki insanlık dışı durumu açıkça gözler önüne serdi.³⁷⁷

Yıllardır bağımsızlık mücadelesinde binlerce kişinin öldüğü katliamlara dair mahkeme dosyaların yaklaşık %15'inin çalınması yargı sistemindeki aksaklıkları ve halkın devlete olan güvensizliğini açıklamaktadır.³⁷⁸ Doğu Timor'da ihlaller yeni doğmuş bir bebeğin yaşam hakkının ihlal edilmesiyle başlıyor ve hiçbir açıklaması olmayan sivil kayıplarla devam ediyor.

ENDONEZYA

Dünyanın en büyük takımda ülkesi olan ve 17 bin ada üzerine kurulu bulunan Endonezya, aynı zamanda dünyanın en kalabalık Müslüman nüfusuna sahiptir. Ada devleti olmasının ekonomik, siyasî ve kültürel hayata etkilerinin sayısız olduğu ülkede, 1948'de Hollanda'dan alınan bağımsızlık ilanından beri, kendi bağımsızlıklarını isteyen bölgeler vardır. Doğu Timor, Açe, Batı Papua bunlardan bazılarıdır.

Geçen senelerde olduğu gibi 2006 yılında da Endonezya, 30 yıl ülkeyi demir yumrukla yöneten General Suharto döneminde meydana gelen insan hakları ihlallerinin yaralarını sarmak ve sorumluları yargıya taşımak problemi ile sık sık yüzleşmiştir. Bu kişilerin dokunulmazlığı ve henüz kanun karşısına çıkarılmamış olmaları, ülkede tansiyonu artıran bir meseledir. 1965 yılında Doğu Timor işgali sırasında 1 milyon kişinin öldürüldüğü katliamda ABD'nin parmağının olduğu da bilinen bir gerçektir. 1999 yılında Endonezya'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan eden Doğu Timor'da bu katliamların hesabı daha verilmiş değildir.

Tarihî darbelerle birlikte anılan Endonezya'nın ordusunda hala demokratik yönetime tehdit teşkil edecek hareketlilikler söz konusudur. Ordunun devletten ayrı bir hazineye sahip olma çalışmaları kaygıyla karşılanmaktadır.

³⁷⁶ 11/10/2006 - <http://www.dunyabulteni.net/> 11/10/2006 tarihli/ 40 ülke acil gıdaya muhtaç başlıklı haber

³⁷⁷ 3/06/2006 - <http://www.ntvmsnbc.com/news/375444.asp>

³⁷⁸ 30/05/2006 - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/5028566.stm>

Temmuz 2006'da parlamentoda kabul edilen yasa ile Açe bölgesine özel yönetim hakkı tanınmış ve bölgede 30 küsur yıldır devam eden gerginlik barış anlaşmasıyla sona ermiştir. Fakat kanunda şart koşulan ve bölge için kurulması gereken insan hakları mahkemesinin çatışma dönemine ait davalara bakamayacak olması bölgedeki insan hakları durumunun geldiği noktayı gözler önüne sermektedir.

Teröre Karşı Savaş

Teröre karşı küresel savaş için ABD ve İngiltere'nin en çok baskı yaptığı ve Bali, Marriot Otel patlamalarından sonra iyice gözlerin üzerine çevrildiği Endonezya, maruz kaldığı terörist devlet imasını bertaraf edebilmek için var gücüyle çabalamaktadır. Masum insanlar patlamalarla alakaları olduğu gerekçesiyle mahkum olurken, diğer taraftan da yönetim son iki yılda 200'den fazla teröristin yakalandığını ve bu sayının diğer ülkelerde yakalananlardan daha fazla olduğunu söyleyerek övünmektedir.³⁷⁹

İnsan Hakları Savunucuları

İnsan hakları savunucusu Munir Said Talib'in 2004 yılında zehirlenerek öldürülmesinin üstündeki şaibeler kalkmamıştır. Endonezya ordusunda tarafından yapılan insan hakları ihlalleri üzerine profesyonel çalışmalara imza atmış olan Thalib, Suharto döneminde kurmuş olduğu Şiddet Mağdurları ve Kayıplar Komisyonu'nda yaptığı araştırmalarda pek çok olayı açıklığa kavuşturmuştur.³⁸⁰ Endonezya hükümetine uluslararası baskı yapılan bu olayın diğer dokunulmazlık vakaları gibi kapanmaması için kampanyalar yapılmaktadır.

Diğer taraftan 2006 yaşanan olumlu bir gelişme sömürge döneminden kalma ceza yasasında yer alan devlet başkanına yönelik hakaret ve eleştirinin cezalandırılmasını öngören maddeler yasadan çıkarıldı. Ülkede otuz iki yıl iktidarda kalan Devlet Başkanı Suharto döneminde, muhalifleri susturmak için sıkça başvurulmuş yasa altı yıla kadar hapis cezası öngörüyordu.³⁸¹

Çocuk İşçiler

Endonezya dünyada en fazla çocuk işçi çalıştıran ülkeler arasındadır. Gerek ülke içinde gerekse dışında pek çok illegal işçinin çalıştırıldığı Endonezya'da ev hizmetinde çalışan genç kızların yaş ortalaması 16'nın altındadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün istatistiklerinde 14–19

³⁷⁹ 30/03/2006 - <http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=271080&keyfield=656E646F6E657A7961>

³⁸⁰ 08/11/2006 - <http://tapol.gn.apc.org/news/files/st061108.htm>

³⁸¹ 7/12/06 - <http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=279225&keyfield=656E646F6E657A7961>

yaş arası 700 bin çocuk ve genç kadının hizmetçi olarak çalıştığı belirtilirken, Batı ve Arap ülkelerine gönderilen çocuk işçilerin sayısı hakkında kesin bir rakam bulunamamıştır.³⁸²

Zorunlu Tahliyeler

Cakarta hükümeti, güvenlik güçleri eliyle insanları evlerinden çıkartmakta ve evlerini hukuksuzca yıkmaktadır. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün de özel bir raporla duyurduğu olaylar hakkında mağdurlar dinlenmiş ve ifadelerinde güvenlik güçlerinin önceden hiçbir tebliğ yapmadan bir sabah ansızın gelip evi boşalttıktan sonra hemen yıkımını gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.³⁸³ Yıkım sonrası mağdur ailelere herhangi bir tazminat verilmediği gibi insanlar kötü muameleye tabi tutulmuşlardır.

Köyden şehre göç edenlerin de bulunduğu bu insanların iş, okul, hastane gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri de sürekli bir barınağa sahip olamadıkları için mümkün olamamaktadır. Uluslararası hukuk ilkeleriyle de bağdaşmayan bu durum, Endonezya hükümetinin imzalamış olduğu Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar ve Uluslararası Sivil ve Siyasî Haklar Beyannamelerine de aykırıdır. Bu beyannamelere göre hükümetler hukuksuz bir şekilde insanların evlerini ellerinden alamayacak ve aynı zamanda da evsizlere barınak sağlamak zorunda kalacaktır.

Doğal Afetler

Endonezya 2004 yılı Aralık ayında yaşanan şiddetli deprem ve tsunami felaketinin yaralarını daha sarmamışken peş peşe meydana gelen diğer depremler ülke insanının mağduriyetini çoğaltmıştır. Felaketlerden en çok etkilenen Açe bölgesinde hükümet yardımlara el koymuş, uluslararası yardım kuruluşlarının bölgeye ulaşımını zorlaştırmıştır. Bu uygulamanın altında Özgür Açe Hareketi'ne gözdağı verme amacı yatmaktadır.

Diğer taraftan 2006 yılı kuş gribi vakalarının sıkça görüldüğü ve kamu sağlığını etkilediği bir dönem olmuştur. Endonezya hükümeti virüsün tespit edildiği bölgelerde kanatlı hayvan itlafına isteksiz yaklaştığı eleştirileriyle karşı karşıya kalmıştır. Uzmanlar, virüsün yayılışını engellemek için en iyi yöntemin kümes hayvanlarının itlafı olduğunu söylemiştir. Fakat hükümet bu iş için gerekli bütçeyi ayıramayacağını belirtmiş ve sene içinde yüzlerce insan önlenebilir bir hastalık sebebiyle hayatını kaybetmiştir.³⁸⁴

³⁸² 25/12/2006 - <http://www.firatnews.com/modules.php?name=News&file=article&sid=12276>

³⁸³ 09/06/2006 - <http://hrw.org/english/docs/2006/09/06/indone14111.htm>

³⁸⁴ 12/12/2006 - http://85.159.71.170/dunyabulteni/haber_detay.php?haber_id=3976&Grup=NORMAL

İşçi Hakları

Papua eyaletinde büyük bir maden ocağı işleten ABD şirketine yönelik düzenlenen protesto gösterilerinde dört kişi hayatını kaybetti. Dev madenin kapatılması için Papua ve Cakarta'da uzun süre gösteriler düzenlenmiştir. Protestocular, madenin çevreyi kirlettiğini, madenden elde edilen gelirden Papualılara ödenen payın az olduğunu ileri sürmüşlerdir.³⁸⁵

Nisan ayında başkent Cakarta'da 10 bin dolayında işçi, işverene daha çok esneklik verecek, işverenin grevleri kontrol altına almasını sağlayacak ve işten çıkarılan işçilerin kıdem tazminatlarıyla ilgili düzenlemeleri hafifletecek yasa değişikliğine karşı gösteri yapmışlardır. 2004'te seçilen mevcut parlamento yasada işverenler lehinde değişiklikler yapmayı planlamaktadır.³⁸⁶

FİLİPİNLER

Asya'da, Batı sömürgelerinden bağımsızlığını kazanan ilk devlet olan Filipinler, Büyük Okyanus'ta 7100 dolayında ada ve adacıktan oluşmaktadır. 1898'de İspanyol-Amerikan savaşı sonucu ABD'ye devredilen, fakat Amerikan yönetiminde fazla kalmayan Filipinler; 1934 yılında kabul edilen bir kanunla, 10 yıl içinde tamamen bağımsızlığını ilan etti. II. Dünya Savaşı sırasında Japon işgaline uğradı ve 1946 yılında bu işgalin sona ermesiyle Filipinler Cumhuriyeti resmen kuruldu. 1972'ye kadar sakin bir dönem geçiren Filipinler'de, 1972'de Başkan Ferdinand Marcos sıkıyönetim ilan ederek anayasayı iptal etti. 1973 anayasası ile Marcos, geniş yetkilere sahip oldu. Fakat 1986 seçimlerine hile karıştırdığı ve devrim hazırlığında olduğu iddia edilen Marcos, sürgüne gönderildi.

20 yıl içinde halk isyanları sonucu 2 başkanın devrildiği ve birçok darbe girişimi atlatan Filipinler'de bu yıl yine darbe söylentilerinin gündemde olması, olağanüstü hal ilan edilmesine ve peşinden yasakların gelmesine neden oldu. Hükümet tarafından basına getirilen yasaklar başta olmak üzere; adam kaybetme veya kaçırma, işkence, yargısız infazlar ve güvenlik önlemleri adı

³⁸⁵ <http://haber.dersarasi.net/?CatID=20&NewsID=392> 10/4/06

³⁸⁶ <http://www.hareketzamani.com/forum/index.php?topic=105.0> 7/4/06

altındaki kısıtlamalar, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması gibi birçok sorunu da beraberinde getirdi.

Bu yıl yaşanan olumlu bir gelişme ise hükümet yetkililerinin Mindanao adasında bağımsızlık isteyen gruplarla müzakerelere yeniden başlaması oldu.

Basın Özgürlüğüne Yönelik İhlaller

Geçen yıl Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF), 2005 yılında dünyada 63 gazetecinin görevi başında uğradığı saldırı sonucu hayatını kaybettiğini açıklamıştı. Yapılan açıklamada; 22 gazeteci ve medya mensubunun hayatını kaybettiği ve gazeteciler için tehlike sıralamasında birinci olan Irak'tan sonra ikinci sırada, 7 ölümle Filipinler'in yer aldığı belirtilmişti.

2006 yılında da tablo değişmedi ve Filipinler'de 4 gazeteci, silahlı saldırıya uğrayarak hayatını kaybetti. 66 yaşındaki yazar Nicholas Cervantes, kimliği belirlenemeyen silahlı beş kişi tarafından, evinden ayrılırken öldürüldü.³⁸⁷ Bunun yanı sıra, Filipinler'de üç yerel radyoda program sunuculuğu yapan gazeteci Rolly Canete, Pagadian kentinde uğradığı silahlı saldırıda hayatını kaybetti.³⁸⁸ Ayrıca bir radyoda siyasi yorumculuk yapan gazeteci karı-koca, George Vigo ve eşi Mazel, silahlı iki kişi tarafından vurularak öldürüldü.³⁸⁹ Gazetecilerin çoğu, yolsuzluk, kumar, uyuşturucu ve diğer yasadışı faaliyetlerle ilgili araştırmaları ve yorumları nedeniyle öldürülüyor.

Basına getirilen kısıtlamalar ise olağanüstü hal ilan edilmesiyle daha da arttı. Hükümet yetkilileri, bir gazeteye baskın düzenlemiş; radyo istasyonları ve televizyon kanallarının önüne asker konuşlandırarak basın özgürlüğünü ihlal etmiştir.³⁹⁰

Sivil Hareketlere Yönelik İhlaller

Hükümet baskıları ile birlikte ülkedeki paramiliter güçler, sivillere karşı şiddet uygulamakta ve adeta katliam yapmaktadırlar. Köylü hareketinin önemli liderlerinden olan Noli Villalon, evinde kurşunlanırken; Önce Halk (Bayan Muna) Partisinin bir üyesi olan Armondo Leabres, 10 Ocak'ta kaçırılmış ve bir gün sonra da cesedi bulunmuştur.³⁹¹ Asya İnsan Hakları Komisyonu, evinde saldırıya uğrayarak öldürülen Florencio Cervantes ile eşinin gözleri önünde

³⁸⁷ <http://www.pasiad.org/haber.php?id=2295> – 22/12/2006

³⁸⁸ <http://www.bianet.org/2006/01/23/73685.htm> – 22/12/2006

³⁸⁹ <http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=295405&keyfield=66696C6970696E6C6572> – 22/12/2006

³⁹⁰ http://www.internethaber.com/news_detail.php?id=2499&uniq_id=1157476481 – 22/12/2006

³⁹¹ <http://istanbul.indymedia.org/news/2006/01/99992.php> – 22/12/2006

öldürülen Rico Adeva cinayetlerini kınayarak, bu tür faaliyetlerde bulunan kişilerin an güvenliklerinin sağlanması yönünde hükümetlere acil çağrıda bulundu.³⁹²

Hükümet ile Morolu Müslümanlar Arasındaki Çatışmalar

Yaklaşık 40 yıldır Filipinler hükümeti ile Morolu Müslümanlar arasında yaşanan çatışmalarda 120 bin Müslüman hayatını kaybetmiştir. Diğer yandan Moro'nun bağımsızlık mücadelesinde bu yıl önemli gelişmeler yaşanmıştır.³⁹³ İki yıldır yavaş ilerleyen gelişmeler, şubat ayında tarafların masaya oturmasıyla yeniden başlamıştır.

Değerlendirme

Bu yıl Filipinler gündemini en çok; olağanüstü halin ilan edilmesi, tutuklama emri gerekmeden tutuklama yapılması ve suçlama getirilmeden uzun süreli gözaltına almaları imkân sağlanması meşgul etti.³⁹⁴ Başkan Gloria Macapagal Arroyo'nun, darbe söylentilerini fırsat bilerek muhaliflerine karşı güç kullanması, diktatör rejim anlayışının değişmediğini gösterdi. Filipinler'de idam cezasının kaldırılması olumlu bir gelişme olarak gösterilse de ülkede yaşanan ihlallerin katılığı, Filipinler'in adaletli bir sisteme duyulan acil ihtiyacı gözler önüne sermektedir.

HİNDİSTAN

Kalkınmakta olan bir ülke olması, kültürel çeşitliliğin fazlalığı kolonyel geçmişi ve ülkenin devasa yapısı sebebiyle insan haklarının Hindistan'daki durumu karmaşıktır. Sıklıkla dile getirildiği gibi-özellikle Hindistan insan hakları grupları ve aktivistlerince- Dalit ya da Dokunulmaz kastına mensup insanlar insan haklarının kendilerine hiç bir şekilde uygulanmamasının acısını çekmekteler ve bu ayrımcılığa maruz kalmaya da devam edecekler.

Hindistan'da "insan hakları" kavramı tüm pratik yönleriyle sadece zengin ve güçlülere özgü bir imtiyaz olarak durmakta.Düşük kasta mensup gruplarca, Hindistan anayasasınca özel statü tanınmış kast sistemi dışındaki aşiretlerce ve müslümanlar gibi azınlıklarca esasen kendilerini hedef alan insan hakkı ihlallerinin dahi doğal karşılanması üzücü bir durumdur. Hükümetçe Hindistan'daki müslümanların durumunu araştırmak üzere kurulan Sarchar

³⁹² <http://www.ahrchk.net/ua/mainfile.php/2006/1671/-22/12/2006>

³⁹³ http://dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=4664&Grup=NORMAL-22/12/2006

³⁹⁴ http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2006/02/060224_philippines_coup.shtml-22/12/2006

komitesinin raporuna göre; müslümanlar her açıdan arkaplanda kalmaktadırlar ve hayatın her alanında temsil oranları oldukça düşüktür. Fakat söylendiğine göre Sarchar komitesi çok önemli bir veriyi rapora koymamıştır.

Bu ayrımcılık ve insan hakkı ihlalleri yeterli kanuni yaptırımların bulunmayışı ya da Hindistan yargısının hakihlalleri konusunda dokunlamzlığı olanlara karşı yasaları uygulamamasından kaynaklanmamakta. Hindistan anayasası ve Hindistan hukuk sistemi ulusu ve vatandaşları için yeterince koruma sağlayacak şekilde dizayn edilmiştir. Hindistan yüksek yargısı ve özellikle de yüksek mahkeme insan haklarını gerçekten destekleyici nitelikte çalışmaktadırlar.Fakat insan hakları konusundaki yaygın bilinçsizlik ve ulusal hükümet ile eyalet hükümetlerinin gizli cesaretlendirmeleriyle hiç bir demokratik ülkede emsaline rastlanmamış boyutlarda insan hakları ihlallerine meydan verilmektedir. Hindistan polis teşkilatı bu ihlalleri dokunulmazlık kalkanı altında sürdürmekte; gözaltında işkence, insan hakkı ihlalleri ve öldürülenlerle ilgili takibatlar yapılmamakta ve bu gözaltı suçları hükümetin koruması altında cezasız kalmaktadır. İçişlerinin bu üzücü suçunu politik konumları ya da renkleri ne olursa olsun tüm partiler paylaşmaktalar. Bu bariz insan hakkı ihlalleriyle alakalı çirkin ve melun polis, suçlu, politikacı ittifakı ülkenin her bölgesini ve ülkedeki herkesi etkilemektedir.

Hükümetin Hindistan'ın kalkınmışlığıyla ilgili iyimser açıklamalarına rağmen Hindistanlıların %70inden fazlası gözardı edilmiş ve arkaplana itilmiş halde yaşamakta. Asya İnsan Hakları Komisyonu(AİHK) 'nun raporuna göre ülkenin 2006 yılında ekonomik kalkınmışlık düzeyinde katettiği muazzam başarıya karşın aynı periyotta insan hakları konusunda ilerleme kaydetmemiştir. AİHK yıl içinde ihlallerle ilgili aldığı pek çok ihbardan ve yaşanan pek çok önemli çaptaki ihlal vakasından sonra önceki yıllara oranla insan haklarıyla ilgili olarak ülkede hiçbir ilerleme yaşanmadığını kaydetmiştir.

Hükümetin, polisin bu denetimsiz hakimiyetine göz yumması açıktan ölüm istatistiklerine de yansımaktadır. Açıktan kaynaklanan ölümler polisin bozulmuş ve denetimsiz durumundan kaynaklanmaktadır. Yerel polis rüşvete ve yolsuzluğa bulaşmış olan yiyecek dağıtım ağlarına müdahale ederek bunlar hakkında kovuşturma açacağına bunlara göz yumarak ve kimi zaman bu ağlarla işbirliği yaparak fakir insanlara dağıtılması için verilen gıda maddelerinin yine bu ağlar eliyle kara borsada satılmasına izin vermektedir. Bu gibi yolsuzluk ve rüşvet olaylarına hükümetin tepkisi ise sağırılık ve gözardı etmektir. Bu yıl içindeki en yüksek açıktan ölüm oranları şu eyaletlerde gözlemlendi; Batı Bengal, Uttar Pradeş, Bihar ve Carkent.

Kasta dayalı ayrımcılık hükümetin hayalkırıklığına sebep olduğu bir başka konudur. Kasta dayalı ayrımcılık ülkenin kanayan bir yarası olmayı sürdürdü ve ülke kısmen feodal topluluklarca yönetilmeye devam etti. Teoride Hindistan bir demokrasi olmasına rağmen başta

kuzey eyaletleri Karnataka ve Tamilnadu olmak üzere kırsal kesim halen daha feodal beylerin kontrolü altında kalmayı sürdürmektedir. Dalitler ve aşağı kastlara mensup kimseler bu fenomenden kaynaklanan açık insan hakkı ihlallerine maruz kalmayı sürdürmektedirler.

Aşağı kastlara mensup insanlara karşı uygulanan bu ayrımcılığı önleyecek tedbirler almak yerine hükümet bu konuda tartışılmasına dahi kesinlikle izin vermemektedir. AİHK'nın kardeş kuruluşu olan Asya Hukuki Kaynak Merkezi(ALRC/AHKM) Birleşmiş Milletler ırk ayrımcılığını önleme komitesine, Hindistan'daki örnekleri de içeren alternatif bir raporu yakın bir zamanda sunmaya hazırlıyorlar. Ayrıca AİHK da Hindistan hakkındaki ayrıntılı bir insan hakları raporunu önümüzdeki günlerde yayınlayacak.

Hindistan ulaşılan ekonomik kalkınma başarısının hukukun üstünlüğünün ülkedeki gelişim sürecine önemli ve doğrudan katkılar yapacağı iddiasındadır. Her halikarda bu doğrudan ilişki iddiası ancak ekonomik kalkınmanın ülkenin her kesimince faydalınılacak şekilde dağıtılmasıyla gerçekleşebilir. Hindistan'da ise kalkınmadan faydalanan toplum kesimi nüfusun yalnızca %20siyle sınırlı kalmaktadır.

JAPONYA

Dünya siyasi güçleri arasında önemli bir yere sahip olan Japonya, küresel ekonominin en büyük kapital ve kredisine sahip bir ülkedir. Fakat, 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgaline verdiği destek ile halk içinde bölünme yaşanmış, ülkenin pasifist anayasası, askerî harekatlara müsaade edecek şekilde milliyetçi Başbakanı Şinzo Abe hükümeti tarafından değiştirilmiştir.

İsrail'in Ağustos 2006'daki Lübnan saldırısı sonrası BM'in almış olduğu kınama kararına onay vermeyen iki ülkeden biri olan Japonya, Irak işgali üzerine ABD'ye verdiği destekle de teröre karşı küresel savaşta safını belli etmiştir. Bu "sözde" savaşın dünya çapında sebep olduğu sosyal ve ekonomik yıkımlar ve ölümler şüphesiz sayfalar dolusu yazılacak insan hakları ihlallerini içinde barındırmaktadır.

Mülteciler

1951 yılında imzaya açılan BM Mülteciler Yasası'nı 1981 yılında onaylayan Japonya, buna rağmen mülteciler konusunda çok katı bir işleyişe sahiptir. Japon Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre 1982–2004 yılları arasında ülkede mülteci olarak kalabilmek için 3.544 başvuru olmuş, fakat sadece 330 kişi mülteci statüsü alabilmiştir. Bu rakam geçen iki yılda da fark

edilebilir bir değişme göstermemiştir. Mülteci başvurularını kabul eden diğer bazı ülkelerdeki rakamlar ise bu sayıdan kat be kat yüksektir. İngiltere 22 yıllık dönem içerisinde 12.925, ABD 21.148 mültecinin başvurularını kabul etmiştir.

Başvuru aşamasında mültecilerin karşılaştığı muameleler kişilerin akıl, ruh ve beden sağlığını tehdit eder niteliktedir. Nezarethanelerde kalmaya mecbur edilen mülteciler, küçük odalarda 10 kişi kalmaya mecbur bırakılmış, içlerinden intihara teşebbüs edenler olduğu gibi, akıl sağlıklarında kalıcı hasarlar meydana gelenler de olmuştur. Mayıs 2005’de Mülteciler Yasası’nda yapılan değişiklikler yavaş yavaş hayata geçirilmekte, henüz pozitif bir görüntü sergileyecek kadar olgunlaşmamış bulunmaktadır.

Ölüm Cezası

Ölüm cezasının uygulandığı Japonya’da yıllarca infazını bekleyen mahkûmlar bulunmaktadır. İnfazlar meclis tatildayken gerçekleştirilmekte, mahkûmların ailelerine dahi haber verilmemektedir. En son 26 Aralık’ta gerçekleştirilen 4 infaz ülkedeki idam infaz yürütmesini tekrar tartışmaya açmıştır.

KAMBOÇYA

Geçmişinde talihsiz olaylar yaşamış ve halen de yaşamakta olan Uzak Doğu’nun bir başka ülkesidir Kamboçya. Fransız ve İngiliz sömürgesi oldu. Ülke uzun zamanlar iç savaş yaşadı. Çin destekli Kızıl Khmerler ülkeye egemen oldu. Pol Pot’un ideolojisine göre ülkede sadece köylü sınıfı olmalıydı. Bu amaçla ülkenin tüm aydınlarını, bilim adamlarını, sanatkârları, ağır koşullar altında pirinç tarlalarında çalışmaya zorladı. Çalışamayacak olanları orta çağ işkence yöntemleriyle öldürdüler. Pol Pot yönetiminde dünyanın en büyük katliamlarından birini yaptılar. Verilere göre 3,3 milyon Kamboçyalıyı öldürdüler. Bu katliamlar, Vietnam ülkeyi işgal edinceye kadar sürdü. Ülkede 1991 yılında seçimler yapıldı. Kızıl Khmerler 1997’de Pol Pot’un ölümüyle tamamen dağıldılar. Bugüne kadar hiçbir kızıl Khmer yargılanmadı. Geçmiş böyle olan Kamboçya şu an diğer ülkelerde olduğu gibi halen hak ihlali yaşıyor ve de yapıyor.

Mahkeme Baskıları

Bir ülkenin saygınlığı adalet sisteminin ne kadar özgür olduğuyla yakın ilgilidir. Her ne şekilde olursa olsun devletin ya da diğer kurum ve kuruluşların mahkemelere baskı yapma hakkı yoktur. Fakat Kamboçya, mahkemelerine baskı yapan bir ülkedir ve devlet mahkemelere baskı yaparken insan hakları savunucularını tutuklamaktadır. Zaten bu durum, Kamboçya’da her zaman süregelen bir hak ihlalidir. Uluslararası Af Örgütü 5 Ocak'ta yine bir insan hakları savunucusunun devleti karalamakla suçlanmasından sonra Kamboçya devletinin mahkemeleri yönlendirmeye son vermesini söyledi. Uluslararası Af Örgütü Güneydoğu Asya araştırmacısı Brittis Edman “Durum hızla kötüye gitmektedir ve diğer aktivistlerin benzer siyasi suçlamalarla tutuklanma riski vardır” dedi³⁹⁵. İlaveten Sivil Aktivistler Derneği’ne karşı tehditler devam ediyor ve yaygın biçimde bir dizi muhalifler hapse atılıyor.

İnsan Hakları Savunucuları Gözaltında

Kamboçya yetkilileri hükümeti eleştirenleri hedef almakta ve onlara karşı siyasi amaçlı görünen davalar açmaktadır. Kem Sokha (Kamboçya İnsan Hakları Merkezi Başkanı), Yeng Virak (Topluluk Hukuk Eğitimi Merkezi Direktörü), Pa Nguon Teang (Kamboçya İnsan Hakları Merkezi Direktörü/Radyo Direktörü), Rong Chhun (Kamboçya Bağımsız Öğretmenler Derneği Başkanı), Mam Sonando (Beehive Radyo Direktörü) Chea Mony (İşçiler Serbest Sendikası Başkanı), Ea Channa (Öğrenciler Demokrasi Hareketi Genel Sekreter Yardımcısı), Men Nath (Kamboçya Bağımsız Devlet Memurları Derneği Başkanı), Prince Sisowath Thomico (eski kral Sihanouk'un sekreteri), Say Bory, (eski kral Sihanouk'un danışmanı).

3 Şubat tarihinde insan hakları savunucusu Kem Sokha'ya ve Pa Nguon Teang'a, sendika temsilcisi Rong Chhun'a ve radyo kanalı yöneticisi Mam Sonando'a karşı yapılmış suçlamalar yetkililerce geri çekilmiştir. Bu dört kişinin serbest bırakılmaları konusunda Başbakan’a teşekkür mektubu yazması üzerine Başbakan Hun Sen onlara karşı suçlamaların düşürülmesini istemişti. Yeng Virak, Prince Sisowath Thomico ve Chea Mony'ya karşı suçlamaların da geri çekildiği bildirilmektedir. Ea Channa, Men Nath ve Say Bory hâlâ Kamboçya dışındadır ve onlara karşı suçlamalar geri çekilmiş değildir. Fakat düşünce mahkumları halen risk altındadır³⁹⁶.

Düşünce Mahkumu Cheam Channy'nin Serbest Bırakılması

Kamboçyalı düşünce mahkumu ve muhalefet milletvekili Cheam Channy Kral Norodom Sihamoni tarafından açıklanan af gereği Phnom Penh'deki askerî hapisshaneden serbest

³⁹⁵ 05.01.2006 Basın Açıklaması UAÖ basın açıklaması: AI Index: ASA 23.001.2006 (Kamusal). Basın Duyuru No: 003.

³⁹⁶ 07.02.2006 Acil Eylem: Kamboçya: Ek Bilgi: Düşünce Mahkûmları/Risk Altında İnsan Hakları Savunucuları AI Index: ASA 23.006.2006 (Kamusal). UA 06/06

bırakılmıştır. Bu gelişme barış örgütleri tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır ve bunun muhalefeti susturmak için siyasi yargılamaların kullanımına son verilmesi anlamına geldiği ümit edilmektedir³⁹⁷.

Toprak Sorunu

Araziyle ilgili tartışmalar artıyor, topraklar üzerinde hak sahibi olanların endüstriyel ayrıcalığa onay vermesiyle kırsal kesim yoksullaşmaya devam ediyor. Elit ailelerle bağlantılı olan şirketlerin toprakları gasbetmesi ve doğal kaynakları haksız yere kullanmasıyla yerel topluluklar geçimlerinden mahrum olmaya devam ediyor.

Hükümetin Verdiği Sözler

Kamboçya hükümeti bağımsız bir yargı sistemini emniyete alacağına ve hukuk kurallarını güçlendireceğine, sosyal dürüstlüğü tanıtacağına, bozulmayı azaltacağına, kanun ciddiyetini ve barış kültürünü arttıracığına dair söz verdi.

2–3 Mart 2006 Danışma Grubu’nun Phnom Penh’de bir araya geldiği bir sırada Kamboçya hükümetinin daha önce Danışma Grubu’nun insan hakları konusunda verdiği sözlerini tutmasına yönelik olarak, Uluslararası Af Örgütü hükümetleri baskı kurmaya davet etmektedir.

KUZEY VE GÜNEY KORE

Birleşik Devletler Kongresi 2004 Kuzey Kore İnsan Hakları Yasası’nı kabul etmiştir. Yasa, Kuzey Kore’deki ciddi insan hakları sorununa hitap etme ve Kuzey Kore mültecileri için kalıcı çözümler geliştirme, insanî yardım paketlerinin şeffaflığını, serbest bilgi akışını ve Kore yarımadasının barışçıl şekilde yeniden birleşmesini sağlama amaçlıdır.

Kuzey Kore, dünyanın en baskıcı ve merhametsiz rejimlerinden biri olmaya devam etmiştir. Tahmini olarak 150 ila 200 bin kişinin uzak alanlardaki gözaltı kamplarında tutulduğu sanılmaktadır, ülkeden kaçan kişiler birçok mahkûmun işkence, açlık, hastalık, güneşte kalma ya da bunların birkaçına birden maruz kalma nedenleriyle öldüğünü bildirmişlerdir. Rejim ayrıca, yurttaşların yaşamlarının birçok alanında sert denetimler kurmuştur. Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore), halkına vahşice davranmaya ve baskı altında tutmaya devam etmiştir.

On yıldan fazla bir süre için birçok uluslararası topluluk, ülkenin nükleer programından ötürü riske doğru giden Kore halkının pek gündeme gelmediğini savundu.

³⁹⁷ AI Index: ASA 23/005/2006 (Kamusal). Basın Duyuru No: 032

Uluslararası Din Özgürlüğü Yasası'nda, din özgürlüğü konusunda özellikle ciddi ihlaller yapmış olan ülkelerin Özel İlgi Gerektiren Ülkeler (CPC) olarak adlandırılması gerektiği belirtilir. Kuzey Kore tekrar CPC olarak adlandırılmıştır³⁹⁸.

Halk Açlıkla Karşı Karşıya

Kuzey Kore uluslararası yardımın kaynağını askerî ve nükleer kaynaklara çevirip, yiyecek alımını azaltmıştı. Bundan dolayı yaklaşık bir milyon ya da daha fazla insanının 1990 yılında açlıktan ölmesine göz yummuştur. Bu, hükümetin yiyecek alımını azaltma sebebiydi, çünkü uluslararası yardımın kaynaklarını askerî ve nükleer programına çevirmişti.

Açlık bugünün sürekli bir problemi olarak kalmıştı. Koreli çocukların %37'den fazlası kötü beslenmeden dolayı hastaydı ve Kuzey Kore dünya yiyecek programından halen daha az yiyecek yardımı talep ediyordu.

Yiyecek kısıtlamasının sonucu olarak, dünya yiyecek programı milyonlarca Korelinin bu kış zorlukla karşılaşacağını açıkladı ve birçok yardım grubu diğer kıtlıklara karşı halkı uyardı.

Binlerce İnsan Hapishanelerde

Ayrıca Kuzey Kore yaklaşık 200 bin insanı siyasî hapishanelerde tutuyor. Kuzey Kore kurucusu kim II-sung tarafından sadece gerçek ya da hayal dışı muhalefet hapsedilmedi, bunların oldukça yaşlı ya da çocuk akrabalarında bu tutuklanma sistemine dâhil oldular.

Uluslararası topluluk, Kuzey Kore insan haklarıyla meşgul ve insancıl kaygıları az bir seviyeye getirmek için birkaç girişimde bulundu. Çözüm genel törenle kabul edildi ve sonra insan hakları komisyonunun otoritesi Kuzey Kore temsilcisi tarafından reddedildi ve daha sonra da önem verilmedi.

Kuzey Kore'de Son Durum

Kuzey Kore lideri ne nükleer programı durduracak ne de Kuzey Korelilere yardım edecek gibi görünüyor. Onun için ülke halkına yeni bir uluslararası çaba gerekli. Birleşmiş Milletler Komitesi İnsan Hakları Komisyonu Kuzey Kore'deki insan hakları araştırmacılığı ve savunuculuğu için Kore topraklarında öncülük yapmaktadır.

İnsan hakları ile demokrasi yakından ilgilidir ve her ikisi de uzun vadeli istikrar ve güvenlik için zorunludur. Yurttaşlarının haklarına saygı gösteren özgür ve demokratik ülkeler

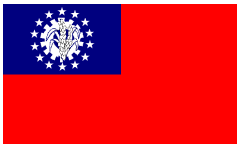
³⁹⁸ İnsan Hakları Uygulamaları Üzerine Ülke Raporları – 2004

sürekli barış için temel hazırlamaya yardımcı olur. Bunun tersine, kendi halkının insan haklarını ciddi biçimde ve sistemli olarak ihlal eden devletler, komşu ülkelere ve uluslararası topluma tehditler savurmaya eğilimlidir.

Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti bunun için iyi bir örnektir. Kore yarımadası bölündüğünde KDHC ve Kore Cumhuriyeti (KC ya da Güney Kore) yaklaşık olarak aynı ekonomik durumdaydılar ve her ikisi de otoriter rejimle yönetiliyordu. İki Kore arasındaki farkı yaratan siyasi ve ekonomik özgürlük oldu. Bugün, Kuzey Koreliler temel haklarının çoğundan mahrumken, rejimin otoriter yönetimi on binlerce mülteci yaratmış durumda. Hükümet; uyuşturucu ticareti, sahte para ve sigara gibi malların sahte üretimi ve kaçakçılık dahil olmak üzere, yasadışı eylemler yoluyla döviz kazanmıştır. Pyongyang uluslararası toplumun yinedeği, nükleer programlarını kaldırmaları yönündeki çağrılarını dinlememiştir.

Güney Kore'ye baktığımızda ise burada yaşayan halk Kuzey Kore'ye göre, hatta birçok ülkeye göre daha müreffeh bir ortamda yaşamaktadır. Öyle ki Çinli sığınmacıların büyük kısmı, yaklaşık %64'ü Güney Kore vatandaşlığı altında yaşamak istemektedir. Dışardan çok sığınmacı alan bir ülke olan Güney Kore giderek bu olaydan rahatsızlık duymakta, çünkü Kuzey Kore'den kaygılanmakta ve maliyetlerin artmasını bu zavallı ve daha az eğitilmiş sığınmacılarla ilişkilendirmektedir. Güney Kore'nin sessizce büyüyen konuksever olmayan tavırlarının sadece Kuzey Kore için olmadığı diğer ülkelere bakıldığında daha net görülüyor.

Güney Kore'de bir grup insan hakları savunucusu yaşlı köylülerin çevik kuvvet polisi tarafından zorla tahliye edilmesini protesto etmelerinden dolayı gözaltına alınmış durumdadır. Pyongtaek köyünde zorla gerçekleştirilen tahliyenin amacı Camp Humphreys isimli ABD askerî üssün genişletilmesine yönelik alan sağlamaktır.

MİYANMAR

Pasifik'in bir diğer ülkesi de Myanmar'dır ve maalesef her yerde olduğu gibi burada da hak ihlalleri devam etmektedir. Gerek kadınlara gerek çocuklara yapılan insanlık dışı muamelelerin görüldüğü bir ülkedir. Myanmar'da resmî emirlerle yönetilen ve herhangi bir temel hakkın yer aldığı hiçbir anayasal hükümle sınırlanmayan bir cunta bulunmaktadır.

Güvenlik güçleri yargısız infazlar yapmıştır. Ayrıca, kayıplar devam etmiş, güvenlik güçleri tutuklu ve mahkumlara tecavüz, işkence, dayak ve diğer kötü muamelelerde bulunmuşlardır. Keyfi gözaltılar ve gözaltındakilerin kimseyle görüşmelerine izin verilmemesi yaygın uygulamalardır. Güvenlik güçleri ayrıca, düzenli olarak yurttaşların özel yaşamlarına saldırıda bulunmuş, kitleleri göçe zorlamış ve çocukları askere almıştır.

Bir cuntanın dikta ile yönettiği Myanmar'da, demokratik reform sözleri ve insan haklarına gösterilen saygı zulüm ve baskılar için bir maske olarak kullanılmaya devam edilmiştir. Zorla çalıştırma, insan ticareti, çocuk askerler ve dinsel ayrımcılık ciddi meseleler olarak kalmıştır. Ordu sistematik olarak yapılan tecavüzler, işkenceler ve etnik azınlıklara bağlı yurttaşların zorla yerlerinin değiştirilmesi biçimindeki suistimallere devam etmiştir. Rejim, Nobel

Laureate ve suçlama olmaksızın ev hapsinde tutulmaya devam eden muhalefet lideri Aung San Suu Kyi dahil olmak üzere siyasî eylemcilerin gözaltında tutulması, taciz edilmesi ve tutuklanması ile demir yumruk yönetimini sürdürmüştür.

Kadın Ticareti

Myanmar'daki askerî ve siyasî durum, aşırı derecede korunmasız olan kadınların hayat kadını olmasına neden oldu ki, bu da göçlerde büyük bir artışı meydana getirmiştir. Ayrıca fuhuş endüstrisine girmek için Mae Sai yoluyla Tayland'a giden kadın ve genç kızların sayısı arttı ve bunların %60'ı 18 yaşın altındadır³⁹⁹. 12-18 yaş arasındaki kızlar daha fazla talep içindeler, çünkü Tayland'daki kadın tacirleri Kuzey Tayland'dan daha az kız talep etmekte.

Kadın tacirlerinin Myanmar ve ayrıca Çin'den getirdikleri hayat kadınlarının sayısı her geçen gün artmaktadır. Maalesef bunun sebebi ise gene insanlık mertebesinde olmayan bir durumdan kaynaklanıyor, Kuzey Tayland'da yeterli hayat kadını bulunmadığından. Ayrıca Myanmarlı kızlar cana yakın karakterli, beyaz derili ve güzelliğiyle kuzey Taylandlılara benzediği için tercih edildiler. Elbette uyguladıkları bir metot vardı: Yeşil pirinç mevsiminde iş verme bahanesiyle seks tüccarları tarafından tepe kabilelerden getirilmek.

Üzülerek kadın konusunda son olarak belirtmek istediğim konu ise bu ülkedeki hak ihlallerinin ne denli çökmüş olduğudur; HIV tespit edilen kadınlar ülkesine gönderiliyor ve otorite tarafından öldürülüyorlar. Myanmar'da kamyoncuların mola verdiği yerlerde, balıkçı köylerinde, sınır kasabalarında, maden kamplarında ve askerî kamplarda fahişelik yapmaları için köylerde kadın ve kız ticareti yapılmaktadır. Myanmarlı erkekler, kadınlar ve çocukların da

³⁹⁹ Aphaluck Bhatisevi, "Influx of Burmese sex workers via Mae Sai on the rise," Bangkok Post

başka ülkelere ticareti yapılmaktadır. Hükümetin kötü malî yönetimi ve zorunlu çalışma politikaları durumu daha da kötüleştirmektedir.

Siyaset, Hukuk ve Askeriye

Askerî hükümet büyüyen seks ticaretini frenlemek için yasaları sıkılaştırarak, kadın ticaretinin önüne geçmek istemektedir. Hükümeti yargının bağımsızlığını yeniden kurması ve hukuk işlevinin uygun olarak işlemesi için göreve çağrıldı. Adliyenin yönetim sistemini geliştirmek için daha çok adıma ihtiyaç olduğu bilinmekte ve silahlı kuvvetleri içeren hükümetin tüm organlarıyla angaryanın uygulamasını yok etmesi için bütün önlemleri almalıdır. Myanmar'daki sistematik insan hakları ihlallerinin son bulması için hükümet sıkıştırılmaktadır.

Ayrıca çocukların asker olarak kullanımı ve askere alımının acilen sonlanması, kişisel dokunulmazlığın sağlanması ve tüm insan hakları ile temel özgürlüklerin sağlama alınması için çalışmalar devam ediyor.

Çözüm İçin Öneri Taslağı

Hak ihlallerinin büyük ölçüde devam ettiği Myanmar sözde bir öneri taslağı hazırladı fakat bir Myanmar temsilcisi çözümün taslağı daha yapıcı yapmak ve daha az suçlama almak için Myanmar delegasyonu tarafından temel olarak kusurlu dengesiz ve önyargılı hazırlandığını belirtmiştir. Üye ülkeler arasında ortak bir kararın olduğu ve ülke komisyon gözetmeninin kesin çözümlerinin yapıcı, dengeleyici ve suçlamadan uzak olması gerektiği vurgulanmıştır. Myanmar delegasyonunun öneri taslağını daha yapıcı, daha az suçlayıcı ve daha dengeli yapmak için tüm çabasına rağmen son çözüm bu kıtasla karşılaşmadı. Bu nedenlerden ötürü, Myanmar öneri taslağının formunu ayrı tuttu fakat işbirliğini komisyonla yapmaya devam edecek.

Myanmar en azından komisyonun özel temsilcisiyle iş birliği yapıyor ve insan hakları standardında uluslararası yürütmeye devam ediyor.

Değerlendirme

Yurttaşlarının haklarına saygı gösteren özgür ve demokratik ülkeler sürekli barış için temel hazırlamaya yardımcı olur. Bunun tersine, kendi halkının insan haklarını ciddi biçimde ve sistemli olarak ihlal eden devletler, komşu ülkelere ve uluslararası topluma tehditler savurmaya eğilimlidir. Myanmar böyle bir ülkedir.

Myanmar halkının temel hakları, yalnızca Myanmar'ın saptırıldığı demokratik yola geri dönmesiyle tanınabilir. Cunta 1990'daki tarihî özgür ve adil parlamento seçimlerinin sonuçlarını tanımayı reddetmektedir. Rejimin acımasız, yıkıcı ve kötü yönetimi Myanmar halkına muazzam

acılar yüklemiş ve bulaşıcı hastalıkların yayılmasına neden olan mülteci akınları, insan ve uyuşturucu ticareti nedeniyle komşularıyla düşmanlığa neden olmuş ya da düşmanlığı pekiştirmiştir.

PAKİSTAN

Afganistan'a sınırı bulunan ve ABD işgali öncesi Taliban'a destek veren Pakistan, 5 yıldır bu stratejisini değiştirmiş olduğunu ispat edebilmek için başvurduğu yöntemlerde pek çok insan hakkı ihlali yapmıştır. Pakistan terörle mücadele operasyonlarında aşırı ve orantısız güç kullanmaktadır.

Diğer yandan Afganistan sınırından geçişleri engellemek amacıyla sınır bölgelerine mayın döşeme planı yapan Pakistan, zaten ağır kara mayınlarıyla döşeli olan ve bu sebeple sürekli bir ölüm tehdidi altında yaşayan Afganistan'ın durumunu daha da ağırlaştırmaktadır. Sadece 2006 yılında 3500 kişinin savaşta hayatını yitirdiği Afganistan halkı için Pakistan toprakları güvenli bir sığınak teşkil etmektedir.

2001 yılından beri güvenlik güçleri tarafından gözüaltına alınıp, bir daha kendisinden haber alınamayan yüzlerce insan vardır. Ailelerine hiçbir bilgi verilmezken, konu hakkında malumat bekleyen ve gösteriler yapan ailelere karşı şiddet uygulanmaktadır. 2006 yılı içerisinde sıklaşan bu protestolar bir sonuca ulaşamamıştır.⁴⁰⁰ Pakistan'da Ocak 2006'da gözüaltına alınıp uzun bir süre kendisinden haber alınamayan Türk vatandaşı Levent Karagülle de mağdurlardan birisidir. Kendisi 5 ay boyunca gözüaltında tutulan Karagülle, 18 Temmuz'da Türkiye'ye iade edilmiştir.

Adli sistemdeki bozukluklardan sadece yetişkinler değil, çocuk suçlular da etkilenmektedir. Gözüaltına alınan ve aylarca ifade vermeyi ve yargılanmayı bekleyen çocuklar vardır. Nüfusunun yarısının 18 yaşın altında olduğu Pakistan'da sadece 1 adet çocuk mahkemesi bulunmaktadır. Kanunlarda yasak olduğu halde, çocuk şüpheliler gözüaltı merkezine bilekleri kelepçeli ve zincirlerle birbirlerine bağlanmış oldukları halde getirilmektedirler. Bu çocukların

⁴⁰⁰ 28/12/2006 - http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/6215501.stm

%70'inin işkence ve kötü muameleye maruz kaldıkları da insan hakları örgütlerinin raporlarında yer alan bir gerçektir.

KEŞMİR

Coğrafi olarak Pakistan ile Hindistan arasında kalan bu bölge, iki ülkenin ayrışmasından sonra Güney Asya'nın en önemli ve en tartışmalı bölgesi olmuştur. Pakistan denetimi altındaki Azat Keşmir, Hindistan işgalindeki Jammu-Keşmir ve Çin'in hak iddia etmediği ancak kontrol altında tuttuğu Keşmir olmak üzere üç ayrı bölgesel güç tarafından idare edilmektedir. 20 milyona yaklaşan nüfusuyla Güney Asya'nın en önemli ve sorunlu bölgesi olan Keşmir'in bugün yaşadığı sorunların tarihsel sebebi bir dönem bölgeyi işgal altında tutmuş olan İngiliz yönetimidir.

2. Dünya savaşı sonrası İngilizlerin kıtadan çekilmesiyle Hint yarımadasında yaşanan Müslüman-Hindu çatışmaları Pakistan İslam Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla sonuçlanmış ve iki ülkenin ayrışmasında eyaletlere tercih hakkı tanınmıştır. Bu eyaletler tercihlerini içerdeki Hindu ve Müslüman nüfusun sayısına göre Pakistan ya da Hindistan'dan yana yapmıştır. Keşmir'in o günkü yöneticileri ise %90'lık Müslüman nüfusa rağmen tercihlerini Hindistan'a bağlamak üzere kullanmışlardır.⁴⁰¹

1948 yılında yaşanan Pakistan-Hindistan savaşının ardından 1952 yılında BM'nin gözetiminde yapılan anlaşmaya göre belgede referandum yapılacak ve bu referanduma göre Keşmir kendi kaderini belirleyecekti. Ancak ne Hindistan ne de diğer uluslararası güçler bu anlaşmaya uymamıştır.⁴⁰²

Bunun sonucunda Hindistan ile iki büyük savaş daha yaşanmış ve bu sürece Çin'in de dahil olmasıyla beraber bölgede üçlü bir sistem oluşmuştur. Yaşanan büyük savaşlara ek olarak 1990 sonrasında işgal altındaki Keşmir'de mücadele eden gruplarla Hindistan arasında yaşanan çatışmalarda binlerce insan ölmüş ya da yaralanmış ve bir o kadarı da Pakistan kontrolü altındaki Azat Keşmir'e göç etmiştir.

⁴⁰¹ www.bbc.com

⁴⁰² www.vahdet.com.tr

Hali hazırda ondan fazla örgüt işgal altındaki bölgede Hindistan'a karşı mücadele yürütmektedir.⁴⁰³ Milliyetçi, ulusalcı birçok fraksiyonun yer aldığı direnişteki en önemli grup ise Mevdu'di'nin kurucusu olduğu Cemaat-i İslami'dir. İşgal altındaki bütün direnişçi grupları Pakistan aktif olarak desteklemektedir.

1989'da Pakistan-Hindistan ikili mücadelesi yerini direnişçi gruplarla Hindistan arasındaki çatışmalara bıraktı ve bu tarihten sonra işgal altındaki bölgelerde yaşanan çatışmalarda resmi rakamlara göre 20 bin sivil, 5 bin Hindistan askeri ve 20 bin mücahit olmak üzere toplam 45 bin kişi hayatını kaybetmiştir. İnsan hakları örgütleri ise, ölenlerin sayısının resmi rakamların üzerinde olduğu görüşündedir. Jammu-Keşmir Sivil Toplum Koalisyonu, silahlı çatışmaların başladığı 1989'dan bu yana 100 binden fazla kişinin öldüğünü, 10 binden fazla kişinin de kayıp olduğunu tahmin ediyor.⁴⁰⁴ Sadece 2003 yılındaki kayıp sayısının 4 binden fazla olduğu söyleniyor.

Yaşanan depremin ardından iyileşmeye başlayan Pakistan-Hindistan ilişkilerine rağmen uluslararası güçler konunun çözümü için gerekli hassasiyeti göstermemektedir. 1952 yılında BM gözetiminde yapılan anlaşmaya göre tüm Keşmir'de referandum yapılacak ve bu referanduma göre Keşmir halkı kendi kaderini belirleyecekti. Gerek Hindistan gerek diğer uluslararası güçler anlaşmanın gereklerini yerine getirmemişlerdir. % 90'ı Müslüman olan bir bölgenin, yapılan anlaşmalara ve halkın Pakistan'a katılmayı istemesine rağmen bu halen kasıtlı olarak engellenmekte ve 20 milyon Müslüman, Hindu yönetiminin insafına bırakılarak Güney Asya'nın cennet diye nitelenen bu en güzel ülkesinde insan kanı akıtılmaktadır.

SRİ LANKA

Yıllarca Hollanda, Portekiz ve İngiliz sömürgesinde kalan Sri Lanka, 1948'de bağımsızlığını ilan etti. 1948'den 2002'ye kadar yaklaşık olarak 38 askeri grup, zaman içerisinde Tamil Eelam'ın bağımsızlığı için savaşmıştır. "Tamil Kaplanları" adını verdikleri Eelam'ın Özgürlük Kaplanları (LTTE), Sri Lanka adasının kuzey ve doğu kısımlarına verdikleri isim. Nüfusun % 12,5'ini oluşturan Tamiller, 1972'den bu yana düzenledikleri eylemlerde 60 binden

⁴⁰³ 25/11/2006 - http://haber.mynet.com/detail_news/?type=Foreign&id=N55056&date=25Kasim2006

⁴⁰⁴ www.ntvmsnbc.com

fazla insanın ölümüne neden oldu. 2002 yılında yapılan ateşkes anlaşmasına rağmen bölgede şiddetin önu kesilemiyor.

Hindistan'ın güneyinde yer alan Sri Lanka Adasında 2006 yılına; çatışmalar, mülteci sorunu ve operasyonlar sırasında yaşanan insan hakları ihlalleri damgasını vurmuştur.

Çatışmalar

2005 yılı Aralık ayı içinde 46 güvenlik görevlisi ve 1 milletvekilinin ölümü ile sonuçlanan şiddet olayları, bu yıl içinde binlerce sivilin ölmesi ve yurtlarından edilmesiyle devam etti. 20 milyon nüfuslu Sri Lanka'da nüfusun % 7,5'ini oluşturan Müslümanlar, bu çatışmalardan en çok zarar gören kesimdir. Ne Tamil gerillalarını ne de hükümeti destekleyen Müslümanlar, iki tarafın da suçlamalarına maruz kalmaktadır.

Ülkenin kuzeydoğusundaki Muttur kasabasında çıkan çatışmalardan kaçmaya çalışan aileler, gerillalar tarafından Paççanoor bölgesinde engellendi. Gerillalar, aralarında kadın, genç ve çocukların da bulunduğu yüzlerce kişinin ölümüne sebep oldular.⁴⁰⁵ Yıl içinde devam eden çatışmalarda 2000'den fazla insan yaşamını yitirdi. Bölgedeki Kızıl Haç yetkilileri tarafından yapılan açıklamalarda, Muttur kasabasını terk eden Müslümanların sayısının 20 ila 30 bin arasında değiştiği bildirildi.⁴⁰⁶ Bölgede yaşayanların evlerini terk etmesini isteyen Tamil gerillaları, 1991 yılında da benzer bir şekilde Müslümanların bölgeyi terk etmesini istemiş ve 1990'lı yılların ortalarında da, Kuzey Jaffna'da yaşayan Müslümanları, evlerini terk etmek zorunda bırakmışlardı. Sri Lankalı Müslüman liderler ve sivil toplum kuruluşları, hükümet ile Tamil gerillaları arasındaki çatışmalara uluslararası toplumun kayıtsız kalmasını protesto ettiler.

Mülteci Sorunu

Bu yıl Lübnan'da yaşanan mülteci sorununun bir benzeri de Sri Lanka'da meydana geldi. Sadece Muttur'da 30.000'den fazla Müslüman, evini terk etmek zorunda kaldı. Ülke içindeki çatışmalar, çok ciddi bir insanlık krizinin yaşanmasına sebep oldu. 1990 yılında binlerce Müslüman'ın Tamil gerillaları tarafından Jaffna'dan çıkarılmasından sonra bu olay, yaşanan en büyük mülteci krizi olarak görülüyor. 13.000 insan, tek bir okul binasında toplanmak zorunda bırakıldı. Muttur'dan kaçarken yanlarına hiçbir eşyalarını alamayan binlerce insan, temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta güçlük çekiyorlar.

Gerillanın Yol Açtığı İhlaller

⁴⁰⁵ http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=4206&Grup=NORMAL

⁴⁰⁶ http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=4206&Grup=NORMAL

Öldürülen ve evlerinden edilen insanların yanı sıra, Tamil gerilları tarafından sorgulanmak için götürülen birçok kişiden haber alınamaması ve bu konuda hükümetin hiçbir soruşturma başlatmaması da Tamil gerillalarının işlediği insanlık suçuna hükümetin de ortak olduğunu gösteriyor.

Çocuklara Yönelik İhlaller

Her savaşta olduğu gibi çatışmalardan en çok etkilenenler yine çocuklar oldu. Evlerinden çıkartılan çocukların korkudan geri dönmek istemedikleri belirtilirken Sri Lanka ordusu, Tamil Kaplanlarına yönelik operasyonda çocuk ve gençleri hedef aldı. Gerekçe olarak da çocukları terörist olmakla suçladılar ve hedef almanın asal hakları olduğunu belirttiler. Ordu, Tamil bölgesindeki bir yetimhaneye saldırı düzenleyerek çoğunluğu kız olan 100 civarındaki çocuğu katletti. Yaşları 14 ila 17 arasında değişen çocukların Tamil Kaplanları tarafından yönlendirilen askerler olduğu iddia edildi.⁴⁰⁷ Oysa saldırılardan sonra UNICEF yetkilileri, çocukların masum olduğunu ve savaşçı ilan edilemeyeceklerini açıkladı. “Çocuk İstismarına Son” adlı bir kampanya başlatan UNICEF, savaşta şiddet gören ve kullanılan çocukların yanı sıra Sri Lanka sahillerinde 10-15 bin erkek çocuğun seks ticaretinde çalıştırıldığı açıkladı.⁴⁰⁸

Değerlendirme

Ülkedeki çatışma, uluslararası insan hukukunu çiğnemektedir. Hükümetin mültecilere yardımda bulunmaması ve operasyonlarda sivil halkı (özellikle de çocukları) hedef alması, bu yıl Sri Lanka’da yaşanan hak ihlallerinin başında geliyor. Hükümetin, en temel insan hakkı olan yaşam hakkının korunması için daha fazla önlem alması ve dikkat etmesi gerekmektedir.

⁴⁰⁷ http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=4387&Grup=NORMAL

⁴⁰⁸ <http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=470969&keyfield=737269206C616E6B61>

AFRİKA

GİRİŞ

İnsan hakları aktivizmi, devlet ve birey arasındaki güç dengesizliğinin asgariye indirilmesi çabasıdır. Bir hakkın varlığından bahsedebilmek için, o hakkın etkin bir şekilde icra olanağının tanınmış olması ve herhangi bir ihlal durumunda hak arama yolları mekanizmalarının çalıştırılabilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle hak arama özgürlüğü, her hakkı yatay kesen; her hakkın özünü teşkil eden bir haktır.

Neredeyse tüm Afrika ülkeleri insan haklarına ilişkin birçok temel sözleşmeye taraftır. Ancak sorunsal, söz konusu hakların icra edilebileceği sağlıklı bir ortamın olmaması, oluşturulamamasıdır. Şüphesiz bu ortamın her şeyden önce insanların en azından temel gereksinimlerini karşılamış olması gerekmektedir. Bu aslında bir bakıma insan haklarının üç kuşak halinde gruplandırılmasının da gerekçesine işaret etmektedir. Medeni ve siyasi hakların insan haklarının ilk kuşağını oluşturduğu düşünüldüğünde, söz konusu hakların diğer hakların gerçek ve etkin bir şekilde var olmasının önkoşulu olduğu sonucuna varılabilecektir. Bu ayrıca, insan haklarının bütüncül yükümlülükler olmasının da bir sonucudur. Yani bir hakkın etkin şekilde icra olanağının olmaması, diğer hakları da etkilemekte veya diğer hakların varlığını manasız bırakmaktadır.

Afrika'daki "açlık" sorunu çözülmeden; tüm insanların temiz suya erişimi sağlanmadan diğer hakları tartışmak amaca uygun düşmemektedir. Zira bu sorunlar, belirtildiği üzere insan hakların var olmasının "asgari" şartıdır. Açlık ve yoksulluk, insan hakları ihlallerinin hem sebebi hem de bir sonucudur. Kıta genelinde diğer sorunsallar ise iktidar çatışmaları, diktatör idareler, siyasi belirsizlik ve yüzyıllardır olduğu gibi hâlâ Batılı ülkelerin söz konusu ülkelerin iç işlerine karışıp kaynaklarını sömürmeleridir.

Öte yandan kıta genelinde AIDS hastalığının yayılma hızı korkutucu bir düzeydedir ve bu, yaşam süresini önemli olarak kısaltmaktadır. Şüphesiz bunun arkasında eşcinsel ilişkilerin artması ve eşcinsel evlilikleri meşru sayan devlet sayısının artması yatmaktadır. Bu ister istemez hem maddi hem de manevi anlamda toplumsal çöküntüye ön ayak olmaktadır. Eşcinsel evliliği bir insan hakkı olarak gören ve bu konuda faaliyet gösteren ve kendilerini insan hakları aktivisti

olarak tanımlayan kişilerin varlığı ise insan haklarının korunması için uygun olan zeminin hazırlanmasında mutabakata varılmasının ne kadar zor olduğunu gözler önüne sermektedir.

Bu raporda bazı ülkelerin işlenmiş olması, diğer ülkelerde her şeyin yolunda olduğuna bir karine teşkil etmemektedir. Tüm ülkeler için ortak nokta; insan hakları ihlallerinin denetime tabi tutulmasının zorunluluğu, siyasi anlamda saydamlığın sağlanması ve derhal açlık sorununa odaklanmanın gerekliliğidir. Aksi halde yıllarca bu konudaki çalışmalar rapor yazımından ve icraattan yoksun olduğu için de ahkâm kesmeden öteye gidemez.

BENİN

Benin Batı Afrika’da yer alan eski adı Dahomey olan küçük bir Afrika ülkesidir. Ülkenin bağımsızlığını kazandığı 1975’ten bu yana egemenliğini etkin bir şekilde icra olanağına kavuştuğu söylenemez. Ülke bağımsızlığını elde etmeden önce uzun süre boyunca köle ticareti konusunda önemli bir merkez halindeydi. Bağımsızlığın kazanılmasından sonra eski sömürgecisi Fransa başta olmak üzere dış müdahaleler ve yönetimde istikrarın sağlanamaması gibi sorunlar köle ticaretinin uzantısı durumunda olan mülteci sorunu ve yoksulluğu kronik hale getirmiştir. 2006 yılı açısından ülke incelendiğinde öne çıkan sorunların önceki senelere benzer olduğu gözlemlenmektedir.

Mülteci Sorunu

Benin’in temel sorunlarının başında Afrika’nın temel sorunlarından birisi olan mülteci sorunu gelmektedir. 38 yıl boyunca iktidarı elinde bulunduran Togo cumhurbaşkanı Gnassingbe Eyadema’nın politikaları yüzünden UNHCR raporuna göre 25.000 kişi göç etmek zorunda kalmıştır. Bu kişilerden 19.870’inin Benin’de olduğu, geriye kalanların ise iki mülteci kampında yaşadığı, bazılarının ise yardımsever ailelerin yanında misafir olarak yaşadıkları bilinmektedir. Her ne kadar Togo hükümeti mültecilerin ülkelerine dönmeleri için çağrıda bulunmuşsa da, dönen kişilere uygulanan çeşitli yaptırımlar ve haksız tutuklamalar sebebiyle söz konusu talep adil kabul edilmemektedir. Birleşmiş Milletler, söz konusu kişilerin beslenme sorunlarını

çözebilmek için sebze bahçeleri projesi başlatmıştır. Ayrıca yağışlara karşı korunma sağlamak için kamplar oluşturmaya çalışmaktadır.⁴⁰⁹

İdam Cezası

Öte yandan Benin, aldığı en son karar ile idam cezasını hukuk mevzuatında korumaya devam edeceğini beyan etmiştir. Bunun gerekçesi olarak da bu cezanın caydırıcı olması ve böylece ülkenin suçlu uluslararası mültecilerin barınağı olmasının engelleneceği iddia edilmiştir. Her ne kadar ülkenin bağımsızlığını kazandığı 1960'dan beri sadece 3 kez bu ceza uygulansa da (ki en sonuncusu 1984'te uygulandı) söz konusu cezanın mevzuatta varlığı insan hakları perspektifinde sorun teşkil etmektedir.

Genel olarak Afrika ülkelerinde idam cezasının kaldırılmasına yönelik bir eğilim olduğu söylenebilir. 2004 Aralığında Senegal söz konusu cezayı kaldırdığı sıralarda Afrika'da sadece Cape Verde, Guinea-Bissau ve Fildişi Sahilleri'nde bu ceza yer almamaktaydı. Geriye kalan ülkelerde ise ceza yer almasına rağmen fiilen uygulanmamaktaydı.⁴¹⁰

Basın Özgürlüğüne Yönelik İhlaller

Basın özgürlüğü açısından ülke incelendiğinde; *Panorama* isimli günlük gazetenin editörü Distel Amoussou 16 Şubat 2006'da ülkenin istikrarını bozacak nitelikte yanlış haberler yayınladığı iddiası ile tutuklanmıştır. Ertesi gün serbest bırakılmasına rağmen kendisine daha sonra mahkeme önüne çıkartılacağı belirtilmiştir. Amoussou, Başkan Kerekou'nun ev hapsine alınarak anayasanın ve devlet organlarının feshedilmesi gerektiğini ve darbeden sonra yapılacak bir referandumla başkanın geri getirilmesi gerektiğini söylemiştir. Bu şekilde başkan yeniden seçilirse gücünü muhafaza ettiğini ispat etmiş sayılacaktır.⁴¹¹

Amoussou dışında basın özgürlüğü açısından diğer göze çarpan husus ise 18-22 Eylül arasında 4 gazetecinin sebep gösterilmeksizin gözaltına alınmış olmasıdır. Ayrıca söz konusu gazeteciler serbest bırakıldıktan sonra da herhangi bir tazminat ödenmemiştir.⁴¹²

Değerlendirme

⁴⁰⁹ "BENIN-TOGO: A Year On, Only a Handful of Refugees Have Returned": http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=53021&SelectRegion=West_Africa&SelectCountry=BENIN-TOGO – 26/04/2006

⁴¹⁰ "Benin Opts to Maintain Death Sentences": <http://www.afrol.com/articles/19589> - 01/06/2006

⁴¹¹ "Editor Arrested and Released; Faces High Treason Charges for Article":

<http://www.ifex.org/en/content/view/full/73121>

⁴¹² "BENIN: For First Time Since '96, Journalists Imprisoned for Their Work":

<http://www.cpi.org/news/2004/Benin19aug04na.html>; "Four Journalists Arrested in Four Days":

<http://www.ifex.org/en/content/view/full/77277>

Fransa başta olmak üzere diğer devletlerin Benin'in iç işlerine karışmayı bırakmaları gerekmektedir. Bu şekilde karar alma mekanizmalarının etkin bir şekilde icra olanağı sağlanmış olur. Ülkenin kaynakları rasyonel bir şekilde ve halkın yararına kullanılabilir, yoksulluk sorununun önüne geçilebilir ve mülteci sorununa çözüm bulunabilir. Söz konusu müdahaleler var olduğu sürece siyasi istikrar sağlanamayacak ve bunun uzantıları olan sorunlar devam edecektir.

BURUNDİ

Orta Afrika'nın bu küçük ülkesinin nüfusunun yüzde 85'ini Hutular geri kalan yüzde 15'ini ise Tutsiler oluşturuyor. Bu iki grup arasında soykırıma varan çatışmalar 1962 yılından bu yana çok fazla insanın ölmesine sebebiyet verdi. 2006 yılında ülkedeki sorunların ana başlıkları açlık, yolsuzluk, sağlık sistemindeki adaletsizlik, işkence, iç savaştan kaçan mültecilerin geri yerleştirilmeleri ve ruhsatsız silahların çok fazla olması olarak kayıtlara geçti. Anlatılacak ülkenin Afrika'da olması açlık sorununu öncelikli olarak ele almayı gerektirmektedir.

Açlık ve Sağlık Sistemindeki Yozlaşma

Ülkenin kuzeyinde devam eden kıtlık, aralık ayına kadar geçen sürede sadece Ngozi kentinin kasabalarında 70 den fazla insanın ölümüne sebep oldu. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin kıtlıktan dolayı son bulduğu bu bölgede şu an hiçbir tahıl yetiştirilemiyor. Burundi Réalités Haber Ajansının bildirdiğine göre bölgedeki temel gıda maddeleri fahiş oranlarda zamlandı. Bundan dolayı bölge sakinleri 2 ya da 3 gün hiç bir şey yiyemiyorlar. Örnek olarak kıtlıktan önce 200,000 FBu'ya (ülkenin para birimi, 1100 FBu 1 dolara tekabül ediyor) satılan bir inek şimdi 350,000 FBu'ya satılıyor. Bölge sakinleri çareyi ülkenin diğer illerine ya da komşu ülkelere kaçmakta arıyor. Yöneticiler kıtlığı reddetmemekle birlikte yaptıkları açıklamalarda kaçmak yerine toprağa azimle ekim yapmanın daha doğru olacağını belirtiyorlar.⁴¹³

Ülkedeki hastanelerin ücretlerini ödeyemeyen fakir hastaları rehin aldığı bilgisi insan hakları kurumları tarafından gündeme getirildi. Yüzlerce insanın hastane faturalarını ödeyemediklerinden ötürü bir kaç yıldır hastanelerde rehin tutulduğu bilgisi İnsan Hakları İzleme

⁴¹³ 31/12/2006- http://www.burundirealite.org/news_view.cfm?ID=76&LANG=E

Örgütü (HRW) tarafından bildirildi. 13 yaşındaki Felix M geçirdiği trafik kazasının ardından bir yılı aşkın süredir hastanede tutuluyor. Konuyla ilgili Felix M "7. sınıftaydım fakat artık okula gidemiyorum. Şu an iyileştim.Ailem faturayı ödeyemediği için hastaneden ayrılamayacağımı söylediler" dedi.⁴¹⁴

Mülteci Sorunu

1972'de ülkeden göç etmek zorunda kalan 200 bin dolayındaki göçmen arasından seçilen 13,000 kişinin Burundi'ye geri yerleştirilmesine karar verildi. Bu kişiler batı Tanzanya'daki Birleşmiş Milletlere ait mülteci kamplarında yaşamlarını sürdürüyorlardı. Stephen Corliss (UNHCR sorumlusu) 13,000 kişiyi yapılan başvurular ardından belli araştırmalar sonucunda seçildiğini belirtti. BBC'de Focus of Africa adlı programa katılan Corliss şunları söyledi:"34 yıldır ülkelerinin dışında yaşamak zorunda kalan mülteciler Tanzanya'ya 1993–1996 yıllarında yerleştirildi. Bunların birçoğu ülke dışında doğdukları için Burundi'yi hiç görmemiş insanlardan oluşuyor. Bu durumun geri dönenler arasında bazı önemli sorunlar oluşturmasından endişe ediliyor. Ayrıca orada uzun yıllar bulunanlardan bir kısmının Tanzanyalılarla evlilik yaptığı biliniyor. Tanzanya hükümetinin bu kişileri sınır dışı etmesi ise aileleri parçalamaktadır. Sadece 2006 yılında 1700 mültecinin Tanzanya'dan sınır dışı edildiği Birleşmiş Milletler raporlarında geçen bir vakıadır.⁴¹⁵

Rüşvet İddiaları, Siyasi Çekişmeler

2003–2006 yılları arasında ülkede cumhurbaşkanlığı yapan Alphonse Marie Kadege ve birçok kişi yeni başkana suikast ve darbe hazırlığı yapanlarla işbirliği içerisinde oldukları gerekçesiyle ağustos ayında tutuklandılar. Alphonse Marie Kadege'nin eşi Ruth Magerano tutuklama esnasında küfür edildiğini söyledi."Eşimi yerde uzanırken üstünde bir polis memurunun ayakları altında gördüm" diyen Bayan Magerano, eşini daha sonra gördüğünde ise kolunun kırıldığını ve elbiselerini giyerken zorlandığını söyledi. Yerel insan hakları kuruluşu APRODH'nın lideri Claver Mbonimpa sorgulamalar esnasında işkenceler yapıldığını belirtti.⁴¹⁶

Burundi parlamentosunun yeni başkan olarak seçtiği Alice Nzomukunda hakkındaki rüşvet yediği ve insan hakkı ihlallerine ortak olduğu iddialarının yanı sıra seçimin anti demokratik yöntemlerle yapıldığı söylentileri de mevcuttur. Ayrıca muhalif gruplar seçimin

⁴¹⁴ 07/09/2006- <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/5324218.stm>

⁴¹⁵ 17/10/2006 - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6058288.stm>

⁴¹⁶ 04/08/2006 - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/5244982.stm>

yapılması için gereken 78 milletvekili sayısına ulaşamadığı için seçimin geçersiz olduğunu öne sürmektedirler. Nzomukunda'nın ülkede çok az tanınan biri olması seçilmekten çok atandığını hissettiren ilginç bir ayrıntı olarak kayıtlarda yerini almıştır.

Barış Görüşmeleri Ve Provokasyonlar

Ülkedeki son aktif silahlı isyancı grup Ulusal Bağımsızlık Güçleri - Forces for National Liberation (FNL) eylül ayında hükümet yetkilileriyle Tanzanya'da ateşkes antlaşması yaptı. Böylelikle 13 yıllık iç savaşın sona ermesi yolunda önemli bir adım atılmış oldu.⁴¹⁷

Tanzanya 'da yapılan barış görüşmeleri esnasında ülkenin başkentindeki iki bara el bombalı saldırı düzenlendi. Saldırılarda en az dört kişi öldü, 12 kişi ise ağır yaralı olarak hastanelere kaldırıldı. Saldırının barış görüşmeleri esnasında yapılması dikkat çekiciydi. Nitekim barış görüşmelerinde bulunan FNL örgütünün yaptığını öne süren iddialar ortaya atıldı. Bu iddiayı ortaya atanlar arasında ordu sözcüsü Adolphe Manirakiza'nın bulunması dikkat çekti. Bunun tam aksi yönünde beyanat veren yerel hükümet yetkilileri saldırının başka gruplar tarafından yapıldığını öne sürdü. Zaten FNL saldırıyı kesinlikle üstlenmediğini açıkladı.

Değerlendirme

Yıl içinde ülkede yapılan maratonun sloganı barış için yarış idi. Savaştan bıkmış ülke halkının artık barış istediği bilinen ve görülen bir gerçektir. 1970 yılından bu yana sürdürülen sokağa çıkma yasağının kaldırılması normal hayata dönüş açısından oldukça doğru bir karardı. Ülkede ruhsatsız 300,000 adet silahın bulunması, kalaşnikof gibi bir ağır makinelinin hala bakkallarda dahi satılabilmesi ise güvenlik sorunuyla açıklanamaz. Silah tüccarlarının ceplerini doldurmaktan başka hiçbir işe yaramayan bu uygulamanın önüne geçilmesi ise elzemdir.

CEZAYİR

1830 yılında başlayan Fransız işgaline, 5 Temmuz 1962'de bağımsızlığını kazanarak son veren Cezayir, o günden bu yana iç çalkantılarıyla uğraşmak zorunda kaldı.

⁴¹⁷ 12/12/2006 - http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/country_profiles/1068991.stm

Ülkedeki iç çatışmaları anlamak için 12 Haziran 1990'daki ilk çok partili yerel seçimler ile 29 Aralık 1991'deki ilk çok partili genel seçimlere dikkat etmek gerekir. Yerel seçimlerde oyların % 55'ini alan İslami Kurtuluş Cephesinin (FIS) aynı başarıyı 1 yıl sonraki genel seçimlerin ilk turunda da göstermesi (Resmi kaynaklara göre tüm oyların % 55'ini, kendi kaynaklarına göre % 80'inini almışlardı.) ülkedeki kimi kesimleri rahatsız etti (Bu kesimler arasında Cezayir ordusu, Fransa ve bilumum batı menşeli uluslararası şirketler ve bunların yerel partnerlerini sayabiliriz.).

Bu gelişmeler üzerine Cezayir ordusu seçimlerin ikinci turunun yapılmasına 5 gün kala 16 Ocak 1992'de yaptığı darbe ile seçim sonuçlarını iptal etti. FIS genel başkanı Prof. Abbasi Medeni başta olmak üzere ileri gelen FIS yöneticileri tutuklandı. İlk tutuklama furyasında sayı 6 bini buldu. Bunların büyük kısmı çöllerde bulunan toplama kamplarına gönderildi. Askeri cunta Mart ayında FIS'i tamamen kapattığını açıkladı. Bu tarihten itibaren örgütler yeraltına indi ve çatışmalar başladı.

15 Nisan 1999'a kadar çeşitli göstermelik hükümetlerin ardından yine göstermelik cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı. Bu seçimlerde de cuntanın desteklediği Abdülaziz Buteflika'nın kazandırılacağı önceden belli olduğundan diğer adaylar figüran olmak istemediklerini ilan ederek adaylıktan çekildiler ve Buteflika tek aday olarak girdiği seçimlerde cumhurbaşkanlığına seçildi; daha doğru bir ifadeyle tayin edildi. Ülkenin cumhurbaşkanlığını halen Abdülaziz Buteflika yapmaktadır.

Ülkedeki insan hakkı ihlalleri; düşünce suçları, mülteci kampları, kadın hakları, iç çatışmalarda kaybolan sivillerin akıbeti ve CIA işkence uçaklarının ülkeyi kullanması olmak üzere beş başlıkta incelenebilir. Cunta yönetiminden devraldığı hükümeti cunta yönetimini hiç de aratmayacak bir şekilde yöneten Abdülaziz Buteflika, özellikle basın özgürlüğü konusunda yasakçı bir tavır sergilemektedir.

Kayıp Siviller

İnsan hakkı ihlalleri incelenen ülkenin Cezayir olması, iç çatışmalarda kaybedilen sivillerin akıbetinin ilk sıraya yerleştirilmesini gerektirir. 1990'larda yaşanan tutuklamaların ardından kaybolan ve sayıları 7000'i bulan sivillerin durumu hala belirsizliğini koruyor. Kaybolan sivillerin ortak özelliği, kaybolmadan önce güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınmalarıydı. Konuyla ilgili iç ve dış baskılara dayanamayan Buteflika, komisyon kurulmasını 2003 yılında kabul etti.⁴¹⁸ Fakat yapılan çalışmalar kamuoyunu tatmin edecek nitelikte değil.

⁴¹⁸ <http://www.afrol.com/articles/10683-> 09/12/2006

Kasım ayında oluşturulan komisyon, kayıp ailelerinin başvurularını kabul edip çeşitli miktarlarda tazminat ödemek üzere kuruldu. Nitekim kurulan komisyonun herhangi bir bürokratik veya askeri kurumdan kanıt niteliği taşıyabilecek resmi belge isteyemiyor oluşu komisyonla ilgili eleştirileri haklı kılıyor. Zaten Buteflika, verdiği bir demeçte komisyonun kesinlikle hukuki bir geçerliliği olmadığını söyledi. Tüm bu çalışmaların gerçeği ortaya çıkarmaktan ziyade gerçeğin üstüne toprak örtmek anlamına geldiği ortada.

HRW'den Joe Stork: "Davaların doğruluğunu kabul etmek ve kayıp ailelerine tazminat önermek, vadesi geçmiş tekliflerdir. Bunlar asla derinlemesine bir soruşturmayla değiştirilemez." diyor. Derinlemesine yapılacak bir soruşturmanın yüksek rütbeli askerler ve ülkenin cumhurbaşkanı Buteflika'nın da dâhil olduğu bir kısım siyasi eliti kapsayacak olması, Buteflika ve hükümetin bu konuda neden cılız ve gerçeği unutturmaya yönelik adımlar attıklarını anlamamıza yardımcı olur. Aradan 3 yıl geçmesine rağmen bu konuda somut herhangi bir adımın atılmamış olması, durumun vahametini korumasına neden oluyor.

Tutuklanan Gazeteciler ve Kapatılan Gazeteler

Ülkedeki gazeteci-yazar tutuklamaları 2006 yılında da devam etti. Eleştiriye karşı tahammülsüz bir seyir izleyen Buteflika ve hükümet yetkilileri, diplomatik ilişkileri korumak adına başka bir ülkenin başkanı hakkında yapılan yayınlarla ilgili de aynı hassasiyeti göstermekten çekinmiyor. Nitekim Libya lideri Muammer Kaddafi hakkında *Ech-Chourouk* gazetesinde yazan editör Ali Fadil ve yazar Naila Berrahal 6 ay hapis cezasına çarptırıldı. Ayrıca gazete 2 ay kapatıldı ve yayıncının muammer Kaddafi'ye 500.000 dinar tazminat ödemesi kararlaştırıldı. Cezaya sebep olan yazının konusu; Libya lideri Kaddafi'nin Taureg kabilesi liderleriyle yapılan bağımsız devlet tartışmalarında rol aldığı iddiasıydı.⁴¹⁹

Şubat 2004'te yazdığı *Abdulaziz Buteflika: Bir Cezayirli Dolandırıcı* adlı kitabının ardından Muhammed Benchicou çeşitli soruşturmalara maruz kaldı. Evine ve bürosuna yapılan baskınların ardından bulunan kitabın 8 kopyasına güvenlik kuvvetleri el koydu. Yapılan onca soruşturmadan sonuç alamayan yetkililer, nakit para yönetmeliklerini ihlal ettiği gerekçesiyle Muhammed Benchicou hakkında hapis kararı verdi. Benchicou, iki yıllık hapis hayatının ardından bu senenin başında tahliye oldu.⁴²⁰

Mülteci Kampları ve Savaş Esiri Hapishaneleri

⁴¹⁹ Reporters Without Borders (RSF): <http://www.ifex.org/en/content/view/full/78673> - 01/11/2006

⁴²⁰ <http://www.afrol.com/articles/11277> ; ayrıca bkz. <http://www.cpi.org/news/2006/mideast/algeria14june06na.html> - 14/06/2006

Ülkenin batısında yer alan Tinduf bölgesindeki kamplarda sayıları 150.000'i bulan Batı Sahralı mülteciler yaşamaktadır. Mülteci kampları 1976 yılında Fas'ın Batı Sahra üzerindeki siyasi ve askeri faaliyetlerinin artması üzerine kuruldu. Cezayir, Batı Sahra sorusunda Fas'ın karşısında bir tutum aldı ve Batı Sahra sürgün hükümetine kapısını açtı. Fas'ın terörist örgüt ilan ettiği Polisario'yla resmi ilişkiler kuran Cezayir, ülkede bulunan, Faslı savaş esirlerinin tutulduğu hapishaneyi, Polisario ile birlikte kontrol ediyor.

Sayıları 3 olan mülteci kamplarında yaşam koşulları şubat ayında meydana gelen selden sonra iyice zorlaştı. Sel sırasındaki kurtarma faaliyetlerinin oldukça yavaş olması durumu daha da kötüleştirdi. Kamplardaki evlerin yarısından fazlası kullanılamaz hale geldi.

Kasım ayında mültecilerle yapılan ankete katılanların yüzde 87'si başka bir ülkeye göç etmek istediklerini belirtti.⁴²¹ Anket 17-35 yaş arasındakilere yapıldı. Ankete katılanların bir kısmının görüşleri şu şekilde oldu:

“Böylesi saçma bir soruyu sorarak zamanımı boşa harcıyorsunuz. Marjinallikten çekmiş olan bizlerin tek rüyası vizedir.” diyor Said adlı bir mülteci. Bir başkası ise “Bugün eski arkadaşlarımın paraları, arabaları ve mutlu yaşamlarıyla övündüklerini görmek beni kırdı. Bense burada serseri gibi takılıyorum; cebimde sigara almaya yetecek para bile yok. Siz ise bana, gitmek ister misiniz, diye soruyorsunuz ve ufak bir olasılık da olsa, nereye olduğu önemli değil, buradan gitmek göründü. Çünkü beni buraya bağlayan hiçbir bağ yok.” dedi.

Birleşmiş Milletler, Batı Sahra sorunu üzerine yapıcı bir çözüm geliştiremiyor. Yapılan toplantılar yeni bir çözümden yoksun, kısır bir şekilde gerçekleştiriliyor. Tüm bu gelişmeler, kamplardaki mültecilerin durumunu daha da kötüleştiriyor.

Mülteci kamplarının olduğu bölgede Polisaria sürgün hükümeti ve Cezayirli yetkililerin kontrolünde Faslı savaş esirlerinin tutulduğu hapishane de bulunuyor. İşkencenin sistematik bir şekilde yapıldığı hapishanede 700 kadar Faslı asker bulunuyor. Tüm esirlerin ağır işkencelerden geçtiği hapishanede işkenceden kaynaklı ölümlerin olduğu da bilinen bir gerçek. Aziz Mrachki ve Youssef adlı esirler bunlardan sadece ikisi.⁴²²

Kadın Hakları

Kadın hakları konusunda ülkede çalışma yapan en etkili kuruluş olan The General Union of Algerian Workers (UGTA) üyelerinden Souad Charid, ülkedeki genel durumu, “Biz eski geleneklerin kurbanıyız. Annem, anneannemle aynı şartlarda yaşadı. Bazı şeyler değişmesi gerektiği halde değişmedi.” sözleriyle özetliyor. Kuruluşun 130.000 kadın üyesi var ki bu sayı

⁴²¹ Salek Saluh: 04/10/2006 - <http://www.afrol.com/articles/21719>

⁴²² France Libertés-Fondation Danielle Mitterrand: <http://arso.org/FFL2003mail.htm>

toplam üye sayısının yüzde onu. Buna rağmen ülkedeki üniversitelerde okuyan bayan öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerden fazla. Bu durumun, olumlu yönde bir değişimin itekleyici gücü olacağı yönünde umutlar var.⁴²³

Luisa İghil Ahriz, Cezayir bağımsızlık savaşında gerilla olarak görev yaptı. Esir düştüğünde işkence gördü. Unesco tarafından “Cezayir’in Annesi” olarak ödüllendirildi. Kendisiyle yapılan bir röportajda⁴²⁴ “Bugün hayattasınız ve o acılı günlerin ardından büyük sevinçleri ve bağımsızlığı gördünüz. Ne hissettiniz bağımsızlığınızı elde edince?” sorusuna; “Biz bağımsızlığımızı böyle kazandık. Sonunda gittiler ve biz artık özgür bir toplumduk. Peki, sonra ne mi oldu? Ne olacak, erkekler gelip bize teşekkür etti, bizi kutladı, madalyalar taktılar. Sonra ‘Tamam,’ dediler, ‘siz artık görevinizi yaptınız. Ülkenin bağımsızlığı için yaptıklarınız unutulmayacak, ama şimdi evinize dönün!..’ İşte böyle söylediler.” cevabını verdi. Yine aynı söyleşisinde aynı işi yapan kadınların erkeklerden daha az maaş aldıklarını ifade etti.

CIA Uçakları

Avrupa Konseyinin gizli CIA hapisaneleri ve yasadışı CIA sorgu uçakları hakkında yapmış olduğu soruşturmanın raporları, Cezayir’in bu uçuşlarda transfer bölgesi olarak kullanıldığını gösterdi.⁴²⁵ Cezayir’den kalkan uçakların Kabil, Bağdat ve Guantanamo’ya gittiği belirlendi.

Değerlendirme

Cezayir; insan haklarını iyileştirmek, hak ve adalet yolunda adım atmak istiyorsa buna kayıp sivillerin akıbetini araştırmakla başlamak zorundadır. Çünkü bu yönde derinlemesine yapılacak soruşturmanın sonuçları oldukça kapsayıcı olmakla beraber mevcut statükoyu derinden sarsacaktır. Basına yasak koyan, CIA uçaklarına göz yuman, legal siyaset yapmak isteyenleri “kaybettiren” ve onlara silahlı mücadeleden başka seçenek bırakmayan kişiler, soruşturmanın derinlemesine ele alınmasını istemeyen kişilerle aynı. Sonuç olarak, sadece bu konu ile ilgili yapılacak soruşturmada sonuna kadar gidilecek iradenin gösterilmesi bile, Cezayir’in hak, adalet ve insan hakları adına çok büyük adımlar atması anlamına gelir.

⁴²³ <http://www.afrol.com/articles/15853> - 08/03/2006

⁴²⁴ Röportajın tamamı için bkz: <http://www.zaman.com.tr/webapp-r/haber.do?haberno=310110>

⁴²⁵ <http://theseoultimes.com/ST?url=/ST/db/read.php?idx=3470> – 09/10/2006

ÇAD

Çad bağımsızlığını kazandığı 1960 yılından beri tıpkı Benin’de olduğu gibi Fransa’nın müdahaleleri sebebiyle egemenliğini etkin bir şekilde icra olanağını kazanamamıştır. Ülke içteki etnik gruplar Fransa ve işbirlikçileri tarafından tahrik edilmekte; dış ilişkilerinde Çad daima baskı altında tutulmaya çalışılmaktadır. Fransa’nın ülke üzerindeki politikaları İslam karşıtlığı olarak kendini göstermekte, komşu müslüman devletler ile ilişkilerin geliştirilmesine engel olunmaktadır. 2006 yılındaki sorunlar bu baskıların birer uzantısı şeklinde gözlemlenmektedir.

Darfur Sorunu ve Sudanlı Mülteciler

Çad’ın 2006 yılı için en önemli sorunu, mülteci sorunu olmuştur. Çad hükümeti karşıtlarının Sudan hükümeti tarafından desteklendiği iddia edilmektedir. Söz konusu kişilerin Darfur bölgesinde konuşlandığı ve saldırılarını bu bölgeden yürüttükleri düşünülmektedir. Sudan ile Çad arasındaki sınır tacizlerinin devam etmesi ve özellikle Batı Sudan’da yer alan Darfur bölgesinden Çad’a yönelik yapılan saldırılar birçok kişinin yerlerini değiştirmesine sebep olmuştur. En vahimi ise söz konusu saldırıların daha çok Dajo ve Masalit etnik gruplarının yaşadığı yerleri hedef almasıdır. Diğer bir deyişle, bu sınır ihlalleri; saldırıları bastırma amacından öte, azınlıkları yok etme niteliğinde karine teşkil etmektedir.⁴²⁶

Çad’da isyancıların Devlet Başkanı İdris Debi rejimine bağlı güçlere yönelik başlattığı saldırıda en az 350 kişi ölmüştür. İsyancıların arkasında Sudan’ın bulunduğunu iddia eden Çad yönetimi Sudan’la diplomatik ilişkilerini keseceğini söylerken, çatışmalardan etkilenen halk kaçarak Darfur’a sığınmıştır. Sudan’ın Darfur bölgesindeki yağmalamalardan, tecavüzlerden ve tabii ki ölümlerden kaçan 250 bine yakın Sudanlı ise Doğu Çad’daki mülteci kamplarında yaşam

⁴²⁶ 09/06/2006 - “Daily Attacks on Chad from Darfur”: <http://www.afrol.com/articles/17998>; “CHAD: Darfur Fighting Spills Over Border”: http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=55878&SelectRegion=West_Africa&SelectCountry=CHAD

mücadelesi vermektedir. Tüm bu süreç boyunca az 200.000 insan öldürülmüş ve 2,5 milyon insan yerinden edilmiştir.⁴²⁷

Orta Afrika Cumhuriyetinden Gelen Mülteciler

Her ne kadar uluslararası camianın gözü Darfur bölgesindeki mültecilere çevrilmişse de bölgede yaşamakta olan ve Orta Afrika Cumhuriyetinden gelen binlerce mülteci kendi hallerine bırakılmıştır. Söz konusu mültecilerin büyük çoğunluğu eski başkan Ange Felix Patesse ile aynı etnik kimliğe sahip olduğu için mevcut Orta Afrika Cumhuriyeti tarafından saldırılara hedef olmuştur. Son dönemde mevcut 30 bin mülteci nüfusuna ek olarak 12 bin yeni Orta Afrika Cumhuriyeti mültecisi kuzey Çad'a ulaşmıştır.⁴²⁸

DEMOKRATİK KONGO CUMHURİYETİ

1908 yılında Belçika sömürgesi olarak kurulan Kongo Cumhuriyeti 1960 yılında bağımsızlığını kazandı, fakat bağımsızlığının ilk yılları sosyal ve siyasi istikrarsızlıklar yaşandı. 1965'te bir darbe ile Joseph MOBUTU yönetimi ele geçirdi ve kendini başkan ilan etti. Kendi adını MOBUTU Sese Seko olarak değiştirirken ülkenin ismini de Zaire olarak değiştirdi. Mobutu iktidarını birkaç yapmacık seçim ve "şiddet" yönetimi ile 32 yıl sürdürdü. Etnik çatışmalar ve sivil savaş birçok kişinin mülteci durumuna düşmesine sebep olurken 1997 yılında isyancı lider Laurent KABILA tarafından devrildi. Kabila ülkenin ismini Demokratik Kongo Cumhuriyeti olarak değiştirdi ancak 1998 yılında rejim Ruanda ve Uganda tarafından baskı altına alındı.

Angola, Çad, Namibya, Sudan ve Zimbabwe Kinsasha rejimini desteklemek için ülkeye asker çıkartarak olaylara müdahale ettiler. 1999 Temmuz ayında DKC, Kongolu silahlı isyan grupları, Angola, Namibya, Ruanda, Uganda ve Zimbabwe ile birlikte bir ateşkes imzalandı fakat çatışmalar devam etti. 2001 yılının Ocak ayında Laurent Kabila'ya düzenlenen bir suikast sonucu Kabila'nın ölümünden sonra yerine oğlu Joseph Kabila devlet başkanı olarak geçti. Milli birliğin sağlanması için hemen çalışmalara başlayan Kabila doğuda işgal altındaki bölgelerden Ruandalı

⁴²⁷ "VIOLENCES COMMUNAUTAIRES : 3.000 Déplacés au Sud-est du Tchad": http://www.africatime.com/Tchad/nouvelle.asp?no_nouvelle=286379&no_categorie= ; "Çad'da İsyân": http://www.ihh.org.tr/cgi-bin/index.pl?mod=news;op=news_id;id=1664

⁴²⁸ "Central African Refugees in Chad 'neglected'": <http://www.afrol.com/articles/18965>

askerlerin çıkmasını sağladı ve 2003 yılında geçici hükümeti kurdu. Geçen sene 2006 yılı Ağustos ayında ilk resmi genel seçimlerin sonucu belirlenemeyen devlet başkanı Ekim ayında yapılan ikinci tur seçimleri ile belirlendi ve Joseph Kabila 6 Aralık'ta devlet başkanlığına 'seçilmiş' olarak geçti.

DKC'de 2006 yılı insan hakları ihlali 4 başlık altında toplanabilir. Bunlar halen ülkenin doğusunda yaşanan çatışmalar sonucu işlenen savaş suçları, mülteciler ve insani yardım, sağlık sorunları, ifade ve basın hürriyeti'dir.

Savaş Suçları

Ülkenin sömürge tarihi ve riskli komşu ülkelerinin bulunması çatışma ortamının ne yazık ki bitmesine izin vermiyor. Barış için seçim sloganları ile 2006 yılına seçim kampanyaları ile giren ülkede seçim sebebi ile çıkan çatışmalar sonucu yüzlerce kişi yaralanırken ölüm vakalarının da gerçekleştiği belirtilmektedir.⁴²⁹ Kasım ayında Ituri'de bulunan son isyancı grup ile yapılan anlaşma 260,000 yersiz Ituri'li sivilin evlerine ulaşabilmesi için önemli bir adım olarak görülebilir. Forces de résistance patriotique en Ituri (FRPI), hükümet ve ordu ile yaptığı anlaşmalar sonucu Ituri'de kalan 30,000'e yakın askerini silahsızlandırarak, yine 10,000'e yakın çocuk askeri de serbest bırakacak.⁴³⁰ Bunun yanı sıra Ituri'de üç adet toplu mezar bulundu. BM yetkilisi Kemal Saiki'den alınan bilgilere göre üç mezar da açılmış durumda ve cesetler toplanmaya devam ediyor.⁴³¹ 2005 yılı Eylül ayında işlediği savaş suçları sebebi ile tutuklanması istenilen isyancı lider Laurent Nkunda'nın da gerek hükümet gerekse BM tarafından yakalanamaması eleştirilere sebep olmaktadır.⁴³²

Çatışmalar aynı zamanda kadın ve çocukları da mağdur ediyor. Güney Kivu, Panza Hastanesinde dört erkek çocuk ve iki kız çocuk sahibi, gerçek ismi verilemeyen bir kadının (takma ismi Anna) başına gelenler aslında kötü muameleye maruz kalan diğer 10,000 kadından farklı değil. Tecavüz ve aşağılanmanın artık bir savaş aracı olarak kullanılan 21.yy dünyasında o da sadece binlerce mağdurdan biri. "Kocasının önünde yapılanları anlatıyor "Anna"(gerçek adı değil). Anlatırken bunun sadece militanlar tarafından değil hükümet askerleri tarafından da kullanılan bir yöntem olduğunu öğreniyoruz. Evet Kongo'da çatışmalar bir yandan da psikolojik

⁴²⁹ 27/10/2006- <http://www.afrol.com/articles/22208>

⁴³⁰ 30/11/2006-

http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56603&SelectRegion=Great_Lakes&SelectCountry=DRC

⁴³¹ 24/11/2006 -

http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56499&SelectRegion=Great_Lakes&SelectCountry=DRC

⁴³² 01/02/2006 - <http://www.afrol.com/articles/17936>

olarak dağılmış ve fiziki olarak bir çok hastalığa yakalanmış ve aşağılanmış insanları şehir merkezlerine göndermeye devam ediyor.”⁴³³

Mülteciler ve İnsani Yardım

Bu çatışmalar ve ülkenin coğrafi özellikleri mülteciler ve insani durumu da oldukça kötü etkilemeye devam ediyor. BM verilerine göre ülkede bulunan 120,000 Angolalı mültecinin durumları halen çok iyi şartlarda değil. 2006 yılının son aylarında yaklaşık 1,800 mültecinin yeniden Angola’ya dönmesi için çalışmalar başladı. Ancak mülteci dönüşlerinde gerek hava şartları gerekse de kendi ülkelerinin bir takım yaptırımları zorluk çıkarmaya devam ediyor. BM mültecilerin tekrar eski oturdukları yerlere dönmesi için çalışmalar yürütüyor.⁴³⁴ Ruanda sınırında bulunan Goma şehrine 28 km uzaklıkta bulunan Sake’de çatışmalar nedeni ile 15,000 kişi hiçbir yardım almadan bölgeyi terk ettiler. Çatışmaların devam ettiği ve ağır silahlarla yapılan operasyonlar sırasında bölgeye müdahale edemeyeceğini açıklayan BM mülteciler ile ilgili önemli bir karar alamamaktadır.⁴³⁵ Yine kuzey Kivu’daki çatışmalardan dolayı 12,000 kişinin Uganda sınırından giriş yaptığı belirlendi.⁴³⁶

Darfur’dan sonra ikinci büyük insani yardım ihtiyacının Demokratik Kongo Cumhuriyeti’ne yapılması bekleniyor. BM verilerine göre tahmini 687 milyon dolarlık bir yardımın önümüzdeki günlerde Kongo’ya ulaştırılması bekleniyor. Ortalama günde 1,200 insanın hayatını kaybettiği bölgede şu ana kadar 10 milyon kişiye ulaşmayı başaran yetkililer bunun halen yeterli sayıda olmadığı görüşünde birleşiyor. Bunun yanı sıra yetkililer ülke askerleri ve muhalif militanlar arasındaki çatışmalardan dolayı yersiz kalan (internally displaced) kişilerin sürekli olarak arttığını ve bunun da ulaştırılması gereken insan sayısını her geçen gün arttırdığını belirtiyorlar.⁴³⁷ Ülkenin Ekvator bölgesinde kalan yerleşim birimleri ağır hava koşulları sebebi ile yaşanmaz bir hale gelmektedir. Yaklaşık 3,600 kişi Bumba’da yağışlardan dolayı yersiz kalmış ve gıda sıkıntısı çekmektedirler. BM ofisinden yapılan açıklamaya göre bölgeye 16 ton

⁴³³ 12/12/06-

http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56704&SelectRegion=Great_Lakes&SelectCountry=DRC

⁴³⁴ 19/12/2006 -

http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56792&SelectRegion=Great_Lakes&SelectCountry=DRC-ANGOLA

⁴³⁵ 06/12/2006-

http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56634&SelectRegion=Great_Lakes&SelectCountry=DRC

⁴³⁶ 06/12/2006-

http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56640&SelectRegion=East_Africa,%20Great_Lakes&SelectCountry=DRC-UGANDA

⁴³⁷ 14/12/2006 -

http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56742&SelectRegion=Great_Lakes&SelectCountry=DRC

ilaç ve gıda yardımı yapılmış ancak yağışlar sebebi ile oluşacak doğa felaketleri ve malarya gibi hastalıkların önüne geçilmesi için yardımların devam etmesi gerekmektedir.⁴³⁸

İfade ve Basın Hürriyeti

Basın özgürlüğü konusunda da birçok ihlalin yaşandığı ülkede genel olarak Radyo ve televizyonların kapanmasından gazetecilerin alıkonmasına ve ölüm tehditlerine kadar birçok ihlal sayılabilir. Bir süre kapalı kaldıktan sonra tekrar açılan radyo ve televizyonların yerel veya federal otoriteleri eleştirel yayınlar yapmasına izin verilmemektedir. Mart ayında “La Tolarence” isimli gazetenin sahibi Jean-Pierre Pambu Lutete tutuklanarak cezaevine konmuştur.⁴³⁹ Gözaltı ve tehditler medya organlarında yayınlanan yazıları dolayısı ile bir takım STK üyelerini de etkilemektedir. Gazetelerin kapanmasından muhabirlerin gözaltına alınmasına kadar çok çeşitli şekillerde var olan basın özgürlüğü ihlalleri çoğu zaman diğer insan hakları ihlallerini de beraberinde getirmektedir.

ERİTRE

Eritre’de 2006 yılında yaşanan insan hakları ihlalleri, Etiyopya ile yaşanan sınır tartışmaları, açlık, yardım kuruluşlarına getirilen kısıtlamalar, Birleşmiş Milletler görevlilerinin sınır dışı edilmeleri ile ilgili oldu. Geçtiğimiz yıl hükümet yetkilileri ajanlık yaptıkları suçlamasıyla beş Birleşmiş Milletler görevlisini sınır dışı etti.

Sınır Tartışmaları

Kofi Annan ekim ayında Etiyopya sınırındaki tampon bölgeye hareket eden Eriteli askerlerin geri çekilmesini istedi. Tampon bölge iki ülke arasında 2 yıl boyunca yaptıkları ve 70 bin insanın hayatına mal olan sınır anlaşmazlığından kaynaklı savaşın 2000 yılında yapılan anlaşmanın ardından sona ermesiyle oluşturulmuştu. Eritre enformasyon bakanı Ali Abdu askerlerin sadece hasat zamanı tampon bölgeye girdiklerini ve bunun ülkenin besin politikasının istikrarını koruma amaçlı olduğunu söyledi.⁴⁴⁰

⁴³⁸ 12/12/2006 -

http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56703&SelectRegion=Great_Lakes&SelectCountry=DRC

⁴³⁹ <http://www.ifex.org/da/content/view/full/72656/>

⁴⁴⁰ 17/10/2006- <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6057352.stm>

Yardım Kuruluşlarına Yapılan Kısıtlamalar

Geçen yıl sınır dışı edilen dokuz yardım kuruluşunun ardından bu yıl da 2 yardım kuruluşunun ülkeyi terk etmesi istendi. Bu kuruluşlar International Rescue Committee ve Samaritans' Purse idi. Sudan ile yapılan barış antlaşmasının ardından bu tarz kuruluşlara artık ihtiyaç olmaması sınır dışıların sebebini oluşturdu. Ali Abdu "Bu kuruluşlara minnettarız fakat artık bu tip yardımlara gerek yok. Onlardan nazik bir şekilde aktivitelerini durdurmalarını istedik" dedi. Eritre hükümetinin bu yardımların kesilmesini istemesinin bir başka sebebi ise devlet başkanı Isaias Afewerki'nin bağımsız, kendine yeten bir ülke oluşturmak istemesidir. Şu an hala ülkenin depolarından 100,000 ton besin maddesi bulunmaktadır. Bunlar yardım kuruluşlarının hükümete ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için verdikleriydi. Tüm bu besinlerin depolarda çürümesinden korkulmaktadır.⁴⁴¹

2005 yılında yardım kuruluşlarından vergi alınması yasalaşmıştı. Geçen yıl yüzün üzerinde yardım tırından vergi talep edildi. Sadece ülkenin başkenti Amasra'da faaliyet gösterebilen kuruluşların başkent dışına çıkmaları için "özel izin" almaları gerekiyor.

Yapılan yardımların ülke içinde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmayıp satıldığı ortaya çıktı. Miktarı 3 milyon doları bulan bu yardımlarla ilgili Avrupa Birliği soruşturma başlattı. Çeşitli yaptırımlar uygulanması tartışılıyor. Bunların arasında 3 milyon dolarlık yardımların geri iade edilmesi de mevcut.

Değerlendirme

Kendi kendine yetme politikası olumlu olsa da atılan adımların daha sağduyulu ve Eritre halkının yararını gözeterek şekilde yapılmalıdır.

ETİYOPYA

Etiyopya 75 milyonluk nüfusu ile Afrika'nın en önemli ülkelerinden biridir. Diğer Afrika ülkelerine nazaran bağımsızlığını daha erken dönemde kazanan Etiyopya 1941'de İtalyanların ülkeyi terk etmesi ile Haile Selassie'yi imparator olarak getirdi. 60'lı yıllara kadar İngiliz ve

⁴⁴¹ 21/04/2006 - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4930274.stm>

sonrasında ABD etkisinin görüldüğü ülke soğuk savaş döneminde Sovyetlerin de etki alanına girmişti. Sosyalist bir devlet olan Etiyopya’da Meles Zenawi üç dönemdir başbakanlık görevini yürütmektedir. Ekonomisi yoğun bir şekilde tarıma bağlı olan ülkede Kahve en önemli tarım ürünü olarak dikkat çekmektedir. Ancak kurak topraklar ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilemektedir. 1993’te Eritre’nin bağımsızlığından sonra sınır savaşlarının yaşandığı ülke 2006’nın son günlerinde Somali ile savaş halinde bulunmaktadır.

Eritre- Somali ile Sorunlar

Sınır çatışmalarının yoğun olarak yaşandığı ülke bağımsızlığından beri bu sorunlara kalıcı çözüm bulamamıştır. Etiyopya-Eritre sınır çatışmalarını 5 yıldan beri yakından izleyen BM tarafları Şubat ayında sorunların çözümü için topladı. 1998/2000 yılları arasındaki kanlı sınır savaşlarının ardından Eritre ve Etiyopya hükümetleri kalıcı çözüm için yol arıyorlar. Somali ile 2006 yılının son günlerinde savaş başlatan Etiyopya, Somali’nin başkenti Mogadişu’ya kadar girmiştir. Somali’nin kendi iç siyasi istikrarsızlığından yararlanan Etiyopya’nın kendi sınırları içerisinde Ogaden bölgesinde yaşayan Somalilileri göz önünde bulundurarak müdahaleyi gerçekleştirdiği bildirilmektedir. Yıllardan beri sınır ihlallerinde bulunan Etiyopya hükümetinin son olaylar karşısında büyük devletlerin yardımına ihtiyaç duyduğu da ayrıca gelen haberler arasındadır.

İfade Özgürlüğü

Etiyopya’da ifade özgürlüğüne yönelik ihlaller de 2006 yılının önemli haberleri arasında yerini almıştır. Ekim ayında Yalemzewd Bekele isimli bir insan hakları avukatı Kenya sınırında yakalanıp gözetlmesine alınmıştır. Bunun yanı sıra Associated Press (AP) muhabiri Anthony Mitchel sınır dışı edilmiştir. Internet gazetecisi Frezer Negash Şubat ayında mahkeme karşısına çıkartılmadan gözetlmesine alınmıştır. 2005 yılındaki seçimlerden sonra ülkede başlayan ayaklanmalar sonucu Kasım ayında gözetlmesine alınan 11.000 siyasi mahkum Ocak ayında serbest bırakılmıştır. Aynı seçim sonuçlarına itiraz eden binlerce öğrencinin tutuklandığı haberi de gelen bilgiler arasındadır.

Dini Çatışmalar

Etiyopya'nın nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan Müslümanlar ile diğer %40'lık bölümünü oluşturan Hristiyan gruplar arasındaki çatışmalar devam ediyor. Mart ayında 9 Müslüman'ın öldürüldüğü sokak çatışmaları ülkenin siyasi olarak da soruna bir çözüm bulamadığını ve istikrarsızlığın devam ettiğini göstermektedir. Dini çatışmalar genellikle seçim gibi ülkenin hassas dönemlerinde yoğunlaşmaktadır.

Kuraklık ve Açlık

Etiyopya'nın özellikle güney bölgeleri Afrika'nın en kurak bölgeleri arasındadır. Ülkede kuraklıktan etkilenen halkın gıda sıkıntısı çektiği bildirilmektedir. Yaklaşık 2 milyon kişinin kuraklıktan direkt etkilendiği bildirilirken ülke kaynaklarının adil bir şekilde paylaştırılmaması kurak bölgelerde yaşayan halkı daha fazla sıkıntıya sokmaktadır. BM Dünya Gıda Programı çerçevesinde Ülkenin güneyine yapılan yardımlar ne yazık ki yetersiz kalmaktadır.

FAS

Monarşi ile yönetilen Fas'ın şu anki kralı VI.Muhammed'dir. Ülkede seçimler özgür bir ortamda yapılsa da kralın ağırlığı kendini her zaman hissettiriyor. Kral ile ilgili haberlerde belli bir otosansür göze çarpıyor. Monarşik sistemi sorgulamanın hala bir tabu olduğu Fas'ta diğer bir tabu ise Batı Sahra sorununda kendini gösteriyor. Batı Sahra sorunu resmi makamlar tarafından "ülkenin toprak bütünlüğü" çerçevesinde ele alınıyor ve konuyla ilgili yayınlarda bu hassasiyetin göz önünde bulundurulması bekleniyor. Gerekli hassasiyeti göstermeyen gazeteler, yazarlar, aydınlar aşağıda örneklerde göreceğimiz üzere ciddi cezalarla karşı karşıya kalabiliyorlar. CIA işkence uçaklarının uğradığı ve CIA gizli hapishanelerinin bulunduğu Fas, yine CIA ajanlarıyla yaptığı ortak operasyonlarla birçok hak ihlalini gerçekleştiriyor. Ülkede siyasal açılımlar yapmaya çalışan İslami örgütlere yönelik ciddi baskılar mevcut. Sık sık toplu tutuklamalar yaşanıyor. Mülteciler konusunda pragmatik bir politika izleyen Fas yönetimi, ülkesine sığınan mültecileri geldikleri ülkeye göndermekte bir sakınca görmüyor. Ülkedeki bir diğer önemli sorun ise çocuk işçilerdir. Çocuk işçilerin sayısı 600 bini buluyor.

Ülkedeki hak ihlallerine Batı Sahra sorunuyla başlamak gerekir. Zira 2006 yılındaki birçok tutuklamanın, para cezasının sebebi, bu bölge ile ilgili yazılan yazılar, yayımlanan haberler oldu.

Batı Sahra Sorunu

Bağımsızlığını ancak 1950’de kazanan Fas, o tarihten bu yana Batı Sahra üzerinde hak iddia etmektedir. İspanya’nın sömürgesi olan ülke, İspanya’nın bölgeden çekilmesinin ardından Fas ve Moritanya’nın işgali altına girmiştir. Moritanya’nın da bölgeden çekilmesinin ardından Batı Sahra, Fas yönetiminin işgali ile baş başa kaldı.

Bölgedeki en önemli örgüt, Polisairo’dur. Gerilla savaşı yapan örgüt, sürgünde Batı Sahra hükümetini kurdu. Örgüt en büyük desteği Cezayir’den almaktadır. Birleşmiş Milletlerin araya girmesiyle 1994 yılında bölge halkına self-determinasyon hakkı tanındı. Yapılması gereken referandum günümüze kadar yapılamadı. Yapılamamasının sebepleri, bölgedeki yeni yerleşim birimleri ve kimlerin oy kullanacağı yönündeki tartışmalardır. Ülkede halen resmi bürolarda Faslı yetkililer görev yapmaktadır. Bölgede Faslı yetkililer eliyle birçok hak ihlali yaşanmaktadır.

Choubida Laroussi, 8 Kasım tarihinde “Fas milliyetini” reddettiği gerekçesi ile 18 ay hapis cezasına çarptırıldı. Olay Batı Sahra’nın başkenti El-Ayoun kentinde gerçekleşti. Ailesi hapis cezasını kınadı ve diğer tüm Batı Sahralı siyasi tutuklularla mutlak bir dayanışma içerisinde olduğunu ifade etti.⁴⁴²

11 Kasım tarihinde El-Ayoun hapishanesinde bulunan Batı Sahralı siyasi tutuklular, yapılan hak ihlallerini protesto ettikleri için Black Prison adlı hapishaneye nakledildiler. Black Prison, 30 yıl ve üstü ceza alan mahkûmların tutulduğu, çok ağır koşulların bulunduğu bir hapishanedir.⁴⁴³

Inzegan, Tiznit, Kénitra ve Ait Melloul hapishanelerinde yatan 13 Batı Sahralı siyasi tutuklu, 20 Kasım’da, kendilerine siyasi tutuklu muamelesi yapılması ve haklarına saygı duyulması istemiyle süresiz açlık grevine başladı.

Sıradaki ihlal, savaşın her iki tarafı da hem zalim hem mazlum yapabileceğini gösteren bir ihlal: Cezayir’de bulunan, Polisario sürgün hükümeti ve Cezayirli yetkililerin kontrolündeki, Faslı esirlerin bulunduğu cezaevinde işkencenin sistematik olarak yapıldığı öğrenildi. İşkenceden ölen Aziz Mrachki ve Youssef adlı esirler, kayıtlara geçen sadece iki isimdir.⁴⁴⁴

⁴⁴² <http://www.allafrica.com/stories/200611210643.html>

⁴⁴³ <http://www.allafrica.com/stories/200611210643.html>

⁴⁴⁴ France Libertés-Fondation Danielle Mitterrand: <http://arso.org/FFL2003mail.htm>

Basın Özgürlüğü

Ülkedeki gazetelerde mecburi bir “otosansür” mevcut. İstihbarat ajanlarıyla uğraşmaktan çekinen gazeteciler, çoğu zaman haberlerini yayımlamaktan çekiniyorlar. Benzeri diğer ülkeler gibi ülkede konuşulamayan, tartışılmayan tabular var. Bunların başında Batı Sahra sorunu geliyor. Ülkenin “toprak bütünlüğü” çerçevesinde ele alınan Batı Sahra sorunu hakkında resmi görüş dışında haber yapanlar, yazı yazarlar şiddetli cezalarla karşı karşıya kalıyorlar. Bu yasakla beraber, ülkenin hemen yanı başında yaşanan savaştan (Faslı yetkililere göre iç savaş) Fas halkı bihaber yaşıyor. Savaş hakkında sınırlı haberler dışında tek bildikleri belki de asker olarak yolladıkları çocuklarından sağ olarak dönenlerin gizli saklı anlattıkları. Aşağıda yazılan örneklerde bu konu hakkında Faslı yetkililerin ne kadar hassas olduklarını anlayabiliriz.

Bir diğer tabu ise kralın yetkilerinin, otoritesinin sorgulanmasıdır. Kralın şahsiyetini incitecek herhangi bir haber veya yazı aynı şekilde cezalandırılmaktadır.

Ülkede bir başka tabu ise siyasal İslam’dır. Bu konuda da oldukça yasakçı davranan yetkililer, açlık grevine başlamış olan Müslüman tutukluların haber konusu edilmesine bile tahammül edememektedir.

Ayrıca yurtdışından, çoğunlukla da Avrupa’dan gelen gazetecilere uygulanan bürokratik işlemlerin uzatılması, onlara çeşitli zorluklar çıkarılması devlet politikası haline geldi. Ülkeye kolay kolay giriş yapamayan yabancı gazeteciler, girseler bile peşlerine takılan istihbarat ajanlarından korkan halk veya STK yöneticileri vs. ile röportaj yaparken rahat olamıyorlar. 2006 yılında yaşanan hak ihlallerinden bir kısmı şöyle:

İspanyol *El-Mundo* gazetesinin, yazarı Ali Lmrabet’in kaleme aldıkları yüzünden ülkede yayım yapması yasaklandı.⁴⁴⁵ Ali Lmrabet’in daha önceleri çıkardığı iki gazete kapatılmıştı, ayrıca yazara 10 yıl yazar olarak çalışmama cezası verilmişti. Yazar, *El-Mundo* gazetesinde ancak dış haber muhabiri olarak görev yapabiliyordu. Fas İletişim Bakanlığı, kararın gerekçesi olarak yazarın cezasına işaret etti ve yazarın dış ülke muhabirliği yaptığının ispatlanamayacağını öne sürdü. *El-Mundo* gazetesi ise, yazarının dış ülke muhabiri olup olmadığını hiçbir bakanlığa ispatlamak zorunda olmadığını iddia etti. Fakat yazara göre cezanın sebebi; ülkenin kralı 6.Muhammed’in, kendi annesinin hareketlerini kısıtladığı iddiasını, eski bir istihbarat ajanından aldığı bilgilere dayanarak gazeteye taşımaktı. Verilen cezayı “grotesk” olarak yorumlayan yazar, “en baskıcı rejimlerde bile yazarların özgürce yazması engellenir; ama yazarının yazdığı yazı yüzünden gazetenin o ülkede yayımlanması yasaklanmaz.” dedi.⁴⁴⁶

⁴⁴⁵<http://www.englishpen.org/usr/downloads/Writers%20in%20Prison/Ali%20Lmrabet%20April%2005.pdf>

⁴⁴⁶ Reporters Without Borders (RSF): <http://www.ifex.org/en/content/view/full/72024> - 06/02/2006

7 Kasım tarihinde *Es-Sahifa el-Maghribiya* gazetesi muhabiri Cemal Ouahbi, mahkemeye götürülen üç mahkûmun fotoğrafını çekerken sivil kıyafetler giymiş polis tarafından gözaltına alındı.⁴⁴⁷ Gözaltı sırasında fotoğraf makinesi ve basın kartına el konuldu. Serbest bırakılmadan önce savcı ve iki istihbarat ajanı tarafından sorguya çekildi. Daha sonra defalarca kez gittiği karakoldan, basın kartını ve fotoğraf makinesini geri istemesine rağmen her seferinde “analiz ediliyorlar” gerekçesi ile reddedildi. Ülkedeki bağımsız medya gruplarının sıklıkla istihbarat ajanları tarafından engellenmeye çalışıldığı bilinen bir gerçek.

Ülkede bulunan *El-Cezire* muhabirlerine karşı sistematik bir yıldırma söz konusu. 2005 yılında, *El-Cezire* muhabiri Abdüsselam Razzak, henüz giriş yaptığı Laayoune kenti havaalanında, hiçbir gerekçe gösterilmeden kente sokulmadı. Ancak iki gün sonra resmi güvenlik görevlileri nezaretinde kente giriş yapabildi. Sebebi yetkililer tarafından açıklanmasa da, bu engellemenin, Batı Sahralı halkın o sıralarda yaptığı gösterileri çalıştığı kuruma rapor etmesini engellemek için yapıldığı biliniyor. Ülkedeki diğer *El-Cezire* muhabiri Hasan Fatih, yardımcıları ile birlikte 15 Haziran günü 68 Müslüman tutuklunun açlık grevini rapor ederken Faslı polisler tarafından darp edildi.⁴⁴⁸

Batı Sahra ile ilgili haber yapmak için, bağımsız gazeteciler Anne Torhild Nilsen ve Radmund Steinsvag, Ocak 2006’da, Oslo Fas büyükelçiliğine vize başvurusu yaptı.⁴⁴⁹ Fakat Faslı yetkililer, yabancı gazetecilere genellikle uyguladığı prosedürü burada da uygulayarak başvuruları reddetmek yerine görmezden geldiler ve onlara herhangi bir cevap vermediler. Tekrar yapılan başvurular üzerine, başvurunun Fas’ın başkenti Rabat’a iletildiği ve herhangi bir cevap gelmediğini söylemekle yetindiler. Ayrıca vize kabulünün birçok kritere bağlı olduğunu belirtmelerine rağmen bunların neler olduğu sorusunu cevapsız bıraktılar. Gazeteciler 24 Eylül tarihinde Las Palmas’tan bindikleri uçakla Batı Sahra’nın başkenti El-Aaiún’den ülkeye giriş yapmak istediler. Burada pasaportları kontrol edilen gazetecilerden, vizelerinin geçersiz olduğu gerekçesiyle Las Palmas’a aynı uçakla geri dönüp yeni bir vize başvurusunun ardından giriş yapmaları istendi. Gazeteciler uçağa binene kadar uçağın hareketine izin verilmedi. Gazetecilerden Nilsen: “Faslı yetkililerin yapmış olduğu ‘Gazetecilerin vize başvurularına yanıt veremiyoruz.’ rolü çok zekice. Yanıt vermediklerinde yapabileceğiniz çok az şey var. Onları suçlayamayız, çünkü bize Fa’sa girişimizin yasak olduğunu söylemediler. Kesin bir “hayır”,

⁴⁴⁷ <http://www.redtram.com/go/50275735/> - 09/11/2006

⁴⁴⁸ <http://english.aljazeera.net/news/archive/archive?ArchiveId=23669> – 20/06/2006

⁴⁴⁹ <http://www.wan-press.org/3may/2006/articles.php?id=272> – 03/05/2006

tarafsız gözlemcilere hoş gelmediklerini net bir şekilde gösterebilir. Böylece rejimin saklamak istediği şeyler olduğunu daha iyi anlatabilir.” dedi.⁴⁵⁰

Journal Hebdomadaire gazetesi, Brükselli think-tank kuruluşu European Strategic Intelligence and Security Centre (ESISC) adlı kuruluşun Polisario raporunu yayınladıkları gerekçesi ile 3 milyon dirhem (asgari ücretle çalışan Faslı bir işçinin 138 yıllık maaşı) para cezasına çarptırıldı. Raporun “onur kırıcı” olduğu gerekçesiyle ayrıca gazetenin editörlerinden Ebubekir Jamaï ve Fahd İraqi’ye 50.000 dirhem para cezası verildi. Verilen bu cezanın Fas tarihindeki en yüksek ceza olduğu biliniyor. Ceza yüzünden gazete, kapanma tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyor.⁴⁵¹

Müslümanlara Yönelik Baskılar

Ekim ayında yasadışı bir şekilde toplandıkları iddiasıyla gözaltına alınan 14 kişi, 8 Aralık tarihinde yapılan duruşmada ulusal güvenliği tehdit ettikleri gerekçesi ile cezaevine gönderildi.⁴⁵² Islamic Liberation Party (Hizb’ut-Tahrir el-İslam) üyesi tutuklular 3 ila 4 yıl arasında değişen hapis cezaları aldılar. Savcının suçlamaları arasında halifeliği geri getirmek için toplandıkları iddiası da yer aldı. Bir diğer suçlama ise yurtdışındaki illegal kuruluşlara para yolladıklarıydı. Savunma makamı ise tüm bunları reddederek sadece İslam dünyasının durumunu tartışmak için toplandıklarını söyledi. Toplantı yapılmasına bile tahammül edemeyen Fas rejimi, İslami partilerin seçimlere girmesini yasakladı.

2004 yılının mart ayında Madrid’de gerçekleşen bombalı saldırıların ardından Fas polisi CIA ile birlikte düzenlediği operasyonlarda Müslüman cemaatlere, derneklere, sivil toplum kuruluşlarına baskınlar düzenledi. Birçok ev, el-Kaide hücresi oldukları gerekçesi ile basıldı, birçok Müslüman hapse girdi. Hapishane koşullarının iyileştirilmesi için Müslüman tutuklular çeşitli dönemlerde açlık grevleri yaptılar.

Mülteciler

Fas hükümetinin mülteci politikası Avrupa ülkelerinin değişen mülteci politikalarına paralel bir seyir izliyor. Bunun için Avrupa ülkelerindeki göçmen politikası değişimlerine kısa olarak değinmemiz gerekir. Avrupa ülkeleri, yaptıkları “göç zirveleri” toplantılarının ardından mülteci sorununu siyasi ve ekonomik bir sorun olmaktan çıkarıp güvenlik sorunu olarak adlandırmaya başladılar. Başka bir ifadeyle; göç sorununa, göç edilen ülkelerdeki siyasal

⁴⁵⁰ http://www.freemedia.at/cms/ipi/freedom_detail.html?country=/KW0001/KW0004/KW0099/ - 05/01/2006

⁴⁵¹ <http://hrw.org/backgrounder/mena/morocco0506/3.htm> - 05/05/2006

⁴⁵² <http://www.afrol.com/articles/23227> -08/12/2006

baskıların son bulması ve ekonomik yetersizliklerin önüne geçilmesi gerektiği şeklindeki yaklaşım, yerini, göç veren ülkelerle yapılan anlaşmalarla göçmenlerin Avrupa'ya bir şekilde gelmesini engellemeye çalışan yaklaşıma bıraktı. Bu anlaşmalar çerçevesinde Fas, mültecilerin önceleri geçiş yeri olarak kullandıkları "transit ülke" statüsünden, mültecilerin toplandığı ülke konumuna geldi. Yani Fas'a, Fas üzerinden Avrupa'ya geçiş yapmak isteyen mültecileri uluslararası anlaşmaları hiçe sayarak geldikleri ülkelere geri yollama hakkı tanındı. Fas hükümeti bu yetkiyi kullanmaktan hiçbir şekilde çekinmiyor. Fas İçişleri Bakanına göre Fas, AB'nin sevimsiz işlerini üstleniyorsa, AB de bunun karşılığını vermek durumunda. Nitekim bu toplantıların ikincisi temmuz ayında Fas'ın başkenti Rabat'ta gerçekleştirildi.⁴⁵³

CIA İşkence Uçakları ve CIA Gizli Hapishaneleri

Avrupa konseyinin gizli CIA hapishaneleri ve yasadışı CIA işkence uçakları hakkında yapmış olduğu global örümcek ağı soruşturmasının raporları, Fas'ın bu uçuşlarda transfer bölgesi ve işkence merkezi olarak kullanıldığını gösterdi. Ülkedeki CIA işkence uçaklarının Guantanamo, Bağdat ve Kabil'e gittikleri ortaya çıkarıldı.

Ülkede CIA işkence merkezleri olduğu Muhammed Binyam'ın ifadeleri doğrultusunda ortaya çıktı. 21 Temmuz 2002'de N379P numaralı uçakla Islamabad'dan Fas'ın başkenti Rabat'a getirilen Binyam'ın, yolculuğu sırasında çıırılçıplak fotoğrafları çekildi, anüsüne parmak sokuldu ve gözleri bağlandı. Zincirlenmiş bir şekilde, Ocak 2004'e kadar, Rabat'ta yeraltında olduğu söylenen hapishanede işkenceler görerek kaldı. Gizli hapishanedeki işkence seanslarına katılan görevlilerin çoğunluğu Faslı yetkililerden oluşuyordu.⁴⁵⁴

Değerlendirme

Afrika'nın Avrupa sınırında bulunan Fas, öncelikle tutuklamaların ve tazminatların sebebi olan Batı Sahra sorununu çözmekle işe başlamalıdır. Bu yönde yazılan haberlerden korkarak, ceza vererek gerçekleri unutturmanın hesabını yapan yöneticiler bilgi çağında olduğumuz gerçeğini kendilerine hatırlatmalıdırlar. Batı Sahra'nın statüsüne Fas hükümetinin çıkarları değil, orada yaşayan halkın karar vermesi gerekir. Bu açıdan referandumun en kısa sürede yapılması gerekliliği kendini dayatıyor. Ayrıca Kral 6.Muhammed'in nezdinde krallığın ciddi bir sorgulamadan geçmesi gerekiyor. Yetkileri konusunda tartışmaların yapılması, ülkede insan hakları ve adalet adına yararlı gelişmelerin olmasına sebebiyet verecektir. Mülteciler

⁴⁵³ Konuyla ilgili bkz. http://www.noborder.org/crossing_borders/

⁴⁵⁴ <http://www.afrol.com/articles/19763-> 07/06/2006

konusunda ise ülkenin, çeşitli maddi vaatler karşılığında soyunduğu sınır karakolu pozisyonundan vazgeçmesi gerekiyor.

FİLDİŞİ SAHİLİ

Fildişi Sahili Cumhuriyeti, dünya kakao üretiminde büyük payı olan bir devlettir. Söz konusu kaynakların kullanımı ve yönetimine ilişkin son yıllarda birçok siyasi tartışmalar yaşanmıştır. 2006 yılındaki, birazdan belirtilecek tablonun temel sebebi bu olmasa da “kakao” üzerinde söz sahibi olma, birçok kez çatışmalara yol açmıştır.⁴⁵⁵

Fildişi Sahili için 2006 yılı, tıpkı önceki yıllar gibi siyasi iktidar boşluğundan kaynaklanan bir istikrarsızlıkla ve bunun tetiklediği iç çatışmalarla geçmiştir. Başkanlık seçimlerinin uzun süre boyunca yapılamaması sebebiyle Güvenlik Konseyinin tavsiyesi üzerine görevini vekâleten devam ettiren Laurent Gbagbo’nun görev süresi uzatılmıştır. Söz konusu belirsizlik durumunun, ülke politikalarının tutarlılığını etkilediği ve bu bağlamda özellikle ifade hürriyetine sınırlamalar getirildiği gözlenmiştir.

İfade Özgürlüğüne Yönelik İhlaller

2006 yılında öne çıkan sorunların başında, gözüaltına alınan veya kötü muameleye tabi tutulan gazeteci sayısının fazlalığı gelmektedir. Fildişi Sahili’nin en büyük şehirlerinden birisi olan Abidjan çevresinde büyük toksik atıklar tespit edilmiş ve bu, birçok ölüme sebebiyet vermiştir. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) tarafından söz konusu husus hakkında bir rapor düzenlenmiştir. İddialar, söz konusu atıkların mevcut yönetim tarafından bırakıldığı veya bırakılmasına müsamaha gösterildiği yönünde. Bu olay hakkında spekülasyonlar devam etmekle birlikte mevcut yönetimin bu konudaki eleştirilere tahammülsüzlük göstermesi sorun teşkil etmektedir. Bu bağlamda haberler yayımlayan *Le Jour Plus* isimli gazetenin editörleri Coulibaly Seydou ve Eduardo Gonto, 18 Eylül 2006’da gece yarısı gözüaltına alınmış ve kötü muameleye maruz bırakılmıştır.⁴⁵⁶

⁴⁵⁵ “COTE D’IVOIRE: Solving Conflict on a Smaller Scale”:

http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56351&SelectRegion=West_Africa&SelectCountry=COTE_D_IVOIRE – 13/11/2006

⁴⁵⁶ “Editor, Journalist Arrested, Detained and Summarily Tried But Spared Punishment in Defamation Case”:

<http://www.ifex.org/fr/content/view/full/77210/> - 21/09/2006

Basının etkin bir şekilde faaliyetlerini icra etmesini engelleyebilmek için ayrıca çeşitli basın kuruluşları binlerce Euro'yu bulan para cezalarına mahkûm edilmektedir. İhlallerin giderilmesine yönelik iç hukuk yollarını tüketme çabaları da başarıya ulaşamamaktadır.⁴⁵⁷

14 Haziran 2006'da muhalif gazetelerden *24 Heures* muhabiri Frank Konate ve kameramanı Basile Zoma, Başkan Laurent Gbagbo destekçisi Young Patriots isimli bir grubun gösteri düzenledikleri sırada neredeyse diri diri yakılmaya çalışılmıştır. Media Foundation for West Africa (MFWA)-Fildişi Sahili kaynaklarına göre; Konate ve Zoma, Birleşmiş Milletlerin görev gücü kapsamında bir toplantıya giderken araçları durdurulmuş, *24 Heures* gazetesi çalışanları oldukları öğrenilince kendilerine saldırılmış ve arabaları ateşe verilmeye çalışılmıştır. Söz konusu durumdan grubun içinden birilerinin müdahalesi ile kurtulmayı başarmışlardır.⁴⁵⁸ Başkanın destekçisi olan bu grubun birçok medya kuruluşuna yönelik baskınlar yaptığı ve çalışanları tehdit ettiği bilinmektedir.

Değerlendirme

Basına yapılan susturma hareketi, paralel bir şekilde toplumda hükümet karşıtlarına karşı devam etmekte ve müdahaleler çoğu kez amacını aşan bir şekilde ölçsüz olmaktadır. Birleşmiş Milletler gözlemcilerinin bu konudaki izlenimleri, ülkenin 2002 yılından beri içinde bulunduğu istikrarsızlığın bir an evvel sona erdirilmemesi halinde ülkede bir iç savaşın çıkması ihtimalinin yüksek olduğudur.⁴⁵⁹

GAMBİA

Gambia Afrika'nın en küçük ülkesi olmasına rağmen insan hakları bakımından en sorunlu ülkelerinden birisi durumundadır. 2006 yılında gözlemlenen temel sorun kamu gücünün kötüye kullanılmasından kaynaklanan ve birey-devlet arasındaki güç dengesizliğini artıran ihlallerdir.

⁴⁵⁷ "Managing Editor, Journalist and Editor Charged with 'Offence Against The Head of State'":

<http://www.ifex.org/fr/content/view/full/77066/> - 14/09/2006

⁴⁵⁸ "Two Journalists Threatened, Narrowly Escape Mob Violence": <http://www.ifex.org/fr/content/view/full/71768/> - 23/01/2006

⁴⁵⁹ "COTE D'IVOIRE: Police Patrol Streets After Protests":

http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56645&SelectRegion=West_Africa&SelectCountry=COTE_D_IVOIRE - 06/12/2006

Örgütlenme Hürriyetinin Kısıtlanması

Gambia’da 2006 yılına, ifade hürriyetine yapılan sistematik ihlaller damgasını vurmuştur. Gambia, Afrika’nın en küçük ülkelerinden birisi olmasına rağmen Afrika’da en çok sivil toplum örgütü olan ülkedir. Örgütlerin yaptıkları temel faaliyet, seslerini duyurma olanağından mahrum kesimlerin taleplerini dile getirmek için lobicilik yapmaktır. Söz konusu örgütlerin büyük bir kısmı çeşitli sebeplerle örgütlenme sorunu yaşamaktadır. Örgütlenmeden kaynaklanan sorunların da etkisiyle birçok örgütün, hükümet nezdinde kayıtları bulunmamaktadır. Bu hususu sebep olarak gösteren Gambia hükümeti, birçok sivil toplum örgütünün kapatılması için çalışmalara başlamıştır. Örgütlenme hürriyetinin bildirim yapma koşuluna bağlanmış olması sonucunu doğuracak bu hareket, ifade hürriyetine yönelik bir müdahale teşkil etmektedir.⁴⁶⁰

Basına Yönelik İhlaller

Bu süreç içerisinde ayrıca *The Independent* isimli gazete kapatılmış, gazetecileri tutuklanmıştır. Hükümet, yaptığı hareketin meşruluğunu söz konusu kişilerin vatan haini oldukları savına dayandırarak oluşturmaya çalışmaktadır.⁴⁶¹ Basına yönelik müdahaleler, özellikle başkanlık seçimlerine yaklaşıldığı dönemde artmıştır. Uluslararası gözlemciler, başkan Yahya Jammeh’in nüfuzunu kötüye kullanmak suretiyle seçimlerin bağımsızlığını etkilediğini ileri sürmüştür.⁴⁶²

Resmi Görevlerde Tasfiye

Hükümet, görevine başladıktan sonra idari teşkilat içerisinde bir tasfiye süreci başlatmış; çeşitli kademelerdeki kişiler işten çıkarılmıştır. Bu, ister istemez geriye kalan çalışanlar üzerinde bir korku yaratmıştır.⁴⁶³

İşkence

Öte yandan bu yıl Gambia, Birleşmiş Milletler insan hakları rejimi bünyesinde yer alan her türlü işkence ve gayri insani muamelenin önlenmesine dair insan hakları anlaşmasını,

⁴⁶⁰ “Gambia to Kick Out ‘briefcase NGOs’”: <http://www.afrol.com/articles/22547> - 10/11/2006

⁴⁶¹ “Final Govt Attack on Free Press in Gambia”: <http://www.afrol.com/articles/18603> - 28/03/2006

⁴⁶² “Gambia Elections not Free and Fair”: <http://www.afrol.com/articles/21507> -25/11/2006

⁴⁶³ “GAMBIA: Civil Liberties Under Fire in Election Run-up”:

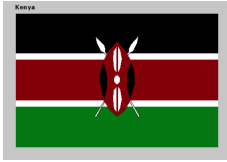
http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=54471&SelectRegion=West_Africa&SelectCountry=GAMBIA ;

“Fear Overcomes Gambian Civil Servants”: <http://www.afrol.com/articles/22584> -13/11/2006

Gambia’da bu tarz davranışların kasıtlı veya ihmal suretiyle hiçbir zaman hükümet tarafından yapılmadığı çekincesini koyarak imzalamıştır. Aynı günde, sadece bir önceki ay boyunca işkence gören gazetecilerin fotoğraflarının yayımlanması, söz konusu çekincenin geçerliliğinin sorgulanması gerektiğini gözler önüne sermiştir.⁴⁶⁴

Senegal ile İlişkiler

Gambia’nın uluslararası alanda ilişkilerine baktığımızda; özellikle komşusu Senegal ile arasındaki ilişkilerde sorunlar yaşanmaktadır. Senegal uzun süredir Casamance bölgesinde yer alan isyancıları bastırmaya çalışmakta; ancak bu çabaları, komşusu Gambia ve Gine-Bissau’nun isyancıları desteklemesi sebebiyle sonuç vermemektedir. Senegal’daki durum, 1982’den beri devam etmektedir ve binlerce kişinin ölümüne sebebiyet vermiştir.⁴⁶⁵

KENYA

Kenya 2006 yılında AIDS, çocuklara yönelik cinsel istismarın yaygınlaşması, açlık, eroin ticareti, yolsuzluk ve kadınların sünnet edilmeleri konularında oldukça olumsuz bir profil çizdi. Ayrıca çocuk felcine sebebiyet veren polio virüsünün ilk defa ülkede görülmesi endişelere sebebiyet verdi. Sene içerisinde meydana gelen sel ülkede bulunan mülteci kamplarını yaşanmaz hale getirdi.

Çocuk Seks Köleleri

Ülkede seks turizmi özellikle çocuk yaştakilerin istismarı ile beraber son yıllarda oldukça arttı. UNICEF raporuna göre ülkenin başkenti Nairobi’de bulunan kız çocuklarının yüzde otuzundan fazlası seks turizminin köleleri olarak kullanılıyor. Bu sektörün müşterilerinin çoğunluğunu Avrupalı turistlerin oluşturduğu biliniyor. Ülkedeki 4 ilde (Mombasa, Kilifi, Malindi and Kwale) yaşları 12–18 arası değişen 15000 den fazla bayanın para karşılığı satıldığı

⁴⁶⁴ “Gambia Pays Lip Service to Torture Convention”: <http://www.afrol.com/articles/19816>

⁴⁶⁵ “GAMBIA-SENEGAL: Burying the Hatchet”: http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=49689&SelectRegion=West_Africa&SelectCountry=GAMBIA-SENEGAL ; “Gambian President Denies Supporting Senegal Rebels”: <http://www.afrol.com/articles/22690-16/11/2006>

yine aynı raporda geçen ifadeler arasındaydı. Sayıları 2000 ila 3000 arası değişen erkek ve bayanın ise full-time seks kölesi olarak satıldığı ve bunların bir kısmının daha yüksek bir ücret karşılığı en korkunç ve anormal ilişkilere girmek zorunda bırakıldığı ortaya çıktı. Rapora göre seks kölesi olarak çalışanların %45'i 12-13 yaşlarında %10'luk bir kısmı ise 12 yaşından önce çalışmaya başlıyor. UNICEF'in Kenya sorumlusu Heimo Laakkonen konuyla ilgili " Çocuklarla ilişkiye giren turistler ve Kenyalılar yakalanıp cezalandırılmalı. Bu çocuklar kurban, bu işe zorla girdiler." dedi.⁴⁶⁶

AIDS İle Mücadele

1997'de %14 olan AIDSli hasta oranı 2006'da %6'ya düştü. Kenya hükümeti bu konudaki başarılı adımlarını bu sene de sürdürdü ve AIDS'in etkilerine karşı olumlu tepkiler verilmesini sağlayan ARVs adlı ilaçtan ücret alınmayacağını kamuoyuna duyurdu. Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen ülkedeki ilaç depolarında dağıtılmadığı için kullanma tarihi geçtiği bilinen ilaçlar var. Ülkede 1,1 milyon çocuk AIDS kaynaklı ölümler sebebiyle öksüz veya yetim durumda. Başkent Nairobi'nin varoş mahallelerinde her 5 evden birinde sadece çocuklar yaşıyor. Bunun sebebi o evdeki yetişkinlerin AIDS'ten ölmüş olmasıdır.

Sosyal Adaletsizlikler

Hükümet yetkilileri ülkenin kuzeyinde yaşayan dört milyon insanın acil yardıma ihtiyacı olduğunu bildirdi. Bizzat devlet başkanı konuyla ilgili "ulusal felaket" tanımını kullandı.

Ülke nüfusunun %60 'ının günde 1 dolar ile geçinmek zorunda kaldığı Kenya 'da ayda 26,000 dolar maaş alan devlet başkanı Mwai Kibaki parlamento tarafında maaşına yapılmak istenen 18,000 dolarlık zammı daha acil projelerde kullanılması gerekir diyerek reddetti. Ülkedeki bir çok sektörün çalışanlarının düşük ücretleri protesto amaçlı grev yaptığı biliniyor. Ayrıca Kibaki hükümetinin milyar dolarlara varan yolsuzluk yaptığı iddiaları mevcut. Kimi tahminlere göre Kibaki ve hükümetinin dört yıllık yönetimlerinde 1 milyar dolar gibi bir meblağ kaybedildi. Tüm bu olanlardan sonra başkanın 18,000 dolarlık zammı reddetmesi halka pek samimi gelmedi.⁴⁶⁷

Şubat ayında hükümetin bakanları hayali bir şirkete verilen kredilerle ilgili soruşturuldular. Bunlardan Maliye Bakanı David Mwiraria istifa etmek zorunda kaldı.

Mülteci Kampları

⁴⁶⁶ 19/12/2006 - İrin Haber Ajansı <http://www.afrol.com/articles/23413>)

⁴⁶⁷ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6178777.stm> - 14/12/2006

Kasım ayında ÷lkedeki Somali'lerin bulunduğu m÷ltecilerinde sel felaketi yaşandı. Yardım kuruluşları Kenyalı görevlilerin izinlerinden sonra bölgeye ulaşabildi. Bölgeye giriş çıkışların yasaklanmasının sebebinin Somalili m÷ltecilerin kimi ÷lkeler tarafından askere alınmasını engellemek olduğu yetkililer tarafından öne sür÷ld÷. Selde iki kişi hayatını kaybetti. 92 bin kadar m÷ltecinin yaşam alanları sular altında kaldı.

Kadınların Sünnet Edilmeye Zorlanmaları

÷lkede kadınların sünnet edilmesi yasak olduğu halde hala devam ettiği bilinen bir gerçektir. İrindi şehrinin uzak bir köyünde yaşayan Pamela Kathambi adlı kız çocuğu kendi kendini sünnet ettikten sonra kan kaybından hayatını kaybetti. Haziran ayında gerçekleşen olayın sebebi Pamela'nın arkadaşları tarafından sünnet olmadığı için sürekli alay konusu yapıldığıydı. Sünnet olmayan kız çocuklarına takılan "mukenye" lakabı Pamela'yada takılmıştı. Sünnet olmamanın alay konusu olması demek sünnetin hayatın hala doğal bir süreci olduğunun göstergesidir. Sünnetin kadınların onurunu artıracığını ve kadınlık yolunda atılan ilk adım olduğuna inanılıyor.⁴⁶⁸

Eroin Ticareti

÷lke eroin ticaretinin transit ÷lkesi durumundadır. Pakistan'dan gelen uyuşturucu Kenya Hava Yolları tarafından oldukça kolay bir şekilde Avrupa'ya sokuluyor. Geçen yıl 5 havaalanı görevlisi Avrupa'ya uyuşturucu taşıırken yakalandı. Emniyet sözcüsü Gideon Kibunja'nın "İmkânları sınırlı bir ÷lke olduğumuzu göz önünde bulundurmalısınız" cümlesi polis'in bu konuda hangi konumda olduğunu göstermesi açısından çarpıcı bir örnek. ÷lke nüfusu da bu ticaretten etkilendi. Nüfusun yüzde 0,5'inin eroin bağımlısı olduğu tahmin ediliyor. Ve bu sayının artacağına inanılıyor.⁴⁶⁹

Sonuç

AIDS ile mücadelede başarılı bir profil çizen ÷lke yönetimi bu konuda daha samimi adımlar atmaları gerekiyor. Her Afrika ÷lkesinin ortak sorunu olan yolsuzluklarla adı geçenlerin yönetiminde olduğu bu ÷lkede de yolsuzlukları engellemeye yönelik adımlar atılmalı. Tabi bu adımlar sadece ÷lke içinde değil ucu Avrupa ÷lkelerinin ortalarına İsviçre bankalarına ulaşacak uzunlukta atılmalıdır.

⁴⁶⁸ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/5109094.stm> - 23/06/2006

⁴⁶⁹ Karen Allen <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4753377.stm> - 09/05/2006

LİBYA

1969 yılında yaptığı darbe ile yönetimi el geçiren Muammer Kaddafi, otuz yedi yıldır iktidar koltuğunda oturmaktadır. Ülke, 1980 yılından itibaren ülkeye uygulanan ambargonun kalkmasıyla beraber daha şeffaf bir görüntü çiziyor. Ambargonun kaldırılmasının en önemli sebebi, ülkenin nükleer faaliyetlerden vazgeçtiğini duyurmasıydı. Ayrıca İskoçya'nın Lockerbie kasabası üstünde bir Amerikan yolcu uçağının, Sahra çölü üzerinde de bir Fransız uçağının bombalanmasının; 1986 yılında da Berlin'deki bir diskoya yönelik bombalı saldırının sorumluluklarını üstlenmesi ve kurbanların ailelerine tazminat ödemeyi kabul etmesi, uluslararası toplumda ülkenin saygınlığını artırdı. (Kaddafi, Lockerbie kasabası üstünde düşürdüğü Amerikan yolcu uçağının kurbanlarının ailelerine 2,7 milyar dolar tazminat ödemeyi kabul etti.) Dışarıdaki bu olumlu adımlara rağmen ülke içinde demokratik hiçbir açılımın yapılmaması, Kaddafi'nin samimiyetinin sorgulanmasına sebep oluyor. Ülke hala tek başkan, tek parti diktatoryası altında. Sadece yayın organları değil, internet üzerine de yoğun bir baskı var.

Basın Özgürlüğüne Yönelik İhlaller

Libya gibi, muhalefet etmenin yasak olduğu bir ülkede insan hakkı ihlallerinden bahsetmek, bunları tasniflendirmek oldukça zor görünüyor. Sınır Tanımayan Gazetecilerin yıl içinde Libya'ya yaptığı ziyaretin raporunda⁴⁷⁰ geçen "Allah'ı eleştirebilirsiniz, fakat Kaddafi'yi asla!" cümlesi, durumu özetliyor aslında. Bu cümleyi sarf eden kişi, adını doğal olarak açıklamak istemeyen Libya'lı bir gazetecidir. Düşünce suçlarının anlaşılır bir şekilde çok olduğu ülkede mülteci hakları ile ilgili ihlaller de mevcuttur.

Abd el-Raziq el-Mansuri, internet sitesinde hükümete yönelik eleştiri yaptığı için bir buçuk yıl hapis cezasına çarptırıldı.⁴⁷¹ Dört aydan fazla bir süre kimseyle görüştürülmedi. Mansuri'nin ailesi Libya'da nadir görülen bir şekilde uluslararası kuruluşlara, ülke içindeki yetkili kurumlara mektup yazdı. Mektupta şu ifadeler yer aldı: "Biz, yani Abd el-Raziq el-Mansuri'nin ailesi, oğlumuzun yolunda devam edeceğiz; herkesin korkulardan sıyrılmasını isteyen oğlumuzun yolunda... Kendisine en yakın insanlar olan ailesini etkileyememiştir diğer

⁴⁷⁰ İlgili raporun tümü için bkz: http://www.rsf.org/IMG/pdf/rapport_libye_gb.pdf

⁴⁷¹ <http://www.internationalpen.org.uk/index.php?pid=33&aid=398&return=33> – 04/11/2005

insanları nasıl etkiler?” 5 Mayıs tarihinde Mansuri ile Tripoli kentindeki Ebu Selim hapishanesinde yapılabilen görüşmede, kendisini tutuklamaya gelen ulusal istihbarat ajanlarının bilgisayarına, kâğıtlarına, disketlerine el koyduklarını söyledi. Hiçbir şekilde ailesi ya da avukatlarıyla da görüştürülmediğini, evinin de arandığını belirtti. Evinde yapılan aramada baba yadigârı bir tabanca bulundu. Soruşturmadan sorumlu ulusal istihbarat dairesi başkanı Tuhami Halid, Mansuri’nin düşünce suçlusu olmadığını iddia etti. “Bu adam ne yazdığı bir yazı ne internet ne de radyo yüzünden suçlu. Evinde lisanssız silah bulundurmaktan suçlu.” dedi. Yargılama sürecinde 4 ay yattığı hapishane süresinin cezadan düşülmemesi ise bir başka ihlal olarak kayıtlarda yerini aldı. Yazar, Kaddafi’nin oğlunun hazırladığı af listesi ile hapisten çıkabildi.

CPJ’nin hazırladığı en çok sansür uygulayan ülkeler sıralamasında Libya, Eritre ile birlikte üst sıralarda yerini aldı.⁴⁷² Ülkede basın üzerinde oluşturulan baskıyı anlamak için 14 Eylül ulusal bağımsızlık gününün kutlandığı tarihte yayın yapan gazetelere bakmak yeterli olacaktır. Sayıları dört tane olan ulusal gazetelerin üçü, tamamen aynı manşetle, aynı yorumlarla yayımlandı. Hükümetin haber ajansı Jana tarafından hazırlanan bültenlerin bu gazetelere servis edildiği biliniyor.

Sadece yurt içinde değil yurtdışındaki yayınlarda da eleştiriye tahammül edemeyen Kaddafi, Cezayir’de yayın yapan *Ech-Chourouk* gazetesine, gazete editörü Ali Fadil ve yazar Naila Berrahal’a dava açtı. Diplomatik ilişkileri korumak adına gerekli cezalandırmalar Cezayirli yetkililer tarafından verildi. Gazeteye 500.000 dinar ve iki ay kapatma cezası verilirken adı geçen iki yazar ise 6 ay hapis cezasına çarptırıldılar. Cezaya sebep olan yazının konusu; Libya lideri Kaddafi’nin Taureg kabilesi liderleriyle yapılan bağımsız devlet tartışmalarında rol aldığı iddiasıydı.

Ülkede 2006 yılında akıllarda kalan tek olumlu adım, ulusal bayram olarak kutlanan “Halkın Otoritesinin Günü” bayramında şiddet eylemlerine katılmamış 132 tutuklunun serbest bırakılmasıydı. Muammer Kaddafi’nin oğlu Seyfulislam el-Kaddafi tarafından hazırlanan liste, uzun zamandan beri tartışılıyordu. 132 kişiden 82’si Müslüman Kardeşler üyesi tutuklulardı.

Müslüman Kardeşlere Yönelik Baskılar

Ülke içinde siyasal ve sosyal organizasyonlar yapan Müslüman Kardeşler, barışçıl bir politika izliyordu. Buna rağmen 2002 yılında anayasanın 70. maddesini ihlal ettikleri gerekçesi ile tutuklandılar. İlgili maddede şu ifadeler mevcut: “1969 devrimi ilkelerine ters düşen herhangi

⁴⁷² <http://www.cpj.org/censored/index.html> - 02/05/2006

bir grubun siyasi aktivite yapması o grubun kapatılmasını gerektirir.” Haziran 1998’de başlayan Müslüman Kardeşler davasının, sayıları 152 olan sanıklarının çoğu, akademisyen ve profesyonel insanlardan oluşuyordu. Libyalı yetkililer tarafından iki sene boyunca saklanan Müslüman Kardeşler üyeleri, aileleri ve avukatları dâhil olmak üzere kimseyle görüştürülmediler. Bu süre zarfında işkence gördükleri söyleniyor. Duruşmalar ancak Mart 2001’de başladı. Şubat 2002’de alınan karara göre 11’i yedi yıl, 73’ü ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. Grubun liderlerinden Prof. Abdullah Ahmed İzzeddin ve Salim ebu Hanek’e ise ölüm cezası verildi. Verilen cezayı savunan ulusal istihbarat birimi lideri Colonel Tohamy Khaled: “Bu insanlar barışçıl gözüküyorlar. Ama yeterli güce ulaştıkları zaman silahlı mücadele yapmaktan çekinmeyeceklerdir.” demişti. Serbest bırakılan diğer bir grup ise Tajamu’al-Islami örgütü üyeleri idi. Doğrulanamayan bir habere göre serbest bırakılan tutuklulara, bir daha hiçbir siyasi aktiviteye katılmayacaklarına dair kâğıtlar imzalatıldı.

Yasadışı Tutuklamalar

Ülkenin en çok tanınan siyasi tutuklusunu Fathi el-Jahmi, 2002’den bu yana casusluk suçlamasıyla hapis hanesinde tutuluyor.⁴⁷³ Haziran 2005 ve Nisan 2006 tarihleri arasında hiçbir yakınıyla görüştürülmesine izin verilmeyen bayan Jahmi, ailesiyle ancak 5 Nisan tarihinde 15 dakikalığına, güvenlik güçlerinin gözetiminde görüşebildi. Görüşmeyi gerçekleştiren kardeşi Muhammed el-Jahmi: “Çok zayıflamıştı, sağlık durumu bizi endişelendirdi.” dedi. Akli dengesinin bozulduğunu iddia eden yetkililer, kendisine zarar vermesini önlemek için özel bir hücrede tutuklarını söyledikleri bayan Jahmi’yi tüm baskılara rağmen serbest bırakmıyorlar.

İsviçre’de 16 yıldır doktorluk yapan İdris Muhammed Bufayed, 5 Kasım’da gözaltına alınmasından bu yana hiç kimseyle görüştürülmüyor.⁴⁷⁴ 16 yıllık sürgünden sonra ülkesine ancak 30 Eylül tarihinde, Kaddafi ve hükümet yetkililerinin güvenliği konusunda söz vermesinin ardından giriş yapabildi. Ülkeye giriş yaptığı havaalanında bir buçuk saatlik sorgunun ardından pasaportuna el konularak serbest bırakıldı. Tripoli kentinin 75 mil güneyinde bulunan ailesinin yanına gitti. Burada politik aktivitelerine Libya muhalifi sitelere makale yollayarak devam etti. 2 Kasım gecesi evine gelen istihbarat görevlileri, ertesi gün karakola gitmesini istediler. Ertesi gün gittiği karakolda, 5 Kasım’da Tripoli ofisine gitmesi gerektiğini söylediler. 5 Kasım’da yola çıkan Bufayed, o günden beri görülmedi. İstihbarat görevlileri tarafından gözaltına alınan Bufayed, yasadışı bir şekilde gözaltında tutulmaktadır.

⁴⁷³ http://www.tovo.net/aistpaul/PrisonerSupportCase/prisoner_support_case.htm - 15/12/2006

⁴⁷⁴ http://www.libya-almostakbal.com/Morasalat/November2006/Ali_zeew_bufayed211106.htm - 21/11/2006

Mülteciler

Mülteciler konusunda Fas ile aynı politikaları izleyen Kaddafi, sınır bekçiliği yapmakta bir beis görmüyor. Ülkesinde yığılan mültecilerin sınırı geçmesine izin vermeyen Kaddafi, Avrupa ülkelerine verdiği taahhütlere harfiyen uyarak mültecileri geldikleri topraklara geri gönderiyor.

Değerlendirme

Eylül ayındaki devrim kutlamalarında halkına, “Devrime karşı çıkanları öldürün!” diye seslenen bir liderin ülkesinde, insan hakları alanında değişim yaşanması gerekiyorsa yapılacak ilk değişim, ölüme davet eden liderin değişimidir. Kaddafi’nin ülkesi olarak da adlandırılabilen Libya’da hak ve adalet adına atılacak çok adım, yürünecek çok yol var.

NİJER

Nijer, dünyanın en fakir ülkelerinden birisidir. Yoksulluk, ülkenin kronik bir sorunu olmakla birlikte, Arap yerleşimcilerin sınır dışı edilmesi ve özellikle yönetimin basın hürriyetine karşı yürüttüğü politikalar 2006 yılında öne çıkmaktadır.

Açlıkla İlgili Haber Yasağı

Nijer hükümeti, açlık ve kötü beslenmeye ilişkin haberleri sansürlemektedir. Bu konudaki soruları yetkililer yanıtsız bırakmaktadır. BBC’nin bu konuyu gündeme getirmesinden sonra BBC’nin akreditasyonu iptal edilmiştir. Birleşmiş Milletler Gıda Fonu (WFP) tahminlerine göre Nijer halkının % 70’i (Bu rakam, 13 milyon insana tekâbül etmektedir.) açlık sınırında yaşamaktadır ve 3,8 milyon Nijerli gıdasız durumdadır.⁴⁷⁵

Arap Yerleşimcilerin Sınır Dışı Edilmesi

Çad’da yaşanan iç savaştan kaçan ve 1980’den beridir Nijer’de yaşayan 4.000 Arap, Ekim 2006’da Nijer hükümeti tarafından alınan kararla sınır dışı edilmeye başlandı. Bu konuda

⁴⁷⁵ “Niger Halts BBC Hunger Coverage”: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4873208.stm> ; “Niger Faces Prolonged Suffering, More Aid Urged”: <http://www.wfp.org/english/?ModuleID=137&Key=1932> ; “NIGER: Government Blocks Reporting on Hunger”: <http://www.cpj.org/news/2006/africa/niger05apr06na.html> ; “NIGER: Government Takes Lead in Combating Hunger”: http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=55054&SelectRegion=West_Africa&SelectCountry=NIGER

hükümetin temel gerekçesi ise söz konusu Arap yerleşimcilerin ulusal güvenlik bakımından tehlike oluşturmalarıdır. Ancak bu konuda herhangi detaylı bir açıklama yapılmamaktadır. Öte yandan söz konusu yerleşimcilerin büyük bir kısmının Nijer tarafından verilen kimlik kartlarını taşıması, söz konusu kararın meşruiyetinin sorgulanması için bir karine teşkil etmektedir. Bu konuda Mülteciler Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin yaptığı çalışma; söz konusu sınır dışı edilecek kişilerin mülteci statüsünde olup olmadığının ve ayrıca Çad'da herhangi bir ayrımcılıkla karşılaşp karşılaşmayacaklarının tespit edilmesinin zarureti vurgulamaktadır. Tüm bu perspektiflerden anlaşıldığı üzere, söz konusu sınır dışı etme eylemi insan hakları ile bağdaşmamaktadır.⁴⁷⁶

Basına Yönelik İhlaller

Aleyhinde açılan hakaret davası sebebiyle *L'Autre Observateur* editörü İbrahim Manzo, 18 gün boyunca tutuklu bırakılmıştır. 8 Ağustos 2006'da *Le Républicain* isimli haftalık gazetenin editörlerinden Mamane Abou ve gazetecilerinden Oumarou Keita, “yanlış bilgi verme” ve “hakaret” sebebiyle tutuklanmıştır. Yapılan yargılama sonunda 18 ay hapis ve ayrı ayrı 5 milyon CFA Frank (takribi 9.700 \$) para cezasına mahkûm edilmişlerdir. Bu bağlamdaki üçüncü tutuklama olayında, *L'Enquêteur* isimli gazetenin editörlerinden Salif Dago, yine aynı şekilde “yanlış bilgi verme” suçundan yargılanmış ve hüküm giymiştir. Ceza hukukundaki modern eğilim, hakaret durumunda cezai sorumluluk yerine sadece hukuki sorumluluğun kabul edilmesidir. Söz konusu fiilin failinin gazeteci olduğu göz önüne alındığında haber verme, diğer bir deyişle görevin ifası sebebiyle bu tür bir sorumluluğun kapsamının dar bırakılması gerekmektedir.⁴⁷⁷

Değerlendirme

Açlık sorunu ihlallerin hem nedeni hem de sonucu durumundadır. Söz konusu sorunun çözülmemesi istikrarsızlığı artırmakta ve bu da karar alma mekanizmalarını işlevsiz kılmaktadır. Diğer ihlaller ise bu istikrarsızlığın bir uzantısı durumundadır. Açlık sorununun çözülmesinde asıl görev uluslar arası camiaya düşmektedir. Ülkenin iç işlerine müdahale etmeksizin, karşılıksız şekilde devlete yardım yapmak insan haklarının üstünlüğüne inanan her devletin bir borcudur.

⁴⁷⁶ “NIGER: Govt Expulsion Order will Fuel Instability, Arabs Warn”: http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=56078&SelectRegion=West_Africa&SelectCountry=NIGER – 26/10/2006

⁴⁷⁷ “Newspaper Director Sentenced to Prison for Defaming Local Businessman”: <http://www.ifex.org/es/content/view/full/72034/> ; “In Niger, Two journalists Sentenced to 18 Months in Jail”: <http://www.cpij.org/news/2006/africa/niger05sept06na.html> - 05/09/2006

NİJERYA

Sömürgeciliğin tasfiyesi ile birlikte halkların kendi kaderini tayin hakkı anlamlı hale gelmiştir. Söz konusu hakkın dışsal ve içsel iki yönü vardır: Dışsal yönü egemen ve eşit olmakla ilgilidir. Bu devletin uluslararası camianın bir sujesi olarak kabul edilmesi ile eşdeğerdir. Hakkın içsel yönü ise devlet içerisinde karar alma mekanizmalarının etkin bir şekilde işletilebilmesi olanağının olması ve karar alma mekanizmalarına gelmede herhangi bir şekilde ayrımcılık yapılmaması; bu kapının toplumun her kesimine açık olmasıdır.

Kendi kaderini tayin hakkı ile yeniden yapılanma sürecinde olan devlet, şüphesiz her konuda olduğu gibi insan hakları konusunda da kendisine uygun motifi aramaya çalışır. Bu çaba içerisinde uzun süredir bastırılan ve mahrum kaldığı “kültür/gelenek” perspektifinden yola çıkarak insan haklarını temellendirmeye çalışması anlamlıdır. İleri aşamada bu, insan haklarının, kültürel görecelik olarak ifade edilen ve kendine özgü bir şekilde şekillenmesi ile sonuçlanmaktadır. İşte asıl sorunsal burada, evrensellik ile kültürel görecelik arasındaki dengenin sağlanamaması sonucu kültürel göreceli olan insan hakları perspektifinin toplumsal bölünmelere sebep olmasıdır. Bunun en bariz örneği Nijerya’da gözlemlenebilmektedir. 126 milyonluk nüfusu olan Nijerya, Müslüman kuzey ve Hristiyan güney olarak ayrılmış bulunmaktadır. Nijerya’nın 140 milyonluk nüfusunun yüzde 50’sini Müslümanlar, yüzde 40’ını da Hristiyanlar oluşturmaktadır.

İnanç Farklılıklarından Kaynaklanan İç Savaş

Nijerya’da 2006 yılına, inanç farklılıklarının tetiklediği çatışmalar damgasını vurmuştur. 2000’den beri binlerce insan, inanç farklılığının tetiklediği iç savaşta hayatını kaybetmiştir. 140 milyon nüfuslu ülkede sadece 1999 ile 2002 arasındaki çatışmalarda 10.000’den fazla insan ölmüştür.

Afrika’nın en kalabalık nüfusuna sahip olan Nijerya’da, Hz. Muhammed’in karikatürlerinin yayımlanmasına karşı yapılan protestolarda, ülkenin kuzeyinde 46 Hristiyan’ın öldürülmesi gerginliği tırmandırmıştır. Misilleme yapan Hristiyanlar, güneydoğudaki Onitşa

kentinde Müslümanları hedef almıştır. Yaklaşık 10 bin Müslüman, evlerini terk ederek kışlalara ve karakollara sığınmak zorunda kalmıştır.⁴⁷⁸

Kamu Gücünün Kötüye Kullanılması

Nijerya’da kamu gücünün kötüye kullanılması suretiyle sistematik bir şekilde polisin tecavüz eylemleri gerçekleştirdiği ve faillerin herhangi bir şekilde cezai ve hukuki sorumluluğuna gidilmediği iddia edilmektedir. İddiaların gerçek olması durumunda söz konusu fiillerin aslında toplum üzerinde bir korku salmak amacını taşıdığı tartışma konusu yapılabilir. Yani kamu otoritesi, ihaleler için bir kılıf işlevi görmektedir.

Öte yandan Nijerya’nın, Liberya’nın eski diktatörlerinden Olusegun Obasanjo’yu himaye etmesi, uluslararası camiada tepkilere yol açmıştır.

Tutukluların Serbest Bırakılması

İnsan hakları açısından olumlu bir gelişme olarak ise Nijerya’nın yıllardır yargılanmayı bekleyen 10 bin tutukluyu serbest bırakması gösterilebilir. Nijerya’da cezaevlerinde tutulan 25 binden fazla kişi, adli sistemdeki yavaşlıklar nedeniyle, haklarında hiçbir suçlamada bulunulmadan cezaevinde yatmaktaydı.

UGANDA

Ülkede yirmi yıldır süren çatışmaların ardından bu sene ağustos ayı içerisinde anlaşmaya varıldı. Çatışmanın tarafları Uganda ordusu ile Lord’s Resistance Army (LRA) örgütü idi. Uganda’nın kuzeyinde hak iddia eden örgüt ile yaşanan ve 20 yıl süren iç savaşta onbinlerce insan öldü, bir buçuk milyona yakın insan ise yerinden edildi. Şu an ülkenin kuzeyinde ve Sudan’ın güneyinde 300,000 civarında Ugandalı mülteci yaşamaktadır. AİDS sorunu, mültecilerin kötü yaşam koşulları, yolsuzluk ve basın özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar 2006 yılının genel değerlendirme kapsamı içerisinde yerini alıyor.

⁴⁷⁸ “Dozens Dead in Religious Violence in Southern Nigeria”: <http://www.afrol.com/articles/18231> ; “Nijerya’daki Çatışmalarda 138 Kişi Öldü”: http://www.dunyabulteni.net/haber_detay.php?haber_id=1914&Grup=NORMAL

İç Savaşın Son Bulması ve Mülteciler

27 Ağustos 2006'da, Uganda ordusuyla LRA örgütü arasında ateşkes anlaşması imzalandı. 29 ağustos 2006 Salı günü yerel saatle 06.00 da fiilen başlayacak anlaşma gereği, ilk etapta silahlı güçler bulundukları bölgelerden karşılıklı olarak çekilmesi öngörüldü.

20 yıl süren iç savaşta ordu güçleri milyonlarca insanın sürülmesi ve katliamlarla suçlanırken, LRA ise çocukları asker olarak kullanma, tecavüz, ve katliamlardan sorumlu tutuluyor.⁴⁷⁹

Birleşmiş Milletler eski genel sekreteri Kofi Annan'da yaptığı açıklamada LRA lideri ve 4 komutanının Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICC) tarafından yargılandıklarını belirtmiştir. Suçlamalar çocukların savaşta kullanılması , toplu katliam ve tecavüz suçlarını içeriyor. LRA bu konu ile ilgili, mahkemenin tutuklama emrinin yürütülen barış görüşmeleri çerçevesinde kaldırılması gerektiğini ileri sürdü.⁴⁸⁰

BM kaynakları, Kuzey Uganda'da 20 yıldır süren iç savaşta 1,5 milyon insanın yerinden edildiğini belirttiler. Ayrıca 300,000 insanın hala kamplarda yaşadığını belirten UNHCR, dünyadaki en büyük mülteci sayısına sahip kamplarda yaşayanlardan, barış görüşmelerinin olumlu sonuçlanması halinde 2006 yılı sonuna kadar yarım milyon kişinin evlerine döneceğini belirtti.

BM Humanitary ofisi üyesi Dennis McNamara, kampların aşırı dolu olduğunu ve öncelikli ihtiyaçların bile zorlukla karşılandığını belirtti. Öte yandan Uganda ordusu hala Kuzey Uganda'da sıkıyönetim uyguluyor. UNHCR yaptığı açıklamada barış görüşmelerinin olumlu bitmesinin , Afrika için çok olumlu sonuçlar doğuracağını belirtti.⁴⁸¹

Hükümet sözcüsü Robert Kabushenga, isyancı güçlerle yapılan antlaşmalar sonucunda ülkeye dönecek yaklaşık 1,5 milyon mülteciye 337 milyon dolar yardım yapılacağını belirtti. Bu paranın 9 milyon doları ilk etapta acil ihtiyaçlar için kalanı ise 6 aylık dönemde harcanacak.⁴⁸²

“Güvenli Evler”

İnsan Hakları İzleme Örgütü- Human Rights Watch (HRW) güvenlik güçleri tarafından kaçırılıp işkence edilen ve öldürülenlerin bulunduğunu iddia ettiği “safe houses-güvenli evler” in hükümet tarafından araştırılmasını istedi

Abdu Semugenyi (55), isyancı güçlerle ilişkisi olduğu gerekçesiyle anti-terör güçleri(polis) tarafından kaçırılmış yoğun işkenceler sonucu bu evlerin birinde yaşamını yitirmiş

⁴⁷⁹ 29/08/2006 - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/5293630.stm>

⁴⁸⁰ 11/12/2006- <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6168109.stm>

⁴⁸¹ 19/10/2006- <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6067786.stm>

⁴⁸² 01/09/2006 - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/5305304.stm>

ve cesedi ailesine gösterilmeden gömülmüştü. HRW Doğu Afrika sorumlusu Jemera Rone bu evlerde elektrik verilmesi sonucu bir vatandaşın yaşamını yitirdiğini belirtti.⁴⁸³

Yozlaştırmaya Yönelik Yayınlar

Ülke medya konseyi yaptığı açıklamada gazetelerin pornografik içerikli resimler bastığı ve bunların halka açık yerlerde 18 yaş altı insanlara satıldığını belirtti. Bu tarz yayınların gençler arasında çok popüler olduğunu da belirten medya konseyi üyesi Paul Mukasa, “ Bu konuda yasalarda boşluk olduğunu ve konseyin acilen pornografinin sınırlarını çizmesi gerektiğini belirtti”.⁴⁸⁴

Muhalefete Yönelik Baskılar

Uganda muhalefet parti lideri Kizza Besigye hakkında vatan hainliği suçlamasıyla dava açıldı. Dava sebebi savaş döneminde isyancı güçlerle ilişkide olması iddiasıydı. Besigye ise kendisine yöneltilen tüm suçlamaları reddediyor. Daha öncesinde Besigye nisan ayında yapılan seçimlerde yolsuzluk yapıldığını iddia etmişti. Hükümetle muhalefet özellikle yolsuzluk ve rüşvet konularında birbirilerini sık sık suçluyorlar.

Basına Yönelik Baskılar

Kanadalı gazeteci Blake Lambert’in ülkeye girişine izin verilmedi. Lambert 3 yıldır ülkede yabancı medya kuruluşlarına haberler geçiyordu. Lambert gibi bir çok Ugandalı gazeteci de Uganda yönetiminin baskılarına maruz kalıyor. Lambert muhalefet lideri Kizza Besigye hakkında yaptığı haber yüzünden ülkeye giremedi.

- Weekly Observer gazetesinin iki muhabiri yaptıkları haberler yüzünden 10. defa polis merkezinde sorguya çekildiler.

- Andrew Mwenda (KFM Radio çalışanı) güney Sudanlı politikacı John Garang’ın ölümü hakkında yaptığı yorumlardan ötürü çeşitli sorgulamalara maruz kaldı.

- Ulusal yayın organı The Monitor gazetesi çalışanlarına yönelik sistematik yıldırımlar yapıldığı gelen haberler arasında yerini aldı.

AIDS İle Mücadele

⁴⁸³ 26/07/2006 - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/5216538.stm>

⁴⁸⁴ 08/12/2006 - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6162925.stm>

Uganda ordusunda eğitim sürecinde HIV taşıyıcıları tespit ediliyor. Askerlere AIDS ile ilgili eğitim programı uygulanıyor. Ülkede yoğun şekilde devam eden AIDS karşıtı kampanyalar sonucu HIV taşıyıcı sayısı nüfusun %15 ten % 5 lere kadar indiği saptanmıştır.

Değerlendirme

İç savaşın sona erdirilmesi ancak iki tarafın da atılacak adımlarda sağduyulu olmalarıyla sağlanabilir. Yapılacak provokasyonlara gelinmemesi büyük önem taşıyor. Basına ve muhalefete yönelik sindirme politikalarının son bulması gerekir. AIDS ile mücadelede diğer Afrika ülkelerine oranla kısmi başarılar elde etmiş olması 2006 yılında önemli bir gelişme olarak kayıtlarda yerini aldı.

SUDAN

Sudan 2007 yılına yine dünya gündeminin önemli sorunlarından biri olan “Darfur Krizi” ile girdi. Bölgede dört yıldan beri devam eden çatışmalar sonucu yaklaşık 200,000 kişinin hayatını kaybettiği belirtilmektedir. Bölgede ateşkesi sağlamak üzere konuşlanan Afrika Birliği askerleri de çatışmaları durduramamaktadır. Mayıs ayında bir grup ile yapılan anlaşmanın kapsamının genişletilerek bütün Darfur’a yayılması beklenirken 2007 Ocak ayının başı ile hükümet 60 günlük bir ateşkes ilan etti.

Darfur Krizi

Sudan’da yaşananlar ne BM’nin dediği gibi Sudan içinde birbirinden bağımsız ne de salt dışa bağımlı sorunlarla ilgilidir. Bu sebeple Darfur krizini düşünürken bu anlayışın temel dayanak noktası olarak ele alınması gerekmektedir. Bunun yansısı iç ve dış politik söylemlerin etkisi de tabi ki tartışmaya açılmalıdır. 6 Ekim’deki BM kararından bir hafta önce Condeleza Rice’ın beyanatı uluslararası gündeme etkilemeye dönük bir yaklaşımdı. Rice’ın ifadelerine göre "Sudan hükümeti, çatışmadan yana tavır koyarsa, kendi vatandaşlarına karşı savaşı sürdürürse, Afrika Birliği'ne meydan okursa ve barış gücünün çalışmalarını baltalarsa, uluslararası toplumu tehdit etmeyi sürdürürse, o zaman olacakların tek sorumlusu Hartum rejimi olur ve sonuçlarına

katlanır". Bu açıklama tam anlamı ile Sudan'da "peacekeeping" görevi ile konuşlanacak olan BM barış gücü askerleri için bir çağrı olarak algılandı. Buna cevap olarak Ömer El-Beşir'in Sudan topraklarında Afrika Birliği'nin askerleri dışında herhangi bir asker istemedikleri açıklaması geldi ve rutin siyasi gerilimler ortaya çıktı.

Darfur krizi için uluslar arası insan hakları örgütlerinin ve uzmanların dile getirdiği iki temel argüman var. Birincisi: Bir tür "özel tim" gibi çalıştığı bilinen ve onaylanamayacak türden fiilleri olan Cancevid gerillalarına Sudan yönetiminin yardım ettiği iddiası. İkincisi: Sudan'ın çatışmaları gerekçe göstererek Darfur'u adeta dışa kapalı bir hale getirdiği ve bunun da bölgenin dışarıdan yardım almasını zorlaştırdığı iddiası. Dolaylı olarak çatışmalar süresince ölen ve yersiz kalan insanların olmasının tek ve asli sebebi olarak Sudan hükümeti gösterilmektedir. Bu iki argümana göre Sudan hükümeti eli kanlı ve yönettiği insanları öldürmek isteyen bir görünüm arz etmekle beraber bunun yanı sıra bölgeye yardımların gelmesini engelleyerek ölümlerin ve hastalıkların artmasını isteyecek kadar da "sadist" bir devlet. Bu inandırıcılıktan uzak tanımlamalara karşın aklı başında değerlendirmelerin sayısı oldukça azdır.

Çatışmaların had safhada yaşandığı bölgede doğru bilgiye ulaşmanın zorluğu gün geçtikçe artarken Darfur'un kozmopolit yapısı da gözlerden kaçırılmamalıdır. Darfur, %83'ü Müslümanlardan oluşan ve 40 milyonluk nüfusa sahip olan Sudan'ın, %60'ı Müslüman olan ve 6 milyonluk bir nüfusa sahip bölgesidir. Yani bölge kendi içinde hareketli ve etkileşimin yoğun olduğu bir bölgedir. Siyasi bir krizin tırmanması halinde doğacak şiddet ve gerilim, çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine sebep olabilir. Nitekim de yaşanan rakam polemiği bizlere bu konunun önemini ifade ediyor. Yukarıda zikredilen BM verilerini yalanlayan Sudan Dış İşleri Bakanı Mustafa İsmail şu açıklamalarda bulunuyor; "Bu değerlendirmeler herhangi bir bilgi temeline dayanmıyor. Ellerin hiçbir gerçek delil yoktur. Çünkü söz konusu hükümlere varan heyet Darfur toprağına ayağına bile basmış değildir. Bizzat ABD iddialarında sayılarının 300 bine çıktığı söylenen mültecilerden bir kişiyle bile görüşmemişlerdir." İHH'nın Sudan yorumlarından aldığımız bilgilere göre bölgede bulunan batılı gözlemcilerin ve yardım kuruluşlarının sayısının bir hayli fazla olması Mustafa İsmail'i doğrulamıyor. Ancak doğru olan veri hangisi olursa olsun bu polemğin soruna bir fayda sağlamayacağı aşikârdır.

Darfur'da iki büyük direniş hareketi olan "Sudan Kurtuluş Hareketi" ve "Adalet ve Eşitlik Hareketi" ile Hartum arasında Mayıs ayında devam eden barış görüşmeleri Nijerya'nın başkenti Abuja'da yapıldı. SKH'nin ABD vasıtası ile ikna edilmesi düşünülen barış görüşmelerinde temelde şu konular gündeme alındı; hükümet karşıtı veya hükümetin desteklediği silahlı grupların silahsızlandırılması, Darfur halkının uzlaştırılması, Gelen yardımların düzenli bir şekilde dağıtılması, Mültecilerin geri dönüşü ve bölgede güç paylaşımının yapılması. Planın son

tarihi 30 Nisan olmasına rağmen Mayıs ayının ilk günlerine kalmış olması SKH'nin savaş sonrası Darfur'da daha etkili pozisyonda olmalarını istemeleridir. Ancak barış görüşmelerinde Afrika Birliği ve ABD'nin baskılarına rağmen Cankevid gerillaları silahsızlanmadan diğer grupların silahsızlanması zor gibi görünmektedir.

Diğer yandan Sudan hükümeti Doğudaki direniş örgütleri ile Ekim ayında Eritre'nin başkenti Asmara'da anlaştı. Doğudaki en büyük örgüt olan Beja Congress ve the Rashaida Free Lions'un oluşturduğu Doğu Cephesi anlaşma öncesi Sudan hükümetinin 2005 Ocak ayında güney Sudan'da yaptığı anlaşmayı gözönüne aldıklarını ve faydasını gördüklerini belirttiler.

Güneyde hükümetin 2005 Ocak ayında SPLM ile anlaşarak imzaladığı barış anlaşması sonrası savaşın acı hatıraları kendini belli ediyor. Kara mayınları gizlendikleri tarlalardan ve yollardan savaş sonrasında barış dönemini de kana bulamaya devam ediyor. Savaş döneminde kaza ile bastığı mayının patlaması ile tekerlekli sandalyeye mahkum olan Bdr Aldeen Ahmed bu mağdurlardan sadece biri. 21 senelik savaş döneminden sonra 200 mayın yaklaşık 2000 kişiyi mağdur etmiş durumdadır.

Sağlık Problemleri

Afrika'nın en büyük sağlık problemlerinden biri olan çocuk felci Sudan'da önemli çalışmalar sonucu çok az bir sayıya indirildi. Dünya Sağlık Örgütünden yapılan açıklamaya göre çocuk felcine karşı uygulanan aşı kampanyalarının dikkatli bir şekilde uygulanmaya devam etmesi gerekmektedir. BM'nin insani yardımlarının arasında önemli bir yer tutan diğer konu ise menenjit ve kuş gribinin önüne geçmek için kullanılan ilaçlar. Yapılan açıklamaya göre nevcut durumda yaklaşık 294bin kişi bu hastalıklardan etkilenmiş durumdadır.

Bölgedeki istikrarsızlığın ana sebeplerinden birini de petrol oluşturmaktadır. Sudan'ın genelde güney ve doğu bölgelerinde bulunan petrolün çıkartılması işlemleri son dönemlere kadar Batılı şirketlerin elindeydi. İngiliz Rolls-Royce şirketi bunların en başta gelenlerinden biridir. Ancak Çin'in de özellikle Sudan piyasasına müdahil olmaya başlaması ile bir çok etnik ve dini gerilimlerin tırmanışa geçtiğine şahit olduk. Öyle ki ECOS yöneticisi Egbert Wesselink Çinli şirketlerin bölgede bulunmasının bir çok insan hakları ihlaline sebep olduğunu söylemektedir. Ancak bu zaman kadar bölgede bulunan batılı şirketlerin bu ihlallerin ne kadar uzağında olduğu da dikkate alınması gereken bir sorudur.

Darfur bölgesindeki sınır ihlalleri Çad ile sürekli sorun çıkarmaya devam etmektedir. Yaşanan çatışmalar sebebi ile birçok sivil evlerini kaybetmiştir. Bu gibi sebeplerle, 1 milyondan fazla insane komşu ülkelerde veya Sudan'daki kamplarda yaşamaya devam etmektedir. Çad'ın Sudan'a savaş ilan etmesi sebebini yine bu bölgedeki çatışmalardaki silah ambargosunun

delinmesine bağlayan yorumcular Darfur krizi devam ettiği müddetçe sınır çatışmalarının devam edeceği yönünde fikir beyan etmektedirler.

TUNUS

Tunus'ta görünüşte çok partili ancak gerçekte tek parti diktatörlüğüne dayanan bir sistem hâkimdir. Çünkü seçim kanunu muhalefet partilerine 163 üyeli parlamentoda sadece 21 sandalyelik bir kontenjan tanımaktadır. Bu itibarla muhalif partilerin ittifak halinde bile iktidar partisinin herhangi bir uygulamasını engelleme imkânları yoktur. Üstelik seçimler hükümetin gözetim ve baskısı altında gerçekleştiğinden muhalefetteki partilerin kendilerini tanıtımalarına fırsat verilmediği gibi insanların tercihlerini hür iradeleriyle yapmalarına da imkan tanınmamaktadır.

Örneğin Mart 1994 seçimlerinde oyların % 97.73'ünü iktidar partisi aldı. Kanuna göre cumhurbaşkanının genel seçimle belirlenmesi gerekiyor. Ancak ülkenin bağımsızlığını elde ettiği günden bu yana hiçbir zaman adil ve dürüst bir başkanlık seçimi yapılmış değil. Eski diktatör Burgiba kendini ömür boyu cumhurbaşkanı seçtirmişti. Burgiba'nın diktatörlüğüne son verme bahanesiyle kitlelerin desteğini alan Zeynelabidin bin Ali darbe sonrasındaki icraatları ile Burgiba'yı hiç de aratmadı. Bin Ali darbesinden sonra onun bu sıfatını kaldırdı. Kuzey Afrika'nın Pinochet'si olarak adlandırılmaya başlanan Bin Ali ise cumhurbaşkanlığı seçimlerine hep rakipsiz girmektedir. Ülkedeki insan hakkı ihlallerini incelemeyen önce alınan cezaların ekseriyetinin sebebini oluşturan Nahda hareketinden bahsetmek gerekir.

Nahda Hareketi

Bugün Tunus'taki en önemli İslami ve -aynı zamanda- muhalif hareket, başlangıçta İslami Yöneliş Hareketi olarak ortaya çıkan Nahda (Diriliş) Hareketi'dir. İslâmi Yöneliş Hareketi, 1969'da Raşid Gannuşi'yle Abdulfettah Moro'nun öncülüğünde kurulmuştur. Tunus yönetimi ilk kuruluş yıllarında İslami Yöneliş Hareketi'yle bir çatışmaya girmedi. Ancak güçlenmeye başladığını görünce bu harekete karşı şiddetli bir baskıya başvurdu. 1981'de İslami Yöneliş Hareketi'nin legal teşkilatlanma hakkı almak üzere İçişleri Bakanlığı'na başvurması üzerine hareketin ileri gelenlerinden Gannuşi ile beraber 106 kişi tutuklandı.

Zeynelabidin bin Ali iktidarı ele aldıktan sonra sürgündeki İslami Yöneliş mensuplarının Tunus'a dönmelerine izin verdi, ayrıca hapishanedeki tutukluları serbest bıraktı ve bu hareketin siyasi yönden örgütlenmesine izin vereceği vaadinde bulundu. İslami Yöneliş'in ileri gelenleri de yönetimle uyum ve uzlaşma içinde çalışabilmek için hareketlerinin adını Nahda (Diriliş) olarak değiştirdiler. Ancak çok geçmeden yönetim tutumunu tamamen değiştirerek Nahda'ya karşı şiddet uygulamalarına başvurdu. Hareket mensuplarından pek çok kimseyi tutuklattı. Tutuklananlar hapishanelerde ağır işkencelerden geçirildi. Gördüğü işkencelerden dolayı sağ bacağı kısmi felç geçiren avukat Lasad Jouhri bunlardan sadece bir tanesi. Lider Raşid Gannuşi başta olmak üzere hareketin ileri gelenlerinin çoğunu vatanlarını terk etmeye zorladı. Yayın ve eğitim faaliyetlerini tamamen durdurdu. Bu harekete destek verdikleri bilinen ticari kuruluşları kapattırdı. Bin Ali'ye destek verenler tüm bu yaşananlardan sonra Burgiba dönemini bile arar oldular.

Tunus'ta hak ihlallerinden söz etmeye inanç özgürlüğünü kısıtlayan yasalardan başlamak elzemdir.

İnanç Özgürlüğü

Cezayir'de 1990'larda genel seçimi kazanmalarına rağmen ordu darbesiyle devrilen İslami Hareket'in etkisinin Tunus'ta da yayılacağından ürken Abidin Ali yönetimi, sistemin dışına ittiği ılımlı İslami muhalefetin yeniden dirilmesini engellemeyi hedefliyor. İslamcıları güçlendirecek her türlü fikir ve sembolün yaygınlaşmasına geçit vermeyeceklerini belirten Ali, "Dışardan davetsiz gelen bağnaz giysi ile tarihi kimliğimizin sembolü olan geleneksel Tunus giysisini birbirinden ayırmalıyız" diyor.

Dışişleri Bakanı Abdülvhab Abdullah, yasaklı Nahda hareketinin başörtüsünü siyasi slogan olarak kullandığını söylüyor.İslami cemaatlere yönelik baskıcı politikalarıyla bilinen Tunus, sokaklarda başörtüsü yasağını uygulamaya soktu. Türkiye gibi, devlet daireleri ve okullarda başörtüsü takmayı 1981'de yasaklamış olan Tunus'taki yeni uygulamayı *Financial Times* gazetesi, 'Türk tipi başörtüsü yasağı' yorumuyla duyurdu.

Yeni uygulamaya göre, Tunus polisi sokakta başörtülü kadınları çevirip başlarını zorla açtırmakla kalmıyor, bir daha başörtüsü takmayacaklarına dair bir belge imzalattıyor. Özel bir hukuk firmasında çalışan Faize Rahim, gazeteye, "Pazarda durduruldum. Karakola götürüp bir daha başörtüsü takmayacağıma dair kâğıt imzalamamı istediler. Hakkımda 'Suçüstü yakalanmıştır' diye de bir rapor düzenlediler. İmzalamayı reddettim. Şanslıymışım ki polis

memuru, beni bırakacak kadar akli başında biriymiş" derken, başörtüsü takması sebebiyle oğlunun okuluna da girmesine izin verilmediğini ekledi.

Devlet Başkanı Zeynel Abidin Ali yönetiminin gerekçesi, başörtüsünün, 'İslami duyarlılığı artırdığı ve aşırılıkçılığın gücüne güç kattığı' iddiasıdır. Polis uygulamaya dayanak olarak devrik darbe lideri Habib Burgiba'nın 1981'de çıkardığı kamusal alanda örtünmeyi yasaklayan, buna direnenlerin işten ya da okuldan atılmasına yol açan 108 sayılı yasayı gösteriyor.

Hükümet, yasağı o denli hararetle savunuyor ki, bununla 'kadın haklarını korudukları' iddiasında. Başörtülü öğrenciler üniversite kapılarından çevrilirken, iktidardaki Anayasal Demokratik Kongresi Genel Sekreteri Hedi Mhenni, "Başörtüsü gelişmemizi yavaşlatıyor. Bunu kabul edersek, gerileriz, toplumun istikrarı ve gelişmesi darbe alır, yarın da kadına eğitim ve oy kullanma hakkının yasaklanmasını onaylarız" görüşünü dile getiriyor.

Aydınlar ve insan hakları örgütleri ise hak ve özgürlüklerle anayasanın ihlal edildiğini, ülkede bir gerilim ve nefret atmosferi yaratıldığını vurguluyor. İnsan hakları savunucusu Saud Hacı, "Kadınlar hangi giysiyi tercih edecekleri konusunda haklarından mahrum bırakılıyor. Bu anayasaya aykırı" diyor. Nahda'nın eski lideri Ziyad el Dolati de, "Hükümetin başörtüsü ile baş etme çabası temel insan haklarını çiğnediği gibi inancımız ve kimliğimizle çelişiyor" görüşünü dile getiriyor.⁴⁸⁵

Ağır Hapishane Koşulları ve Açlık Grevleri

Siyasi tutuklu Hachemi Mekki 3 Şubat tarihinde ağırlaşan sağlık durumuna rağmen cezaevi yönetiminin izin vermemesi sebebi ile hastaneye kaldırılamadı. Uzun uğraşlar sonucu ancak 14 Mart tarihinde hastaneye kaldırılan Mekki'nin kanser tedavisine sonunda başlanabildi. Hachemi Mekki'ye yasaklanmış bir kuruluşa destek verdiği ve gayri resmi toplantılar düzenlediği için 37 yıl hapis cezası verilmişti.⁴⁸⁶

Yasaklı Nahda örgütünün eski liderlerinden Mohammed Akrouit hapishane koşullarını ve sağlık ihtiyaçlarına cevap verilmemesini protesto etmek amacıyla 7 Haziran'da açlık grevine başladı.⁴⁸⁷ Çok zayıf düştüğü açlık grevi süresince ailesiyle görüşmesine cezaevi yönetimi tarafından izin verilmedi. Diş etlerinde şişlik ve kanama olan Akrouit dayanılmaz acılar çekiyordu. Ayrıca hücreindeki yetersiz havalandırma ve rutubetten kaynaklı göğüs ağrıları

⁴⁸⁵ <http://www.haksoz.net/index.php?name=News&file=article&sid=3706>

⁴⁸⁶ <http://web.amnesty.org/library/Index/ENGMD300042006?open&of=ENG-TUN> -17/10/2006

⁴⁸⁷ http://www.reveiltunisien.org/article.php3?id_article=2266 – 08/03/2006

çekiyordu. İsteği, gerekli görülen tıbbi yardımı almak, fakat hapishane yönetimi bunu reddetti. Bunun üzerine 8 Temmuz tarihinde şekerli su içmeyi bıraktı. 15 Temmuz tarihinde cezaevinden 400 km uzaklıktaki evlerinden ziyarete gelen ailesine, cezaevi yönetimi hiçbir gerekçe öne sürmeden görüş izni vermedi. Ayrıca Akrou'tun istediği kitaplar ve gazeteler ailesinin ısrarlarına rağmen verilmedi. 28 Temmuz tarihinde cezaevi müdürünün tedavisine izin vermesinin ardından açlık grevine son verdi.1991'de yakalanan Akrou 1992 yılında sona eren mahkemenin ardından 30 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı.

Avukat Mohamed Abbou ise 11 Mart tarihinde devam eden gözaltısını ve hapishane koşullarını protesto etmek amacıyla açlık grevine başladı.⁴⁸⁸ 30 Mart tarihinde kendisini ziyaret eden ailesiyle görüşürken bilincini kaybetti. Görüşmede oldukça zayıf gözüken Abbou yürüyemiyordu ve destek almadan ayakta duramıyordu. Gardiyanların gece yarısı hücrelerinde arama yaptıklarını, greve başladıktan sonra gardiyanlar tarafından yumruklandığını ve tekmelendiğini eşine bildirdi.

Ayrıca döşeği alındığı için yatağın demirinin üstünde yatmak zorunda bırakıldığını söyledi. Gardiyanlar söylenenleri duyduktan sonra kepengi indirdi. Başka konular hakkında konuşmaları konusunda baskı yapmalarının ardından Abbou bilincini kaybetti ve bayıldı. 23 Mart tarihinde kendisini ziyaret etmek isteyen ailesinin isteği, Abbou'ya hücre cezası verildiği için reddedildi. 16 Mart tarihinde kız kardeşiyle yaptığı görüşme kısa bir süre sonra eşinin Genova'ya insan hakları savunucularıyla görüşme yapmaya gittiğini duyan gardiyanlar tarafından kesildi. Nisan ayında internet üzerinden yayınladığı iki makale yüzünden 3.5 yıl hapis cezasına çarptırıldı. İlgili makaleler Tunus otoritelerinin eleştirisi ve Tunus'taki işkencelerle ilgiliydi. Ailesinden 200 km uzaktaki El Kef cezaevine konuldu. 15 Nisan tarihinde açlık grevine son verdi.

Basına ve İnsan Hakları Savunucularına Yapılan Sistemik Baskılar

Basın özgürlüğü alanında çalışma yapan gruplar ve medya organizasyonları 18 Kasım 2005 tarihinde Enformasyon Toplumu Dünya Zirvesi (World Summit on the Information Society) adlı konferanslar çerçevesinde Tunus'ta buluştu. Maalesef Tunuslu yetkililer kendi davet ettikleri savunucuları yine kendileri engellemeye çalıştı. Katılan delegelerin bezdirilmesi, web sitelerinin bloke edilmesi, ülkeye giriş yaparken zorluk çıkarılması, makalelere ve konuşmalara sansür uygulanması, toplantıların yapılmasının engellenmesi ve dağıtılması, karşılaşılan olumsuzluklardı. Tüm bu engellemelerin ardından açıklama yapan 14 uluslararası

⁴⁸⁸ <http://www.ifex.org/en/content/view/full/72887> - 15/03/2006

sivil toplum kuruluşu "bu konferansın uluslararası taahhütlere, insan haklarına, basın özgürlüğüne saygı göstermeyen bir ülkede bir daha yapılmamasını" kararlaştırdı. Birleşmiş Milletler gelişmelere sert tepki göstererek "acil bir şekilde basın özgürlüğü esaslarına saygı göstermek yolunda adımlar atmasını" istedi.

İnsan hakları savunucusu Yves Steiner 21 Mayıs tarihinde Af Örgütü'nün düzenlediği toplantıya katılmak amacıyla Sidi Bou Said kentine gitti. Otelinden toplantının yapılacağı yere giderken üç sivil polis tarafından durdurulup sorguya çekilmek istendi. Bunun üzerine Yves Steiner yangın alarmını çalıştırarak yardım istedi. Haberi alan İsveç büyükelçisi otele gitti. Fakat polisler büyükelçiyi binaya sokmadı. Polisler Yves Steiner'i arka kapıdan zorla arabalarına bindirip havaalanına doğru yola çıktılar. Havaalanında iki saat bekletildikten sonra Paris uçağıyla sınır dışı edildi.⁴⁸⁹

İnsan hakları savunucusu Lasad Juhri ise işkence olaylarının mahkemelerde aydınlatılmasını amaçlayan bir derneğe üye olduktan sonra güvenlik görevlileri tarafından tehdit edilip yıldırılmaya çalışıldı.⁴⁹⁰ Üye olduktan sonra iki kez karakola gelmesi gerektiğini belirten mektuplar aldı. Fakat nereye ve ne zaman gelmesi yönünde bir ibare bulunmadığı için gitmeyi reddetti. 10 Nisan sabahı saat 8'de 10 polis apartman dairesine gelip neden gelmeyi reddettiğini sorduktan sonra beraber karakola gitmeleri gerektiğini söyledi. Gelmeyi reddeden Lasad Juhri kapıyı kapatmayı başaramadı. Kapıyı şiddetli şekilde birkaç kez çalan polisler daha sonra gitti. Bu olaydan sonra insan hakları savunucuları ve avukatlar güvenlik güçlerinin olası şiddetlerine şahitlik etmek için uzun bir süre geceleri Lasad Juhri'nin evinde kalmaya başladı. Yine 10 Nisan sabahı Lasad Juhri'nin 19 yaşındaki oğlu pasaport başvurusu için gittiği karakolda görevli memur tarafından başvurusunun reddedildiği söylendi. Babasının neden karakola gelmediğini soran görevli daha sonra Lasad Juhri'nin oğlunu aşağıladı.

28 Mart tarihinde Lasad Juhri arabasının direksiyon mekanizmasının sürüş kontrolünü yitirecek derecede kurcalandığını fark etti. Bunu, güvenlik güçlerinin yaptığı yönünde şüpheler haklı olarak ağır basmaktadır. Lasad Juhri 1991'de Nahda üyesi olduğu için girdiği hapisneden 1998'de çıkabildi. Hapishanede gördüğü işkencelerden dolayı sağ bacağı kısmi felç geçirdi ve şu an koltuk değneği kullanıyor.

El Cezire televizyonu 14 Ekim'de rejim muhalifi Moncef Marzuki ile yaptığı röportajı yayınladığı için Tunus Katar'daki temsilciliğini kapatmaya karar verdi.⁴⁹¹ Röportajda Moncef

⁴⁸⁹ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/5003972.stm> - 22/05/2006

⁴⁹⁰ <http://web.amnesty.org/library/Index/ENGMD300112006?open&of=ENG-TUN> - 12/04/2006

⁴⁹¹ <http://english.aljazeera.net/news/archive/archive?ArchiveId=38106> - 26/10/2006

Marzuki devlete direnmenin gerekliliğinden bahsediyordu. Benzer bir olay 2001’de de yaşanmıştı. Kanal, Doha’da bulunan temsilcisini geri çağırmıştı.

Mahkûmların Serbest Bırakılması

Ülkenin bağımsızlığını kazanmasının 50. yılı etkinlikleri çerçevesinde 1600 tutuklu serbest bırakıldı. Yapılan affın yazarları, gazetecileri ve insan hakları savunucularını yeteri kadar kapsamıyor oluşu eleştirilere neden oldu. Tunus cezaevlerinde bulunan 250 siyasi tutuklunun ancak sekseni bu afftan yararlanabildi.⁴⁹² Avukat ve yazar Muhammed Abbou bunlardan sadece birisi. 2005 yılında internet üzerinden yayınladığı iki makale yüzünden 2006 yılında sona eren duruşmasının ardından üç buçuk yıl hapis cezası almıştı. Yazının konusu Tunus’ta insan hakkı ihlalleri ve Ebu Gureyb hapishanesi ile Tunus’taki hapishanelerin kıyaslanmasıydı.

Serbest bırakılan 80 tutukludan 75’i on yıldan fazla süredir cezaevinde bulunan Nahda üyeleri idi. Birçoğu 1992 yılında yaşanan tutuklama furyasında yakalanan insanlardı. Bu kişiler gözaltında ağır işkencelerden geçirildiler. Yıpratıcı hapishane koşulları tek kişilik hücre cezalarının sıkça verilmesinden dolayı daha da zorlaştırılmıştı. Nahda liderlerinden Hamadi Jebali "al Fajr" gazetesi editörü 1992 yılında 16 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı. Cezasının büyük bölümünü tek kişilik bir hücrede geçiren Jebali tıbbi yardımların bile esirgendiğini iddia etti. Ayrıca görüş günlerinde ailelerin görüşme talepleri hiçbir sebep öne sürülmeden reddediliyordu.

İnsan hakları savunucularının asıl korkusu ise Arap Pinochet’si Zeynel’in kurtuluş gününde serbest bıraktığı tutukluları daha sonra tekrar hapse atma ihtimalinin yüksek olmasıdır.

Değerlendirme

Özellikle inanç özgürlüğüne yönelik baskılar Tunus’ta çok yoğun yaşanıyor. Cezaevlerinde bulunan tutukluların birçoğunun konu hakkında resmi görüş dışında bir fikir beyan etmeleri tutuklanmalarına sebep olmuştur. Yine bu insanlar cezaevlerinde her türlü haktan yoksun, oldukça kötü koşullar altında yaşıyorlar. İnsan hakları alanında yapılacak çalışmalara inanç özgürlüğüne yönelik baskıların son bulmasıyla başlanırsa, bu soruna bağlı diğer ihlallerde olumlu yönde gelişmeler yaşanabilir.

⁴⁹² <http://www.afrol.com/articles/18285> - 01/03/2006

ZİMBABVE

34 yaş ile kadınların ortalama yaşam süresinin en kısa olduğu ülke olan Zimbabwe, bir yandan artan orandaki AIDS ve açlık ile uğraşırken diğer yandan ülke yönetimindeki keyfilik sebebiyle insan hakları açısından olumsuz bir yıl geçirmiştir.

Karar Mercilerinin Seçimle Belirlenmesi İlkesinin İhlali

Zimbabwe'nin, bağımsızlığını kazandığı 1980'den beri başkanlığını Robert Mugabe sürdürmektedir. 14 Aralık'ta yaptığı açıklama ile Başkan Robert Mugabe, görev süresini 2010'a kadar uzattığını duyurmuştur. Söz konusu süre uzatma işleminin yürürlüğü için herhangi bir seçime gerek olmadığı gibi başka bir merciin onayına da gerek yoktur. 82 yaşındaki başkanın bu tutumu, karar mercilerinin seçimle belirlenmesi yönündeki temel hukuk ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu şekilde halkın iradesi göz önüne alınmamakta ve dolayısıyla bu durum, devlet yönetiminde keyfiliğe sebep olmaktadır. Söz konusu karar, Zimbabwe'de genel bir memnuniyetsizlik durumu oluşturmuştur.⁴⁹³

Yoksulluk ve Açlık

Öte yandan Avrupa Birliği, Zimbabwe devletinin insan hakları ihlalleri gerçekleştirdiği; 700.000 Zimbabveliyi yoksullukla ve neredeyse 4 milyonunu da açlıkla baş başa bıraktığı için Güvenlik Konseyinin Zimbabwe için harekete geçmesi yönünde çağrıda bulunmuştur.⁴⁹⁴

İnsan Hakları İhlalleri İzleme Organı

Zimbabwe hükümeti, idari teşkilat içerisinde insan hakları ihlalleri izleme organı kurmayı hedeflemektedir. Söz konusu teşkilatlanma, insan haklarının korunması bakımından amaca uygun düşmemektedir. Zira insan hakları aktivizmi, bir bakıma devlet ile birey arasındaki güç dengesizliğinin asgariye indirilmeye çabasıdır. Bu bağlamda güçsüz olan toplum kesimlerinin güçlendirilmesi ve aradaki dengesizliğin azaltılması da devletin bir ödevidir. Bu açıdan insan

⁴⁹³ "Zanu PF Warned over Extending Mugabe Term":

<http://www.thezimbabwestandard.com/viewinfo.cfm?linkid=11&id=5479&siteID=1> ; "Zimbabwe President Extends His Own Term to 2010": <http://www.afrol.com/articles/23340> - 14/12/2006

⁴⁹⁴ "EU Wants Security Council Action Against Zimbabwe": <http://www.afrol.com/articles/21175-> 08/09/2006

hakları ihlalleri izleme organının idari teşkilat içerisinde yer almaması; özerk olması, diğer bir deyişle merkezi yönetimden bağımsız olması bir zorunluluktur.⁴⁹⁵

Gösteri Düzenleme Hakkının İhlali

Sene içerisinde gerçekleştirilen çeşitli gösterilere hükümetin gösterdiği tepki orantısız olmuştur. 250 sendika üyesi ve halkın katılımı ile gerçekleştirilen barışçıl bir protesto sonucunda birçok kişi gözaltına alınmıştır. İddialara göre 12 Zimbabveli sendika liderinin de aralarında bulunduğu şüpheliler işkenceye maruz kalmışlardır. Yine hükümetin tutumunu protesto eden 60'a yakın insan hakları aktivistinden bazıları tutuklanmış, bazılarına karşı ise polis tarafından kaba güç kullanılmıştır. Zimbabveli yetkililer ise gösterilerin devam etmesi halinde gözaltıların artacağını belirtmiştir. Bilindiği üzere silahlı ve başkalarının haklarını ihlal edecek şekilde olmadığı sürece toplantı ve gösteri düzenleme hakkı, herhangi bir bildirimle dahi gerek duyulmaksızın icra edilebilir. Söz konusu hakkın kullanılması durumunda tutuklamaya maruz bırakılma korkusunun oluşturulması, söz konusu hakkı manasız kılmaktadır.⁴⁹⁶

Değerlendirme

Karar alma mekanizmalarının keyfi şekilde kullanılıyor olması 2006 yılında gözlemlenen Zimbabve'deki tüm ihlallerin temel sebebidir. Söz konusu durumu bertaraf etmek için derhal demokratik seçimlerin yapılması gerekmektedir. Tabii ki bu seçimin adil olması, din, dil, ırk ve benzeri sebeplere dayanan bir ayırım yapılmaksızın herkesin katılımına açık olması ve anayasal düzenin yeniden yapılanması gerekmektedir.

⁴⁹⁵ "New Zimbabwe Rights Body 'Should be Independent'": <http://www.afrol.com/articles/18620> - 29/03/2006

⁴⁹⁶ "ZIMBABWE: Pro-Democracy Protestors Commend Police for Non-Violence": http://irinnews.org/report.asp?ReportID=56717&SelectRegion=Southern_Africa&SelectCountry=ZIMBABWE ; "ZIMBABWE: More Than 60 Activists Held, 40 Beaten, Claims NGO": http://irinnews.org/report.asp?ReportID=56566&SelectRegion=Southern_Africa&SelectCountry=ZIMBABWE ; "Zimbabwe Unionist 'Tortured in Detention'": <http://www.afrol.com/articles/21358>